

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

วิเคราะห์สารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น
ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562
AN ANALYTICAL RESEARCH ON THE LOCAL CULTURAL
DOCUMENTARY IN TELEVISION "THUA THIN DAN THAI" IN 2019

GAO DUO

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
พ.ศ. 2564

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วิเคราะห์สารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น
ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทัวถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562
AN ANALYTICAL RESEARCH ON THE LOCAL CULTURAL
DOCUMENTARY IN TELEVISION "THUA THIN DAN THAI" IN 2019

GAO DUO

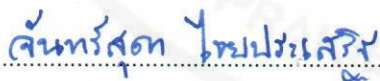
ได้รับพิจารณาอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)
เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2564

รองศาสตราจารย์ ดร.มณีนป็น พรหมสุทธิรักษ์
ประธานกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

อาจารย์ ดร.อิมจิรา อ่อนคำ
อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร.จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ
กรรมการ

อาจารย์ ดร.อิมจิรา อ่อนคำ
ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

อาจารย์ ดร.อิมจิรา อ่อนคำ
กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิก สุนทรชัย
คณบดีคณะศิลปศาสตร์

วิเคราะห์สารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562

GAO DUO 626099

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: อิมธิรา อ่อนคำ, ประ.ด.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นในรายการสารคดีโทรทัศน์เรื่อง “ทั่วถิ่นแดนไทย” และเพื่อวิเคราะห์คุณค่าของรายการสารคดีโทรทัศน์เรื่อง “ทั่วถิ่นแดนไทย” ขอบเขตของการวิจัย คือ รายการสารคดีเรื่อง “ทั่วถิ่นแดนไทย” ที่ออกอากาศตั้งแต่ 12 มกราคม 2562 ถึงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2562 มีจำนวนทั้งหมด 43 ตอนโดยนำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่าการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 แบ่งได้ 4 ประเด็นได้แก่ 1. วิถีชีวิตของชาวบ้านประกอบไปด้วยที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การแต่งกายและการประกอบอาชีพ 2. วัฒนธรรมพื้นบ้านคือ ความเชื่อ ประเพณีท้องถิ่นและศิลปกรรมชาวบ้าน 3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ การประดิษฐ์เครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวันอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพและผลิตภัณฑ์ชุมชน 4. การท่องเที่ยวชุมชน คือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากที่กล่าวข้างต้นพบว่า รายการสารคดีโทรทัศน์นี้มีการเผยแพร่เนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชนต่าง ๆ ให้เป็นที่รู้จักแก่สังคมภายนอก อีกทั้งยังทำให้ผู้ชมได้มีประสบการณ์ร่วมกับรายการได้เป็นอย่างดี

ด้านคุณค่าที่พบในรายการสารคดีโทรทัศน์สามารถแบ่งได้ 4 ประเด็นคือ 1. การให้ความรู้และความบันเทิงเรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและความสนุกสนานในการรับชม 2. การให้แง่คิดการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อการดำรงชีวิต 3. การอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมได้แก่ พืช สัตว์ และทรัพยากรธรรมชาติ 4. การเป็นสื่อกลางซึ่งเป็นการเผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนที่ทำให้ผู้ชมเกิดความรักหวงแหนในวัฒนธรรมของตนเอง จากคุณค่าดังกล่าวจะทำให้ผู้รับชมได้ตระหนักถึงความสำคัญของวิถีชีวิตวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมที่ยังคงดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็งในสังคมปัจจุบัน อีกทั้งรายการนี้ยังสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยให้ผู้ชมได้ร่วมอนุรักษ์สืบสานวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนแบบดั้งเดิมให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: เนื้อหา คุณค่า รายการสารคดีโทรทัศน์เชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น “ทั่วถิ่นแดนไทย”

AN ANALYTICAL RESEARCH ON THE LOCAL CULTURAL
DOCUMENTARY IN TELEVISION "THUA THIN DAN THAI" IN 2019

GAO DUO 626099

MASTER OF ARTS (COMMUNICATIVE THAI AS A SECOND LANGUAGE)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: IMTHIRA ONKAM, Ph.D.

ABSTRACT

This research aimed to analyze the presentation of local cultural content in the television documentary "Thua Thin Dan Thai" and to analyze the value of a television documentary program titled "Thua Thin Dan Thai". The scope of research is a documentary program on "Thua Thin Dan Thai" broadcasting from 12 January 2019 to 23 November 2019, there were a total of 43 episodes. By presenting the results of the research study by descriptive analysis.

The research found that Presentation of local cultural content in a television documentary " Thua Thin Dan Thai" 2019 can be divided into 4 issues: 1) The way of life of the villagers consisted of housing, food, dress and occupation. 2) Folk culture was beliefs, local customs and folk art. 3) Local wisdom was the invention of daily necessities Occupational equipment and community products. 4) Community tourism was cultural tourism and ecotourism. From the above found that this television documentary Content is disseminated to educate about lifestyle, culture and wisdom in various communities to be known to the outside society. It also allows viewers to have a good experience with the program.

The values found in television documentaries can be divided into four areas: 1) Education and Entertainment about way of life, culture, wisdom and fun to watch. 2) Giving ideas, inheriting local culture for a living. 3) Conservation of environmental resources, including plants, animals and natural resources. 4) Mass communication to disseminate local cultural knowledge and promote community tourism that makes viewers love and cherish their own culture. From the above analysis, we can make the audience to realize the importance of the customs and culture of various places that were still in the inheritance. It was also playing an important part of helping the inheritance of culture and original customs to continue.

Keywords: Local Cultural Documentary, TV Documentary " Thua Thin Dan Thai ", Value

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากท่านอาจารย์ ดร.อิมธิรา อ่อนคำ อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทย เป็นภาษาที่สอง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่คอยให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งมาโดยตลอด ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึง วิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจในความกรุณาของอาจารย์ และขอกราบขอบพระคุณ ด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอบพระคุณคณาจารย์ที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยในระหว่างการศึกษาวิชาความรู้และดูแลนักศึกษา อย่างใส่ใจ รวมถึงเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือ แนะนำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนประสบความสำเร็จด้วยดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา รวมทั้งพี่ชาย พี่สาว และทุกคนในครอบครัวที่ให้ความรัก ความห่วงใย คอยเป็นกำลังใจ และสนับสนุนทุกอย่างแก่ผู้วิจัยในการมาศึกษาหาความรู้ ในประเทศไทย

ขอบคุณเพื่อนนักศึกษาปริญญาโทสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง รวมทั้งเพื่อน ๆ ชาวไทยและชาวจีนทุกคน ที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา

GAO DUO

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ	7
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย	8
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสารคดี	10
2.1.1 ความหมายของสารคดี	10
2.1.2 ลักษณะของสารคดี	11
2.1.3 ประเภทของสารคดี	12
2.1.4 คุณค่าของสารคดี	13
2.1.5 ความหมายของสารคดีท่องเที่ยว	14
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	15
2.2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	15
2.2.2 ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	16
2.2.3 รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	17
2.2.4 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	20
2.2.5 ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	20

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับรายการสารคดีโทรทัศน์	21
2.3.1 ความหมายของรายการสารคดี	21
2.3.2 ลักษณะของรายการสารคดี	23
2.3.3 ประเภทของรายการสารคดี	25
2.3.4 วิธีการนำเสนอของรายการสารคดี	26
2.4 ความรู้เกี่ยวกับรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย”	32
2.4.1 ประวัติของรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย”	32
2.4.2 ลักษณะของรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย”	32
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	33
2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารคดีท่องเที่ยว	37
2.5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการสารคดีโทรทัศน์	40
บทที่ 3 การวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนต่าง ๆ ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562	
3.1 วิถีชีวิตของชาวบ้าน	45
3.1.1 ที่อยู่อาศัย	45
3.1.2 อาหารการกิน	49
3.1.3 การแต่งกาย	55
3.1.4 การประกอบอาชีพ	58
3.2 วัฒนธรรมพื้นบ้าน	62
3.2.1 ความเชื่อเฉพาะชุมชน	62
3.2.2 ประเพณีท้องถิ่น	67
3.2.3 ศิลปกรรมชาวบ้าน	69
3.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น	76
3.3.1 เครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน	76
3.3.2 อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ	80
3.3.3 ผลิตภัณฑ์ชุมชน	83

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.4 การท่องเที่ยวชุมชน	87
3.4.1 ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	88
3.4.2 ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	93
บทที่ 4 การวิเคราะห์คุณค่าของรายการสารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น	
 ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ท้องถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562	
4.1 การให้ความรู้และความบันเทิง	99
4.1.1 วิธีชีวิตชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ	99
4.1.2 วัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่น	102
4.1.3 ภูมิปัญญาชาวบ้าน	105
4.1.4 ความสนุกสนานในการรับชม	112
4.2 การให้แง่คิด	116
4.2.1 การสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่	116
4.2.2 แนวคิดเพื่อการดำรงชีวิต	121
4.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม	124
4.3.1 การอนุรักษ์พันธุ์พืช	124
4.3.2 การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์	129
4.3.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	133
4.4 การเป็นสื่อกลาง	135
4.4.1 การเผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ	136
4.4.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	139
4.4.3 ส่งเสริมให้ผู้ชมเกิดความรักหวงแหนต่อวัฒนธรรมของตนเอง	143
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	147
5.2 อภิปรายผล	150
5.3 ข้อเสนอแนะ	153
บรรณานุกรม	154
ภาคผนวก ก เอกสารรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย	159
ประวัติผู้เขียน	160

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	รายชื่อตอนของรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทิวถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562	5

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 บ้านเรือนโบราณ	46
2 บ้านเรือนอยู่ในป่าลึก	48
3 แกงเห็ดเผาะ	52
4 ผู้สูงอายุแปรรูปผลส้มแขก	54
5 การแต่งกายของคนมอญ	56
6 การแต่งกายของชาวม้ง	57
7 ผึ้งชาลุมพอง	58
8 เจดีย์มูเตตา	63
9 ความเชื่อในบ้านของชาวม้ง	65
10 ชาวบ้านพาดข้าว	67
11 ภูมิพระอาจารย์มุนนาค	70
12 การเดินรำเหย่ย	71
13 เสื้อผู้หญิงของชาวปกากะญอ	75
14 เครื่องมือปั่นน้ำตาลโตนด	77
15 กระทบกับผอบของภูไท	78
16 งานจักสาน	79
17 เล็บเก็บเมี่ยง	80
18 กระตังถีบ (กระตังเลื่อนหาหอย)	82
19 ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากหวายผาด	84
20 ช่างไม้สัก	86
21 ภาพแกะสลักนูนต่ำ	89
22 การอาบน้ำช้าง	91
23 ป้อนหญ้าให้ควาย	94
24 ชุมชนของบ้านหอคำ จังหวัดบึงกาฬ	99
25 อาชีพของการทำนา	101
26 มัสยิดนัจมุดดิน	103
27 ชุดการแต่งกายของชาวปกากะญอ	104
28 สมุนไพรรักษาโรค	106

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
29	เครื่องกรองน้ำโบราณ	109
30	สปาโคลน	114
31	น้ำตกเต่าดำ	115
32	งานสร้างน้ำพระธาตุเจ้าเจดีย์ศรี	118
33	รูปปั้นพ่อปู่เรือ่ง พ่อปู่สอน พ่อปู่อุ่น	120
34	แนวคิดเรื่องโคกหนองนาโมเดล	123
35	การทำกิจกรรมปลูกป่าด้วยการยิงกระสุนเมล็ดพันธุ์พืช	125
36	ตากเปลือกต้นไม้	128
37	ทำซั้ง	131
38	ธนาคารปู	132
39	กระถางที่เอาไว้ใส่อาหารแทนจานกระดาษจานพลาสติก	133
40	ศูนย์เรียนรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งแห่งบ้านโคก	136
41	โฮมสเตย์เชิงวัฒนธรรม	140
42	ลวดลายดอกจิก	145

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยถือเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีต่าง ๆ ที่มีความน่าสนใจและน่าศึกษาเรียนรู้ เพราะประเทศไทยถือได้ว่ามีลักษณะภูมิประเทศที่เต็มไปด้วยความสมบูรณ์ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์และสภาพภูมิอากาศที่ดีต่อดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ อีกทั้งประเทศไทยยังเป็นประเทศที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน เชื้อชาติ และศาสนา เนื่องจากแผ่นดินไทยมีความอุดมสมบูรณ์ดังกล่าวที่ได้ยืนยันโดยทั่วไปว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” จึงทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความน่าอยู่อาศัยและยังมีอีกปัจจัยหนึ่งนั่นคือ การท่องเที่ยวไทย เพราะภายในประเทศมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอยู่ทั่วทุกภูมิภาค ซึ่งในแต่ละแห่งนั้นก็ยังมีเอกลักษณ์ที่เป็นของตนเองและมีความหลากหลายทั้งทางด้านวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่ไม่ว่าทั้งคนไทยเองหรือชาวต่างชาติต่างก็หลงเสน่ห์การท่องเที่ยวในแบบไทย ๆ ในแผ่นดินไทยแห่งนี้

การท่องเที่ยวภายในประเทศไทยนั้นถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจไทยเจริญเติบโตมาโดยตลอด เพราะประเทศไทยมีลักษณะการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ดังที่ชนิตา ศักดิ์ศิริสัมพันธ์และคณะ (2543, น. 291) ได้กล่าวไว้ว่า ในปัจจุบันมีการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่เกิดขึ้นมากมาย เช่น การขี่จักรยานเสือภูเขาไปในที่ต่าง ๆ การพายเรือแคนู การล่องเรือยาง การปีนเขา รวมทั้งกิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติก็ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างมากในหมู่นักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ๆ นี้เกิดขึ้นพร้อมกระแสการอนุรักษ์ที่เรียกร้องให้นักท่องเที่ยวเดินทางบนพื้นฐานที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้านเศรษฐกิจ และมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมบนพื้นที่ที่มีการท่องเที่ยว ซึ่งก็จะมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย ซึ่งสัมพันธ์กับ ราณี อธิชัยกุล (2546, น. 73) ที่ได้อธิบายไว้ว่า รูปแบบของการท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกได้ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬา เป็นต้น

โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมที่ นุชนารถ รัตนสุขศรีชัย (2554, น. 31) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวต่างเดินทางไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีศิลปวัฒนธรรมเนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างไปจากวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งลักษณะการท่องเที่ยวรูปแบบนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ เข้าใจ และเห็นคุณค่าต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางสถาปัตยกรรม ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี เทศกาล และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่อื่น และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความรู้และทำให้เกิดความภาคภูมิใจเกี่ยวกับลักษณะวัฒนธรรมประวัติศาสตร์

โบราณคดีและสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา 2542, น.5 อ้างถึงใน วรภพ วงศ์รอด 2557, น. 15) การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นในปัจจุบันผู้คนต่างมีความสนใจที่จะท่องเที่ยวในรูปแบบของวัฒนธรรมดั้งเดิมมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากนโยบายของภาครัฐที่ได้กล่าวไว้ว่า ภาครัฐจะพัฒนาคุณภาพและความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว โดยส่งเสริมพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพระดับโลกที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น บนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ประยุทธ์ จันทร์โอชา 2562, น. 1)

ราณี อิศัยกุล (2546, น. 83) ยังได้อธิบายถึง การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เพิ่มเติมว่า การท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ ได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรี รวมทั้งงานเทศกาล ประเพณี ตลอดจนการท่องเที่ยวชมมรดกทางประวัติศาสตร์ที่เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศาสนสถาน ซึ่งสัมพันธ์กับ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, น. 283) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มุ่งเดินทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและได้รับความรู้จากการศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว อันเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความสมดุลแห่งกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวและกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันสนับสนุนส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก่อประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างยั่งยืน เนื่องจากประเทศไทยเป็นชาติที่มีความเจริญด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาแต่บรรพกาล สิ่งเหล่านี้เป็นสมบัติล้ำค่าที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นไทยซึ่งแตกต่างจากชาติอื่น จึงเป็นสิ่งที่คนไทยควรเห็นแจ้งถึงคุณค่าและพยายามรักษาไว้ด้วยความรู้ ความฉลาดรอบคอบมิให้สูญหายหรือเสื่อมโทรมไป

กล่าวได้ว่า จากการส่งเสริมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และการตอบรับจากสังคม ทำให้ชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ ได้มีการพัฒนาพื้นที่อาศัยและชุมชนของตนเองให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในแต่ละพื้นที่นั้นต่างก็ได้มีการนำเสนอวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการตอบรับทั้งจากนักท่องเที่ยวภายในประเทศและต่างประเทศเป็นอย่างดี อีกทั้งยังทำสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะรายการโทรทัศน์ให้ความสนใจและช่วยถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนให้สังคมภายนอกได้เรียนรู้และเห็นถึงความสำคัญของการมีอยู่ของวัฒนธรรม ประเพณีในพื้นที่ต่าง ๆ จนได้นำไปสู่การผลิตเป็นรายการโทรทัศน์ที่สามารถรับชมได้อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดยเฉพาะรายการสารคดีโทรทัศน์ที่มี

การนำเสนอเนื้อหาที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นการที่นำเสนอวิถีชีวิตของชุมชน การประกอบอาชีพของชาวบ้าน และศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ในชุมชนนั้น ๆ ออกมาให้ผู้รับชมได้เกิดความสนใจ เกิดความรักหวงแหนในวัฒนธรรมประเพณีตนเอง รวมทั้งยังเป็นช่วยกระตุ้นให้ผู้รับชมเดินทางไปท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น ๆ อีกด้วย

ดังรายการสารคดีโทรทัศน์ที่ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาคือรายการ “ทั่วถิ่นแดนไทย” ซึ่งถือเป็นรายการสารคดีโทรทัศน์ที่มีการนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจเกี่ยวกับเรื่องวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยเรื่องของอาหารการกินภายในท้องถิ่น ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณี ผลผลิตสินค้าพื้นบ้านที่น่าสนใจ โดยในรายการจะมีผู้ดำเนินรายการเดินทางไปยังพื้นที่ต่าง ๆ และรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” นี้ได้ออกอากาศทางช่องไทยพีบีเอส (Thai PBS) นำเสนอทุกวันเสาร์ เวลา 16.30 - 17.00 น. ซึ่งรูปแบบเนื้อหาของรายการนั้น จะมีความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย ที่ได้นำเสนอวิถีชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งรายการโทรทัศน์สารคดี “ทั่วถิ่นแดนไทย” นี้ถือได้ว่าเป็นรายการที่ให้ความรู้และทำให้ผู้ชมได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตของแต่ละชุมชนโดยไม่ต้องเดินทางไปยังถึงสถานที่นั้น แต่เพียงแค่อ่านชมผ่านรายการโทรทัศน์นี้ก็สามารถได้รับความรู้ได้แบบเต็มที่ และนอกจากความรู้กับประสบการณ์ที่ได้รับแล้วนั้น ผู้ชมยังสามารถได้เรียนรู้และเข้าใจภาษาไทยในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยผ่านการสนทนาระหว่างพิธีกรกับชาวบ้านในพื้นที่นั้น ๆ ได้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ สุธี พลพงษ์ (2546, น. 117) ที่ได้กล่าวไว้ว่า สารคดีประเภทวัฒนธรรม คือ สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา เป็นต้น ซึ่งสัมพันธ์กับ ศุภางค์ นันตา (2552, น. 115) ก็ได้กล่าวไว้ว่า รายการสารคดี หมายถึง รายการที่นำเสนอเนื้อหาสาระในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (one subject) อย่างละเอียด เจาะลึกด้วยวิธีการเสนอรายการที่หลากหลาย โดยเรื่องที่น่าสนใจต้องเป็นข้อเท็จจริง ใช้เสียงจริงของบุคคล ที่เป็นจริงทั้งหมดมีวัตถุประสงค์เพื่อบอกกล่าว (to inform) และเป็นการเสนอเรื่องราวข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมา เช่น หากจะทำสารคดีเรื่อง “เกษตรอินทรีย์” ก็อาจจะนำเสนอโดยการไปสัมภาษณ์ผู้ที่ทำเกษตรอินทรีย์ว่ามีแนวคิดอย่างไร มีการพัฒนาเกษตรอินทรีย์อย่างไร เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์สารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 เพื่อจะนำผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้มาเป็นเครื่องมือในการช่วยเผยแพร่ วิถีชีวิตชุมชน วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ให้กับผู้รับชมได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมของตนเองมากยิ่งขึ้น และงานวิจัยนี้สามารถทำให้ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ในแง่มุมต่าง ๆ เชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยอนุรักษ์และเผยแพร่ความเป็นไทยให้เป็นที่รู้จักในสังคมไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนต่าง ๆ ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562
2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของรายการสารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ 2 ด้าน ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ รูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ได้เห็นถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมต่าง ๆ ตามแต่ละชุมชนท้องถิ่นของมนุษย์ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะแฝงไปด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตของผู้คนและยังแสดงให้เห็นความงดงามทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีไทยไปพร้อมกัน ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน

2. แนวคิดเกี่ยวกับสารคดีโทรทัศน์

สารคดีโทรทัศน์ คือ รายการที่ผลิตจากสถานที่จริงโดยมุ่งเสนอข้อเท็จจริงเป็นสำคัญและมีการถ่ายทอดเรื่องราวจากความเป็นจริงในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ผู้ผลิตรายการต้องการนำเสนอ ซึ่งรายการสารคดีโทรทัศน์นั้นจะจัดทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ที่ให้ความรู้เป็นหลักและให้ความบันเทิงควบคู่กันไปสามารถทำให้ผู้ชมเกิดความเพลิดเพลิน ซึ่งรายการสารคดีโทรทัศน์นี้มีรูปแบบของรายการที่จะเป็นการสนทนาในรายการอย่างสนุกสนาน ในรายการยังมีเสียงดนตรีประกอบการนำเสนอเพื่อให้เข้ากับเรื่องราวที่นำเสนอภาพชุมชน ชาวบ้าน รวมถึงวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่สามารถทำให้ผู้รับชมเกิดความสุข ความบันเทิงใจในการรับชม ดังเช่นในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ที่มีการนำเสนอทั้งเนื้อหาและทำให้ผู้รับชมได้เห็นคุณค่าที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวบ้านในพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างน่าสนใจ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวเคราะห์สารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นในรายการสารคดีโทรทัศน์ คือ รายการ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 (เผยแพร่รายการโทรทัศน์ผ่านช่องไทยพีบีเอส Thai PBS) โดยผู้วิจัยจะบันทึกและศึกษารายการดังกล่าวจากโปรแกรมขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพ

สารานุกรมแห่งประเทศไทย ที่ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 12 มกราคม 2562 ถึงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2562 รวมจำนวนทั้งสิ้น 43 ตอน ตอนละ 30 นาที มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 รายชื่อตอนของรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562

ลำดับ	ชื่อตอน	วันที่ออกอากาศ
1.	สายหมอกแห่งความสุข เขาตะเคียนโจ๊ะ จ.เพชรบูรณ์	12 มกราคม 2562
2.	คงความสมบูรณ์ของตัวตน บ้านก่องมั่งทะเล จ.กาญจนบุรี	19 มกราคม 2562
3.	ทอรั้งที่บ้านสนวนนอก จ.บุรีรัมย์	26 มกราคม 2562
4.	รักษาถิ่นฐาน วิถีแห่งลาวครึ่งบ้านโคก จ.สุพรรณบุรี	2 กุมภาพันธ์ 2562
5.	อยู่ดี มีสุข บ้านศาลาแดงเหนือ จ.ปทุมธานี	9 กุมภาพันธ์ 2562
6.	สุขหัวใจที่ปลายด้ามขวาน บ้านภูเขาทอง จ.นราธิวาส	16 กุมภาพันธ์ 2562
7.	วิถีถิ่นผู้ไท บ้านโพนนาดี จ.กาฬสินธุ์	23 กุมภาพันธ์ 2562
8.	เรียนรู้วิถีแห่งชุมชนนาเกลือ จ.ชลบุรี	2 มีนาคม 2562
9.	วิถีปากเอะฮูย ลุ่มน้ำสาละวินบ้านสบเมย จ.แม่ฮ่องสอน	9 มีนาคม 2562
10.	เดินตามวิถีที่บ้านคลองหัวช้าง จ.สระบุรี	16 มีนาคม 2562
11.	เรียนรู้วิถีชาติพันธุ์ชาวม้งบ้านป่าคา จ.กำแพงเพชร	23 มีนาคม 2562
12.	จากชายเขาสู่ชายโขง จากปากโสมถึงลำภูพาน จ.หนองคาย	30 มีนาคม 2562
13.	เสน่ห์ทะเลใต้บ้านสามช่องเหนือ จ.พังงา	6 เมษายน 2562
14.	ความสุขสี่สั้ม บ้านแม่สิน จ.สุโขทัย	13 เมษายน 2562
15.	รู้จักความพอเพียง บ้านหนองไกรวิทย์ จ.สระแก้ว	20 เมษายน 2562
16.	เดินตามวิถีไทยวน บ้านคูบัว จ.ราชบุรี	27 เมษายน 2562
17.	หลงรักวิถีชุมชนสองศาสนา บ้านตะโหมด จ.พัทลุง	11 พฤษภาคม 2562

ลำดับ	ชื่อบทสนทนา	วันที่ออกอากาศ
18.	วิถีแห่งธรรมชาติ บ้านสลักคอก จ.ตราด	18 พฤษภาคม 2562
19.	ชุมชนต้องรัก บ้านห้วยน้ำกิน จ.เชียงราย	1 มิถุนายน 2562
20.	เสน่ห์ชุมชนเก่า บ้านสรรพยา จ.ชัยนาท	8 มิถุนายน 2562
21.	วิถีถิ่นริมฝั่งโขง บ้านหอคำ จ.บึงกาฬ	15 มิถุนายน 2562
22.	ถิ่นสุข บ้านดอนตะโหนด จ.สิงห์บุรี	22 มิถุนายน 2562
23.	มากกว่าคำว่าสุข เสน่ห์บ้านผาหมอน จ.เชียงใหม่	29 มิถุนายน 2562
24.	สุขไม่รู้ลืม บ้านบางสระเก้า จ.จันทบุรี	6 กรกฎาคม 2562
25.	อ่าวครามที่หลงรัก บ้านอ่าวคราม จ.ชุมพร	13 กรกฎาคม 2562
26.	เสน่ห์งามชายแดนใต้ บ้านทรายขาว จ.ปัตตานี	20 กรกฎาคม 2562
27.	สู่เส้นทางใหม่ บ้านสวย จ.สุรินทร์	27 กรกฎาคม 2562
28.	สุขในที่สนทนา จ.อุทัยธานี	3 สิงหาคม 2562
29.	วิถีถิ่นใกล้กรุง บ้านสาขลา จ.สมุทรปราการ	10 สิงหาคม 2562
30.	เที่ยวไทยวิถีอนุรักษ์ ชุมชนตำบลหนองโรง จ.กาญจนบุรี	17 สิงหาคม 2562
31.	แสงแรกแห่งสยาม บ้านชะชอม จ.อุบลราชธานี	24 สิงหาคม 2562
32.	แผ่นดินรวมใจ บ้านแม่ป๋อกใน จ.ลำพูน	31 สิงหาคม 2562
33.	สายน้ำสองแผ่นดิน บ้านปากจั่น จ.ระนอง	7 กันยายน 2562
34.	ความสมบูรณ์สุขของท้องทะเล บ้านท่าแฉ่ง จ.จันทบุรี	14 กันยายน 2562
35.	หอมดิน กลิ่นคราม บ้านกุดจิก จ.สกลนคร	21 กันยายน 2562
36.	วิถีถิ่นลุ่มน้ำเพชร บ้านถ้ำเสือ จ.เพชรบุรี	28 กันยายน 2562

ลำดับ	ชื่อตอน	วันที่ออกอากาศ
37.	อ้อมกอดแห่งขุนเขา บ้านสะปัน จ.น่าน	5 ตุลาคม 2562
38.	เสน่ห์แห่งม่านหมอกดินแดนใต้ บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 9 จ.ยะลา	12 ตุลาคม 2562
39.	อัตลักษณ์ถิ่นภูเขา บ้านห้องแซง จ.ยโสธร	26 ตุลาคม 2562
40.	ภูมิปัญญาชุมชนริมกว๊าน บ้านสันปาม่วง จ.พะเยา	2 พฤศจิกายน 2562
41.	วิถีริมแม่น้ำเจ้าพระยา บ้านปะขาว จ.อ่างทอง	9 พฤศจิกายน 2562
42.	เที่ยวเล แลหวั่น อ่าวทองคำ บ้านหน้าทับ จ.นครศรีธรรมราช	16 พฤศจิกายน 2562
43.	รอยยิ้มจากบ้านภูมิซรอล จ.ศรีสะเกษ	23 พฤศจิกายน 2562

1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. สารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง สารคดีที่เผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นวิถีชีวิตของแต่ละชุมชน โดยมีเอกลักษณ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่ง สารคดีวัฒนธรรมนั้นถือเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษต่อกันมาจนถึงปัจจุบันและยังแสดงออกให้เห็นจากพฤติกรรม วิถีชีวิต การแต่งกาย วัจนภาษา อวัจนภาษาและหลากหลายด้านที่ปรากฏอยู่ในสังคมแต่ละชุมชน

2. รายการสารคดีโทรทัศน์ หมายถึง รายการที่มีการถ่ายทำจากสถานที่จริงและนำเสนอเรื่องราวความเป็นจริงของสังคมในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งรายการสารคดีโทรทัศน์นี้ถือเป็นรายการที่สามารถให้ความรู้แก่ผู้รับชมและทำให้ผู้รับชมได้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินเพราะได้รับความรู้เรื่องราวที่มีความหลากหลาย เนื่องจากรายการสารคดีโทรทัศน์เป็นรายการที่ทำให้ผู้รับชมไม่ต้องเดินทางไปท่องเที่ยวด้วยตัวเองแต่ก็สามารถได้รับความรู้สึกเสมือนกับได้ไปยังสถานที่จริงพร้อมกับยังได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ จากการรับชมรายการสารคดีโทรทัศน์นี้

3. รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” หมายถึง รายการที่ผลิตโดยองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ช่องไทยพีบีเอส (Thai PBS) เป็นรายการวาไรตี้ท่องเที่ยวเชิงสารคดีที่เน้นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนในประเทศไทย โดยออกอากาศทุกวันเสาร์ (เวลา 16.30 - 17.00 น.) ซึ่งรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” เป็นรายการที่จะทำให้ผู้รับชมได้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีเอกลักษณ์และมีความงดงามและยังสามารถทำให้ผู้รับชมได้เห็นถึงคุณค่าของชาวไทย

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์ตัวบทจากรายการสารคดีโทรทัศน์ (Textual Analysis) โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและคุณค่าเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนต่าง ๆ เพื่อนำเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้
2. ศึกษาและรวบรวมสารคดีที่เป็นรายการสารคดีโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและคุณค่าเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนต่าง ๆ ในรายการสารคดีโทรทัศน์
3. ศึกษารายการสารคดีโทรทัศน์ของรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562
4. คัดเลือกตอนของรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562
5. วิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนต่าง ๆ ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562
6. วิเคราะห์คุณค่าจากรายการสารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนต่าง ๆ ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562
7. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจเนื้อหาของรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ที่มีสาระความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยมากยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรม ประเพณีในแต่ละท้องถิ่นและชุมชนต่าง ๆ ของประเทศไทย
2. ทำให้เห็นถึงคุณค่าของรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ในด้านการให้แง่คิด เรื่องของการอนุรักษ์ในประเด็นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรม ประเพณี และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี
3. ทำให้ผู้ชมรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” นี้สามารถเห็นความสำคัญของสารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น และยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้รับชมและผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษ อีกทั้งยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันไปพร้อมกับความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนไทยมากยิ่งขึ้น และงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาพร้อมทั้งยังเป็นแนวทางในการศึกษาสารคดีที่เป็นประเภทรายการสารคดีโทรทัศน์ได้เป็นอย่างดี

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การนำเสนองานวิจัยเรื่อง วิเคราะห์สารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสารคดี

- 2.1.1 ความหมายของสารคดี
- 2.1.2 ลักษณะของสารคดี
- 2.1.3 ประเภทของสารคดี
- 2.1.4 คุณค่าของสารคดี
- 2.1.5 ความหมายของสารคดีท่องเที่ยว

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

- 2.2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 2.2.2 ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 2.2.3 รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 2.2.4 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 2.2.5 ประโยชน์หลักการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.3 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับรายการสารคดีโทรทัศน์

- 2.3.1 ความหมายของรายการสารคดี
- 2.3.2 ลักษณะของรายการสารคดี
- 2.3.3 ประเภทของรายการสารคดี
- 2.3.4 วิธีการนำเสนอของรายการสารคดี

2.4 ความรู้เกี่ยวกับรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย”

- 2.4.1 ประวัติของรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย”
- 2.4.2 ลักษณะของรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย”

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารคดีท่องเที่ยว
- 2.5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการสารคดีโทรทัศน์

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสารคดี

แนวคิดเกี่ยวกับสารคดีประกอบด้วย ความหมายของสารคดี ลักษณะของสารคดี ประเภทของสารคดี คุณค่าของสารคดี ความหมายของสารคดีที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายของสารคดี

ความหมายของสารคดี มีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายความหมายดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประภาศรี เทียนประเสริฐ (2559, น. 55) ได้อธิบายว่า สารคดีเป็นงานเขียนที่มุ่งให้สาระความรู้ ความเพลิดเพลิน ภาษาที่ใช้ในสารคดีจะแต่งให้มีความน่าอ่าน น่าสนใจ สนุกสนาน เพลิดเพลิน อาจมีการผสมผสานระหว่างรูปแบบของสารคดี และบันเทิงคดี อาจมีรูปภาพประกอบอยู่ด้วยกัน

เกศินี จุฑาวิจิตร (2557, น. 181) ได้อธิบายว่า สารคดี คือ วรรณกรรมประเภทร้อยแก้วที่มุ่งนำเสนอข่าวสาร ข้อมูล สาระความรู้และข้อเท็จจริงพร้อม ๆ กับความเพลิดเพลินและความพึงพอใจ ผ่านการใช้ภาษาที่เลือกใช้ถ้อยคำอย่างประณีต ใ้ใจ คมคายและงดงาม สารคดีที่ดีต้องการการนำเสนออย่างชาญฉลาดในฐานะผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญตัวจริง ด้วยมุมมองและจินตนาการที่แปลกใหม่

บุญยงค์ เกศเทศ (2555, น. 183) ได้อธิบายว่า สารคดีเขียนขึ้นจากเค้าโครงความจริง ไม่ใช่จินตนาการ ไม่มีตัวละครสมมติ ให้ความพึงพอใจ อันเกิดมาจากการประกอบรูป ประกอบแบบ เพ่งเล็งเลือกเฟ้นการใช้ถ้อยคำในภาษา ทำให้เกิดอารมณ์ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องจริง มุ่งให้สาระความรู้แก่ผู้อ่านเป็นประเด็นหลัก ให้ความเพลิดเพลินเป็นประเด็นรอง นำเสนออย่างมีศิลปะ

ชลอ รอดลอย (2551, น. 3-4) ได้อธิบายว่า สารคดี คือ งานเขียนร้อยแก้วชนิดหนึ่งที่มีผู้เขียนมุ่งที่จะเสนอความรู้และเสนอข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ เป็นหลัก เพื่อให้ผู้อ่านได้รับสาระความรู้และความเพลิดเพลินสนุกสนานไปพร้อม ๆ กันด้วย เป็นบทความประเภทหนึ่งที่มีลักษณะสั้น ๆ ลักษณะเด่น ๆ เป็นงานเขียนที่พิมพ์ในนิตยสารหรือหนังสือพิมพ์ มีเนื้อหาที่ประกอบด้วยนำเสนอความรู้และนำเสนอข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็น โดยผู้เขียนจะใช้กลวิธีการนำเสนอตามทำนองหรือลีลาการเขียนที่สละสลวย คมคาย และสามารถได้รับความรู้พร้อมยังอ่านได้เพลิดเพลินกัน

ถวัลย์ มาศจรัส (2545, น. 30-32) ได้อธิบายว่า สารคดี คือ เรื่องราวที่เกิดขึ้นจากความจริงนำมาเขียนเป็นงานเขียน เพื่อมุ่งแสดงทรรศนะความคิดเห็น ความรู้ ความจริงเป็นหลัก โดยการจัดระเบียบความคิดในการนำเสนอผสมผสานรวมในการถ่ายทอดต่อการสนใจใฝ่รู้ของผู้อ่าน เพื่อให้เกิดคุณค่าทางปัญญา เนื้อหาสาระของการเขียนสารคดี จะเป็นเรื่องราวที่ผู้เขียนมุ่งให้ผู้อ่านได้รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลก และนอกโลกเป็นเรื่องราวของอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เป็นหลัก

สรุปได้ว่าสารคดีเป็นงานเขียนที่มีวัตถุประสงค์มอบความรู้และเขียนตามความเป็นจริง โดยใช้กลวิธีภาษาในการแต่งที่สละสลวย ดึงดูดความสนใจสำหรับบุคคลทั่วไป เพื่อทำให้ผู้ชมหรือ

ผู้อ่านสารคดีนั้น ๆ ได้รับความรู้และได้รับประสบการณ์ พร้อมเกิดความเพลิดเพลิน

2.1.2 ลักษณะของสารคดี

สารคดีเป็นงานเขียนที่มุ่งยึดตามความเป็นจริงและความรู้เป็นหลักและพร้อมให้รับความสนุกสนานเป็นรอง ซึ่งลักษณะของสารคดีมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ลักษณะของสารคดีตาม ัญญา สังขพันธานนท์ (2553, น. 15) ได้อธิบายว่า คุณลักษณะที่มีความสำคัญของงานเขียนสารคดีตามความหมาย คือ

1. เป็นงานเขียนที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องจริงหรือเรื่องไม่สมมติ (non-fiction)
2. จุดมุ่งหมายของการเขียน คือ มุ่งให้สาระและความรู้แก่ผู้อ่านเป็นประเด็นหลักและให้ความเพลิดเพลินเป็นประการรอง

3. นำเสนอเนื้อหาอย่างมีศิลปะ

ชลอ รอดลอย (2551, น. 5) ได้อธิบายว่า ลักษณะเด่นของสารคดีก็คือ ต้องเป็นงานเขียน ร้อยแก้วที่ผู้เขียนมุ่งเสนอความรู้และเรื่องราวที่ยึดถือตามข้อเท็จจริงแก่ผู้อ่าน แต่การที่ต้องการให้ผู้อ่านได้รับความสนุกสนาน อาจจะมีการสอดแทรกจินตนาการไปด้วยก็ได้ ผู้เขียนจะใช้กลวิธีการนำเสนอตามทำนองหรือลีลาการใช้ภาษาซึ่งขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญของตน

ถวัลย์ มาศจรัส (2545, น. 37-39) ได้กล่าวไว้ว่า นักเขียนสารคดีจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ 3 ลักษณะนี้

1. เอกภาพ (Unity) การเขียนสารคดีที่ดี งานเขียนจะต้องมีเอกภาพเป็นตัวกำกับอยู่ทุกใจความ ดังนั้นเอกภาพ คือ เมื่อจะเขียนถึงเรื่องราวใดก็แล้วแต่ เรื่องราวนั้นต้องเขียนเพียงเรื่องเดียวเท่านั้น เพื่อมีเป้าหมายในงานเขียนที่ชัดเจนแน่นอน ซึ่งข้อความที่ปรากฏอยู่ในแต่ละใจความจะต้องสอดคล้องเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ต้องนำเสนอเข้ากันได้เป็นอย่างดี

2. สัมพันธภาพ (Coherence) คือ งานเขียนหนังสือจะต้องให้แต่ละประโยคเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันโดยความกลมกลืนสละสลวย ข้อความในแต่ละตอนต้องเป็นความคิดที่ต่อเนื่องกันเป็นลำดับไม่สับสนกันในช่วงใดช่วงหนึ่งจนทำให้ความคิดสะดุดหรือขาดตอนลง นักเขียนจะต้องรู้จักใช้คำสันธานเข้ามาเชื่อมต่อประโยคแต่ละประโยคมีความสัมพันธ์กัน

3. สารัตถภาพ (Emphasis) คือ การเน้นใจความสำคัญของข้อความในแต่ละช่วงตอน ทั้งนี้เพราะการเขียนหนังสือในแต่ละเรื่องย่อมาจะประกอบไปด้วยใจความและผลความคู่กันเสมอ จึงจะทำให้ข้อเขียนสำเร็จเป็นเรื่องเป็นราวขึ้นมาได้

สรุปได้ว่า ลักษณะของสารคดี เป็นงานที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความรู้ มีรูปแบบการนำเสนอที่ไม่เจาะลึกด้านเนื้อหา และมีลีลาการเขียนที่สร้างความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน ซึ่งมีความแตกต่างจากงานเขียนประเภทอื่น ๆ

2.1.3 ประเภทของสารคดี

สารคดี มีหลายประเภท ดังที่นักวิชาการหลายท่านได้อธิบาย รายละเอียดดังต่อไปนี้
 ปรากฏศรี เทียนประเสริฐ (2559, น. 55-56) ได้อธิบายว่า สารคดีแบ่งออกได้
 เป็น 3 ประเภท คือ

1. สารคดีเชิงข่าว เป็นการนำเอาข่าวที่เกิดขึ้นมาจัดเรียงทำเป็นสารคดี โดยการนำเสนอข้อมูลให้ละเอียดกว่าข่าว เสนอความคิดเห็นเชิงบวกและลบเพิ่มเติม เข้าไปในงานเขียนด้วย

2. สารคดีนำรู้ เป็นการนำเอาความรู้ทุกประเด็นที่ผูกพันกับชีวิตประจำวันมาเขียน ไม่ว่าจะป็นวัฒนธรรม ประเพณี การแพทย์ วิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและชีวประวัติบุคคล

3. สารคดีท่องเที่ยว เป็นงานเขียนที่นำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวมาเขียน พร้อมทั้งมี ภาพประกอบช่วยแต่งและขยายเนื้อหา เพื่อให้เกิดความสนใจให้ไปท่องเที่ยว หรือทำให้ผู้อ่านได้รับความบันเทิงใจ นอกจากแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวแล้ว อาจยังได้แนะนำที่พักและพาหนะการเดินทาง ไปด้วย

เกศินี จุฑาวิจิตร (2557, น. 185-188) ได้กล่าวไว้ว่า ในทางวิชาการได้มีการจำแนก ประเภทของสารคดีตามเกณฑ์ขาดแบบกว้าง ๆ ออกได้ 2 ประเภท คือ สารคดีเชิงข่าวกับสารคดีทั่วไป

สารคดีเชิงข่าว คือ สารคดีเกี่ยวกับข่าวหรือเหตุการณ์ปัจจุบัน เนื้อหาและสาระสำคัญ จะเป็น ข่าวหรือเหตุการณ์สำคัญที่กำลังอยู่ในความสนใจหรือยังอยู่ในความคิดคำนึงของประชาชน การนำเสนอสารคดีเชิงข่าว อาจจะไม่ทันต่อเหตุการณ์และสถานการณ์เท่ากับการเสนอข่าว แต่ก็ ต้องมีความทันเวลาที่ไม่ถึงกับล่าสมัย สารคดีเชิงข่าวไม่มีประสงค์ในการจุดประกายความสนใจ เกี่ยวกับข่าวให้แก่ผู้อ่าน แต่มีเป้าหมายอยู่ที่การเสนอประเด็นที่แฝงอยู่ในเหตุการณ์ข่าว ซึ่งเป็นเรื่อง ที่อยู่ในความสนใจของผู้อ่านในประชาชน สารคดีเชิงข่าวแบ่งออกได้ 2 ประเภท ดังนี้ สารคดีเสริมข่าว สารคดีเคียงข่าว

สารคดีทั่วไป คือ สารคดีที่ไม่ใช่ข่าว สารคดีประเภทนี้มีชื่อเรียกอีกว่า สารคดีเกี่ยวกับ มนุษย์ สารคดีประเภทนี้ ไม่จำเป็นต้องนำเสนอให้ทันเวลาอย่างรวดเร็วเท่ากับสารคดีเชิงข่าว ไม่จำเป็นต้องมีคุณค่าทางข่าวแฝงอยู่ แต่จะต้องมีคุณสมบัติในการเร้าความสนใจและเร้าอารมณ์เป็น สำคัญ และอาจจะมีบางเรื่องที่ควรนำเสนอให้เหมาะสมแก่โอกาสและกาลเทศะ สารคดีทั่วไปแบ่งออกได้ 9 ประเภท ดังนี้ สารคดีบุคคล สารคดีโอกาสพิเศษ สารคดีประวัติศาสตร์ สารคดีจดหมายเหตุ สารคดี ความทรงจำ สารคดีท่องเที่ยว สารคดีศิลปะและวัฒนธรรม สารคดีแนะวิธีทำ สารคดีเกี่ยวกับมนุษย์

บุญยงค์ เกศเทศ (2555, น. 186) ได้แบ่งประเภทของสารคดีแนวใหม่ไว้ คือ สารคดี งานเหตุการณ์ สารคดีชีวิตบุคคล สารคดีเด็ก สารคดีท่องเที่ยว สารคดีเกี่ยวกับธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม สารคดีวิถีชีวิต สารคดีเกี่ยวกับสตรี สารคดีรายงานพิเศษ สารคดีเชิงวิจารณ์

ชลอ รอดลอย (2551, น. 48-50) ได้กล่าวว่า เพื่อสะดวกในการศึกษาและการฝึกเขียน สारคดีแต่ละประเภทแบ่งได้ดังนี้ สारคดีประเภทบทความ สारคดีประเภทความเรียง สारคดีประเภทชีวประวัติและอัตชีวประวัติ และสารคดีท่องเที่ยว

พิมาน แจ่มจรัส (2550, น. 414-415) ได้แบ่งประเภทสารคดีออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้ สारคดีบุคคล สारคดีโอกาสพิเศษ สारคดีประวัติศาสตร์ สारคดีท่องเที่ยว สारคดีแนะนำวิธีทำ สारคดีเด็ก สारคดีสตรี สारคดีเกี่ยวกับสัตว์ สारคดีความทรงจำ สारคดีจดหมายเหตุ

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543, น. 246) ได้ใช้ขนาดของสารคดีเป็นเกณฑ์ในการจำแนกประเภทของสารคดี และจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ สारคดีขนาดสั้น และสารคดีขนาดยาว ยังได้ใช้รูปแบบและกลวิธีการเขียนของสารคดีเป็นเกณฑ์ในการจำแนก ได้จำแนกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ บทความ ความเรียง และงานเขียนประเภทเรื่องเล่าจากประสบการณ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สारคดีท่องเที่ยว สारคดีชีวประวัติ จดหมาย อนุทิน บันทึกความทรงจำ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ประเภทของสารคดี แบ่งตามกฎเกณฑ์หรือตามจุดประสงค์ ขึ้นอยู่กับนักเขียนจะมีวัตถุประสงค์ในการแนะนำอย่างไร หรือความต้องการของผู้อ่านที่จะเลือกใช้และตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม การศึกษา การเมือง ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของสารคดีได้หลากหลายเป็นจำนวนมาก

2.1.4 คุณค่าของสารคดี

คุณค่าของสารคดีนอกจากมีการเน้นเพื่อให้ความรู้แล้ว ยังได้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ดังที่นักวิชาการหลายท่านได้อธิบาย ได้ดังต่อไปนี้

สมสุข หินวิมาน และคณะ (2557, น. 102) ได้อธิบายว่า สารคดีให้ความรู้ ไม่ว่าจะสารคดีจะนำเสนอประเด็นอะไรก็ตาม จุดมุ่งหมายของผู้ผลิตสารคดี คือ การให้ความรู้แก่ผู้ชม หรือผู้ฟังในเรื่องนั้น ๆ แม้ว่าสารคดีมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ แต่ต่างจากรายการเพื่อการศึกษาที่มุ่งให้ผู้รับสารได้รับความรู้เฉพาะเรื่อง

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และวีรวัฒน์ อินทรพร (2556, น. 136) ได้อธิบายว่า สารประเภทสารคดีแม้จะมีเนื้อหาที่เบากว่าตำรา แต่ก็สามารถช่วยพัฒนาความรู้ที่ทำให้ได้เกิดความรอบรู้เป้าหมายสำคัญของการอ่านสารคดี คือ การอ่านเพื่อพัฒนาความรู้ที่มีใช้ความรู้เฉพาะในตำราหนังสือที่เรียนเท่านั้น

บุญยงค์ เกศเทศ (2555, น. 183) ได้กล่าวไว้ว่า สารคดีสามารถแก้ไขความรู้อ ความเข้าใจ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผู้อ่านสนใจเกิดความเพลินในการรับข่าวสารความรู้และภาษาลีลาการเล่าเรื่องอย่างน่าติดตามซึ่งถือเป็นช่องทางสื่อสารที่ช่วยกระตุ้นจิตสำนึกที่ดีมีประโยชน์ต่อสังคม

ชลอ รอดลอย (2551, น. 16) ได้กล่าวว่า สารคดีมีความสำคัญ คือ ให้ความรู้ข้อเท็จจริง และเนื้อหาสาระแก่ผู้อ่าน และยังสามารถให้คำแนะนำในการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ และพร้อมทั้งให้ความบันเทิงใจและความจรรโลงใจแก่ผู้อ่านด้วย

สรุปได้ว่า สารคดีถือเป็นงานที่มีคุณค่าต่อผู้ชมและผู้อ่านอย่างมาก เพราะนอกจากจะสามารถช่วยพัฒนาความรู้แล้วยังทำให้เป็นคนที่มีความรอบรู้และสารคดียังสามารถให้คำแนะนำเพื่อให้ผู้อ่านได้ปฏิบัติตามด้วย

2.1.5 ความหมายของสารคดีท่องเที่ยว

สารคดีท่องเที่ยวถือเป็นส่วนหนึ่งของสารคดี ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายรายละเอียดดังต่อไปนี้

เกศินี จุฑาวิจิตร (2557, น. 187) ได้อธิบายว่า สารคดีท่องเที่ยว คือ สารคดีที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวประสบการณ์และบันทึกในการเดินทาง

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2553, น. 164) ได้อธิบายว่า สารคดีท่องเที่ยว เป็นสารคดีที่ได้รับความนิยมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและเป็นแนวการเขียนสารคดีที่เก่าแก่ เกิดขึ้นนับแต่มนุษย์ได้เดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ และได้บันทึกถ่ายทอดประสบการณ์ ความประทับใจ สถานที่ผู้คนภูมิประเทศ และวัฒนธรรม ประเพณีหลากหลายที่นักเดินทางได้ประสบพบเห็น

พิมาน แจ่มจรัส (2550, น. 415) ได้อธิบายว่า สารคดีท่องเที่ยวที่ดีต้องอ่านสนุก มีแผนที่ประกอบ มีตำนานและภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ เกร็ดเล็กเกร็ดน้อย รวมทั้งภาพประกอบต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2549, น. 98) ได้อธิบายว่า สารคดีท่องเที่ยว เป็นสารคดีเกี่ยวกับการเดินทางไปเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ ตามแต่ผู้ทำรายการจะนำเสนอ เป็นเรื่องราวสถานที่ท่องเที่ยว การเดินทาง การเตรียมตัว ประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยว พบเห็นอะไรบ้าง พาหนะ ที่พัก เนื้อหาของรายการสารคดีท่องเที่ยวค่อนข้างจะเห็นได้ชัดเจน เนื้อหาส่วนใหญ่จะเน้นในการท่องเที่ยว

ถวัลย์ มาศจรัส (2545, น. 37-39) ได้อธิบายว่า สารคดีท่องเที่ยว (Travel Features) เป็นการนำเรื่องราวที่พบเห็นจากการท่องเที่ยวมาเขียนลงในแง่มุมต่าง ๆ ตามแต่ทรรศนะของแต่ละคน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2546, น. 331) ได้อธิบายว่า สารคดีท่องเที่ยว คือ รายการที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว นั้น จะสามารถมองเห็นได้เด่นชัด เพราะเนื้อหาจะเน้นในเรื่องการท่องเที่ยวไปในสถานที่ต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็ประมวลประวัติความเป็นมาของสถานที่นั้น รวมถึงจุดที่น่าสนใจ

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543, น. 267) ได้อธิบายว่า สารคดีท่องเที่ยว คือ วรรณกรรมประเภทที่เขียนโดยร้อยแก้ว ที่มุ่งประสงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับประสบการณ์การท่องเที่ยวของผู้แต่ง โดยมีลีลา ถ้อยคำที่ประณีตการเขียนที่ประกอบไปด้วยศิลปะ เพื่อให้ผู้อ่านเกิด บันเทิงใจไปพร้อมกับ

ได้ความรู้ด้วย ในสมัยก่อน สารคดีท่องเที่ยวที่ใช้รูปแบบการเขียนเป็นร้อยกรองว่า “นิราศ” ต่อมาตามวิวัฒนาการถึงปัจจุบันคนไทยนิยมเขียนบันทึกประสบการณ์การท่องเที่ยวเป็นร้อยแก้วมาก ซึ่งสารคดีท่องเที่ยวจัดเป็นสารคดีที่มีผู้นิยมอ่านมากที่สุด

สรุปได้ว่าสารคดีท่องเที่ยวถือเป็นวรรณกรรมประเภทที่เป็นร้อยแก้ว ซึ่งมีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและมีการพัฒนาไปตามวิวัฒนาการความเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ โดยเป็นการบันทึกประสบการณ์ของนักเดินทาง และเป็นผลงานที่ทำให้ผู้อ่านหรือนักชมได้รับทั้งความรู้และประสบการณ์ใหม่และพร้อมเกิดความบันเทิงใจด้วย

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีแนวคิดหลากหลายประกอบด้วย ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง เพื่อเรียนรู้และเข้าใจประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียม สภาพแวดล้อม และด้านอื่น ๆ

รสิกา อังกูร (2549, น. 80) ได้อธิบายว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต และความงามศิลปวัฒนธรรมไทยที่เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมของกลุ่มนักท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, น. 283) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมายความว่า บุคคลหรือกลุ่มผู้ที่เดินทางจากสถานที่ที่อยู่ประจำไปยังสถานที่พื้นถิ่นที่อื่น เพื่อไปชื่นชมความงามทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่น ที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งต้องให้ความเคารพในวัฒนธรรมต่อกันซึ่งกัน เพื่อได้มีความรู้ ความเข้าใจ และก่อให้เกิดมิตรภาพ จะได้ซาบซึ้งตรึงใจในวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ รวมไปถึงต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อบุคคลวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้นให้น้อยที่สุดในขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้ และการจ้างงาน อันนำมาซึ่งการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ

ราณี อสีชัยกุล (2546, น. 83) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่าการท่องเที่ยวเพื่อชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ เช่น สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์ และงานเทศกาล ประเพณี ตลอดจนการท่องเที่ยวชมมรดกทางประวัติศาสตร์ที่เป็นโบราณสถานกับแหล่งประวัติศาสตร์

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540, น. 1-10) ได้อธิบายไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาความรู้ของตนและเข้าใจสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนท้องถิ่น ด้วยการสร้างสรรค์เพื่อศึกษาสิ่งแวดล้อม

วัฒนธรรม ประเพณี ศักดิ์ศรี และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวสามารถทำให้มนุษย์คนเราย้อนกลับมาดูภูมิความเป็นมาของตน สรรพสิ่งในโลกใบนี้เชื่อมโยงกัน ซึ่งกันและกัน โดยไม่สามารถแยกออกจากกันได้

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นท่องเที่ยวที่ให้ทั้งความรู้ และยังสามารถสัมผัสปะทีงดงามหลากหลายด้านและทำให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี วัฒนธรรมนิยม วิถีชีวิตของชุมชนแต่ละท้องถิ่นอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

2.2.2 ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีลักษณะหลายประการประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

บุญยสฤกษ์ อเนกสุข (2558, น. 17) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นลักษณะหนึ่งของการใช้ทุนทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และประเพณี เพื่อผลิตเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว และตอบสนองนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะชนชั้นกลางให้เข้ามาเที่ยวชมความงามและแปลกใหม่ ดังนั้นจึงพบว่า รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวจึงมีความแตกต่างกันหลายตามลักษณะเฉพาะพิเศษของแต่ละชุมชนสถานที่

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, น. 287-288) ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญมีด้วยกัน 9 ประการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ ประการแรกการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในเชิงลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ประการที่สองต้องเป็นการท่องเที่ยวในเชิงลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ประการที่สามต้องเป็นการท่องเที่ยวในเชิงลักษณะที่คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม ประการที่สี่ต้องเป็นการท่องเที่ยวในเชิงลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ประการที่ห้าต้องเป็นการท่องเที่ยวในเชิงลักษณะที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ ประการที่หกต้องเป็นการท่องเที่ยวในเชิงลักษณะที่มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง ประการที่เจ็ดต้องเป็นการท่องเที่ยวในเชิงลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจเพิ่มคุณค่าประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก ประการที่แปดต้องเป็นการท่องเที่ยวในเชิงลักษณะที่ต้องคำนึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ และความสะอาดของพื้นที่ และประการสุดท้ายนั่นคือ ต้องเป็นการท่องเที่ยวในเชิงลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด

ชูเกียรติ นพเกตุ (2542, น. 10-11) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยสรุปใจความสำคัญได้ดังนี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องให้ความสำคัญกับ

ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ต้องมีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือกระทบให้น้อยที่สุด อีกทั้งต้องคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอันเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้แล้ว ต้องให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาเที่ยวซ้ำอีก และต้องคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับและความสะอาดของพื้นที่ โดยต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุก ๆ ด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวให้น่าอยู่เสมอและสุดท้ายคือ ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด เพื่อให้นักท่องเที่ยวอุ่นใจเวลาเดินทางท่องเที่ยว

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถือเป็นอีกรูปแบบการท่องเที่ยวหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ยังให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจถึงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียม สภาพแวดล้อม และด้านอื่น ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

2.2.3 รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีหลายรูปแบบดังรายละเอียดต่อไปนี้

พิมพรรณ สุจารินพงศ์ (2553, น. 34-37) ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

รูปแบบแรกเป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว โดยได้รับความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

รูปแบบที่สองเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับประเพณี การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นจัดขึ้น เพื่อสามารถได้รับความรู้ความเข้าใจต่อวัฒนธรรมกับสภาพสังคม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม พร้อมทั้งสามารถให้ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์และศึกษาความเชื่อ การเคารพพิธีกรรมต่าง ๆ การยอมรับ

นับถือ ชุมชนท้องถิ่นในแต่ละที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

รูปแบบที่สามเป็นการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท เป็นการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนหมู่บ้านที่มีลักษณะวิถีชีวิต พร้อมมีผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษโดดเด่น เพื่อสามารถให้ได้รับได้ความรู้ ความเพลิดเพลิน ฝูงผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน รวมไปถึงสามารถเกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม ชุมชนท้องถิ่นในแต่ละที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์ (2549, น. 62) ได้กล่าวไว้ว่า ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมว่า เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมาตามวัตถุประสงค์และเพื่อประโยชน์ของมนุษย์คนเรา เป็นมรดกจากอดีตหรือตลอดจนได้สร้างขึ้นในปัจจุบัน ดังนี้ โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถาน และศาสนสถาน มีลักษณะเป็นตัวอาคาร วัตถุ พื้นที่ สิ่งก่อสร้าง และมีผลดึงดูดใจในด้านท่องเที่ยว เช่น เมืองโบราณพระราชวัง พิพิธภัณฑสถาน โบราณสถาน อนุสรณ์สถาน โบสถ์วิหาร เป็นต้น ส่วนความรู้ที่ได้จากแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้คือ ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาและความสำคัญของสถานที่ยุคสมัยของแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรม รูปลักษณะของเมืองโบราณ ลักษณะพิเศษของศิลปกรรมแต่ละยุคสมัย ส่วนประเภทศิลปวัฒนธรรมรวมถึงประเพณีและกิจกรรมต่าง ๆ ที่แสดงรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมและได้ประยุกต์ ปฏิบัติยึดถือสืบเนื่องต่อมา ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น ศูนย์วัฒนธรรม สวนสนุก งานเทศกาล ประเพณี ศิลปะการแสดง สภาพชีวิตริมแม่น้ำลำคลอง ตลาดน้ำ เรือนแพ หมู่บ้านชาวเขา เป็นต้น

ธนกฤต สังข์เฉย (2550, น. 98-99) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเดินทางไปชมสิ่งที่แสดงถึงความเป็นวัฒนธรรม ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนงและสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรือง การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย หรือการเข้าร่วมกิจกรรมที่เน้นศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อย่างมีความตั้งใจ โดยแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

1. การเที่ยวชมแหล่งประวัติศาสตร์ คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวพร้อมกันกับได้รับความรู้และความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นนั้น ๆ

2. การท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมประเพณี คือ การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีหลากหลายที่อยู่ในแต่ละชุมชนท้องถิ่นจัดขึ้น พร้อมทั้งสามารถได้รับความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น หรือประจำชาติ บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม อีกทั้งสามารถได้รับความเพลิดเพลินด้วย

3. การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิต คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปยังหมู่บ้านหรือชุมชนท้องถิ่นในชนบทที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์พิเศษที่โดดเด่นของประจำท้องถิ่นและวิถีชีวิต เพื่อได้รับความเพลิดเพลินและความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่และภูมิปัญญาชาวบ้านประจำท้องถิ่น

4. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาด้านวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางในรูปแบบของการมาศึกษาวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, น. 292-293) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการเดินทางท่องเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมประเพณี โบราณสถานของแต่ละท้องถิ่น จะได้รับความสนุกสนาน และสามารถศึกษาความเชื่อพิธีกรรมหลากหลายพร้อมยังสามารถทำให้มนุษย์เราเข้าใจวัฒนธรรมใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นและพร้อมเกิดมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว ตามดังกล่าวการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถแบ่งประเภทได้ 5 ประเภท คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ คือ การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และสถานที่โบราณ ซึ่งสามารถได้รับความรู้ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโบราณคดีในแต่ละหมู่บ้านท้องถิ่น

2. การท่องเที่ยวงานวัฒนธรรมและประเพณี คือ การเดินทางท่องเที่ยว เพื่อชมงานศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นจัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความตื่นตาตื่นใจและสามารถศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ รวมไปถึงการเคารพพิธีกรรมทั้งหลาย

3. การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท คือ การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และมีผลงานพิเศษสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น และสามารถได้รับความรู้ คุุผลงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน

4. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพหรือฟื้นฟูสุขภาพทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยว

5. การท่องเที่ยวเชิงกีฬา คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่แข่งขันการกีฬาหรือออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดรายการกีฬาตามเส้นทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาได้รับความสนุกสนานกับการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันการกีฬา

สรุปได้ว่า การแบ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ถือเป็นแบ่งตามลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวและจากรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกได้ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวเอง

2.2.4 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเองเพื่อให้เข้าใจว่าสรรพสิ่งบนโลกไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, น. 288-290) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญจึงมี 6 ด้าน รายละเอียดดังต่อไปนี้ ด้านแรกคือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์พิเศษเฉพาะท้องถิ่น ด้านที่สองกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม ด้านที่สาม เกี่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ทำให้อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และได้ผลตอบแทนในกำไรสู่ธุรกิจท่องเที่ยว ด้านที่สี่ เรื่องของการตลาดท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยคั่นหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านที่ห้า การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และยังสามารถได้รับผลประโยชน์ตอบแทน เพื่อกระจายรายได้สู่ชุมชน และยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนท้องถิ่น และด้านสุดท้าย นั่นคือ ด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงการปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยมีการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรสิ่งแวดล้อมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

จากทฤษฎีดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรวมมีทั้งหมด 6 ด้านประกอบไว้ ทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สมบูรณ์ครบถ้วน ทำให้ทั้งผู้คนที่เกี่ยวข้องและนักท่องเที่ยวได้เห็นภาพชัดเจนและจากองค์ประกอบจะทำให้ทุกฝ่ายเกิดความรับผิดชอบและส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

2.2.5 ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีหลากหลายด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่ถูกสร้างสีสันหรือสร้างความตื่นตาตื่นใจมากกว่าปกติ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวชนชั้นกลางที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ในฐานะผู้นิยมบริโภควัฒนธรรมอันแตกต่างจากตนเอง ในขณะที่ระยะเวลาในการพักผ่อนหย่อนใจและการหาได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่มีจำกัด ดังที่สมิธกับโรบินสัน (2006) เรียกว่า “นักท่องเที่ยวกระหายวัฒนธรรม (Culture-Hungry Tourist)” (Smith and Robinson, 2006, p. 5-6

อ้างอิงใน บุญยสฤกษ์ อเนกสุข 2558, น. 17)

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, น. 286) ได้กล่าวไว้ว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมี 4 ประการ คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่า ความสำคัญ ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทรัพยากรวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อที่จะสามารถให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว สามารถช่วยเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ในการเข้าชม อีกทั้ง ก่อให้เกิดความภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้ เกิดความรัก ห่วงแหน รักษา และดึงชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของ ตนเองด้วย

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากได้รับความเพลิดเพลินแล้ว ยังเพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมและ สามารถสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน หรือของชุมชน อื่น รวมทั้งเคารพในวัฒนธรรมศักดิ์ศรี และ บุคลิกภาพของตนเองด้วย

สรุปได้ว่า หลังจากที่นักท่องเที่ยวได้เข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแล้ว นักท่องเที่ยวจะสามารถได้รับประโยชน์มากมายต่อตนเองและได้เห็นถึงความสำคัญ คุณค่าของ สถานที่ประวัติศาสตร์ และได้รับความรู้ ได้เห็นถึงวัฒนธรรมหลากหลายด้วย

2.3 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับรายการสารคดีโทรทัศน์

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับรายการสารคดีโทรทัศน์ประกอบด้วยหัวข้อ ความหมายของรายการ สารคดี ลักษณะของรายการสารคดี ประเภทของรายการสารคดี ลักษณะการนำเสนอรายการสารคดี วิธีการนำเสนอรายการสารคดี การดำเนินเรื่องของรายการสารคดี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 ความหมายของรายการสารคดี

รายการสารคดีเป็นรายการที่ถ่ายทำจริง ไม่ได้มีการแต่งเรื่องขึ้นมาก่อนนำเสนอ ในรายการสารคดีสามารถเห็นถึงสิ่งที่สวยงามและได้รับชมหลายสิ่งหลายอย่างที่ไกลตัวผู้ชม จากการ ที่ได้รับชมรายการสารคดีจะทำให้ผู้ชมสามารถมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลได้ ดังความหมายของรายการ สารคดี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กุลนารี เสือโรจน์ (2561, น. 44) กล่าวไว้ว่า รายการสารคดี หมายถึง รายการที่ นำเสนอข้อมูล ภาพ และเสียงของเหตุการณ์ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่จริง เป็นการนำเสนอเรื่องราว เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างละเอียด เจาะลึกตลอดทั้งรายการ รายการสารคดีจัดเป็น Non-fiction

เช่นเดียวกับรายการประเภทข่าว เนื่องจากเนื้อหาของรายการมีที่มาจากเรื่องจริงและเชื่อถือได้ ไม่ใช่เรื่องที่ตั้งขึ้นมา สารคดีจึงจัดเป็นรายการประเภทสาระแม้สารคดีบางรายการจะนำเสนอในลักษณะบันเทิงคดี แต่เนื้อหาหรือข้อมูลก็เป็นไปเพื่อทำให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ

อรนุช เลิศจรรยารักษ์ (2556, น. 68) กล่าวว่า รายการสารคดีเป็นรายการที่มุ่งเน้นเสนอข้อเท็จจริง ให้ความรู้ ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ชม มุ่งให้ผู้ชมเมื่อชมแล้วมีแรงบันดาลใจให้กระทำ หรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เรื่องราวที่เสนอเป็นเรื่องจริง

ศุภางค์ นันตา (2552, น. 115) ได้อธิบายความหมายของรายการสารคดีไว้ว่า รายการสารคดี ก็คือรายการที่นำเสนอเนื้อหาสาระในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (one subject) อย่างละเอียดเจาะลึก ด้วยวิธีการเสนอรายการที่หลากหลาย โดยเรื่องที่น่าเสนอต้องเป็นข้อเท็จจริงใช้เสียงจริงของบุคคล หรือจำลองเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับในเรื่องนั้น

จากความหมายของรายการสารคดี จึงสามารถแบ่งรายการสารคดีออกเป็นกลุ่ม Documentary และ Feature ดังต่อไปนี้

1. รายการสารคดี (documentary) หมายถึง รายการสารคดีที่เป็นจริงทั้งหมดมีวัตถุประสงค์เพื่อบอกกล่าว (to inform) และเป็นการเสนอเรื่องราวข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมา เช่น หากจะทำสารคดีเรื่อง “เกษตรอินทรีย์” ก็อาจจะนำเสนอโดยการไปสัมภาษณ์ผู้ที่ทำเกษตรอินทรีย์ว่ามีแนวคิดอย่างไร มีการพัฒนาเกษตรอินทรีย์อย่างไร เป็นต้น

2. รายการสารคดี (feature) หมายถึง รายการที่มุ่งเสนอเนื้อหาบนพื้นฐานความเป็นจริง แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องจริงทั้งหมด โดยจะเป็นการจำลองเหตุการณ์เพื่อมุ่งสร้างภาพหรือกระตุ้นอารมณ์ให้ผู้ฟังเกิดความบันเทิงและความรู้สึกต่อเรื่องนั้น ๆ มากกว่าใช้ข้อเท็จจริง แต่เพียงอย่างเดียว เช่น สารคดีรณรงค์เรื่องอุบัติเหตุบนท้องถนน อาจจำลองเหตุการณ์ละครเพื่อให้ผู้ฟังได้หยุดคิดหรือเป็นอุทาหรณ์ได้

รายการสารคดีมี 2 ประเภท ประเภทแรกเป็นสารคดีที่ทำขึ้น ตามข้อเท็จจริง ไม่มีผู้แต่ง ถ่ายทำเกิดขึ้นตามความจริง ลงถ่ายทำสถานที่จริง สัมภาษณ์จริง ประเภทที่สองเป็นการจำลองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้ชมเกิดความรูสึกบันเทิง

นงนุช ศิริโรจน์ (2549, น. 93) กล่าวว่า รายการสารคดี หมายถึง รายการที่นำเสนอเรื่องราวที่เป็นจริง จะเป็นเรื่องราวเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้ง โดยมีการนำเสนอในรูปแบบเดียวหรือหลายรูปแบบผสมผสานกันไปก็ได้ รายการสารคดีเป็นรายการที่นำเสนอโดยไม่จำกัดว่าจะเป็นเนื้อเรื่องแบบใด เช่น รายการที่ให้ความรู้ ข่าวสาร หรือความบันเทิง แต่โดยส่วนใหญ่แล้วรายการสารคดีจะเน้นในเรื่องของความรู้และข่าวสารมากกว่า

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2549, น. 96) ได้อธิบายว่า รายการสารคดี คือ รายการประเภทหนึ่งที่มีมุ่งเน้นการนำเสนอสาระความรู้ ความอยากรู้อยากเห็นของผู้ชม เพื่อที่จะให้

รายละเอียดของข่าวหรือเล่าเรื่องที่นำเสนอให้ผู้ชมได้รู้ได้เข้าใจอย่างชัดเจน รายการสารคดีจะมุ่งนำเสนอเนื้อหาหรือประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างลึกซึ้ง และวิธีการนำเสนอก็มีหลายรูปแบบโดยอาศัยเนื้อหาเป็นหลัก

สุธี พลพงษ์ (2546, น. 93) กล่าวว่า รายการสารคดี หมายถึง รายการประเภทหนึ่งที่มีมุ่งเสนอข้อเท็จจริงเป็นสำคัญ เมื่อผู้ชมดูแล้วจะรู้สึกว่เนื้อหาของรายการค่อนข้างจะมีสาระและความรู้เป็นหลัก แต่ความจริงรายการสารคดีสามารถให้ได้ทั้งความรู้และความบันเทิงซึ่งความบันเทิงในที่นี้อาจจะเป็นการพูดคุยในรายการอย่างสนุกสนาน ภาพที่นำเสนอในรายการดูแล้วเพลิดเพลินทำให้ผู้ชมมีอารมณ์ที่ดีเสียงดนตรีที่เร้าใจครึกครื้นทำให้เข้ากับเรื่องราวที่นำเสนอภาพธรรมชาติ ทำให้มีความสุข สวยงามเนื่องจากความบันเทิงในลักษณะนี้สามารถนำเข้ามาสอดแทรกในรายการสารคดีได้เสมอ

สรุปได้ว่า รายการสารคดีเป็นรายการที่นำเสนอข้อเท็จจริง และเป็นรายการที่ให้ความรู้แก่ผู้ชมเป็นหลัก ซึ่งมีการนำเสนออย่างละเอียด ทำให้ผู้ชมได้รับความแรงบันดาลใจ ได้รับความเพลิดเพลิน เป็นรายการที่ทำให้ผู้ชมรู้จักและเกิดความเข้าใจกับเรื่องราวหรือสิ่งต่าง ๆ

2.3.2 ลักษณะของรายการสารคดี

ลักษณะของรายการสารคดีคือเป็น สิ่งที่ทำให้รายการสารคดีน่าชม ดึงดูดความสนใจผู้ชม เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงประเด็นของการทำรายการสารคดีโทรทัศน์ มีรายละเอียดดังนี้

ศุภางค์ นันตา (2552, น. 116) ได้อธิบายลักษณะของรายการสารคดีไว้ว่า รายการสารคดี เป็นรายการที่บรรยายหรือพรรณนาถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างละเอียดตั้งแต่ต้นจนจบ หรืออาจจะเป็นการแจกแจงปัญหาใดปัญหาหนึ่งอย่างลึกซึ้ง โดยมีความมุ่งหมายที่จะแจ้งข่าวสารหลักฐาน ข้อมูลต่าง ๆ แก่ผู้ฟัง เป็นขั้นตอนตามลำดับ หรือเพื่อจูงใจให้ผู้ฟังมีความเห็นคล้อยตาม และตระหนักในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้เรื่องที่น่าสนใจจะต้องเป็นเรื่องจริงหรือตั้งอยู่บนฐานของความจริง ซึ่งต้องไม่ใช่เรื่องที่แต่งขึ้นเอง ส่วนการนำเสนอนั้นก็จะใช้รูปแบบของรายการวิทยุหลาย ๆ รูปแบบมาผสมผสานกันให้พอเหมาะพอควรเพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย แต่ให้ทั้งความบันเทิงและความรู้ที่ไม่หนักสมอง ดังนั้น จึงพอจะอธิบายได้ว่ารายการสารคดีมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. โครงสร้าง รายการสารคดีจะเน้นเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ลงลึกทุกแง่มุมทุกขั้นตอน แต่จะนำเสนอได้หลายรูปแบบเพื่อไม่ให้น่าเบื่อในการฟังตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง

2. ส่วนประกอบของรายการสารคดี เป็นส่วนที่ทำให้รายการมีความสมบูรณ์มากขึ้น ได้แก่

- 2.1) ส่วนคำพูด (the spoken Word) ประกอบด้วยบทบรรยาย บรรยายเชื่อมส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และการเสนอเรื่องอาจเป็นบทความ บทสัมภาษณ์ ละคร การรายงานนอกสถานที่

- 2.2) ส่วนดนตรี (the music) ประกอบด้วยเพลงและเสียงประกอบ เช่น นำเสนอเนื้อหาความเป็นมาของเพลงเพื่อชีวิต อาจเลือกเพลงเพื่อชีวิต 1 เพลงเข้ามาประกอบในรายการ

3. เนื้อหาสาระ สารคดีเน้นเพียงเรื่องเดียว แต่ลึกซึ้ง เช่น เรื่องเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ท่องเที่ยว เกษตร เป็นต้น

4. กลุ่มผู้ฟัง รายการสารคดีจะมีกลุ่มผู้ฟังเป็นกลุ่มผู้ฟังทั่ว ๆ ไป (general audiences)

5. การนำเสนอ มีลักษณะ ดังนี้

5.1) เสนอเป็นรายการเดียวโดยเฉพาะ ความยาวประมาณ 30 นาที เช่น สารคดีเชิงข่าว สารคดีทั่วไป สารคดีท่องเที่ยว

5.2) เสนอเป็นส่วนหนึ่งของรายการ ความยาว 5-10 นาที เช่น บรรจุไว้เป็นช่วงหนึ่งในรายการนิตยสารทางอากาศ รายการวิเคราะห์ข่าว รายการสัมภาษณ์

5.3) เสนอเนื่องในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ความยาว 15-30 นาที เช่น วันสำคัญทางศาสนา วันพระราชพิธี วันครบรอบกี่ปี ของหน่วยงานหรือองค์กรที่สำคัญ

สรุปได้ว่า ลักษณะของรายการสารคดีประกอบด้วย 5 ด้าน มีโครงสร้าง ส่วนประกอบของรายการสารคดี เนื้อหาสาระ กลุ่มผู้ฟัง การนำเสนอ ครบทุกด้านจึงทำให้รายการสารคดีสมบูรณ์แบบ เป็นรายการสารคดีที่น่าชม น่าสนใจ เน้นเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

นงนุช ศิริโรจน์ (2549, น. 93) กล่าวว่า การจัดรายการสารคดีทางโทรทัศน์จะเป็นการนำเสนอเรื่องราวที่เน้นทางด้านให้ความรู้และข่าวสาร การนำเสนอสามารถกระทำได้ในหลายรูปแบบการสร้างสรรครายการให้ติดตามและน่าสนใจทั้ง ๆ ที่เรื่องราวที่นำเสนอ นั้นจะเป็นเรื่องหนักก็ตามลักษณะการจัดรายการสารคดีทางโทรทัศน์อาจจัดได้ 3 ลักษณะดังต่อไปนี้

1. รายการสารคดีตลอดรายการ เป็นรายการที่นำเสนอในรูปแบบสารคดีตลอดรายการจะเป็นรายการที่นำเสนอในตอนเดียวจบหรือหลายตอนจบก็ได้ เช่น รายการส่องโลก รายการท่องเที่ยวทั่วไทย รายการกระจกหกด้าน เป็นต้น

2. รายการสารคดีที่เป็นส่วนหนึ่งของรายการอื่น เป็นรายการสารคดีที่เข้าไปเป็นส่วนประกอบในรายการประเภทอื่น เช่น รายการทำพิธีสูงชัน รายการตามไปดู รายการลึนข้ามโลก รายการทำเที่ยวไทย เป็นต้น รายการดังกล่าวอาจจะเป็นรายการปกิณกะหรือรายการเกมโชว์ก็ได้ แต่ในส่วนหนึ่งของรายการจะนำเสนอในรูปแบบของสารคดีรวมอยู่ด้วย

3. รายการสารคดีทางโทรทัศน์ที่จัดทำขึ้นเนื่องในโอกาสพิเศษต่าง ๆ เช่น วันสถาปนาหน่วยงานต่าง ๆ วันสำคัญของเหตุการณ์ วันสำคัญของบุคคลสำคัญ รวมทั้งงานเทศกาลต่าง ๆ เป็นต้น

นงนุช ศิริโรจน์ (2549, น. 94) ได้อธิบายไว้ว่า รายการสารคดีเป็นรายการที่จะให้ความรู้และข่าวสารแก่ผู้ชมการที่จะกำหนดว่ารายการสารคดีจะดีหรือไม่ดีอย่างไรนั้นจะต้องมีข้อควรในการพิจารณาดังต่อไปนี้

1. ต้องเข้าใจง่าย ผู้ที่จะทำรายการสารคดีควรใช้สำนวนภาษาที่บุคคลทั่วไปเข้าใจง่าย ไม่ใช่สำนวนภาษาเฉพาะกลุ่ม เช่น ภาษาของพวกวัยรุ่น หรือของบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

2. ให้ความเพลิดเพลิน มีการดำเนินเรื่องที่ดี ทำให้ผู้ชมเข้าถึงเนื้อเรื่อง และติดตามชมอย่างเพลิดเพลินไม่รู้สึกรำคาญ

3. ให้ความรู้ นำเสนอเรื่องราวที่น่าติดตาม และเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นสด ๆ ร้อน ๆ รวมนำเสนอความแปลกใหม่ที่ไม่น่าเบื่อ

4. ดำเนินเรื่องกระชับ การผลิตรายการสารคดีจะต้องดำเนินเรื่องให้กระชับ ไม่เยิ่นเย้อ ยืดเยื้อจนเกินไป จะทำให้ผู้ชมเกิดความเบื่อหน่ายได้

สรุปได้ว่าลักษณะที่สำคัญของรายการสารคดีทางโทรทัศน์ คือ การผลิตรายการสารคดีให้มีชีวิตชีวา น่าสนใจ มีประเด็นโดดเด่น และสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้

2.3.3 ประเภทของรายการสารคดี

รายการสารคดีมีประเภทหลากหลาย เพื่อให้ผู้ชมสามารถเลือกชมได้ตามความต้องการหรือตามความชอบ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กัจจกร หลุยยะพงศ์ (2560, น. 12-13) ได้แบ่งประเภทของสารคดีดังนี้

1. สารคดีเชิงข่าว (news documentary) เป็นรูปแบบสารคดีที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับข่าวที่เกิดขึ้นมาแล้ว ซึ่งอาจหยิบยกแง่มุมของข่าวที่เกิดขึ้นหรือกำลังเป็นข่าวที่อยู่ในความสนใจของประชาชน เพื่อย้อนสืบหาเรื่องราวความเป็นมาอย่างละเอียด

2. สารคดีเชิงท่องเที่ยว (travel documentary) เป็นรูปแบบสารคดีที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ในหลากหลายแง่มุม ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องประวัติความเป็นมา ความสำคัญ จุดที่น่าสนใจ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมต่าง ๆ ฯลฯ ซึ่งให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินแก่ผู้ชม

3. สารคดีเชิงสังคม (sociological documentary) เป็นรูปแบบสารคดีที่สนใจเกี่ยวกับสภาพสังคมและวิถีชีวิตของคนกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ในสังคม

4. สารคดีเชิงสืบสวน (investigative documentary) เป็นรูปแบบสารคดีที่เจาะลึกในประเด็นปัญหาหนึ่งซึ่งยังคงมีความเคลือบแคลงและกำลังอยู่ในความสนใจของสาธารณชน เช่น ปัญหาอาชญากรรมปัญหาคอร์รัปชันของข้าราชการและนักการเมืองปัญหาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

5. สารคดีเชิงอธิบาย (explanatory and informative documentary) เป็นสารคดีที่อธิบายและให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้คนได้เข้าใจ

6. สารคดีเล่าประสบการณ์ (experiential documentary) เป็นสารคดีที่บอกเล่าเกี่ยวกับประสบการณ์พิเศษหรือแปลก ๆ ของบุคคลต่าง ๆ เช่น ประสบการณ์ของคนที่เจอกับคลื่นยักษ์สึนามิของบุคคลสถานที่และเหตุการณ์ในอดีตสารคดีประเภทนี้จะเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติและความเป็นมา ฯลฯ

7. สารคดีเชิงประวัติศาสตร์ (historical documentary) สารคดีประเภทนี้จะเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติและความเป็นมาของบุคคล สถานที่ และเหตุการณ์ในอดีต

8. สารคดีเชิงพยาน (testimonial personality documentary) เป็นสารคดีที่นำเสนอบุคคลที่เป็นพยานอยู่ในเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่นสารคดีคนที่เคยเห็นจานบิน ฯลฯ

นอกจากประเภทของสารคดีที่กล่าวมาแล้วข้างต้นยังมีสารคดีอีกประเภทหนึ่งที่ได้มีการนำเสนอทางสื่อกระจายเสียงอยู่บ่อยครั้ง นั่นคือสารคดีเนื่องในโอกาสพิเศษ (Special occasion feature) ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ประเพณี วันหรือเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้และให้คนระลึกถึงความสำคัญของบุคคลประเพณี วันหรือเหตุการณ์นั้น

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2540, น. 147) ได้แบ่งรายการสารคดีเป็น 5 ประเภท ได้แก่ สารคดีทั่วไป (General Feature) สารคดีเนื่องในโอกาสพิเศษ (Special Occasion Feature) สารคดีเชิงวิเคราะห์ (Documentary) สารคดีเชิงข่าว (News Documentary) และสารคดีท่องเที่ยว (Touring Feature)

สมสุข หินวิมาน และคณะ (2557, น. 77-79) ได้กล่าวว่า การจำแนกประเภทรายการเพื่อสร้างความชัดเจนให้กับทั้งผู้ผลิตรายการ และผู้ชมรายการ รวมทั้งการกำหนดเนื้อหาของรายการสำหรับผู้ผลิตรายการ จะทำให้ผู้ผลิตรายการได้แนวทางในการผลิต คือ รู้ว่าจะใช้เทคนิคในการเล่าเรื่องแบบไหน และเลือกใช้อุปกรณ์ประกอบที่รายการแต่ละประเภทต้องมี หรือจำเป็นต้องรักษาไว้อย่างถูกต้องสำหรับผู้ชมรายการ จะมีอิทธิพลต่อผู้ชมในด้านของการตอบสนองความจำเป็นหรือความคาดหวังเนื่องจากผู้ชมได้มีวิธิตัด และมีประสบการณ์เดิมในการเปิดรับชมโทรทัศน์ สำหรับเนื้อหาการนอกจากจะมีประโยชน์ต่อการเสริมสร้างตระกูลรายการใหม่ ๆ ยังได้ให้รับรู้ได้ว่า ในยุคสมัยหนึ่ง ๆ สังคมมีแนวคิดหรือค่านิยมอย่างไรผ่านเนื้อหาของแต่ละตระกูลรายการ

สรุปได้ว่า รายการสารคดีมีหลากหลายประเภท ทำให้ผู้ชมสามารถเลือกรายการที่เหมาะสมตามความสนใจของตน และการแบ่งประเภทรายการสารคดี ทำให้ผู้ผลิตมีแนวคิดในการผลิต ที่ทำให้รายการสารคดีสามารถดึงดูดความสนใจจากผู้ชมและสามารถ ทำให้รายการสารคดีได้รับความนิยมอย่างมากในสังคมปัจจุบัน

2.3.4 วิธีการนำเสนอของรายการสารคดี

วิธีการนำเสนอรายการสารคดีเปรียบเสมือนหัวใจของรายการสารคดี ถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่เป็นองค์ประกอบของงานวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สมสุข หินวิมาน และคณะ (2557 น. 102-103) ได้กล่าวว่า สิ่งที่สารคดีทุกเรื่องมีเหมือนกัน มีลักษณะ 5 ประการ ได้แก่ นำเสนอข้อมูลที่เป็นจริง ให้ความรู้ นำเสนอด้วยความจริงจัง และนำเสนอส่วนของ: ชีวิตคน สัตว์ เหตุการณ์ สิ่งของ ในช่วงเวลาหนึ่งกับเสียงบรรยาย

ศุภางค์ นันตา (2552, น.129) ได้อธิบายว่า รายการสารคดีเป็นรายการที่คนส่วนใหญ่คิดว่าเป็นรายการที่มีเนื้อหาที่หนักสมอง มีรูปแบบรายการที่ฟังแล้วน่าเบื่อไม่ค่อยมีความหลากหลายในการนำเสนอ ดังนั้น การจะทำให้รายการสารคดีมีรูปแบบที่น่าเสนอแล้วน่าฟังน่าสนใจ การนำเสนอรายการสารคดีจึงแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. ใช้ในลักษณะเป็นรายการเดี่ยวโดยเฉพาะ การนำไปใช้ในลักษณะนี้ โดยปกติจะเป็นสารคดียาวประมาณ 20-30 นาที มีรายละเอียดของเนื้อหาเจาะลึกในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังได้ความรู้มากที่สุด ผู้ผลิตรายการจึงต้องทำการค้นคว้าข้อมูลอย่างเต็มที่ และข้อมูลที่ได้นั้นเป็นลักษณะเสียงจริงมากเท่าไรก็ยิ่งมีคุณค่าแก่ความน่าเชื่อถือมากเท่านั้น และเนื่องจากจะต้องนำไปใช้ในลักษณะเป็นรายการเดี่ยวโดด ๆ และมีความยาวพอควรจึงต้องพยายามใช้รูปแบบต่าง ๆ เข้ามาประกอบในเนื้อหาแต่ละช่วงให้ดูหลากหลายไม่น่าเบื่อ นอกจากนี้ เสียงประกอบที่เหมาะสมกับเนื้อหาและดนตรีหรือเพลงที่จัดวางไว้ในที่ ๆ เหมาะสมก็จะช่วยเพิ่มสีสันให้รายการสารคดีนี้น่าสนใจ และฟังได้อย่างเพลิดเพลินมากขึ้นไปอีก สารคดีประเภทที่นิยมนำเสนอในลักษณะเป็นรายการเดี่ยวโดด ๆ เช่นนี้ ได้แก่ สารคดีเนื่องในโอกาสพิเศษ สารคดีเชิงวิเคราะห์ สารคดีเชิงข่าว และสารคดีท่องเที่ยว ซึ่งจะให้ทั้งเนื้อหาสาระที่สมบูรณ์และให้ความเพลิดเพลินไปพร้อม ๆ กันด้วย

2. ใช้ในลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของรายการใดรายการหนึ่งส่วนมากจะเป็นส่วนหนึ่งของรายการนิยายสารทางอากาศ ดังนั้น จึงควรมีความยาวไม่เกิน 10 นาที และมีเนื้อหาสาระที่ไม่ควรมีรายละเอียดมากนัก เพียงแค่พอฟังแล้วรู้เรื่อง ส่วนจะนำสารคดีลักษณะนี้บรรจุไว้ในส่วนไหนของรายการนิยายสารทางอากาศ ก็เป็นเรื่องที่ผู้ผลิตรายการจะเห็นเหมาะสม

ธีรภาพ โลหิตกุล (2552 น. 16-17) ได้กล่าวถึงรายการสารคดีที่ดีจะมี 3 ประการ ได้แก่

1. เนื้อหาที่ดี ผู้ชมได้รับความรู้ต่าง ๆ ได้รับความรู้สึกใหม่ ๆ อันเกิดจากมุมมองสร้างสรรค์ในการจับประเด็นของผู้เขียนบท ข้อมูลถูกต้องน่าเชื่อถือ ชัดเจนแม่นยำ และมีข้อมูลครบถ้วน ไม่ด่วนสรุปในประเด็นที่มีข้อโต้แย้ง

2. แง่คิดมุมมองดี ผู้ชมได้รับข้อคิดใหม่ ๆ หรือหลังการชมได้ข้อคิดอันทำให้เกิดความคิดในทางสร้างสรรค์ เช่น นึกถึงที่รักและแหวนหงแม่ น้ำอันเป็นเส้นเลือดหล่อเลี้ยงชีวิตและวัฒนธรรม ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าจำเป็นต้องมีการสรุป หรือนำความคิดผู้ชมไปทางใดทางหนึ่งอย่างตายตัวในสารคดีเรื่องหนึ่งตอนหนึ่ง อาจมีหลาย ๆ ข้อคิดหรือมุมมองที่จะให้ผู้ชมได้ใช้ในการวิจารณ์ได้

3. รูปแบบการนำเสนอที่ดี ผู้ชมสามารถได้รับอารมณ์ ความบันเทิง ความเพลิดเพลินที่เกิดจากการตั้งโครงสร้างเรื่อง การดำเนินเรื่องดี การใช้ภาษาอย่างมีลีลา การเคลื่อนไหวของกล้องได้อารมณ์สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง การลำดับภาพดี ดนตรีประกอบเข้ากับภาพและเนื้อหาอย่างกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียว ผู้ให้เสียงบรรยายได้อารมณ์ เชื่อถือได้

วิธีการนำเสนอรายการสารคดี ศุภางค์ นันตา (2552, น.131) ได้อธิบายว่า จะเห็นได้ว่ารายการสารคดีแต่ละประเภท มีการเลือกเนื้อหาค่อนข้างจะเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละประเภททีเดียว แต่สำหรับวิธีการเสนอรายการนั้น เราสามารถใช้หลักการเดียวกันได้ คือ ในแง่ของเนื้อหานั้นจะต้องเป็นเรื่องเดียวกัน คือ มีแกนของเรื่องเพียงแนวเดียว ส่วนวิธีการนำเสนอรายการนั้นควรจะต้องมีความหลากหลายพอสมควร

ความหลากหลาย หมายถึง สิ่งที่น่ามาสดแทรกในรายการทำให้เกิดความแตกต่างในเรื่องเสียง เช่น รายการที่ออกอากาศแต่ละครั้งหรือแต่ละตอน ควรจะมีหลายเสียง อาจจะเป็นเสียงของผู้พูดที่มีคนหลายคน มิใช่เสียงของผู้ดำเนินรายการ หรือผู้ประกาศเพียงคนเดียว มีการนำเสียงสัมภาษณ์มาอยู่ในรายการ การนำเพลงมาคั่นมาประกอบ ในรายการหรือการนำเสียงประกอบมาแทรกเพื่อทำให้เกิดบรรยากาศดีขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้รายการนั้นดึงดูดผู้ฟังและมีสีสันมากขึ้น ซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1. ชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องนั้นมีความสำคัญยิ่ง เพราะชื่อเรื่องเป็นส่วนสำคัญในการดึงดูดความสนใจผู้ฟังเป็นอันดับแรก ตัวอย่างชื่อเรื่องที่ได้ยินแล้วก็อาจจะไม่อยากจะฟัง แต่หากเมื่อเปลี่ยนชื่อแล้วอาจจะสนใจฟังมากกว่า เช่น “วิธีการรักษาโรคมะเร็ง” เปลี่ยนเป็น “ชีวิตพิชิตมะเร็ง” เป็นต้น

2. บทเริ่มต้นหรือการนำเข้าสู่รายการ การเริ่มต้นหรือการนำเข้าสู่รายการสารคดีมีวิธีการดึงดูดความสนใจของผู้ฟังให้ติดตามฟังรายการไปตลอดโดยใช้วิธี ดังนี้

2.1) การนำเข้าสู่รายการโดยอาศัยการพูดถึงสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้ฟังหรือสิ่งที่ผู้ฟังสังเกตเห็นอยู่เป็นประจำเป็นเครื่องจูงใจ

2.2) การนำเข้าสู่รายการโดยพูดถึงตัวผู้ฟังโดยตรง

2.3) การนำเข้าสู่รายการโดยอาศัยเสียงประกอบ เช่น เสียงการรายงานจากสถานที่เกิดเหตุจริง เช่น เสียงความวุ่นวายในตลาดการจราจรในกรุงเทพฯ เป็นต้น

2.4) การนำเข้าสู่รายการโดยอาศัยเทคนิคละครวิทยุเป็นเครื่องช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจและจินตนาการตามได้

3. การใช้เพลงในรายการ ในรายการสารคดีมักใช้เพลงประจำรายการ เพลงคั่นรายการ และเพลงร้อง

3.1) เพลงประจำรายการ ควรจะเป็นเพลงบรรเลงมากกว่าเพลงร้องและนำมาใช้ในตอนเริ่มต้นและปิดท้ายรายการ เพื่อทำให้ผู้ฟังเข้าใจว่ารายการของเรากำลังเริ่มต้นหรือกำลังจะจบลง

3.2) เพลงคั่นรายการ ใช้เปิดระหว่างดำเนินรายการสารคดี หรือใช้คลอไปกับบทบรรยายเนื้อหาสาระของสารคดีได้ เพื่อไม่ให้ผู้ฟังสับสนจึงควรเลือกเพลงที่มีลีลาแตกต่างจากเพลงประจำรายการ อาจใช้เป็นเพลงบรรเลงด้วยดนตรีล้วน ๆ สิ่งสำคัญ คือ อารมณ์ของเพลงควรจะเข้ากับบรรยากาศในเรื่องด้วย จึงจะทำให้ผู้ฟังเพลิดเพลินกันดี

3.3) เพลงร้อง รายการสารคดีสามารถเลือกเพลงร้องที่มีเนื้อร้องสอดคล้องกับเรื่องราวที่กำลังนำเสนอและเปิดให้ผู้ฟังฟังเพลงทั้งเพลง เพลงจำพวกนี้จัดเป็นเนื้อหารายการอย่างหนึ่ง เช่น หากเป็นรายการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ก็ควรมีเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อให้รายการนั้นได้อรรถรสในการท่องเที่ยวและรายการน่าฟังมากยิ่งขึ้น หรือการผลิตรายการสารคดีชุดการเลือกตั้ง สามารถนำเพลงที่มีเนื้อหาการรณรงค์ เชิญชวนประชาชนไปเลือกตั้งของศิลปินนักร้อง

ต่าง ๆ มาเปิดให้แก่ผู้ฟังฟังพร้อมกับการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน

4. การเชื่อมรายการ การผลิตรายการสารคดีแทบทุกประเภท จำเป็นต้องมีการเชื่อมรายการเพื่อให้ผู้ฟังเห็นว่าเป็นเรื่องราวเดียวกัน การเชื่อมรายการนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นรายการเดียวกันด้วย วิธีการเชื่อมรายการสามารถทำได้ ดังนี้

4.1) การเชื่อมด้วยเพลง เพื่อให้สารคดีนั้นดำเนินไปอย่างราบรื่น และมีจุดสนใจ ผู้ผลิตสามารถเลือกเพลงที่เข้ากับบรรยากาศ หรือเนื้อหาที่นำมาเสนอ เพลงที่ใช้เชื่อมรายการส่วนใหญ่ มักใช้เพลงบรรเลงมากกว่า ทั้งนี้ เพราะไม่ต้องการให้เนื้อร้องดึงความสนใจของผู้ฟังไปจากเนื้อหาที่กำลังเสนออยู่

4.2) การเชื่อมด้วยคำพูด การสร้างข้อความหรือคำพูดที่เชื่อมระหว่างเนื้อหาประเด็นหนึ่งไปยังอีกประเด็นหนึ่งที่กำลังจะพูด

5. เสียงประกอบ เป็นส่วนหนึ่งในวิธีการเสนอรายการสารคดี เพื่อให้เกิดความหลากหลายและบรรยากาศในการฟัง จะช่วยสร้างจินตนาการของผู้ฟังได้ดี การใช้เสียงประกอบต่าง ๆ ควรคำนึงถึงความเหมาะสมในการใช้กับสารคดีแต่ละประเภท เช่น การนำเสนอสารคดีทั่วไป เรื่องการบริโภคอาหารปลอดภัย อาจเลือกใช้เสียงประกอบจากเหตุการณ์ในตลาดสด เพื่อดึงไปสู่การอธิบายถึงหัวข้อเรื่องการเลือกซื้ออาหารอย่างไรจึงจะปลอดภัย

6. ภาษาและลีลาการพูด มีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำเสนอรายการด้วยความแตกต่างของกลุ่มผู้ฟังมีหลายระดับ มีหลายอาชีพ การศึกษา เพศแตกต่างกัน ความชอบหรือความเข้าใจในเรื่อง ภาษาและลีลาการพูดย่อมแตกต่างกันด้วย การใช้ภาษาควรจะใช้ประโยคง่าย ๆ สั้น ๆ กระชับรัดกุม และพูดในส่วนที่สำคัญ เพื่อความเข้าใจในสิ่งที่พูด โดยต้องไม่ลืมว่าผู้ฟังนั้นได้ยินเฉพาะเสียงเท่านั้น การใช้ภาษาเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาสาระจึงควรจะเป็นภาษาที่ให้นักเห็นภาพก็จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง

สุธี พลพงษ์ (2546, น.93-95) กล่าวว่า สารคดีเป็นรูปแบบที่ปรากฏในสื่อหลายประเภทแต่ในส่วนของการสารคดีที่ปรากฏในโทรทัศน์เป็นการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยละเอียด ตั้งแต่ต้นจนจบโดยยึดหลักความเป็นจริง ในขณะเดียวกันต้องอาศัยเทคนิคต่าง ๆ หลายรูปแบบผสมผสานกันเพื่อให้เกิดจินตภาพที่ดึงดูดใจผู้ชมให้สนใจ อาทิ การเสนอรูปแบบการบรรยาย บทสัมภาษณ์ บทสนทนา และเสียงประกอบอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างความหมายที่สมบูรณ์ให้กับภาพที่ปรากฏทางโทรทัศน์ คือนอกจากจะมุ่งเสนอข้อเท็จจริงแก่ผู้ชมแล้ว ยังมีความพยายามในการสร้างจินตนาการปะปนโดยใช้องค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของรายการ คือ การกำหนดว่าต้องการให้ผู้ชมได้อะไรจากสารคดี เช่น เพื่อต้องการปลูกจิตสำนึกทางด้านสิ่งแวดล้อม เพื่ออนุรักษ์หรือเพื่อให้ความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อม

2. การเลือกเรื่องและเนื้อหาหรือประธานของเรื่องที่ทำเป็นรายการ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการผลิตรายการสารคดี เรื่องและเนื้อหาควรเป็นเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่คนกำลังให้ความสนใจในขณะนั้น เรื่องของสารคดีไม่จำเป็นต้องเสนอเกี่ยวกับบุคคล แต่อาจจะเป็นเหตุการณ์สถานที่หรือระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่งของประวัติศาสตร์ก็ได้ เรื่องสารคดีจะเน้นเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้งโดยทั่วไปจะมีเรื่องเพียงเรื่องเดียว แต่ประกอบด้วยหัวข้อเรื่อง (Topic) หลายหัวข้อ

3. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการผลิต คือ แหล่งข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำมาเพื่อการพัฒนาเป็นบท เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ หรือผู้อยู่ในพื้นที่และชาวบ้าน

4. ประเด็นที่น่าเสนอ คือ อะไรเป็นประโยชน์หลัก อะไรเป็นประเด็นรอง เนื่องจากรายการสารคดีให้น้ำหนักทุกเรื่อง ทุกประเด็นเท่ากันหมด จะทำให้สารคดีไม่น่าสนใจ

5. กลุ่มเป้าหมายและปฏิภาน กลุ่มเป้าหมายทุกรายการ คือ ประชาชน เราควรทราบกลุ่มเป้าหมายว่าจะเสนอให้ใครชม ซึ่งมักจะนึกถึงเพศและวัยของผู้ชมก่อน ส่วนระดับการศึกษาอาชีพรายได้นั้นจะพิจารณารองลงมา

6. หัวเรื่อง คือ ส่วนประกอบย่อยของเรื่องที่เราต้องการจะนำเสนอเกี่ยวกับสถานที่นั้น เช่น อยู่ที่ไหน มีที่ที่อยู่ที่ไหน สถานที่พัก การเดินทาง การเตรียมตัว

7. แก่นเรื่อง คือ ทศนะหรือปรัชญาของผู้เขียนที่ต้องการสื่อไปยังผู้ชม โดยถ่ายทอดผ่านโครงเรื่อง พิธีกร คำพูด สถานที่ และการกระทำ แก่นของเรื่องในสารคดีจะสะท้อนให้เห็นความคิดเห็นในเรื่องนั้น ๆ ในด้านใด ประเด็นใด ส่วนใหญ่มักจะสะท้อนให้เห็นถึงสภาพจิตใจ กิเลส ตัณหา อารมณ์ ความรู้สึก หรือการต่อสู้ของมนุษย์ สรุปคือแก่นของเรื่องที่ต้องการจะนำเสนอในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

8. โครงเรื่อง คือ ข้อมูลที่ถูกเลือกจัดเรียงลำดับเหตุการณ์ เพื่อให้ได้เรื่องราวและสามารถปลุกเร้าผู้ชมให้อารมณ์ร่วมต่อเรื่องราวไปจนถึงจุดสุดยอดและตอนจบของเรื่อง การสร้างโครงเรื่องนั้นถือเป็นการกิจสำคัญของการผลิตรายการสารคดีเพราะโครงเรื่องแสดงถึงศิลปะและกลวิธีในการเล่าเรื่องลักษณะของการวางโครงเรื่องมีหลายรูปแบบแตกต่างกันไปตามแต่ความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละคน แต่โดยสรุปสามารถแบ่งออกได้อย่างกว้าง ๆ ดังนี้

8.1) การเริ่มเรื่อง (Exposure) เป็นการเปิดเรื่องเพื่อให้ผู้ชมทราบถึงความเป็นมาต่าง ๆ ในเรื่อง

8.2) การดำเนินเรื่องไปสู่ปัญหา (Development & Rising Action) เป็นขั้นการดำเนินเรื่องอย่างสมเหตุสมผลโดยมีการพัฒนาการบางอย่างเกิดขึ้นซึ่งทำให้การดำเนินชีวิตของตัวละครเปลี่ยนไป

8.3) ภาวะวิกฤตหรือจุดสูงสุดของเรื่อง (Climax) เป็นช่วงที่สถานการณ์ยังยากที่เกิดขึ้นขมวดเกลียวรุนแรงถึงที่สุดแล้ว

8.4) จุดจบของเรื่อง (Ending) เป็นช่วงของการคลี่คลายปัญหาโดยเมื่อเหตุการณ์ได้พัฒนาไปถึงขั้นที่รุนแรงที่สุดแล้วจะมีการแก้ไขปัญหามีสถานการณ์ดังกล่าวให้กลับสู่สภาวะปกติ

9. ตัวละคร คือ ผู้ประกอบพฤติกรรมตามเหตุการณ์ในเรื่อง ได้แก่ บุคคล สัตว์ สิ่งของที่ปรากฏในสารคดี ตัวละครจะเป็นผู้ที่ทำให้เกิดการเดินเรื่องหรือ Plot ขึ้นมา เนื่องจากตัวละครมีความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่ง (Motivation) และสารคดีจะติดตามตัวละครว่าจะบรรลุเป้าหมายได้อย่างไร

10. ฉากและสถานที่ ฉากในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าถึงแต่เพียงสถานที่ที่เหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการจัดองค์ประกอบของภาพทั้งหมดที่เห็นบนจอโทรทัศน์ในแต่ละฉาก ๆ จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมความหมายของเรื่องให้ไปสู่บรรยากาศอันเหมาะสมตามเนื้อเรื่อง ดังนั้นหน้าที่ของฉากและสถานที่ คือ การให้สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและทางจิตวิทยาของตัวละครสร้างบรรยากาศให้ตัวละครได้รับสิ่งแวดล้อมตามบทที่ได้รับ ในที่สุดแล้วองค์ประกอบทุกด้านจะมาประกอบกันเพื่อให้ผู้ชมบรรลุถึงความหมายและอารมณ์สที่ผู้สร้างต้องการนำเสนอ

11. เสียงบรรยายภาพ เสียงสนทนา และเสียงสัมภาษณ์ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการผลิตรายการสารคดี เนื่องจากภาษาสามารถเติมเต็มเนื้อหาที่ภาพไม่สามารถสื่อสารได้ ไม่ว่าจะเป็นรายการละเอียดยเชิงตัวเลข ประสาทสัมผัสบางประเภท เช่น กลิ่นหรือความคิดที่เป็นนามธรรมและประเภทที่ภาพไม่สามารถจะสื่อได้ด้วยตัวของมันเอง เป็นต้น สิ่งที่น่าสังเกต คือ ภาษาจะไม่ใช้ในการบรรยายภาพที่มองเห็นแต่ภาษาจะใช้บรรยายภาพที่ไม่สามารถบอกเรื่องราวได้ เพราะฉะนั้นเราจะเห็นได้ว่าในภาษาสารคดีจะถูกถ่ายทอดผ่านสามวิธีหลัก ๆ คือ เสียงบรรยาย ทำการบรรยายข้อมูลเชิงประจักษ์ต่าง ๆ เสียงสนทนาเกิดขึ้นจากการสนทนาจริงของตัวแสดงจริงในเหตุการณ์ ส่วนเสียงสัมภาษณ์ คือ เสียงสัมภาษณ์จากตัวแสดงหลัก ๆ พูดถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาประกอบกับบรรยายของสารคดี

12. เสียงประกอบและดนตรี ถือเป็นอีกองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดอารมณ์กับรายการ โดยเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดอารมณ์ต่าง ๆ ในแต่ละช่วงของเรื่องนั้น ๆ ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น อันจะทำให้ผู้ชมเข้าถึงกับเนื้อหาของภาพ ที่นำเสนอและคล้อยตามไปกับการดำเนินเรื่องอย่างเต็มที่ ดังนั้นรายการสารคดีที่ดีนั้น เสียงประกอบและดนตรีต้องกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่ง

สรุปได้ว่า การนำเสนอรายการสารคดีถือเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการตัดสินใจของผู้ชมในการเลือกชมรายการสารคดีดังนั้นวิธีการนำเสนอจึงควรหลากหลายด้าน มีเทคนิคมากมายเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชมและทำให้รายการสารคดีมีชีวิตชีวาและน่าสนใจ ติดตามอย่างต่อเนื่อง

2.4 ความรู้เกี่ยวกับรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย”

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” โดยผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล สารความรู้ต่างๆที่เกี่ยวกับรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.4.1 ประวัติของรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย”

รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” นี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์จากผู้ดูแลเพจเฟซบุ๊ก (Facebook Page) รายการ “ทั่วถิ่นแดนไทย” วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2563 ได้ให้ข้อมูลไว้ว่ารายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” ได้จัดทำขึ้นจากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของทางหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้คนได้รู้จักแหล่งท่องเที่ยวทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็น ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคใต้ ซึ่งภายในรายการได้รวบรวมทั้งความแตกต่างด้านแนวคิด วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ความเป็นอยู่ของผู้คนในทุกภูมิภาคในประเทศไทยไว้ร่วมกัน โดยรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” เป็นรายการที่ผลิตโดยองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ฉายยังช่องไทยพีบีเอส (Thai PBS) ซึ่งได้เริ่มจัดรายการและเริ่มออกอากาศตอนแรกเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2558 โดยมีชื่อตอนว่า “สุขสงบที่หอมหวาน ลับแล จังหวัด อุตรดิตถ์” หลังจากนั้นรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” ได้ทำการผลิตผลงานออกมาเรื่อย ๆ มาจนถึงปัจจุบัน และตอนล่าสุดนั้น คือตอนที่มีชื่อว่า “รอยยิ้มจากบ้านภูมิซรอล จังหวัดศรีสะเกษ” ซึ่งออกอากาศเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” มีพิธีกรดำเนินรายการจำนวนสามท่าน ประกอบไปด้วยท่านแรก คือ คุณพัฒนภรณ์ เจียมวิริยะกุล (คุณนพ) ท่านที่สอง คือ คุณกิจจา จันทะภา (คุณเม่น) และท่านที่สาม คือ คุณธนพล แยมพรายภิรมย์ (คุณแชมป์) โดยรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” ออกอากาศทางช่องไทยพีบีเอสทุกวันเสาร์ เวลา 16.30 - 17.00 น. โดยใน 1 ตอน จะใช้เวลาในการออกอากาศ 30 นาที

2.4.2 ลักษณะของรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย”

รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” มีเป้าหมายในการส่งเสริมการท่องเที่ยว พื้นที่ท้องถิ่น มีลักษณะสารคดีโทรทัศน์ที่เน้น เรื่องวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนประเทศไทย ประกอบด้วย เรื่องอาหารการกิน การท่องเที่ยว วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของแต่ละภาค ผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นบ้านที่น่าสนใจของทั่วประเทศไทย โดยผ่านการเล่าเรื่องราวจากพิธีกร ที่ไปใช้ชีวิต กิน อยู่ ในแต่ละพื้นที่ สามารถรับความรู้เรื่องใกล้ตัวเรา รับรู้ถึงสิ่งใหม่ ๆ ที่อันแสนสนุกสนานยิ่งขึ้นในเวลารับชมรายการทำให้ผู้ชมได้เห็นให้ถึงแก่นแท้ของเมืองไทย และปัจจุบันทางรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” ได้มีการเปลี่ยนแปลงแพลตฟอร์ม (Platform) ช่องทางในการนำเสนอ โดยในปัจจุบันหันมานำเสนอทางออนไลน์ (online) ทั้ง เพจในเฟซบุ๊ก (Facebook)

ไอจี (Instagram) ยูทูบ (YouTube) เพื่อให้มีความทันสมัย และสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ชมได้มากขึ้น และสามารถเข้าถึงได้ในทุกเพศทุกวัย ซึ่งในอนาคตยังมีการวางแผนการผลิตเป็นงานออนไลน์ (online) โดยยังคงเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั่วประเทศเช่นที่เคยฉายในช่องไทยพีบีเอส (Thai PBS)

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงแนวทางในการเขียนงานวิทยานิพนธ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปอีกสถานที่หนึ่ง เพื่อเรียนรู้และเข้าใจประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม สภาพแวดล้อม และด้านอื่น ๆ ของสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ชายชาญ ปฐมกาญจนา และนรินทร์ สังข์รักษา (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม อีกทั้งเพื่อเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว และเพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยขอบเขตของการวิจัยกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดบางหลวงจำนวน 400 คน และมีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในตลาดบางหลวง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านเรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านการเดินทาง ด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว ด้านการบริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ สำหรับการเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในตลาดบางหลวง เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพสมรสแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน มีระดับแรงจูงใจการท่องเที่ยวตลาดบางหลวงไม่แตกต่างกันและในด้านแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดบางหลวง ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีจิตอาสาในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน

ด้านการเงินหรืองบประมาณควรมีการส่งเสริมสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหรือท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณในจำนวนมากพอ ควรมีการรวมกลุ่มกัน ในการให้ความช่วยเหลือประสานงานและให้ข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นเครือข่าย

กฤษณพงศ์ ภูกลาง (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมย่าน คลองอ้อม จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและประเมินคุณค่าและศักยภาพของทรัพยากร วัฒนธรรม ย่านคลองอ้อม จังหวัดนนทบุรี และเสนอแนวทางในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม เพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในอนาคต ซึ่งมีขอบเขตที่ศึกษา คือ พื้นที่ริมคลองอ้อมหรือ แม่น้ำอ้อมทั้งสองฝั่ง โดยศึกษาพื้นที่ตามขอบเขต แม่น้ำอ้อม หรือคลองอ้อม ของ ศรีณย์ ทองปาน ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ ประวัติศาสตร์ชุมชน ทรัพยากรวัฒนธรรม ภูมิทัศน์วัฒนธรรม รูปแบบและองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว และทัศนคติของประชากรในชุมชน โดยการสำรวจ การสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการประเมินคุณค่าและศักยภาพของทรัพยากรวัฒนธรรมที่ เลือกรศึกษาส่วนใหญ่มีผลการประเมินอยู่ในระดับสูง ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับ สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ทรัพยากรวัฒนธรรมในย่านคลองอ้อมได้รับ ผลจาก การเปลี่ยนแปลงนั้นด้วย การพัฒนาการท่องเที่ยวยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และไม่ ปรากฏรูปแบบการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วม แนวทางการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมที่น่าเสนอ มาจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม การพัฒนาวัฒนธรรมชุมชน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ย่านคลองอ้อม จังหวัดนนทบุรี คือ การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชน ด้วยกระบวนการที่ เหมาะสมกับวิถีชีวิตและทรัพยากรที่ตนมีอยู่ด้วยเป้าประสงค์หลักเพื่อปรับปรุงสภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมให้อยู่ในสถานะที่สมดุล

กันทนา แก้วศรี (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมในประเพณีออกหว่าและประเพณีแห่เทียนแหง ของอำเภอมะเริ่ง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์ที่จะเพื่อศึกษาและหารูปแบบการจัดกิจกรรมในประเพณีออกหว่าและประเพณี แห่เทียนแหง และเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมประเพณีออกหว่าและประเพณีแห่เทียนแหง ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอมะเริ่ง ซึ่งขอบเขตของการวิจัยคือประเพณี ออกหว่าและประเพณีแห่เทียนแหง ของอำเภอมะเริ่ง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมของประเพณีออกหว่า เป็นประเพณีที่มีองค์ประกอบ 3 มิติ คือ 1. มิติของ การตัดบาตร เป็นการตัดบาตรเวลาตี 4 ของช่วงฤดูออกพรรษาจำนวน 3 วัน คือ วันขึ้น 10 ค่ำ เดือน 11 วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 11 และวันแรม 1 ค่ำเดือน 11 2. มิติของการตกแต่งประดับประดา บนพื้นฐานของความเชื่อของศาสนิกชนในการตกแต่งประดับประดาหน้าบ้านเพื่อต้อนรับการกลับมา

ของพระพุทธเจ้าหลังจากเสด็จไปโปรดพุทธมารดาและ 3. มิติของประเพณีแห่เทียนแหง เป็นการแห่ เพื่อถวายเทียนพัน (1,000) เล่ม เป็นพุทธบูชา ในด้านการพัฒนารูปแบบการจัดประเพณีออกหว่า และประเพณีแห่เทียนแหงเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอแม่สะเรียง ได้ทำการออกแบบ กิจกรรมในรูปแบบของลานกิจกรรม “สืบฮีต สานฮอย ย้อนรอยออกหว่า” โดยมีลักษณะของ การพัฒนาและจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในภาคกลางวันในรูปแบบการจัด กิจกรรมนำผลการฝึกปฏิบัติ การเพื่อประกอบกิจกรรม เป็นฐานในการฝึกปฏิบัติการตามบริเวณต่าง ๆ ในวัดอุทธารามณ์ ภาคกลางคืน มีการจัดกิจกรรมเป็นลานนิทรรศการ ลานการแสดงและลานกาดมั่ว ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรม ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ คณะทำงาน ประชาชนเขตเทศบาลตำบลแม่สะเรียง และนักท่องเที่ยว โดยสุ่มแบบบังเอิญใน การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจำนวน 300 ชุด ได้รับข้อมูลกลับคืนมาจำนวน 274 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 91.33 พบว่าทุกกลุ่มมีความพึงพอใจและสามารถพัฒนาเป็นรูปแบบในการจัดกิจกรรมใน อนาคตเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้

พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล (2553) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาทรัพยากร ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี โดยวิจัยเล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญในจังหวัดปทุมธานี และเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี ในด้านทิศทางการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมอญความคิดเห็นของภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี ตลอดจนพฤติกรรม และทัศนคติของ นักท่องเที่ยว ขอบเขตของการวิจัย คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลในเขตพื้นที่อยู่อาศัยของชาวมอญ ซึ่งอาศัยอยู่เฉพาะในอำเภอเมืองและอำเภอสสามโคก จังหวัดปทุมธานี ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมา ท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งผลการวิจัยพบว่า จังหวัดปทุมธานี มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ สูง โดดเด่นด้านวัฒนธรรมและ วิถีชีวิตของชาวมอญ ในด้านประวัติศาสตร์ ด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ ด้านประเพณี เทศกาลต่างๆ รวมไปถึงวิถีชีวิตอื่นๆของชุมชนชาวมอญ เช่น การแต่งกาย อาหารการกิน ซึ่งสำหรับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี ควรเน้นเรื่อง การพัฒนาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ การอนุรักษ์ และถ่ายทอดภูมิปัญญา ส่วนใน แนวทางการพัฒนาด้านกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนชาวมอญ ควรพัฒนาด้านการคมนาคมโดย การปรับปรุงถนน และพัฒนาเส้นทางเดินทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงถึงกันตลอดจน พัฒนาด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ควบคู่กับการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ซึ่น ศรีสวัสดิ์ และเกริกไกร แก้วล้วน (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อสำรวจสภาพทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่มีลักษณะเด่นของชุมชนชาวกวย ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ 2) เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ ทั้งในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ 4) เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพึ่งพา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้และลาวใต้สู่ความยั่งยืน โดยขอบเขตของการวิจัย คือ เขตอีสานใต้และลาวใต้ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้ยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และบางส่วนของจังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งหมดประมาณ 474, 486 คน โดยมีอยู่หนาแน่นในเขตพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดสุรินทร์ ส่วนในลาวใต้มีอยู่ประมาณ 45, 498 คน ส่วนใหญ่จะอยู่ในแขวงสาละวันและจำปาสัก ลักษณะเด่นของชุมชนดังกล่าว คือ แนวคิด ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และการประกอบอาชีพ เช่น การเลี้ยงช้าง และการทอผ้า 2) ชุมชนชาวกวยทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในทางประวัติศาสตร์ ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาในตระกูลมอญ-เขมร มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกัน โดยมีการอพยพมาจากภาคเหนือของประเทศอินเดีย แลบทือกเขาหิมาลัยด้วยกันเมื่อประมาณ 3, 500 ปีก่อน และมีการกระจายกันอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ด้วย 3) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยอาจทำได้โดยการสำรวจสภาพชุมชนที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งขึ้นบัญชีไว้อย่างเป็นทางการเป็นระบบในรูปแบบของฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์ และเผยแพร่ให้กับธุรกิจท่องเที่ยวโดยการประชุมสัมมนาในรูปของเอกสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ และอินเตอร์เน็ต ได้รับรู้และเข้าใจในแนวทาง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน ทั้งต่อนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว 4) แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการพึ่งพาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน สามารถทำได้โดยการประสานความร่วมมือกันระหว่างประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกัน เช่น การอำนวยความสะดวกในการเดินทางโดยไม่ต้องมีวีซ่าระหว่างกัน การให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางทั้งประเทศตนเองและประเทศเพื่อนบ้านที่มีแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะเดียวกัน และการใช้บัตรการเดินทางท่องเที่ยวร่วมกันของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนด้านการเงินหรือสามารถเป็นการกระตุ้นและพัฒนาเศรษฐกิจของสถานที่นั้นรวมถึงสถานที่อื่น ๆ บริเวณรอบ ๆ ท้องถิ่นนั้นด้วย ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงกลายเป็นธุรกิจที่มีมูลค่าต่อการพัฒนาของสถานที่ในแต่ละท้องถิ่น ทั้งด้านเศรษฐกิจและการคมนาคม

2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารคดีท่องเที่ยว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารคดีท่องเที่ยว เป็นงานวิจัยที่ชี้แนวทางให้เห็นถึงด้านต่าง ๆ ที่สามารถวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

CHEN GANGWEI (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546-2558 มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2558 จำนวน 6 เรื่อง ดังนี้ ยำรอยทราย...บนสายแพรไหม เส้นทางสายไหมในจีนเจียง บนเส้นทางสายไหม ทางสายไหม แพรไหมบนเส้นทางสายฝุ่น ตะลุยเส้นทางสายไหม ผลการวิจัยพบว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเดินทาง สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ การปกครอง วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนบนเส้นทางสายไหม ผู้เขียนยังได้แสดงความคิดเห็นต่อผู้คนและสิ่งต่าง ๆ บนเส้นทางสายไหม เป็นเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริงและความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรมที่เจริญรุ่งเรืองของประเทศจีนในอดีตถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมของคนบนเส้นทางสายไหมในด้านอาหารการกิน การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย เทศกาล และประเพณี ที่ได้แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนและหลากหลาย จึงมีคุณค่าในด้านให้ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์เดินทางในสมัยโบราณ การปกครองและการพัฒนาบ้านเมือง เส้นทางเดินทาง และการแลกเปลี่ยนสินค้า ถิ่นที่อยู่และวัฒนธรรมของชนเผ่าต่าง ๆ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ความรู้ต่าง ๆ เป็นข้อมูลที่ใช้ในการเตรียมตัวและการวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ตามต้องการ คุณค่าด้านความบันเทิง ผู้เขียนใช้ภาษาและสำนวนโวหารถ่ายทอดความรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมบนเส้นทางสายไหม ความสวยงามธรรมชาติ ความเก่าแก่ยาวนานของสถานที่ท่องเที่ยวและประเพณีต่าง ๆ ของชนเผ่าทำให้ผู้อ่านเกิดความประทับใจและความสนุกสนาน รวมทั้งผู้อ่านได้แง่คิดด้านคุณธรรมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

เกศราพร มากจันทร์ (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยว สาธารณรัฐประชาชนจีนพระราชานิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาของการเสด็จฯ เยือนและวัตถุประสงค์ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงพระราชานิพนธ์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบเนื้อหา กลวิธีการประพันธ์การจัดรูปเล่มและการใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีนพระราชานิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 3) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าที่ได้รับจากสารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีนพระราชานิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ขอบเขตของงานวิจัย คือ 1) ผู้ศึกษากำหนดศึกษาเฉพาะสารคดีท่องเที่ยวพระราชานิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่เสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนเท่านั้น จำนวนทั้งหมด 9 เรื่อง ดังนี้ ย่ำแดนมังกร มุ่งไกลในรอยทราย เกล็ดหิมะในสายหมอก ใต้เมฆที่เมฆได้ เย็นสบายชายน้ำ คืบถื่นเงินใหญ่ เจียงหนานแสนงาม หวงเหอ

อุ่ออารยธรรม เมื่อข้าพเจ้าเป็นนักเรียนนอก ผู้วัยศึกษาเฉพาะสารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน พระราชนิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในชุดเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศ ซึ่งได้รับการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มเผยแพร่แล้ว และศึกษาเฉพาะฉบับปกแข็งที่ตีพิมพ์ครั้งที่ 1 ยกเว้นพระราชนิพนธ์เรื่อง เมื่อข้าพเจ้าเป็นนักเรียนนอก ที่จัดพิมพ์เป็นพ็อกเก็ตบุ๊กเท่านั้น โดยผลการศึกษาพบว่า การเสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนแต่ละครั้งมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ เสด็จฯ เยือนตามคำกราบบังคมทูลเชิญ และเสด็จพระราชดำเนินเพื่อปฏิบัติพระราชกิจตามวัตถุประสงค์ ส่วนวัตถุประสงค์สำคัญที่ทรงพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยว คือ เพื่อให้ความรู้ เกี่ยวข้องสาธารณรัฐประชาชนจีนในหลากหลายด้าน และเพื่อบันทึกและถ่ายทอดประสบการณ์ เกี่ยวกับการเสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยรูปแบบของพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยว สาธารณรัฐประชาชนจีน มีสอง รูปแบบ คือ รูปแบบจดหมายกับรูปแบบบันทึก ซึ่งพระราชนิพนธ์ส่วนใหญ่ใช้รูปแบบบันทึก เนื้อหาของพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน มีการกล่าวถึงเส้นทางการเสด็จพระราชดำเนิน ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ ความรู้อื่น ๆ และพระราช ทัศนนะ กลวิธีการทรงพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน และลักษณะการใช้ ภาษาในพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยพบว่า มีการใช้คำและสำนวนทั้ง ภาษาไทยและภาษาจีน ปรากฏการใช้ภาษาระดับทางการ ระดับถึงทางการ และระดับสนทนา โดยใช้ ภาษาระดับกึ่งทางการและระดับสนทนาเป็นส่วนใหญ่ สาม คุณค่าที่ได้รับจากพระราชนิพนธ์สารคดี ท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีนมีทั้งคุณค่าด้านการให้แง่คิดกับด้านการให้ความบันเทิงและ ด้านการเสนอความรู้

ดวงเนตร์ มีแย้ม (2544) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาพัฒนาการของการเขียนสารคดี ท่องเที่ยวต่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนถึง พ.ศ. 2540 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของ การเขียน สารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนถึง พ.ศ. 2540 สารคดีท่องเที่ยว ต่างประเทศจำนวน 72 เรื่อง ดังนี้ เทียวเมืองพม่า ไปอังกฤษ เทียวอินเดีย เทียวอินเดียถกเขมร บันทึก จากเอเชีย เทียวอเมริกาใต้ไปรอบโลก ของดีในอินเดีย เทียวเมืองญี่ปุ่น กาเลหม่านไต ร่อนไปได้หัวน เยือนสแกนดิเนเวีย อนุทินทัศนารจรในต่างแดน ย่ำเยอรมัน ฉันทรักสแกนดิเนเวีย จดหมายจากอังกฤษ เทียวเมืองลังกา เมื่อคุณย่าเที่ยวรอบโลก น้ำกับฟ้า อนงค์ตระเวนต่างแดน ดินแดนแห่งความสงบยาม เช้า ศศิวิมลท่องเที่ยว เรื่องท่องเที่ยวของดุซงุมิลา 21 วันในประเทศจีน แผ่นดินคะรินยา ไปรัสเซีย สวีเดนและสิงคโปร์ จดหมายจากโรม จากไทเปถึงปักกิ่ง ฤดูร้อน 2519 ตะวันออกที่รัก ราชนิแปซิฟิก 80 วันกับหมื่นไมล์ในอเมริกา 6 วันในไนจีเรีย เสน่ห์ซากุระสารคดีท่องเที่ยวประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ เมืองเนรมิต 6 วันในกวางโจว ชาวที่รัก เทียวเมืองจีน มิ่งไปอังกฤษ เทียวเมืองฝรั่ง เลาะยุโรป ไปดูกีวี ที่นิวซีแลนด์ หนูใหญ่ไปเมืองฝรั่ง ท่องแดนรัสเซีย ท่องมาเลเซีย เยือนสิงคโปร์ ระบายคำสอน-เคียว คำให้การของสาวนักโบก ชาฟารีทัวร์ 3,000 ไมล์บนทางสายสวย ทัวร์นิวซีแลนด์ สูแดนจิงโจ้

นิวยอร์ก-นิวยอร์ก คิดถึงเวียนนา ฐาน: สวรรค์บนดิน ล้อเลื่อนและรางเหล็ก 6,708 กม. บทเก็บตก จากริมทางรถไฟไซบีเรีย-ฮ่องกง พักผ่อนหย่อนความคั้น ทัวร์กับพระ สีสนับนรอยทาง ขึ้นรถไฟไปสวิต สวากับสวไปอเมริกา กะเล่อ-กะล่าทัวร์ ตามกลิ่นอินเดียนแดง ขับรถเที่ยวยุโรป ก่อนลมหนาวมา เยือน ร้อยลายมังกร บุคโคโร ฮัลโล ... มองโกเลีย จากมิลานถึงเนเปิล โอล่า ... อเมริกาใต้ เอควาดอร์ เมืองนอกแผนที่ จดหมายข่าวล่าตีตราจาก Helvetia ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของสารคดีท่องเที่ยว ต่างประเทศระหว่าง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2540 มี 4 รูปแบบ คือ รูปแบบเล่าเรื่อง รูปแบบจดหมาย รูปแบบบันทึก และรูปแบบผสม เนื้อหา กล่าวถึงเส้นทางการท่องเที่ยว วิธีการเดินทาง ทักษะของผู้เขียนและประสบการณ์การเดินทาง กลวิธี มีการเปิดเรื่อง การเสนอเรื่อง และการตั้งชื่อเรื่อง กลวิธี การเขียนโดดเด่นที่สุด คือ การเสนอเรื่องและการตั้งชื่อเรื่อง ด้านการใช้ภาษาพบว่า ใช้บรรยายโวหาร พรรณนาโวหารและอธิบายโวหารในการเล่าเรื่อง ใช้ภาพพจน์แบบอุปมา มีระดับภาษาทางการ กึ่งทางการ และภาษาสนทนา

วรรณศิริ ตั้งพงศัตติ (2544) ได้ศึกษาพระนิพนธ์ประเภทสารคดีท่องเที่ยวของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์รูปแบบเนื้อหา และการใช้ภาษา รวมทั้งพระประวัติที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพโปรดการท่องเที่ยวมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์การเดินทางทั้งในและต่างประเทศ ตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ ทำให้ทรงพระนิพนธ์งานเขียนประเภทสารคดีท่องเที่ยวมากถึง 14 เรื่อง พระองค์ทรงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้ในการท่องเที่ยวอย่างถูกต้องและเป็นประโยชน์ การจัดพิมพ์พระนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยวของพระองค์เอง และของนักเขียนท่านอื่น ๆ ส่งผลให้งานเขียนประเภทนี้กลายเป็นงานเขียนประเภทสำคัญประเภทหนึ่งในวงวรรณกรรมไทย

บุษกร แพบำรุง (2542) ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวของปราโมทย์ ทัศนาศูวรรณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอ การใช้สำนวนโวหาร และคุณค่าในสารคดีท่องเที่ยวของปราโมทย์ ทัศนาศูวรรณ จำนวน 324 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีการนำเสนอนิยมเปิดเรื่องโดยกล่าวถึงสถานที่ และดำเนินเรื่องโดยแทรกเกร็ดความรู้ ตำนาน นิยาย นิทาน หรือเรื่องเล่า จากนั้นก็เปิดเรื่องแนะนำเรื่องที่จะเขียนถึงในครั้งต่อไป ส่วนการใช้สำนวนโวหาร พบว่า มีการใช้สำนวนที่เกิดจากการกระทำมากที่สุด และนิยมใช้บรรยายโวหารมากที่สุดเพื่อให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และเนื้อเรื่องที่นำเสนอ ด้านคุณค่านั้นพบว่าให้คุณค่าด้านคติชนวิทยาเป็นส่วนใหญ่

สรุปได้ว่า งานวิจัยเกี่ยวข้องกับสารคดีท่องเที่ยว มีการวิเคราะห์ด้านเนื้อหาหรือกลวิธีการนำเสนอหรือประเภทของสารคดีท่องเที่ยว ในหลายด้าน และทำให้เห็นถึงเสน่ห์เฉพาะของสารคดีท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นเฉพาะ สามารถดึงดูดความสนใจและสามารถแก้ความรู้กับผู้ที่ชมสารคดีท่องเที่ยวและเป็นแนวทางที่ชี้ให้เห็นทางในด้านต่าง ๆ การวิเคราะห์

2.5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการสารคดีโทรทัศน์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการสารคดีโทรทัศน์เป็นแนวทางการชี้แนะให้เห็นถึงแนวทางวิเคราะห์รายการสารคดีโทรทัศน์จากประเด็น หลายด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

WANG ZHIZI (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ.2561 มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเนื้อหาและวิเคราะห์คุณค่าของรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ในปี พ.ศ. 2561 จำนวน 52 ตอน ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาของรายการสามารถแบ่งเป็น 5 หมวดหมู่ ได้แก่ 1. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนำเสนอการใช้ทรัพยากรธรรมชาติการอนุรักษ์ธรรมชาติและ ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติในท้องถิ่น 2. วัฒนธรรม นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะ อาหาร ประเพณี และความเชื่อของชุมชนต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของวัฒนธรรมในประเทศไทย 3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน การจักสานด้วยพืช การถนอมอาหาร ของเล่นพื้นบ้าน และการทำคัมภีร์โบราณด้วยใบลาน 4. การใช้เวลาว่างของเยาวชน นำเสนอเยาวชนในรายการได้ใช้เวลาว่างไปพัฒนาความรู้ พัฒนาทักษะการใช้มือและเป็นภาคภูมิใจน้อยของชุมชน และ 5. การติดตามผู้เคยออกรายการ เป็นลักษณะพิเศษของรายการ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับผู้ที่เคยออกรายการเกินสิบปีในด้านการประกอบอาชีพทัศนคติในการทำงาน การใช้เวลาว่าง และผลจากประสบการณ์วัยเด็ก ทำให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เคยร่วมรายการ เนื้อหาที่นำเสนอในรายการ ทำให้เห็นถึงความสำคัญของธรรมชาติที่มีต่อมนุษย์ และเด็กรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับการจัดเวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เรียนรู้ และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อได้มีชีวิตที่ยั่งยืนเนื่องจากประสบการณ์วัยเด็กมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก ด้านคุณค่าของรายการ พบว่า รายการมีคุณค่าหลายประการ ได้แก่ ด้านการให้ความรู้ ด้านการให้แง่คิด ด้านการให้ความบันเทิง ด้านการเป็นสื่อกลาง ด้านการแสดงตัวตนของกลุ่มชน และด้านการให้ความสำคัญต่อภาษาถิ่น ซึ่งคุณค่าต่าง ๆ ดังกล่าวแสดงให้เห็นแนวทางการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบันที่ต้องอนุรักษ์ธรรมชาติและรักษาวัฒนธรรมของตนเอง

Zhao Yanyan (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตของสังคมเมืองที่สะท้อนผ่านในรายการโทรทัศน์วัฒนธรรมชูปแบ่งทอด มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์วิถีชีวิตของคนไทย และวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาสังคมจากรายการโทรทัศน์ “วัฒนธรรมชูปแบ่งทอด” ขอบเขตการวิจัยคือ รายการโทรทัศน์ “วัฒนธรรมชูปแบ่งทอด” จากโปรแกรมสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ซึ่งบันทึกออกอากาศตั้งแต่ 26 มิถุนายน 2556 ถึง 6 เมษายน 2559 จำนวนทั้งหมด 63 ตอน ผลการวิจัยพบว่า ด้านวิถีชีวิตของคนไทยประกอบด้วย 1. ชีวิตความเป็นอยู่ ในสังคมไทยมีคนหลายเชื้อชาติและสัญชาติ คนไทยพึ่งพาห้างสรรพสินค้า ในปัจจุบันคนไทยยอมรับความรักของคนเพศเดียวกันมากขึ้น คนไทยชอบใช้รถยนต์ส่วนตัวมากกว่ารถสาธารณะ คนไทยใช้วิธีการสื่อสารสมัยใหม่มากขึ้น คนไทยนิยม

ผูกพันกับสัตว์เลี้ยงเป็นอย่างมาก ชอบเดินทางท่องเที่ยว และดูแลสุขภาพตนเองด้วยการออกกำลังกาย คนไทยประกอบอาชีพหลากหลาย คนไทยสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมากขึ้น 2. ค่านิยมคนไทยนิยมซื้อหอย นิยมใช้อินเทอร์เน็ตในชีวิตประจำวัน 3. ความเชื่อ คนไทยเชื่อเรื่อง“ หมอคู่” และเรื่อง“ ผี” 4. วัฒนธรรม คนไทยชอบดื่มกาแฟและชามากขึ้น นิยมกินอาหารรสหวาน 5. ประเพณี คนไทยนิยมทำบุญตักบาตรและสนใจประเพณีการแต่งงาน ด้านปัญหาสังคมพบว่า มีปัญหาสังคมหลายปัญหา เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาการติด ปัญหาการให้ความสำคัญกับเงินมากเกินไป ปัญหาการอ่านหนังสือน้อย ปัญหาการพึ่งพาอินเทอร์เน็ตมากเกินไป ปัญหาความรุนแรง เป็นต้น โดยนำเสนอแนวทางแก้ปัญหาสังคมหลายแนวทาง เช่น การสร้างบรรยากาศที่ดีต่อสังคม การสร้างความรับผิดชอบต่อตัวเอง การช่วยเหลือสังคม เป็นต้น

เอื้องอริน สายจันทร์ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของรายการอาหารทางโทรทัศน์ในการสืบทอดวัฒนธรรมอาหาร มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบถึงองค์ประกอบในการนำเสนอของรายการอาหารทางโทรทัศน์ รวมถึงการศึกษารายการอาหารทั้งหมดของรายการอาหารทางโทรทัศน์ และโดยเฉพาะบทบาทในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับอาหารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมอาหาร ขอบเขตการวิจัย คือ รายการอาหารทางโทรทัศน์จำนวน 25 รายการ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบในการนำเสนอของรายการอาหารทางโทรทัศน์มีทั้งหมด 9 องค์ประกอบ คือ เนื้อหารายการ รูปแบบรายการ รูปแบบการนำเสนอ ผู้ดำเนินรายการ ผู้ร่วมรายการ อาหาร อุปกรณ์เครื่องครัว โฆษณาแฝง และสถานที่ ถ่ายทำ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบในการนำเสนอที่สอดคล้องกับทุกบทบาทของรายการอาหารทางโทรทัศน์ สำหรับบทบาททั้งหมดของรายการอาหารทางโทรทัศน์พบว่า มีทั้งหมด 9 บทบาท คือ บทบาทในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับอาหาร บทบาทในการให้ความบันเทิง บทบาทในการสอนวิธีการทำอาหาร บทบาทในการยกระดับสถานภาพบุคคลในสังคม บทบาทในการบทบาทในการแนะนำร้านอาหารและแหล่งขายอาหารโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้า บทบาทในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุดิบอาหาร บทบาทในการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว และบทบาทในการส่งเสริมอาชีพเกี่ยวกับอาหาร สำหรับบทบาทในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับอาหารนั้น พบว่ารายการอาหารทางโทรทัศน์ทั้ง 25 รายการ นำเสนอความรู้เกี่ยวกับอาหารในหลากหลายมิติ และเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของอาหารและวิถีการวัฒนธรรมอาหาร การที่รายการอาหารทางโทรทัศน์นำเสนอความรู้เกี่ยวกับอาหารนั้น ทำให้วัฒนธรรมอาหารไทยสามารถได้มีการสืบทอดจากอดีตมาสู่ถึงปัจจุบัน และพร้อมทั้งได้รับการเผยแพร่จากท้องถิ่นมาสู่คนส่วนอื่นของประเทศ อีกทั้งเกิดการเผยแพร่วัฒนธรรมอาหารต่างชาติมาสู่คนไทยในชาติด้วย

ปิ่นทิศา บุญญฤทธิ์ (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การรับชมรายการสารคดีโทรทัศน์ของชาวกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรับชมรายการสารคดีโทรทัศน์ของชาวกรุงเทพมหานคร โดยเก็บข้อมูลจากผู้ชมรายการสารคดีโทรทัศน์ในกรุงเทพฯ ทั้งสิ้น

400 คน ด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย และใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผลการวิจัยพบว่า ลักษณะประชากรของผู้ชมรายการสารคดีโทรทัศน์ชาวกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นนักเรียน/นักศึกษา และมีรายได้ในช่วง 5,000-15,000 บาท ปัจจัยที่มีผลต่อการรับชมรายการสารคดีโทรทัศน์ของชาวกรุงเทพฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ปัจจัยด้านเนื้อหารายการ ปัจจัยด้านเทคนิคการผลิต และปัจจัยด้านช่วงเวลาออกอากาศ ความยาว และความถี่ ส่วนปัจจัยด้านประเภท และรูปแบบรายการสารคดีโทรทัศน์ มีผลต่อการรับชมอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ชมชาวกรุงเทพฯส่วนใหญ่ มีระยะเวลาที่ชมรายการสารคดีโทรทัศน์มากกว่า 4 ปี มีเหตุผลในการรับชม คือ ถ้าเปิดพบและเป็นรายการที่น่าสนใจมีสิ่งจูงใจสำคัญที่ทำให้เลือกชม ได้แก่ เนื้อเรื่อง นิยมเปิดรับชมรายการสารคดีทางช่อง 9 อ.ส.ม.ท. และเปิดรับชมรายการสารคดีโทรทัศน์ในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ มีสถานที่เปิดรับชม คือ ที่บ้าน โดยเห็นว่ารายการสารคดีที่ออกอากาศในปัจจุบันมีคุณภาพพอใช้ได้ แต่มีปริมาณน้อยเกินไป

กฤษณะ ภาณุवास (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบความรู้ที่ได้จากการรับชมรายการสารคดีโทรทัศน์ เรื่องศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โดยมีและ ไม่มีผู้ดำเนินรายการสารคดี ศึกษาเฉพาะกรณีเกษตรกร ตำบลสนามคลี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ และสังคมบางประการของเกษตรกร เปรียบเทียบความรู้ที่ได้จากการรับชมรายการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โดยมีและไม่มีผู้ดำเนินรายการสารคดี รวมไปถึงความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับรูปแบบรายการเกษตรทางวิทยุโทรทัศน์ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเกษตรกรในพื้นที่ตำบลสนามคลี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 30 ราย ผลการวิจัยพบว่า 1. เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุระหว่าง 31-40 ปีเฉลี่ย 46.7 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ปลูกพืชเป็นกิจกรรมหลัก เปิดรับสื่อมากกว่า 1 สื่อ สื่อที่เปิดรับ ได้แก่ เอกสารทางวิชาการเกษตรของราชการ เกษตรกรส่วนใหญ่เคยใช้บริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โดยใช้บริการ 1 ครั้งต่อปี จุดประสงค์ของการใช้ศูนย์บริการฯ เพื่อศึกษาหาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเกษตร 2. จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรก่อนและหลังการรับชมรายการเกษตรทางวิทยุโทรทัศน์ระหว่างรูปแบบสารคดีโดยมีผู้ดำเนินรายการกับรูปแบบสารคดีที่ไม่มีผู้ดำเนินรายการ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ. 05 3. จากการสัมภาษณ์ในพื้นที่ พบว่า เกษตรกรนิยมรูปแบบรายการเกษตรทางวิทยุโทรทัศน์แบบมีผู้ดำเนินรายการ 4. ปัญหาในการรับชมรายการของเกษตรกร ได้แก่ ตัวสารคดี พบว่า มีตัวอักษรที่ซ้อนประกอบบรรยายมีขนาดเล็กเกินไปในบางช่วง เสียงเพลงประกอบในสารคดีแบบมีผู้ดำเนินรายการดังเกินไปในบางช่วง และคำบรรยายบางส่วนเป็นนามธรรมมากเกินไป ข้อเสนอแนะที่เกษตรกรต้องการ คือ รายการที่มีพิธีกรดำเนินรายการ พิธีกรควรอธิบายให้

เข้าใจง่าย ชัดเจนทั้งในเรื่องน้ำเสียงและการนำเสนอ ระยะเวลาในการนำเสนออยู่ระหว่าง 30 – 60 นาที โดยออกอากาศในช่วงเวลา 17.00-19.00 น. เนื้อหาที่ต้องการ คือ กิจกรรมทางการเกษตรที่เกษตรกรทำอยู่ และการผลิตรายการแต่ละครั้งควรสำรวจความต้องการของเกษตรกรก่อนการผลิต

สิริมา เสนะพันธ์ (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทิศทางรายการสารคดีเพื่อสิ่งแวดล้อมในอนาคต: ศึกษาเฉพาะกรณี “รายการทุ่งแสงตะวัน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทิศทางรายการทุ่งแสงตะวัน ขอบเขตของการวิจัย คือ ความนิยมรายการประเภทสารคดีประจำเดือนกุมภาพันธ์ มีนาคม และมิถุนายน พ.ศ. 2539 ผลการวิจัยพบว่า รายการสารคดีเพื่อสิ่งแวดล้อม จะสามารถดำรงอยู่ได้หรือไม่คงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น นโยบายรัฐบาล นโยบายสถานี ผู้ชม นโยบายสปอนเซอร์ คุณภาพในการผลิตรายการ ช่วงเวลาในการออกอากาศ เป็นต้น

สรุปได้ว่า รายการสารคดีโทรทัศน์ ซึ่งแนะนำให้เห็นว่า รายการสารคดีโทรทัศน์สามารถวิเคราะห์ด้านเนื้อหาหรือคุณค่าหรือวิถีชีวิตของสังคมเมืองและหลากหลายประเด็น สามารถกระจายวิเคราะห์ได้ที่ได้จากการชมรายการสารคดีโทรทัศน์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์สารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีแนวทางการวิจัยที่ชัดเจน

บทที่ 3
การวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น
ชุมชนต่าง ๆ ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562

รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” เป็นรายการสารคดีที่ได้นำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนต่าง ๆ โดยรูปแบบของรายการจะเน้นการนำเสนอวัฒนธรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาของท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งรายการดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของชุมชนและบุคคลในท้องถิ่นต่าง ๆ จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาประเด็นเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 วิถีชีวิตของชาวบ้าน

- 3.1.1 ที่อยู่อาศัย
- 3.1.2 อาหารการกิน
- 3.1.3 การแต่งกาย
- 3.1.4 การประกอบอาชีพ

3.2 วัฒนธรรมพื้นบ้าน

- 3.2.1 ความเชื่อเฉพาะชุมชน
- 3.2.2 ประเพณีท้องถิ่น
- 3.2.3 ศิลปกรรมชาวบ้าน

3.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- 3.3.1 เครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน
- 3.3.2 อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ
- 3.3.3 ผลิตภัณฑ์ชุมชน

3.4 การท่องเที่ยวชุมชน

- 3.4.1 ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 3.4.2 ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนต่าง ๆ ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 วิถีชีวิตของชาวบ้าน

วิถีชีวิตของชาวบ้าน คือ การดำเนินชีวิตประจำวันของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในแต่ละชุมชนของพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งตามลักษณะสภาพของพื้นที่แต่ละสถานที่ก็จะมีหลากหลายในแต่ละชุมชน โดยมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันไปในแต่ละวัน รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีการนำเสนอวิถีชีวิตของชาวบ้าน มีเนื้อหาที่น่าสนใจศึกษาและมีรายละเอียดประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การแต่งกาย การประกอบอาชีพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 ที่อยู่อาศัย

ที่อยู่อาศัย ถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่มีความสำคัญสำหรับมนุษย์ทุกคน เนื่องจากเป็นหนึ่งในปัจจัยของการดำรงชีวิต เพราะถือเป็นสถานที่ที่มีความปลอดภัยและมีความอบอุ่น โดยการตั้งที่อยู่อาศัยของแต่ละชุมชน แต่ละพื้นที่ก็จะมีสภาพสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน อีกทั้งยังมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย สิ่งแวดล้อม และตามความต้องการของผู้ที่อยู่อาศัย ซึ่งต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลัก อีกทั้งยังมีต้นไม้ ลำธาร ที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ซึ่งจากรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” ได้มีการนำเสนอที่อยู่อาศัยของชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้เห็นภาพชัดเจน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน จากชายเขาสู่ชายโขง จากปากโสมถึงลำภูพาน จังหวัดหนองคาย มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับหมู่บ้านที่มีชื่อว่า บ้านปากโสม ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างภูเขากับแม่น้ำโขง ชาวบ้านที่นี่ได้อาศัยอยู่ร่วมกันแต่การดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ซึ่งพิธีกรในรายการได้สัมภาษณ์ชาวบ้าน จากตัวอย่างดังนี้

พิธีกร : ที่นี่นะครับ เป็นหมู่บ้านที่ติดกับแม่น้ำโขงเลย อย่างตรงนี้เขาเรียกบ้านปากโสม ฝั่งตรงกันข้ามเป็นอะไรครับ ผู้ใหญ่

ชาวบ้าน : ฝั่งตรงกันข้ามเป็น สปป.ลาว

พิธีกร : เราเดินรอบ ๆ นี้ เราก็จะเห็นวิถีชีวิตของคนที่อยู่ที่นี่ อย่าง ด้านขวามือ เขาปลูกผัก ขอดูผักหน่อยนะครับ แม่ปลูกผักอะไรบ้าง

ชาวบ้าน : หอมบั่ว หอมชี มะเขือ ผักบุง มะนาว

พิธีกร : หอมต่าง ๆ ที่แม่ปลูกก็คือ ปลูกเองกินเอง เหลือก็ขาย นอกจากที่เราเห็นชาวบ้านเขาปลูกผักกัน เต็มบ้าน เต็มรั้วบ้านแล้วนะครับ แล้วข้างที่อยู่ริมน้ำโขงตรงนี้นะครับ วิถีอีกอย่างที่เราเห็นจะเป็นปลูกไว้ตามธรรมชาติ เขาขึ้นมาด้วยอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ที่อยู่แล้วพอเราได้ผลผลิตก็เอามาเก็บกินได้ วิถีริมน้ำ เราจะเห็นอะไรอีกได้บ้าง

ชาวบ้าน : มีชาวบ้านที่ประมงตามแม่น้ำโขงมี ยกยอ ปักเบ็ด

(จากชายเขาลู่ชายโขง จากปากโสมถึงลำภูพาน จ.หนองคาย : ทั่วถิ่นแดนไทย 30 มี.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า สารคดีได้นำเสนอวิถีชีวิตของชาวบ้านปากโสมที่อาศัยในหมู่บ้านฝ่งริมโขง จากบทสนทนาข้างต้นผู้วิจัยได้เห็นว่าชาวบ้านที่อาศัยริมฝ่งโขงนั้นมีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย เน้นการอาศัยแบบพึ่งพาตนเอง เช่น การปลูกผักสวนครัว ผักท้องถิ่นรับประทานกันเอง ไม่ว่าจะเป็น หอมบัว หอมชี มะเขือ ผักบุ้ง มะนาว เป็นต้น โดยผักเหล่านี้หากเหลือจากการบริโภคในครอบครัวแล้วยังสามารถนำไปขายต่อยังตลาดได้ด้วย ซึ่งถือเป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้อย่างดี นอกเหนือไปกว่านั้นชาวบ้านที่นี้ยังคงมีวิถีชีวิตแบบประมงให้ให้เห็นกันด้วยเนื่องจากชาวบ้านอาศัยอยู่ริมฝ่งแม่น้ำโขง ดังนั้นจึงได้เห็นการประกอบอาชีพประมงตามฝ่งแม่น้ำโขง เช่น การยกยอ การปักเบ็ด เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพอีกด้วย

และที่อยู่อาศัยในตอน รักษาถิ่นฐาน วิถีแห่งลาวครั้งบ้านโคก จังหวัดสุพรรณบุรี ยังได้มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบบ้านเรือนโบราณของชาวลาวครั้ง ที่ปัจจุบันชาวบ้านกลุ่มนี้ยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งทำให้ผู้ชมได้เห็นภาพได้อย่างชัดเจน จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : บ้านเรือนสวย ๆ ที่เห็นกัน เป็นบ้านแบบดั้งเดิม
ที่ชาวบ้านสร้างกันมารุ่นสู่รุ่นเห็นได้ชัดเลยว่าการใช้งานต่อรับจาก
คนสมัยก่อนที่เป็นครอบครัวใหญ่ที่อาศัยอยู่กันหลายคน บ้าน
แต่ละหลังกว้างมาก ๆ เลย มีช่องให้ลมเข้า กระดานโบราณ
มีรูปบรรพบุรุษ มีรูปพระครุฑ

(รักษาถิ่นฐาน วิถีแห่งลาวครั้งบ้านโคก จ.สุพรรณบุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 2 ก.พ. 62)

ภาพที่ 1 บ้านเรือนโบราณ

ที่มา : https://www.youtube.com/watch?v=b_14OGxF8bU

จากตัวอย่างและดังภาพที่ 1 ได้แสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันชาวลาวครั้งยังคงอาศัยอยู่ในบ้านเรือนตามแบบโบราณ รวมถึงมีการผสมผสานแบบสมัยใหม่ที่ยังคงมีเอกลักษณ์แห่งความเป็น

ลาวครั้ง ที่มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษของตนเอง ซึ่งที่อยู่อาศัยนี้ก็จะมีความแตกต่างกันกับชุมชนที่อื่น และมีความโดดเด่นที่น่าสนใจ อีกทั้งทำให้ผู้ชมสามารถเห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านกลุ่มลาวครั้งทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยเฉพาะเรื่องของที่อยู่อาศัยที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งบ้านเรือนในอดีตนั้นจะมีลักษณะเป็นบ้านที่มีใต้ถุนสูงและกว้าง ชั้นสองของบตบ้านก็จะมีพื้นที่ที่กว้างขวาง และไม่มีกำแพงห้องนอน มาจนถึงปัจจุบันก็ยังไม่ได้แบ่งเป็นห้อง ๆ แต่ชาวลาวครั้งจะใช้บ้านแบบโบราณนี้ไว้เพื่อเก็บข้าวของ ส่วนบ้านที่อาศัยจริง ๆ ชาวลาวครั้งก็ได้ย้ายออกมาอยู่บ้านเรือนแบบสมัยใหม่ที่มีลักษณะถูกแบ่งเป็นห้องนอนและเป็นสัดส่วนมากขึ้นกว่าในอดีต และได้มีการแขวนทั้งรูปที่ชาวบ้านเคารพนับถือ และยังมีการแขวนรูปของบรรพบุรุษไว้บนผนังบ้านด้วย อีกทั้งยังมีการนำกระเบื้องใยหินมาใช้ในการสร้างหลังคา เพื่อให้บ้านเรือนมีความแข็งแรงทนมากขึ้น

การสร้างบ้านเรือนของชาวปกากะญอ ในตอน *วิถีปกากะญอ ลุ่มน้ำสาละวินบ้านสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน* ได้มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับบ้านพักหลังหนึ่งของชาวปกากะญอ ซึ่งในรายการพิธีกรเข้าไปสัมภาษณ์และเยี่ยมชมบ้านเรือนของชาวปกากะญอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พิธีกร : อันนี้เป็นบ้านแบบดั้งเดิมเราเลยไหมครับ

ชาวบ้าน : อันนี้ที่เห็นเป็นอีกสมัยหนึ่งแล้วค่ะ ดั้งเดิมนี้จะไม่มียุ้งนอนค่ะ เป็นที่โล่ง ๆ เลยค่ะ ในครัวเตาที่เราทำกับข้าวนี้จะอยู่ตรงกลางแล้วจะนอนรอบเตา

พิธีกร : ครัวก็ยังเป็นเตาพื้น ส่วนบ้านนี้ก็จะเห็นอย่างทีบอกว่าเป็นมุงก็เป็นห้อง แต่พื้นที่ใช้สอยก็ยังทำดีเหมือนเดิมเลย ด้านบนนี้เป็นคานเอาไว้เก็บของ หลังคาก็ยังเป็นแบบมุงจากอยู่เลย แล้วก็เป็นที่นอนไม้ระแนงเป็นไม้ไผ่ แล้วก็มียุ้งที่เข้าไปไร่ไปสวนแขวนไว้

(*วิถีปกากะญอ ลุ่มน้ำสาละวินบ้านสบเมย จ.แม่ฮ่องสอน : ทิวถิ่นแดนไทย 9 มี.ค. 62*)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวปกากะญอมีการพัฒนาโดยได้สร้างบ้านตามยุคสมัยที่มีความเปลี่ยนแปลงไป การสร้างบ้านเรือนชาวบ้านจะมุงหลังคาด้วยใบจากและจะใช้ไม้ไผ่ทำเป็นกำแพงของบ้าน แต่ก็ยังคงใช้โครงสร้างบ้านแบบเดิมอยู่ ซึ่งจากเดิมชาวบ้านจะวางเตาไฟไว้ตรงกลางในห้องของบ้าน แต่ในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย คือ ได้มีการแบ่งสัดส่วนภายในบ้านออกมาเป็นห้อง ๆ มากยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้ความเชื่อดั้งเดิมที่เกี่ยวกับเตาไฟได้ลดบทบาทลงเหลือไว้เพื่อการทำกับข้าวเท่านั้น ซึ่งจากเดิมที่จะต้องใช้ในการทำหน้าที่ให้ความอบอุ่นภายในบ้านด้วย ส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำสวนก็ยังคงเป็นสมบัติและภูมิปัญญาที่มีความสำคัญต่อชาวบ้านซึ่งชาวบ้านก็จะนำมาเก็บโดยแขวนไว้ในบ้าน จึงทำให้เห็นว่าชาวปกากะญอในพื้นที่นี้ยังดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมและมีความเรียบง่ายโดยเน้นการพึ่งพากับธรรมชาติ

ในการดำรงชีวิตเป็นหลัก

และตัวอย่างของการสร้างบ้านในตอน *คงความสมบูรณ์ของตัวตน บ้านกองม่องทะ จังหวัดกาญจนบุรี* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับหมู่บ้านกองม่องทะ ซึ่งชาวบ้านที่อาศัยอยู่กันที่นี่ยังคงมีการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม ตัวอย่างต่อไปนี้

พิธีกร : เริ่มต้นการเดินทางสำหรับวันนี้ของแชมป์และ
ทัวถิ่นแดนไทย เป็นการเดินทางที่แสนพิเศษแน่นอน ที่จะเดินทาง
เที่ยว เดินทางชมธรรมชาติสัก ๆ เข้าไปในหมู่บ้านหลังภูเขาตรงนู้น
เลยครับ ที่นั่นไม่มีไฟฟ้า ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ มีแต่ความสงบและ
ความสุขครับ

(คงความสมบูรณ์ของตัวตน บ้านกองม่องทะ จ.กาญจนบุรี : ทัวถิ่นแดนไทย 19 ม.ค. 62)

ภาพที่ 2 บ้านเรือนอยู่ในป่าลึก

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=tGOQL-NitHI>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า หมู่บ้านกองม่องทะเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในป่าลึก ของ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งด้านหลังของบ้านเรือนชาวบ้านนั้นจะเป็นป่าทึบ ดังภาพที่ 2 และบ้านเรือนที่สร้างขึ้นมาจะใช้วัสดุที่ได้มาจากป่าทั้งหมด ชาวบ้านที่นี่ได้นำไม้ไผ่มาสร้างเป็นกำแพงของบ้านและใช้ต้นไม้นำมาทำเป็นโครงสร้างบ้าน นอกจากนี้ ในหมู่บ้านกองม่องทะแห่งนี้ยังเป็นหมู่บ้านแบบดั้งเดิม โดยที่ยังไม่มีเทคโนโลยีทันสมัยได้เข้ามาและเป็นหมู่บ้านที่ยังไม่มีไฟฟ้า ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ ซึ่งชาวบ้านที่นี่ยังคงดำรงชีวิตด้วยความเรียบง่ายใช้ข้าวของต่าง ๆ ที่หาได้ตามป่าเขา ชาวบ้านที่นี่มีการดำเนินชีวิตที่เน้นการพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก ซึ่งถือได้ว่าเป็นวิถีชีวิตท้องถิ่นที่หาชมได้ยากและยังได้เห็นถึงความสวยงามที่ธรรมชาติได้สร้างสรรค์ไว้ให้และได้เห็นถึงความสงบและความสุขที่หาได้ยากในปัจจุบัน

ตอน *เที่ยวไทยวิถีอนุรักษ์ ชุมชนตำบลหนองโรง จังหวัดกาญจนบุรี* ได้มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของชาวบ้านหนองโรงที่มีสร้างสรรค์ตามความต้องการของผู้ที่อยู่อาศัย

ซึ่งเป็นรูปแบบบ้านเรือนที่มีความทันสมัยสามารถใช้บ้านเรือนได้อย่างคุ้มค่า ตัวอย่างต่อไปนี้

*พิธีกร : หมู่บ้านนี้ เราจะมองเห็นว่าบ้านสวย แล้วก็อีก
อย่างหนึ่งคือ เหมือนเขาใช้พื้นที่ของบ้านให้เกิดประโยชน์สูงสุดจริง ๆ
ข้างล่างเป็นที่ วางที่ไว้ทอผ้า ข้างบนอยู่อาศัย แต่ว่าหลาย ๆ บ้านก็
จะปรับเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย*

(เที่ยวไทยวิถีอนุรักษ์ ชุมชนตำบลหนองโรง จ.กาญจนบุรี : ทิวถิ่นแดนไทย 17 ส.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านในหมู่บ้านหนองโรงมีความคิดในเรื่องการสร้างบ้านเรือนที่แตกต่างกับที่ท้องถิ่นอื่น โดยมีการสร้างบ้านที่อาศัยตามความต้องการของตนเอง ทั้งนี้ก็เพื่อจะได้ใช้พื้นที่ในบ้านให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าบ้านเรือนของชาวบ้านหนองโรงได้มีบทบาททั้งที่เป็นสถานที่อยู่อาศัยเพื่อพักผ่อนร่างกาย อีกทั้งยังเป็นสถานที่ทำงานของชาวบ้านอีกด้วย เนื่องจากชาวบ้านได้ประกอบอาชีพทอผ้าโดยใช้พื้นที่ใต้ถุนบ้านของตนเองเพื่อการทำมาหากินและยังแสดงให้เห็นถึงงานฝีมือของชาวบ้านร่วมด้วย

จากตัวอย่างที่อยู่อาศัยข้างต้นทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญและลักษณะของที่อยู่อาศัยในรูปแบบต่าง ๆ จึงสรุปได้ว่า ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทิวถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอที่อยู่อาศัยของชาวบ้านในหลายพื้นที่และหลากหลายชุมชนในประเทศไทย ซึ่งโดยส่วนใหญ่บ้านเรือนนั้นก็ได้มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษและอยู่อาศัยมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็บ้านเรือนที่สร้างด้วยไม้และมีใต้ถุนสูง หรือบ้านเรือนที่มีการผสมผสานแบบเดิมและมีการปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบใหม่โดยมีการแบ่งสัดส่วนชัดเจนขึ้น และรวมถึงการใช้วัสดุในการสร้างบ้านที่มีความทันสมัยยิ่งขึ้น สดท่ายแล้วอย่างไรก็ตาม บ้านเรือนของชาวบ้านตามพื้นที่ต่าง ๆ ในแต่ละชุมชนก็ยังมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเองอีกและยังทำให้เห็นถึงความอบอุ่นเนื่องมาจากการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวที่มีความสุข และก็ได้เห็นถึงบางชุมชนที่กำลังเกิดการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งการออกแบบสร้างบ้านให้มีความทันสมัยและออกแบบอย่างสร้างสรรค์ตามความต้องการของชาวบ้านไปพร้อมกัน และรายการนี้ยังได้นำเสนอให้เห็นถึงชาวบ้านบางชุมชนที่ยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์แบบดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เช่น ชาวบ้านบางพื้นที่ก็ยังไม่มีการนำเครื่องอำนวยความสะดวกมาใช้ในบ้านเรือนหรือในชีวิตประจำวันและไม่มีไฟฟ้า แต่ในขณะที่เดียวกันชาวบ้านบางพื้นที่ก็ได้มีความเจริญ ความทันสมัย เข้ามาในชีวิตประจำวัน โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้และช่วยในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นต้น จากการนำเสนอเนื้อหาของรายการดังกล่าวจึงทำให้เห็นว่าในแต่ละท้องถิ่นมีการสร้างบ้านเรือนและการดำรงวิถีชีวิตที่แตกต่างกันอย่างน่าสนใจ

3.1.2 อาหารการกิน

อาหารถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และอาหารในแต่ละท้องถิ่นแต่ละชุมชนต่างก็มีลักษณะที่โดดเด่นเป็นของตนเอง เนื่องจากสภาพแวดล้อมของแต่ละ

พื้นที่ที่จะมีอาหารการกินที่แตกต่างกัน ดังนั้น อาหารการกินจึงมีความหลากหลายกันไปในแต่ละพื้นที่ ดังที่ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอเรื่องของอาหารการกินของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นอย่างน่าสนใจซึ่งการนำเสนอของเนื้อหานั้นทำให้ผู้ชมได้รับความรู้และได้เรียนรู้อาหารในแต่ละท้องถิ่นด้วยไม่ว่าจะเป็น วัตถุดิบในการประกอบอาหาร การถนอมอาหาร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วัตถุดิบในการประกอบอาหาร

วัตถุดิบในการประกอบอาหารถือเป็นสิ่งที่ใช้ในการปรุงอาหาร ซึ่งส่วนใหญ่จะมาจากพืชและสัตว์หรือผลไม้ที่สามารถหาได้จากธรรมชาติหรือมนุษย์สามารถปลูกขึ้นเอง ดังนั้นชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นต่างมีการนำวัตถุดิบที่หาได้จากสิ่งที่อยู่รอบตัวแล้วนำมาประกอบอาหารและวัตถุดิบเหล่านี้ยังทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง ซึ่งผู้ชมก็สามารถเห็นได้ถึงวิถีชีวิตด้านการประกอบอาหารของชาวบ้านจากรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน ภูมิปัญญาชุมชนริมกว๊าน บ้านสันป่าม่วง จังหวัดพะเยา มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบจากชาวบ้านที่นำมาประกอบอาหารพื้นบ้าน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชุมชนริมกว๊าน บ้านสันป่าม่วงเพื่อให้พิธีกรดำเนินรายการได้รับประทาน ดังนี้

พิธีกร : อย่างวัตถุดิบหลักที่เราทำในวันนี้ ปลาก็คือแม่ก็

เอามากจากกว๊าน

ชาวบ้าน : จ๊ะ เอามาจากกว๊านจับกันมาค่ะ

พิธีกร : ส่วนที่เหลือพวก พริก มะนาว ก็คือตามรั้วของเรา

เอง ใช่ไหมครับ

ชาวบ้าน : ใช่ค่ะ ตามรั้วของเราเองเลย

พิธีกร : เวลากินเข้าไปรู้สึก หอมเครื่องเทศ แล้วก็ได้

ความรู้สึกของปลา สดมาก แล้วก็ไม่ได้ถือว่า เฝื่อนมาก ไม่ได้ถือว่า

เผ็ดจนแบบกินไม่ได้ อร่อยครับ อร่อย

(ภูมิปัญญาชุมชนริมกว๊าน บ้านสันป่าม่วง จ.พะเยา : ทั่วถิ่นแดนไทย 2 พ.ย. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านสันป่าม่วงมีการดำเนินวิถีชีวิตที่เรียบง่าย วัตถุดิบที่ชาวบ้านใช้ในการประกอบอาหาร ล้วนเป็นวัตถุดิบที่หาได้จากพื้นที่ใกล้เคียง อย่างพืชผักที่ใช้ก็เป็นพืชผักที่ชาวบ้านปลูกกันเองตามรั้วบ้าน หรือวัตถุดิบจากเนื้อสัตว์ เช่น เนื้อปลาก็จะนำมาจากกว๊านหรือทะเลสาบในพื้นที่ ซึ่งอาหารที่ได้จากธรรมชาติเหล่านี้มีความสดและมีรสชาติอร่อย อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตชาวบ้านที่มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตโดยได้พึ่งพาธรรมชาติอันเป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่อยู่อาศัย

ตอน หอมดิน กลิ่นคราม บ้านกุดจิก จังหวัดสกลนคร มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ ชาวบ้านที่ได้พาพิธีกรเดินทางไปตามหาวัตถุดิบเพื่อนำมาทำเป็นกับข้าวที่บริเวณนาข้าว ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

พิธีกร : แม่บอกว่าจะพาผมไปหาของกินกัน หน้าฝนแบบนี้จะมีอะไรที่ตีไปกว่า การหาปูม้าทำกับข้าวครับ การหาปูเราจะหาในนาข้าวแบบนี้แหละ น้ำจะอยู่แบบนี้ไม่ลึกมาก แต่เท่าที่สำรวจจากสายตา มันจะมีทั้งหอยทั้งปูที่อยู่ในนา แต่ว่านี่คือวิถีชีวิตนะครับ ทุก ๆ คน เวลาที่เขามาหาปูม้า หอยอะไรเนี่ย เขาก็ต้องหาในนาแบบนี้แหละ เพราะถ้าไม่หาตรงนี้ ปูก็จะกินข้าว อันนี้ก็เป็นกร เขาเรียกว่าช่วยกำจัดศัตรูด้วย

(หอมดิน กลิ่นคราม บ้านกุดจิก จ.สกลนคร : ทั่วถิ่นแดนไทย 21 ก.ย. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ได้มีการนำเสนอให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของ หมู่บ้านกุดจิก เนื่องจากในบริเวณท้องนาแห่งนี้ยังเป็นแหล่งที่สามารถหาวัตถุดิบในการทำอาหารได้ด้วย เช่น หอยและปูที่อยู่ในนา ซึ่งชาวบ้านที่นี่ก็จะหาปูหาหอยเพื่อนำไปประกอบอาหารในครอบครัว และยังถือเป็นการช่วยกำจัดศัตรูพืชในท้องนาอีกด้วย

ตอน สุขนี้ที่สะพาน จังหวัดอุทัยธานี เนื้อหารายการได้มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ เมนูอาหารที่พิธีกรได้รับประทานโดยได้นำวัตถุดิบมาจากภายในหมู่บ้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พิธีกร : สรุปรเมนูที่เราทำกันในวันนี้ครับ คุณผู้ชมนะครับ ทั้งหมดเนี่ย ก็คือหาจากภายในบ้านของเราทั้งหมด ในพื้นบ้าน ในไร่ ในสวน แล้วก็เมนูทั้งหมด เป็นเมนูที่สืบทอดมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายายของเรา นี่คือการนํารักของอาหาร ในชุมชนนี้นั่นเองครับ

(สุขนี้ที่สะพาน จ.อุทัยธานี : ทั่วถิ่นแดนไทย 3 ส.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่หมู่บ้านสะพาน ได้ทำอาหารซึ่งนำวัตถุดิบมาจากพืชผักที่อยู่ตามริมรั้วและพืชผักที่ปลูกเอง จึงแสดงให้เห็นว่าอาหารแบบดั้งเดิมที่ชาวบ้านรับประทานจะมีรสชาติความอร่อยที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีท้องถิ่นอย่างแท้จริงอีกทั้งยังเป็นฝีมือประกอบอาหารที่ได้ สืบทอดจากบรรพบุรุษ

ตอน แผ่นดินรวมใจ บ้านแม่ป๋อกใน จังหวัดลำพูน มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ เมนูอาหารที่หารับประทานได้ยาก และจะทานได้ตามฤดูกาลเท่านั้น ซึ่งหมู่บ้านแม่ป๋อกในแห่งนี้มีเมนูอาหาร ชื่อว่า แกงเห็ดเผาะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พิธีกร : แกงเห็ดเผาะ ง่าย ๆ เลย เริ่มจากตำเครื่องแกงก่อน ใส่ลงไปก็คือเกลือ พริกแห้ง กระเทียม แล้วก็น้ำปลาร้า

รวมถึงกะปิตัวด้วย แค่นี้ คำเข้าด้วยกัน ของที่เรากินบางอย่างไม่ใช่หา
กินง่าย ๆ อย่างแกงเห็ดเผาะ

ชาวบ้าน : ปีหนึ่งได้กินแค่เดือนเดียว

พิธีกร : ปีหนึ่งครั้งหนึ่งนะ ใครมาแล้วเจอ ผมบอกเลยว่า

โชคดีมาก

(แผ่นดินรวมใจ บ้านแม่ป๋อกใน จ.ลำพูน : ทั่วถิ่นแดนไทย 31 ส.ค. 62)

ภาพที่ 3 แกงเห็ดเผาะ

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=MrPYhdWN4PI>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า แกงเห็ดเผาะดังภาพที่ 3 นั้นถือเป็นอาหารท้องถิ่นของ
หมู่บ้านแม่ป๋อกในแห่งนี้ และถึงแม้จะมีขั้นตอนในการประกอบหลายขั้นตอนและยังใช้วัตถุดิบ
ส่วนผสมที่หลากหลาย แต่แกงเห็ดเผาะนี้ยังเป็นอาหารที่หากินได้ยาก เพราะวัตถุดิบหลักคือเห็ดเผาะ
ที่เป็นวัตถุดิบที่หายากเป็นพืชที่โตขึ้นตามธรรมชาติและยังขึ้นตามฤดูกาล โดยเห็ดจะมีลักษณะที่เป็น
วงกลมสีน้ำตาล เป็นเมนูอาหารที่ชาวบ้านเรียนรู้และสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เมนูอาหารนี้ถือได้ว่ามี
ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านแม่ป๋อกในเท่านั้น

ตอน ความสุขสี่สัปดาห์ บ้านแม่ลิ้น จังหวัดสุโขทัย ที่มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ
เมนูอาหารที่ใช้ผลไม้มาประกอบอาหาร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พิธีกร : วันนี้มีเมนูให้เราได้กินกัน ทั้งหมด 2 เมนูครับ นั่น
คือ ยำส้มและแกงส้มครับ แต่ไฮไลท์ของเขายู่ที่การนำเอาส้มจาก
สวนนี้ครับ มาเป็นวัตถุดิบในการทำครับ อยากจะรู้เลยครับ
หน้าตาจะเป็นอย่างไร

ชาวบ้าน : อันนี้เราทำประกวดด้วยนะคะเป็นตำบลค่ะได้
ที่ 1 ค่ะ เป็นเมนูข้าวขั้วหวานจากส้มค่ะ ก็เหมือนเป็นซิกเนเจอร์
ของที่นี่เลยคะ นักท่องเที่ยวถ้ามาก็คือ เขาก็จะถามหาเมนูนี้คะ

พิธีกร : นี่เป็นสูตรของคุณพี่เองหรือครับ

ชาวบ้าน : ใช่ค่ะ

(ความสุขสี่ส้ม บ้านแม่สิน จ.สุโขทัย : ทั่วถิ่นแดนไทย 13 เม.ย. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า รายการอาหารยำส้มกับแกงส้ม เป็นรายการอาหารที่ขึ้นชื่อของหมู่บ้านแม่สิน เพราะชาวบ้านที่นี่ได้ประดิษฐ์เมนูนี้ขึ้นมาเอง อีกทั้งยังเคยได้รับรางวัลระดับตำบลด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่า ชาวบ้านหมู่บ้านแห่งนี้มีความคิดสร้างสรรค์ในการนำผลไม้คือ ส้ม ที่โดยปกติเป็นผลไม้ที่รับประทานโดยทั่วไป แล้วนำมาประยุกต์ปรับเปลี่ยนนำมาประกอบอาหารกลายเป็นเมนูใหม่ ๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นอาหารที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น และเมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวในพื้นที่ก็จะสามารถรับประทานอาหารเมนู ยำส้มและแกงส้ม เมนูพื้นถิ่นนี้ได้

จากข้อมูลข้างต้นจึงสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ในการประกอบอาหารของชาวบ้านส่วนใหญ่ จะใช้วัตถุดิบที่หาได้จากธรรมชาติ และยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตของชาวบ้านที่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย โดยอาหารที่ปรุงขึ้นนั้นก็จะเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ ดีต่อร่างกาย อีกทั้งผู้วิจัยยังเห็นได้ว่าอาหารมีบทบาทความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

2. การถนอมอาหาร

การถนอมอาหารถือเป็นวิธีในการยืดอายุของอาหาร ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาคุณภาพของอาหารไว้ และทำให้อาหารไม่เสียง่าย ซึ่งมีวิธีการถนอมอาหารที่หลากหลาย และสามารถนำมาแปรรูปได้หลายวิธี เช่น การดองหรือแช่เย็น แช่เกลือ เป็นต้น ซึ่งในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการถนอมอาหาร ดังต่อไปนี้

ตอน เที้ยวแล แลหวัน อ่าวทองคำ บ้านหน้าทับ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการถนอมอาหารของชาวบ้านโดยใช้โคลน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พิธีกร : เวลาที่ใช้โคลนที่นี้มาหมักไข่ ทำไมถึงใช้เกลือน้อย

กว่าคนอื่น

ชาวบ้าน : เพราะโคลนที่นี้ เป็นโคลนน้ำเค็ม ก็เลยมีเกลือ

ที่อยู่ในโคลนของมัน ก็เลยช่วยประหยัดในการใช้เกลือ ที่จะพอกไข่เค็ม

(เที้ยวแล แลหวัน อ่าวทองคำ บ้านหน้าทับ จ.นครศรีธรรมราช : ทั่วถิ่นแดนไทย 16 พ.ย. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านหน้าทับมีความเชี่ยวชาญในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นอย่างมาก อย่างการนำโคลนน้ำเค็มที่มีในชุมชน มาใช้ในการหมักไข่ ซึ่งทำให้ลดปริมาณการใช้เกลือลง โดยภูมิปัญญานี้นอกจากจะทำให้ทรัพยากรของท้องถิ่นเกิดมูลค่าอย่างสูงสุดแล้วยังช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายของชาวบ้าน อีกทั้งยังได้รับอาหารที่มีการถนอมอย่างเอร็ดอร่อย

ตอน เสน่ห์งามชายแดนใต้ บ้านทรายขาว จังหวัดปัตตานี มีการนำเสนอเนื้อหา

เกี่ยวกับชาวบ้านแปรรูปผลส้มแขก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชาวบ้าน : ตรงนี้เราแปรรูปลูกผลส้มแขก เพราะที่บ้านเรา
 ที่นี้ มีส้มแขกเยอะ เราก็เลยหาวิธีการ ที่ว่าจะเอาตัวส้มแขกตรงนี้
 มาทำอย่างไร ให้มันสร้างมูลค่าขึ้น แล้วก็ช่วยเหลือชาวบ้าน จาก
 ที่ว่าส้มแขก มันเก็บได้ไม่นาน ทำอย่างไร ถนอมอาหารให้มัน
 ยืดเวลาขึ้น สร้างมูลค่า สร้างรายได้ ตรงนี้จะมีผู้สูงอายุบ้าง มา
 รวมกันทำงาน ก็ช่วยเหลือคนให้มีรายได้อีกทางหนึ่ง
 (เล่นหังงามชายแดนใต้ บ้านทรายขาว จ.ปัตตานี : ทั่วถิ่นแดนไทย 20 ก.ค. 62)

ภาพที่ 4 ผู้สูงอายุแปรรูปผลส้มแขก

ที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=aA_BcEOm9HA

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านทรายขาวได้เพิ่มมูลค่าของผลผลิตทาง
 การเกษตรเป็นอย่างดี ดังภาพที่ 4 ผลส้มแขกที่ชาวบ้านได้นำมาแปรรูป เนื่องจากในพื้นที่นั้นมีส้มแขก
 เป็นจำนวนมาก หากเก็บแบบสด ๆ ก็อาจทำให้เก็บไว้ได้ไม่นาน ดังนั้น ชาวบ้านจึงได้คิดค้นวิธีการ
 ถนอมอาหาร เพื่อขยายเวลาการเน่าเสียของส้มแขกและยังช่วยให้ชาวบ้านผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วม
 ด้วย ซึ่งสามารถทำให้ชาวบ้านผู้สูงอายุได้มีรายได้เพิ่มอีกด้วย

ตอน เรียนรู้วิธีแห่งชุมชนนาเกลือ จังหวัดชลบุรี มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ
 ชาวประมงที่ได้จับสัตว์น้ำเป็นจำนวนมากแล้วนำวัตถุดิบที่เหลือไปถนอมอาหาร ดังรายละเอียด
 ต่อไปนี้

ชาวบ้าน : หลังจากทีชาวประมง นาเกลือ จับปลาหรือว่า
 หมึกทะเลมา ได้เยอะมาก ๆ เนี่ย อย่างเช่นปลาทะเลครีบ เขาก็จะ
 ทำเป็นปลาแห้งหรือปลาแดดเดียวไปขาย เพื่อเป็นการต่อยอดแล้ว
 ก็เพิ่มมูลค่าสินค้ามันเองครับ

(เรียนรู้วิธีแห่งชุมชนนาเกลือ จ.ชลบุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 2 มี.ค.62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวประมงที่อาศัยอยู่ในชุมชนนาเกลือ ได้ใช้ชีวิตอยู่ตามที่ริมทะเล และได้ประกอบอาชีพจับปลาหรือปลาหมึกที่มีจำนวนมากแล้ว ก็ยังได้คิดวิธีการนอมอาหาร อีกด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการต่อยอดและเพิ่มมูลค่าของผลผลิต และยังทำให้วัตถุดิบเหล่านี้สามารถเก็บไว้ได้นานและสามารถนำสินค้าไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การนอมอาหารในวิธีการต่าง ๆ จึงถือเป็นการเก็บอาหารให้มีอายุที่ยาวนานยิ่งขึ้นอีกทั้งยังสามารถคงคุณภาพของอาหารได้ดี และสามารถช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย และเป็นการช่วยเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว อีกทั้งยังทำให้ชาวบ้านได้เห็นถึงคุณค่าของอาหารเพราะอาหารถือเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตของมนุษย์

3.1.3 การแต่งกาย

การแต่งกายถือเป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์เพราะเป็นเครื่องนุ่งห่มที่สร้างความอบอุ่นแก่ร่างกาย ซึ่งกลุ่มชนแต่ละกลุ่มก็ต่างมีเครื่องนุ่งห่มที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง อีกทั้งยังสามารถช่วยระบุลักษณะ สัญลักษณ์ หรือวิถีชีวิตของแต่ละกลุ่มชนได้โดยดูได้จากการแต่งกายของกลุ่มชนเหล่านั้น ๆ ดังในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ที่ได้เข้าไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย และได้นำเสนอการแต่งกายของกลุ่มชนได้อย่างน่าสนใจ จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตอน *คงความสมบูรณ์ของตัวตน บ้านกองม่องทะเล จังหวัดกาญจนบุรี* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับชุดของชาวปกากะญอ ที่ใช้ในการแสดงงานต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พิธีกร : อันนี้เป็นการแสดงเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของ
กะเหรี่ยง ชุดที่แต่งเป็นชุดสาวพรหมจารีย์ หากคนที่แต่งงานแล้ว
แต่งไม่ได้ อันนี้เรียกว่าชุด “ไซ่กู๊ก็”

(คงความสมบูรณ์ของตัวตน บ้านกองม่องทะเล จ.กาญจนบุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 19 ม.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ในหมู่บ้านกองม่องทะเลแห่งนี้จะมีการแต่งกายโดยการทำชุดเพื่อให้เด็กสาวในหมู่บ้านได้สวมใส่ในการแสดงต่าง ๆ โดยจะเป็นชุดที่ผู้ใส่จะต้องอยู่ในวัยสาว คือผู้ที่ยังไม่ได้แต่งงาน แต่หากผู้ใดที่แต่งงานแล้วก็จะใส่ไม่ได้ ซึ่งทำให้ผู้ชมได้รับความรู้ในด้านวิถีชีวิต รวมถึงรูปแบบของวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวปกากะญอได้อย่างดี

ตอน *วิถีถิ่นผู้ไท บ้านโพชนาคี จังหวัดกาฬสินธุ์* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการแต่งกายของชนเผ่าผู้ไท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชาวบ้าน : ผู้ชายแต่งอย่างนี้ มีผ้าโสร่งแล้วก็จะคาดเอวได้
ด้วยแล้วก็ แบกเพ ถ้ามีงานบุญก็จะเอาผ้าพับหัวด้วย
พิธีกร : และสาวละครับ

ชาวบ้าน : เราจะเรียกว่าเพหมด เพื่อเก็บผมให้หมด ก็จะ
ใส่ชุดเป็นสไบสีแดงข้างกันหมด เพราะว่า ชนเผ่าผู้ไท จะเชื่อว่า

สีแดงคือสีมงคลของชนเผ่า

(วิถีถิ่นผู้ไท บ้านโพนนาดี จ.กาฬสินธุ์ : ทั่วถิ่นแดนไทย 23 ก.พ.62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชนเผ่าผู้ไทที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านโพนนาดี มีการแต่งกายที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง อีกทั้งยังมีความเชื่อว่าสีแดงเป็นสีมงคลดังนั้นจึงเป็นสีที่ต้องตกแต่งในชุดด้วย และยังทำให้ชาวบ้านกลุ่มอื่นได้ทราบว่านี่คือชุดของชาวผู้ไท รวมถึงการแต่งกายตามงานต่าง ๆ ชาวบ้านกลุ่มนี้ก็มีชุดที่เป็นเอกลักษณ์และมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะงานที่ไปเข้าร่วมเช่นกัน

ตอน *อยู่ดี มีสุข บ้านศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการแต่งกายของชาวบ้านคนมอญ ดังต่อไปนี้

พิธีกร : การแต่งกายคนมอญเขามีเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือน

ใครครับ ต้องมีสไบต้องมีผ้าถุงแบบนี้ก็รู้เลยครับว่าเป็นคนมอญแน่

(อยู่ดี มีสุข บ้านศาลาแดงเหนือ จ.ปทุมธานี : ทั่วถิ่นแดนไทย 9 ก.พ. 62)

ภาพที่ 5 การแต่งกายของคนมอญ

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=NBtTSS8Tgpk>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การแต่งกายของคนมอญจะมีเอกลักษณ์โดดเด่นของตนเอง ดังภาพที่ 5 โดยจะมีสไบที่เย็บด้วยฝีมือที่เป็นเอกลักษณ์โดยได้เรียนรู้และสืบทอดจากบรรพบุรุษของตน อีกทั้งยังมี ผ้าถุงที่มีลวดลายที่สวยงามตามแบบของคนมอญด้วย ดังนั้น เมื่อผู้ชมได้ชมรายการจึงสามารถเห็นถึงศิลปะการมีความคิดสร้างสรรค์แสดงในแบบเฉพาะของคนมอญได้เป็นอย่างดี

ตอน *เรียนรู้วิถีชาติพันธุ์ชาวม้งบ้านป่าคา จังหวัดกำแพงเพชร* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการแต่งกายของชนเผ่าชาวม้ง ที่ให้ผู้ชมได้เห็นถึงการแต่งกายด้วยชุดต่าง ๆ ที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของชาวม้งโดยเฉพาะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พิธีกร : มีสิ่งหนึ่งที่เรามองเห็นได้ชัดเลยที่เป็นเอกลักษณ์

ของชาวม้ง นั่นก็คือ เสื้อผ้า

พิธีกร : คนหนึ่งชุดม้ง ต้องมีกี่ชุด

ชาวบ้าน : ชุดตายมีชุดหนึ่ง สำหรับเวลากลับบ้านเก่า ชุด
นี้อย่างไร ผู้ชาย ผู้หญิงต้องมี ต้องเตรียมไว้

พิธีกร : เสื้อผ้าต่างๆ จะผูกพันเขาตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิต นี่
เป็นวิถีชีวิตของชาวม้ง ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายแน่นอนว่า
เรื่องเสื้อผ้าหรือเครื่องแต่งกาย บ่งบอกถึงตัวเขา

(เรียนรู้วิถีชาติพันธุ์ชาวม้งบ้านป่าคา จ.กำแพงเพชร ทิวถิ่นแดนไทย 23 มี.ค. 62)

ภาพที่ 6 การแต่งกายของชาวม้ง

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=rN9rAk7OBU4>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านม้งที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านป่าคา คือ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวม้ง ซึ่งชาวบ้านแห่งนี้จะมีวัฒนธรรมความเชื่อเรื่องการแต่งกาย คือ ชาวบ้านจะมีการเตรียมเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายไว้สำหรับการเสียชีวิตของตนเองไว้ล่วงหน้า และในช่วงแต่ละวัยก็จะมี การแต่งกายที่มีลักษณะแตกต่างกันไป รวมถึงในช่วงเทศกาลปีใหม่หรือพิธีแต่งงานก็จะใส่ชุดที่มีความสวยงามแตกต่างกันด้วย ดังภาพที่ 6 จะเห็นได้ว่า ผู้หญิงชาวม้งที่ใส่เสื้อสีดำแขนยาว มีการตกแต่งลวดลายที่ปลายแขนเสื้อและปกเสื้อ ซึ่งทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวม้งได้เป็นอย่างดี

จากการได้วิเคราะห์รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทิวถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ที่เกี่ยวกับการนำเสนอเรื่องการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ นั้น จึงทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะที่โดดเด่น และมีวัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง อีกทั้งยังได้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ยังคงดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน ซึ่งทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงคุณค่าภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ ที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษของตนไว้ได้

3.1.4 การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพ คือ การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ โดยต้องใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญรวมถึงทักษะต่าง ๆ เพื่อการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว จากเนื้อหาในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอเกี่ยวกับการประกอบอาชีพต่าง ๆ ซึ่งทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงวิถีชีวิต ภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ได้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน *สุขไม่รู้ลืม บ้านบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ โดยชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านบางสระแก้วจะมีการเลี้ยงผึ้งชนิดหนึ่งที่น่าสนใจ คือ ผึ้งชาญณรงค์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พิธีกร : อีกหนึ่งอาชีพในหมู่บ้านของเราคือ เลี้ยงผึ้งชาญ

ณรงค์

ชาวบ้าน : ผึ้งชาญณรงค์เขามีชีวิตวงจรเหมือนผึ้ง ผสมเกสร มีน้ำผึ้งเหมือนกัน แล้วก็แตกต่างแค่ตรงที่ว่าเขาไม่มีเหล็ก แต่ก่อนมีบางคนถามว่าทำไมราคาสูงกว่าผึ้ง คือหนึ่งที่เห็นเลยปริมาณน้อยกว่า ปีหนึ่งต่อหนึ่งลัง แค่ 250 ซีซีต่อลัง แล้วก็คุณสมบัติทางสมุนไพรเขามากกว่าผึ้งสองถึงสามเท่า

(สุขไม่รู้ลืม บ้านบางสระแก้ว จ.จันทบุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 6 ก.ค.62)

ภาพที่ 7 ผึ้งชาญณรงค์

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=mdR8hPtFj0o>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า หมู่บ้านบางสระแก้วแห่งนี้ ถือเป็นสถานที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้น ชาวบ้านที่นี่จึงสามารถเลี้ยงผึ้งชาญณรงค์เป็นอาชีพได้ ดังภาพที่ 7 เนื่องจากการเลี้ยงผึ้งชาญณรงค์จะมีวิธีการเลี้ยงที่คล้ายกับผึ้งทั่วไป แต่ผึ้งชาญณรงค์จะมีมูลค่ามากกว่าผึ้งทั่ว ๆ ไป แต่ผลผลิตที่ได้ก็มีจำนวนจำกัด อีกทั้งต้องลงทุนสูงใช้เวลานาน ซึ่งถือได้ว่าเป็นอาชีพที่แตกต่างกับหมู่บ้านอื่น

ตอน สายน้ำสองแผ่นดิน บ้านปากจั่น จังหวัดระนอง มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ของชาวบ้านในหมู่บ้านปากจั่น ดังนี้

พิธีกร : อาชีพของคนที่นี่นะครับ ก็จะมีอาชีพที่หลากหลายกันครับ บางคนก็ทำสวนปลูกผลไม้ ทำสวนยาง สวนปาล์ม แต่ที่บ้านหลังนี้ครับ มีอาชีพที่น่าสนใจมาก ๆ ครับ นั่นคือการเลี้ยงแพะนมนั่นเองครับ ไปต่อกันอีกหนึ่งอาชีพกันครับ นั่นก็คือ การทำปลาตุ๋นครับ

(สายน้ำสองแผ่นดิน บ้านปากจั่น จ.ระนอง : ทั่วถิ่นแดนไทย 7 ก.ย. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านปากจั่นแห่งนี้จะมีวิถีชีวิตในด้านการประกอบอาชีพหลัก คือ การทำเกษตรแล้ว ชาวบ้านบ้านปากจั่นยังมีการประกอบอาชีพที่น่าสนใจ คือ การเลี้ยงแพะเพื่อผลิตนมแพะและการทำปลาตุ๋น ซึ่งถือเป็นของดีและเป็นอาหารที่มีเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นของชาวบ้านในหมู่บ้านปากจั่นแห่งนี้ และยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชนได้ดีด้วย

ตอน รอยยิ้มจากบ้านภูมิซรอล จังหวัดศรีสะเกษ มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเลี้ยงจิ้งหรีด ดังรายละเอียดดังนี้

ชาวบ้าน : ทำอาชีพเลี้ยงจิ้งหรีด เลี้ยงมาเป็นสิบปีแล้ว ทำเป็นอาชีพเสริม ของมันวางอยู่เฉย ๆ ก็เป็นเงินได้ เดือนกว่าสิบวันก็ขายได้แล้ว

พิธีกร: เราเอาอะไรให้เขากิน

ข้างบ้าน : จะเป็นอาหารที่เขาบดแล้ว มีข้าวโพด และใบไม้ให้กิน และพวกก้านกล้วยเขาก็จะกัดกินน้ำ

(รอยยิ้มจากบ้านภูมิซรอล จ.ศรีสะเกษ : ทั่วถิ่นแดนไทย 23 พ.ย. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านภูมิซรอล มีการประกอบอาชีพคือ การเลี้ยงจิ้งหรีด ซึ่งเป็นอาชีพเสริมของชาวบ้านที่นี่ ขณะที่เลี้ยงชาวบ้านจะใส่ใจดูแลจิ้งหรีดอย่างดีจึงทำให้ชาวบ้านมีรายได้เสริม อีกทั้งยังสามารถใช้เวลาว่างให้คุ้มค่ามีประโยชน์มากขึ้น

ตอน เทียวเล แลหวัน อ่าวทองคำ บ้านหน้าทับ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับชุมชนหมู่บ้านหน้าทับที่มีการประกอบอาชีพอย่างหลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พิธีกร : ชุมชนหมู่บ้านของเรามีหลากหลายอาชีพ มีทั้งการจักรสาน การประมง บ้านโฮมสเตย์ แล้วที่เด่นของเขาอีกอย่างหนึ่งคือ กลุ่มเครื่องแกงใต้มุสลิม

(เทียวเล แลหวัน อ่าวทองคำ บ้านหน้าทับ จ.นครศรีธรรมราช : ทั่วถิ่นแดนไทย 16 พ.ย. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านหน้าทับแห่งนี้มีรายได้หลักคือ อาชีพชาวประมง และการเกษตร โดยนอกจากนั้นแล้วกลุ่มชาวบ้านที่นี้ยังได้ร่วมใจกันจัดทำกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนเชิงวัฒนธรรมอย่างเช่นโฮมสเตย์ ซึ่งเกิดจากความร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งของชาวบ้านอีกด้วย และสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวบ้านแห่งนี้ก็อย่างหนึ่งคือ การรวมกลุ่มทำเครื่องแกงใต้มุสลิม ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงทำให้ชาวบ้านที่นี้รายได้เสริม อีกทั้งยังทำเป็นของฝากสำหรับจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวด้วย

ตอน *มากกว่าคำว่าสุข เสน่ห์บ้านผาหมอน จังหวัดเชียงใหม่* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับอาชีพในหมู่บ้านผาหมอน โดยชาวบ้านมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ดังต่อไปนี้

ชาวบ้าน : นี่คือมะเขือเทศที่เราปลูกกันที่นี่ครับ

พิธีกร : ครับ อย่างตอนนี้ที่เราเห็น มีสามอย่างที่เด่น ๆ

เลย มะเขือเทศราชินี เขาบอกว่าสด ที่สามารถกินเปล่า ๆ ได้เลย ส่วนอีกอันหนึ่ง ชื่อว่ามะเขือเทศโทมัส รสชาติดีมาก แล้วอันนี้จะ

ชาวบ้าน : อันนี้ชุกินี

พิธีกร : ผักพวกนี้เรานำมาปลูกได้นานหรือยังครับ

ชาวบ้าน : ถ้านับได้ระยะเวลาประมาณสัก 20 ปี โครงการหลวงทำรีเสิร์ชส่งเสริมให้กับชาวบ้านปลูกก็เป็นรายได้มา ชาวบ้านก็เลยมีอาชีพตรงนี้

พิธีกร : ที่นี้ไม่ได้มีแค่มะเขือเทศลูกโต ๆ นะครับ เพราะ

ชาวบ้านมีอาชีพปลูกดอกไม้เมืองหนาว นั่นก็คือ ดอกกุหลาบครับ

(*มากกว่าคำว่าสุข เสน่ห์บ้านผาหมอน จ.เชียงใหม่ : ทัวถิ่นแดนไทย 29 มิ.ย. 62*)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านผาหมอนแห่งนี้ มีอาชีพที่หลากหลาย และในพื้นที่ยังมีอาชีพที่โครงการหลวงได้จัดทำขึ้นมาเพื่อให้ชาวบ้านดำเนินชีวิตมา ยาวนาน ถึงปัจจุบันชาวบ้านแห่งนี้ได้มีการพัฒนาสายพันธุ์ของมะเขือเทศไว้หลายชนิด ผลผลิตมะเขือเทศที่นี้สามารถรับประทานได้เลย โดยไม่ต้องรับประทานกับอย่างอื่น มีรสชาติกรอบเหมือนแอปเปิ้ลด้วย ซึ่งทำให้ชาวบ้านสามารถนำไปขายยังท้องถิ่นต่าง ๆ ถือเป็น การสร้างรายได้ให้ครอบครัว เป็นอย่างดี และนอกจากอาชีพปลูกมะเขือเทศแล้ว ยังมีการประกอบอาชีพที่เป็นอาชีพเฉพาะถิ่นด้วย คือ การปลูกดอกกุหลาบ ถือเป็นดอกไม้ที่ต้องปลูกในพื้นที่ที่มีอากาศหนาวจึงจะได้ดอกไม้ที่สวยงาม โดยดอกกุหลาบที่ชาวบ้านปลูกนั้นก็จะมีหลายสายพันธุ์ มีหลากหลายสี ซึ่งตรงกับความต้องการของท้องตลาด

ตอน *สายหมอกแห่งความสุข เขาตะเคียนโง๊ะ จังหวัดเพชรบูรณ์* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับชาวบ้านที่มีอาชีพปลูกต้นหม่อนเลี้ยงไหม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พิธีกร : ที่บ้านสนสวยเนี่ย แต่เดิมเขาทำอะไรทำสวน และมี การปลูกต้นหม่อนเลี้ยงไหมด้วย แต่ที่นี่เป็นแหล่งส่งไหมนะครับ ไม่ได้เน้นการทอ เราเลยจะเห็นต้นหม่อนและโรงไหมเนี่ยอยู่กัน อย่างมากมายในหมู่บ้านครับ อันนี้เป็นโรงเลี้ยงไหมครับ เข้ามาดู กันครับ

พิธีกร : พี่ทำอย่างนี้มานานหรือยังครับ

ชาวบ้าน : ทำมาตั้งแต่ ปี 41 ครับ ได้ 20 ปีแล้ว

พิธีกร : กลายเป็นว่า อันนี้เป็นรายได้หลักด้วยส่วนหนึ่ง ของเราไหมครับ

ชาวบ้าน : ครับ เป็นรายได้หลักเลยครับ

พิธีกร : อย่างปีหนึ่งพี่สามารถเลี้ยงไหมได้สักกี่เดือน

ชาวบ้าน : ก็ได้ 6 เดือนครับ

พิธีกร : แล้วอีกครึ่งปีที่ไม่ได้เลี้ยงไหมพี่ทำอะไรครับ

ชาวบ้าน : ก็ทำไร่ผสมผสานนี่แหละครับ ปรับปรุงพื้นที่ มีผลไม้ มีผักมีอะไรขายก็นำไปขายครับ

(สายหมอกแห่งความสุข เขาตะเคียนโจ๊ะ จ.เพชรบูรณ์ : ทิวถิ่นแดนไทย 12 ม.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเขาตะเคียนโจ๊ะ จะมีอาชีพ เลี้ยงไหมเป็นหลัก ซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านแห่งนี้ที่ไม่เน้นการทอผ้า แต่จะเน้นการเลี้ยง ไหมปลูกต้นหม่อน ที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการทอผ้า โดยชาวบ้านที่นี่ได้ทำอาชีพนี้มาอย่างยาวนาน 20 กว่าปีกลายเป็นอาชีพที่ชาวบ้านมีความเชี่ยวชาญ นอกจากการเลี้ยงไหมแล้ว ชาวบ้านก็ยังคงดำรง การประกอบอาชีพด้านการเกษตร ทั้งนี้เพื่อเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และยังมีรายได้เสริม ให้กับครอบครัว

จากเนื้อหาดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทิวถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ซึ่งในหมู่บ้านแต่ละท้องถิ่นชุมชนในประเทศไทยนั้น ก็จะมีการประกอบอาชีพที่เหมือนและแตกต่างกัน ทั้งนี้ผลผลิตผลต่าง ๆ ก็ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศของแต่ละพื้นที่ แต่การประกอบอาชีพหลักของคนไทยส่วนใหญ่คืออาชีพการเกษตร และนอกจากมีรายได้หลักแล้วก็จะยังมีการประกอบอาชีพที่เสริมขึ้นด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ ในการเลี้ยงดูครอบครัวเป็นอย่างดี

จากการศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน จากรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทิวถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การแต่งกาย การประกอบอาชีพ ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงวิถีชีวิตของชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ที่มี

ความแตกต่างกันไปตามภูมิประเทศและภูมิภาค ในเรื่องอาหารการกินก็สามารถแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของอาหารที่เป็นหนึ่งปัจจัยที่สำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ อีกทั้งชาวบ้านมีความคิดสร้างสรรค์ในการถนอมอาหารด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่ได้สืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น ส่วนเรื่องการแต่งกายของชาวบ้านแต่ละพื้นที่ ก็ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มชนเผ่าพื้นบ้านได้เป็นอย่างดีถือเป็นวัฒนธรรมที่มีการสืบทอดและดำรงอยู่ได้ในปัจจุบัน และการประกอบอาชีพนั้นยังทำให้เห็นถึงความหลากหลายในการประกอบอาชีพของชาวบ้านในแต่ละชุมชน ซึ่งจากการได้ชมรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 นั้นถือเป็นการเผยแพร่ความรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาในชุมชนต่าง ๆ ให้เป็นที่รู้จักแก่สังคมภายนอก และยังทำให้ผู้ชมได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ร่วมกับรายการได้เป็นอย่างดี

3.2 วัฒนธรรมพื้นบ้าน

วัฒนธรรมพื้นบ้าน ถือเป็นสิ่งของที่มนุษย์สร้างและเป็นมรดกอันล้ำค่าที่ได้รับการสืบทอดมาจากรบรรพบุรุษแต่วัฒนธรรมนั้นก็สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามยุคตามสมัย ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีการนำเสนอวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยเนื้อหาของรายการได้นำเสนอให้เห็นความเชื่อเฉพาะชุมชน ประเพณีท้องถิ่น ศิลปกรรมชาวบ้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.1 ความเชื่อเฉพาะชุมชน

ความเชื่อ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นจากจิตสำนึกมนุษย์ เป็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มนุษย์ยอมรับไว้ใจและเชื่อถือ และสิ่งที่เป็นความเชื่อไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่ตรงตามหลักเหตุผลหรือหลักของวิทยาศาสตร์เสมอไป แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับมนุษย์และถือเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์ด้วย ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีการนำเสนอความเชื่อเฉพาะชุมชนตามแต่ละพื้นที่ต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน *อยู่ดี มีสุข บ้านศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเจดีย์มูเตา ที่เป็นความเชื่อเฉพาะของชุมชนมอญบ้านศาลาแดงเหนือ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชาวบ้าน : อันนี้เป็นเจดีย์มอญครับ ทางเราเรียกว่า เจดีย์มูเตานะครับ เป็นเอกลักษณ์และสัญลักษณ์ของคนมอญเรา เจดีย์ของคนมอญเราเขาจะมีความแตกต่างกับคนไทยเรานะครับ ถ้าเจดีย์คนมอญเราอะ ที่มีเจดีย์ เขาเรียกเจดีย์สาวกนะครับ

พิธีกร : เจดีย์สาววกก็คือตรงสี่มุม ใช่ไหมครับ

ชาวบ้าน : ใช่ หรือบางที่เขาเรียกว่า เจดีย์ประจำทิศ มูเตาที่อยู่ในประเทศพม่า เป็นเจดีย์ที่สูงใหญ่มาก ต้องเงยหน้าขึ้นไปมอง ตอนเงยขึ้นไปก็ถูกแดดเผาปลายจุมูกไหม้ก็แปลว่า มูเตา ก็คือจุมูก

ใหม่ ด้านในจะบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ องค์กรนี้เราได้นำพระบรม
 สารีริกธาตุมาจากประเทศพม่า แล้วก็บรรจุอยู่ในองค์พระเจดีย์

พิธีกร: อ้อ อยู่ข้างในนี้ ใช่ไหมครับ

ชาวบ้าน : ใช่ครับผม ดั่งนั้นก็ป็นพุทธบูชา ชาวบ้านก็จะ
 มากราบ มาไหว้นะครับผม

(อยู่ดี มีสุข บ้านศาลาแดงเหนือ จ.ปทุมธานี : ทั่วถิ่นแดนไทย 9 ก.พ. 62)

ภาพที่ 8 เจดีย์มูเตา

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=NBtTSS8Tgpk>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าชาวมอญได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณ
 หมู่บ้านศาลาแดงเหนือใหม่ จังหวัดปทุมธานีแห่งนี้ แต่ชาวมอญก็ยังสามารถอนุรักษ์วัฒนธรรม
 ความเชื่อของตนไว้ได้อย่างดี ชาวมอญกลุ่มนี้ไม่เคยลืมรากเหง้าที่มาของบรรพบุรุษตน ดังนั้น
 การก่อสร้างเจดีย์มูเตาขึ้นมา ดังภาพที่ 8 จึงถือเป็นการสร้างเจดีย์ตามแบบความเชื่อของชาวมอญที่ได้
 จำลองมาจากประเทศพม่า และภายในยังได้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดง
 ความเคารพนับถือและเลื่อมใสศรัทธาต่อพุทธศาสนาของชาวมอญ อีกทั้งยังเป็นการแสดงถึง
 เอกลักษณ์ของตนและเพื่อเป็นการเตือนลูกหลานรุ่นหลังว่าอย่าลืมรากเหง้าของตน พร้อมกับตระหนัก
 ถึงที่มาของตนเองและเพื่อเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมชาวมอญให้อยู่ต่อไปได้ในอนาคต

ตอน เรียนรู้วิถีชาติพันธุ์ชาวม้งบ้านป่าคา จังหวัดกำแพงเพชร มีการนำเสนอเนื้อหา
 เกี่ยวกับความเชื่อของชาวม้งที่มีการเลี้ยงผีไว้ในบ้าน ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองดูแลสมาชิกของคนในครอบครัว
 อีกทั้งผียังมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันตามแต่ละจุดที่อยู่ภายในบ้านของชาวม้งด้วย ดังรายละเอียด
 ต่อไปนี้

พิธีกร : อันนี้ที่เราเห็นคืออะไรครับ

ชาวบ้าน : อ้อ อันนี้โดยประเพณีนะครับ ชาวม้งเขาจะ
 เลี้ยง เขาจะเอากระดาษนี้แหละ เอามาแขวนตรงนี้ แล้วเขาจะ

จุดรูป บุษบาเพื่อเลี้ยงผี คุณแลลมาชิกในครัวเรือนตรงนี้ นะครับ เพื่อ
ออกไปทำมาหากินหรือ จะไปข้างนอก ไปตลาด หรือลูกเต้าจะไป
เรียนข้างนอก ก็ให้คุ้มครองดูแลนะครับ

พิธีกร : เขาเรียกว่าอะไรครับ

ชาวบ้าน : เรียกว่า ลีอกกลาง

พิธีกร : แล้วที่ติดบนกระดานนี่คืออะไรครับ

ชาวบ้าน : อ้อ อันนี้ชนไก่ครับ เราเอาชนไก่นี้แหละ มาติด
ตรงนี้ ไก่ที่เอามาเลี้ยงเนี่ยมาติดตรงนี้หนึ่งปีครั้งหนึ่ง

พิธีกร : หนึ่งปีต้องทำหนึ่งครั้ง

ชาวบ้าน : ครับ หนึ่งครั้งแล้วก็ต้องเปลี่ยน

พิธีกร : ชนไก่ เอาช่วงไหนของไก่ มาครับ

ชาวบ้าน : ช่วงตรงคอนี้แหละ

พิธีกร : ต้องคอ เท่านั้น

ชาวบ้าน : ครับผม คอเท่านั้น ต้องเป็นไก่ตัวผู้ เท่านั้น

พิธีกร : อ้อ ต้องไก่ตัวผู้ด้วย

ชาวบ้าน : ครับ ไก่ตัวผู้เนี่ย ใจชื้น ใจกล้า ไม่อ่อนแอ เขา
ต้องใช้ไก่ตัวผู้เท่านั้น

พิธีกร : เป็นหนึ่งความเชื่อที่อยู่

ชาวบ้าน : ครับ เป็นอย่างนี้

พิธีกร : แสดงว่าชาวเมืองนี้ ก็นับถือศาสนาพุทธและนับถือผี

ชาวบ้าน : ครับผม อันนี้ก็คือ ลีอกกลางและก็จะมีส่วน
ไซ้ไหมครับ

พิธีกร : อ้อเป็นเสาเอก

ชาวบ้าน : ไซ้ เสาเอก นั่นที่จุดรูปเทียน บุษบกัน เวลาจะ
ออกไปไหนมาไหนก็ต้องจุดรูปกราบ ทั้งหมด ผี 5 ตัวที่จะเลี้ยง อยู่
ในครัวเรือน อันนี้หนึ่ง อันนี้สอง แล้วก็แต่ก่อนเขาจะทำเป็นเตาเอา
ดินมาปั้นเป็นเตา แล้วก็มิกะทะใหญ่มาวาง แล้วเขาจะเอากะทะ
ใหญ่นี้แหละ ต้มข้าวโพด ต้มกล้วย ให้หมู ให้ไก่ กิน เพื่อให้หมู ไก่
เนี่ย จะได้เติบโต ไม่เป็นโรค และส่วนเตาทำอาหาร เนี่ย เขาก็
จะต้องเลี้ยง เพื่อที่จะทำอาหารให้กับสมาชิกกินด้วยที่ไม่ต้องเป็น
พิษเป็นภัย แล้วก็ดูแลอาหารทุกมื้อให้เป็นอาหารที่มีคุณภาพแล้วก็

ทำให้ร่างกายเจริญเติบโต แล้วประตูเข้าออกเนี่ยนะครับ เป็นประตู
ด้านนี้ นะครับ เลี้ยงไว้ คนในสมาชิกครอบครัวเนี่ย ออกไปให้ดูแล
สมาชิกออกไปแล้ว แต่ถ้าภัยที่จะเข้ามาให้กีดกัน ไม่ต้องให้เข้ามา
ในบ้าน

(เรียนรู้วิถีชาติพันธุ์ชาวม้งบ้านป่าคา จ.กำแพงเพชร ทิวถิ่นแดนไทย 23 มี.ค.62)

ภาพที่ 9 ความเชื่อในบ้านของชาวม้ง

ที่มา: <https://program.thaipbs.or.th/TuaThin/episodes/59552>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวม้งที่อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านป่าคา จังหวัดกำแพงเพชรแห่งนี้มีความเชื่อในเรื่องการเลี้ยงผี ดังภาพที่ 9 ซึ่งชาวม้งมีความเชื่อว่าผีจะคุ้มครองและดูแลสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้าน ซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมความเชื่อที่ชาวม้งยังคงสืบทอดจากบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ทางความเชื่อของชาวม้ง และยังเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวม้งยังคงให้ความเคารพ ความศรัทธา และมีการประกอบพิธีกรรมตามคติความเชื่อปีละหนึ่งครั้ง ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเคารพของชาวม้งที่ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นอกจากชาวม้งมีการนับถือผีแล้วพวกเขาก็ยังนับถือศาสนาพุทธด้วย การนับถือทางความเชื่อนั้นมีจุดประสงค์ก็คือ เพื่อให้สมาชิกที่อาศัยอยู่ในครอบครัวและรวมถึงสัตว์เลี้ยงมีความสุข ไม่เกิดโรคภัยไข้เจ็บใด ๆ และมีสุขภาพอนามัยแข็งแรงสมบูรณ์ และไม่ว่าสมาชิกครอบครัวใดจะเดินทางไปทีใดก็จะมีภัยอันตรายเกิดขึ้น

ตอน แสงแรกแห่งสยาม บ้านชะซอม จังหวัดอุบลราชธานี มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่อง ความเชื่อ ซึ่งก่อนที่จะเข้าไปยังหมู่บ้านก็จะต้องมาทำความเคารพ บอกกล่าวกับศาลปู่ตา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พิธีกร : ชาวบ้านที่นี่ เขามีการนับถือศาลปู่ตาครับ ซึ่งเป็นที่เคารพแล้วก็ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนแล้วก็หมู่บ้านครับ มาที่นี่คือเพื่อเป็นการขออนุญาตเข้าหมู่บ้านครับ ไปไหว้ศาลปู่ตากัน
(แสงแรกแห่งสยาม บ้านชะซอม จ.อุบลราชธานี : ทิวถิ่นแดนไทย 24 ส.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านชะจอมแห่งนี้ พวกเขาจะมีความเชื่อเรื่องการนับถือศาลปู่ตา ซึ่งเป็นความเชื่อที่มีมาแต่โบราณ และในปัจจุบันชาวบ้านชะจอมยังคงมีความเชื่อนี้อยู่ในปัจจุบัน โดยจะเห็นได้จาก เมื่อจะมีบุคคลภายนอกเข้ามาในหมู่บ้าน ชาวบ้านก็จะพาไปไหว้ไปบอกกล่าวศาลปู่ตา เพื่อเป็นการแสดงความเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์และบรรพบุรุษ อีกทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ทางความเชื่อของชุมชนนี้

ตอน รอยยิ้มจากบ้านภูมิซรอล จังหวัดศรีสะเกษ มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสถูปคู่ที่ตั้งอยู่ที่ผามออีแดงของจังหวัดศรีสะเกษ ถือเป็นความเชื่อเฉพาะชุมชนพื้นถิ่นที่ชาวบ้านได้มีการเคารพนับถือ มีรายละเอียดดังนี้

พิธีกร : สถูปคู่เป็นสถูปคู่ที่มีขนาดใหญ่ สถูปคู่นี้มีที่มาที่ไปอย่างไรครับ

ชาวบ้าน : สมัยก่อนการปกครองคน จะไม่มีกฎหมาย แต่ก็ปกครองด้วยความเชื่อ การสร้างตัวนี้เพื่อเป็นสัญลักษณ์อุดมสมบูรณ์ เพื่อให้ฝนตกตามฤดูกาล เขาก็สร้างตัวนี้ขึ้นมา

พิธีกร : มีหลุมด้านในครับ ตอนแรกนี้กว่าต้น

ชาวบ้าน : ฐานข้างในเปรียบเสมือนผู้ชายกับผู้หญิงที่เป็นคู่กัน มาสร้างโลก ก็จะมีความอุดมสมบูรณ์ บ้านเมืองก็จะอยู่กันอย่างสงบสุข

(รอยยิ้มจากบ้านภูมิซรอล จ.ศรีสะเกษ : ทิวถิ่นแดนไทย 23 พ.ย. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า สถูปคู่มีลักษณะเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมลูกบาศก์ ซึ่งตั้งอยู่ที่ผามออีแดง จังหวัดศรีสะเกษ พื้นที่แห่งนี้มีชาวบ้านเชื่อกันว่า ในอดีตพื้นที่แห่งนี้มีผู้ปกครองเมืองและสถูปคู่ ยังใช้ในการปกครองคนด้วย รวมถึงเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และใช้ในการปกครองบ้านเมืองให้สงบสุข ซึ่งในปัจจุบันสถานที่แห่งนี้ก็ยังคงเป็นสถานที่ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ มีชาวบ้านหรือผู้ที่นับถือยังคงเดินทางมาสักการะบูชา กราบไหว้เพื่อขอพร ดังนั้น สถูปคู่ จึงถือเป็นสัญลักษณ์สำคัญของท้องถิ่นและยังเป็นศิลปวัฒนธรรมของชาวบ้านในพื้นที่นี้ด้วย

จึงสรุปได้ว่า ความเชื่อเฉพาะชุมชนถือเป็นสิ่งที่ยังคงมีอยู่ในชุมชนต่าง ๆ ซึ่งความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์นี้ยังสามารถเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่ชาวบ้านยังคงสืบทอดมาจากบรรพบุรุษของตนเอง อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่ชาวบ้านยอมรับ และทำให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ซึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์แต่ละพื้นที่ ชุมชน ต่างก็มีพลังในการสามารถควบคุมให้สมาชิกในชุมชนเป็นคนดี คิดดี โดยชาวบ้านก็ได้สั่งสอนให้ลูกหลานได้รู้จักเคารพและเรียนรู้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษและยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะตนอีกด้วย

3.2.2 ประเพณีทอถิ่น

ประเพณีทอถิ่นคือกิจกรรมที่มนุษย์ต่างได้สืบทอดต่อ ๆ กันมา และยังเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละชุมชนแต่ละท้องถิ่นด้วย ซึ่งประเพณีถือได้ว่ามีความสำคัญต่อกลุ่มคน ชุมชน และชาวบ้าน โดยในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทอถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีของแต่ละท้องถิ่น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน *คงความสมบูรณ์ของตัวตน บ้านกอม่องทะ จังหวัดกาญจนบุรี* มีการนำเสนอเนื้อหาคือ หากมีบุคคลนอกจะเข้ามาในพื้นที่ ชาวบ้านก็จะพาไปฟาดข้าวเสียก่อน โดยจะต้องให้เจ้าของบ้านฟาดข้าวก่อนเพื่อเป็นการทำความเคารพเจ้าของบ้านและพื้นที่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พิธีกร : ไร่ข้าวตรงนี้พื้นที่เท่าไร่ครับ

ชาวบ้าน : 2 ไร่ครับ ครอบครัวยุคหนึ่งในการทำไร่ข้าว หน้า
นี้เป็นเรื่องหน้าที่เก็บเกี่ยว ประมาณเดือนตุลา-พฤศจิกายน ตอน
นี้เนี่ย เราจะมาเก็บเกี่ยวข้าว เก็บแล้วก็เก็บ เก็บแล้วฟาด ฟาด
แล้วก็ต้องมีการทำบุญ มันจะมีเป็นจังหวัด ๆ ไปครับ

ชาวบ้าน : เราในฐานะเป็นแขกจะมาฟาดข้าวเนี่ยครับ
เจ้าของบ้านจะฟาดข้าว 7 ครั้ง เป็นธรรมเนียม เป็นประเพณีของ
เขา หลังจากนั้นแล้ว เราถึงจะฟาดได้ เป็นการให้เกียรติแก่เจ้าของ
บ้านและพื้นที่เขา

(คงความสมบูรณ์ของตัวตน บ้านกอม่องทะ จ.กาญจนบุรี : ทอถิ่นแดนไทย 19 ม.ค. 62)

ภาพที่ 10 ชาวบ้านฟาดข้าว

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=tG0QL-NitHI>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ประเพณีฟาดข้าวจะมี 7 ครั้ง ดังภาพที่ 10 ซึ่งเป็นประเพณีของชาวบ้าน หมู่บ้านกอม่องทะที่มีการสืบทอดมาแต่โบราณ แม้ว่ากาลเวลาจะเปลี่ยนแปลง

ไป แต่ชาวบ้านที่นี้ยังคงอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีฟาดข้าวต่อ ๆ กันจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ก็เพื่อให้ลูก
รุ่นหลานของชาวบ้านรวมถึงบุคคลนอกได้ศึกษา และรู้จักการทำความเคารพการให้เกียรติกับพื้นที่
และเคารพเทพเจ้าที่นี้ และรวมถึงการรู้จักให้เกียรติกับชาวบ้านที่ปลูกข้าวด้วย ซึ่งถือได้ว่าเป็น
ประเพณีท้องถิ่นที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนานและยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำเนินการ
ของชาวบ้านในพื้นที่อีกด้วยและยังเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านก่องมุ้งทะเลที่อยู่จังหวัด
กาญจนบุรี

ตอน หลงรักวิถีชุมชนสองศาสนา บ้านตะโหนด จังหวัดพัทลุง มีการนำเสนอเนื้อหา
เกี่ยวกับหมู่บ้านที่มีชาวบ้านอาศัยอยู่ร่วมกันสองศาสนา และยังมีประเพณีของทั้งสองศาสนา
ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พิธีกร : ตรงจุดนี้ใช้ไหมครับ ที่บอกว่าเป็นสถานที่สำคัญที่
อยู่ในของหมู่บ้านเรา

ชาวบ้าน : ของหมู่บ้านครับ เป็นแหล่งรวมใจสองศาสนา
ครับ ตรงนี้คือโต๊ะหมู่ โต๊ะหมู่ของเรา นะครับ

พิธีกร : ที่เขาบอกว่าบ้านเราเนี่ย มีสองศาสนาอยู่ร่วมกัน
ก็คือตรงนี้แหละ ตรงนี้เป็นหลักฐานที่บอกอย่างชัดเจนเลย ใช่ไหม

ชาวบ้าน : ใช่ครับ ใช่ เพราะว่าเป็นผู้ก่อตั้ง เป็นผู้ตั้ง
หมู่บ้าน เป็นคนแรกที่เข้ามา มาตั้งในทุกด้านของตรงนี้ ข้างหลังนี้
คือที่ฝังศพเหมือนอุโบสถครับ จากนั้นก็ย้ายอพยพไปอยู่ หมู่บ้าน
โน้นหมู่บ้านนี้บ้าง เข้ามาอยู่ร่วมกันเสร็จก็ทางพุทธจะมาตั้งเมรุอยู่
ที่นี้ ประเพณี สองศาสนา มันจะมีทุกวันที่ 15 เมษายน ประจำปี

พิธีกร : แล้วที่ฝังอยู่ เขาชื่ออะไรนะครับ คนจน คนที่มา
เริ่มต้นคนแรก

ชาวบ้าน : โต๊ะหมู่ครับ จากโต๊ะหมู่เป็นชื่อเพี้ยนมาเป็น
ตะโหนด

พิธีกร : จากโต๊ะหมู่มาเป็นตะโหนดนะครับ เป็นชื่อ
ชุมชนที่รวมทั้งสองศาสนา อยู่ร่วมกันแล้วก็อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข
แล้วก็ เป็นอีกที่หนึ่ง ที่น่าสนใจแล้วก็อยากให้ทุกคนมาเห็น
เหมือนกันครับว่า สองศาสนา สามารถอยู่ร่วมกันได้ครับ

(หลงรักวิถีชุมชนสองศาสนา บ้านตะโหนด จ.พัทลุง : ทั่วถิ่นแดนไทย 11 พ.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า โต๊ะหมู่ ถือเป็นแหล่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นสถานที่
ร่วมใจของทั้งสองศาสนา คือ ศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม ซึ่งชาวบ้านที่อาศัยอยู่ที่บ้านตะโหนด

แห่งนี้ยังคง รำลึกถึงบรรพบุรุษของตนเอง พื้นที่แห่งนี้ยังเป็นสถานที่บ่งบอกถึงความเป็นมาของกลุ่มผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้และยังเป็นสถานที่ที่สามารถให้ลูกหลานของชาวบ้านตะโหนดได้รับรู้ถึงรากเหง้าที่มาของตน และแม้ว่าในหมู่บ้านตะโหนดมีการนับถือความเชื่อที่แตกต่างกัน แต่ก็มีประเพณีสองศาสนาที่สามารถทำกิจกรรมและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการบูชาและแสดงความเคารพบรรพบุรุษ อีกทั้งยังเป็นการแสดงออกถึงความสามัคคีของชาวบ้านที่ได้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันและดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

จึงสรุปได้ว่าประเพณีท้องถิ่น ถือเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านจัดทำขึ้นมาเพื่อเป็นการสืบทอดจากบรรพบุรุษ ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่สะท้อนความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของคติความเชื่อ แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสุขสงบ และยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นของกลุ่มชนได้อย่างชัดเจน

3.2.3 ศิลปกรรมชาวบ้าน

ศิลปกรรมชาวบ้าน คือ สิ่งที่กลุ่มคนหรือชุมชนได้คิด ประดิษฐ์ สร้างขึ้นด้วยภูมิปัญญาของตนเอง ซึ่งในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอศิลปกรรมชาวบ้านที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาต่าง ๆ อย่างหลากหลายประเภท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรม คือ สิ่งก่อสร้างที่เป็นอาคาร บ้านเรือน เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยหรือการทำงาน ทั้งนี้ได้มีการออกแบบตามความคิดสร้างสรรค์และยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงยุคสมัยของการก่อสร้าง ซึ่ง ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีการนำเสนอสถาปัตยกรรมของชาวบ้าน ที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

ตอน *อยู่ดี มีสุข บ้านศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมที่เป็นที่พักอาศัยของพระสงฆ์คือ กุฏิพระอาจารย์ที่ได้สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชาวบ้าน : ตรงนี้เรียกว่า กุฏิพระอาจารย์มุนาครับ อายุ ร้อยสิบปีสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ครับ ปูนที่เราใช้กันในการฉาบเป็นปูนขาว เพราะว่าก่อนหน้านี้ไม่มีปูน ใช้ปูนขาวผสมกับทราย ครับ เป็นการกองแล้วฉาบปูนนะครับลักษณะมันมีแตกต่างกันไป

พิธีกร : ถ้าดูด้านในจะเห็นเลยว่า กำแพงมีความหนา

ชาวบ้าน : ใช่ครับผม หนาประมาณ 40 เซนติเมตร เพราะว่าคือกำแพงนี้จะรับน้ำหนักตัวอาคารทั้งหมดเลย

พิธีกร : นี่คือแสดงว่าที่นี่เขาไม่มีเสาโครงใช้ไหมครับ

ชาวบ้าน : ใช้ครับผม

พิธีกร : ภูมิอันนี้ได้รับอิทธิพลจากอะไรครับ

ชาวบ้าน : ลักษณะทรงจะเป็นทางยุโรป เพราะว่าสมัยนั้นประเทศไทยเรามีความเจริญรุ่งเรืองและสัมพันธ์ไม่ตรีกับทางยุโรป ฉะนั้น สมัยรัชกาลที่ 5 ก็เลยออกทรงตามยุโรปตามยุคตามสมัยในการก่อสร้าง แต่ละสมัย ๆ

(อยู่ดี มีสุข บ้านศาลาแดงเหนือ จ.ปทุมธานี : ทิวทัศน์แดนไทย 9 ก.พ. 62)

ภาพที่ 11 ภูมิพระอาจารย์มุนนาค

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=NBtTSS8Tgpk>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ภูมิพระอาจารย์มุนนาค ดังภาพที่ 11 ปัจจุบันตั้งอยู่ที่หมู่บ้านศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งได้ก่อสร้างขึ้นเมื่อสมัยรัชกาลที่ 5 ถือเป็นสถาปัตยกรรมที่มีความเก่าแก่และแสดงให้เห็นถึงการมีฝีมือ มีวิธีการก่อสร้างที่แตกต่างกับปัจจุบัน เนื่องจากในอดีตการจัดหาวัสดุก่อสร้างนั้นค่อนข้างยากและยังมีการใช้ทรายผสมด้วย และในตัวอาคารนั้นไม่มีเสาอาคารหลัก แต่จะใช้กำแพงแทนการรับน้ำหนักทั้งหมดของอาคาร จึงทำให้ภูมิหลังนี้เป็นอาคารที่มีการก่อสร้างที่มีความเป็นเอกลักษณ์มาจนถึงปัจจุบัน จนขณะนี้กาลเวลาได้ผ่านไปแล้วเป็นเวลาหลายร้อยปี แต่อาคารแห่งนี้ก็ยังคงยืนหยัดอยู่อย่างคงทนแข็งแรงในปัจจุบัน การก่อสร้างอาคารนี้ได้สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ดังนั้นจึงทำให้สถาปัตยกรรมในสมัยนั้นมีลักษณะที่เป็นแบบตะวันตก ซึ่งภายในมีการตกแต่งรูปร่างลวดลายฝรั่งแบบตะวันตกผสมผสานแบบไทยที่มีความสวยงาม โดยสร้างบนภูมิพระอาจารย์มุนนาคที่ดึงดูดความสนใจของผู้ชมอย่างมาก เพราะถือเป็นเอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่นเป็นพิเศษในสถาปัตยกรรมหลังนี้ และทำให้ผู้ชมได้เห็นภูมิปัญญาและงานฝีมือแบบโบราณของคนไทยในอดีต

2. การเดินรำ

การเดินรำถือเป็นศิลปะการแสดงที่เป็นการให้ความสนุกสนาน ความบันเทิงใจแก่ มนุษย์ ซึ่งการเดินรำนั้นยังเป็นการแสดงที่มีความแตกต่างกันในแต่ละชุมชนแต่ละพื้นที่ด้วย ดังรายการ สารคดีโทรทัศน์ “ท้าวถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้นำเสนอการเดินรำของชาวบ้านในพื้นที่ต่าง ๆ มี รายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอน เที้ยวไทยวิถีอนุรักษ์ ชุมชนตำบลหนองโรง จังหวัดกาญจนบุรี มีการนำเสนอ เนื้อหาเกี่ยวกับรำเหย่ย จังหวัดกาญจนบุรี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พิธีกร : รำเหย่ยเป็นการแสดงที่ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของ ชุมชนและการแสดงนี้มีความพิเศษก็คือเหมือนการต้อนรับแล้วก็ เป็นการละเล่นของชาวบ้าน ที่เกิดขึ้นตรงนี้อยู่แล้ว

พิธีกร : การแสดงนี้บ้านเราเรียกว่าอะไร

ชาวบ้าน : รำเหย่ย ครับ เป็นประเพณีของจังหวัด กาญจนบุรี

พิธีกร : การรำเหย่ยทำไมต้องมีฝ่ายหญิงกับฝ่ายชาย

ชาวบ้าน : เป็นบทบาทคู่กัน เหมือนจับกัน พุดถึงวิถีชีวิต ของเรา

(เที้ยวไทยวิถีอนุรักษ์ ชุมชนตำบลหนองโรง จ.กาญจนบุรี : ท้าวถิ่นแดนไทย 17 ส.ค. 62)

ภาพที่ 12 การเดินรำเหย่ย

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=mltNaQviuol>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การเดินรำเหย่ยของชาวบ้านที่อยู่ชุมชนตำบลหนองโรง ในภาพที่ 12 เป็นศิลปะการแสดงของชาวบ้านที่มีการแสดงทำรำประกอบเพลงเข้าจังหวะ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวบ้าน โดยการแสดงจะแบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายหญิงกับฝ่ายชาย เพื่อแสดงให้เห็นถึงการร้องและการรำเกี่ยวพาราสีกันและรวมถึงการเดินรำแบบเยาะเหย่ยกัน

ของทั้ง 2 ฝ่าย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน โดยชาวบ้านตำบลหนองโรงเป็นผู้ร่วมกันคิดรูปแบบการรำรำขึ้นมา ซึ่งก็ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งยังมีการใช้ภาษาถิ่นคำว่ารำเหย่ยของชาวบ้านตำบลหนองโรงในการตั้งชื่อทำรำด้วย เพื่อให้ให้เห็นถึงการเต้นรำเหย่ยนี้ มีประวัติความเป็นมาเกิดขึ้นจากพื้นที่แห่งนี้มายาวนานมาก และยังเป็นมรดกของชาวบ้านที่ได้สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันและได้กลายเป็นประเพณีของชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งถือเป็นเสน่ห์ทางวัฒนธรรมและเป็นลักษณะเฉพาะของชุมชนตำบลหนองโรงแห่งนี้

3. หัตถกรรมการทำผ้า

งานการทำผ้าถือเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวบ้านที่มีการสืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น ซึ่งเป็นฝีมือที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมประจำพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ซึ่งในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีการนำเสนอการทำผ้าของชาวบ้านในหลายพื้นที่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน *เสน่ห์งามชายแดนใต้ บ้านทรายขาว จังหวัดปัตตานี* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับงานเอกลักษณ์ของคนปัตตานีคือ การทำผ้าทอที่ขึ้นชื่อโดยที่ชาวบ้านเรียกกันว่าผ้าจวนตานี จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ผ้าจวนตานี มีมาตั้งแต่เมื่อไหร่

ชาวบ้าน : รัชกาลที่หนึ่งค่ะ

พิธีกร : เรารู้อย่างไร

ชาวบ้าน : เป็นพระราชนิพนธ์ของท่าน ในเรื่องของอิเหนา มีคำกลอนที่ว่า นุ่งจวนตานีสีต้อง ยกเป็นตะเกียงทองเฉิดฉาย พระนุ่งให้เพื่อยเลื้อยลอยชาย คาดบันหน่งสายลายทองเรื่อง ผ้าจวนตานีจะมีเอกลักษณ์คือผ้าหนึ่งชิ้น มีสามส่วนด้วยกัน มีเชิงผ้าเป็นริมแดง มีหัวผ้า ตัวผ้า และมีร่องระหว่างลาย คำว่าจวนคือการเจอกัน การเจอกันระหว่างลาย ลายสองลายมาเจอกัน

(*เสน่ห์งามชายแดนใต้ บ้านทรายขาว จ.ปัตตานี : ทั่วถิ่นแดนไทย 20 ก.ค. 62*)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผ้าจวนตานีเป็นงานหัตถกรรมพื้นถิ่นที่ผลิตโดยชาวบ้านของหมู่บ้านทรายขาว จังหวัดปัตตานี โดยผ้าจวนตานีถือเป็นงานฝีมือที่ชาวบ้านได้สืบทอดต่อกันมายาวนาน ดังที่ชาวบ้านกล่าวไว้ว่า ผ้าจวนตานีเป็นผ้าที่มีอยู่ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) ซึ่งชาวบ้านยังรักษาสืบทอดและรักษาภูมิปัญญานี้ให้คงอยู่ได้ในปัจจุบัน ผ้าจวนตานีจะมีลักษณะและมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นโดยเฉพาะลวดลายที่เป็น ลายผ้าสองลายมาผสมผสานกันของการปักผ้า ซึ่งถือเป็นการแสดงให้เห็นถึงฝีมือที่มีความโดดเด่นกว่าที่อื่น รวมทั้งด้านคุณภาพของผ้ายังมีความคงทนและใช้ได้ยาวนานอีกด้วย ถือเป็นการแสดงให้เห็นถึงความใส่ใจของชาวบ้านในการทำและชาวบ้านแห่งนี้ยังมีการใช้ภาษาถิ่นในการตั้งชื่อผ้าอีกด้วย

ตอน วิถีถิ่นผู้ไท บ้านโพนนาดี จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับขั้นตอนการทอผ้าของชาวผู้ไท พิธีกรได้สัมภาษณ์ชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่กำลังทอผ้า ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พิธีกร : พอเป็นเส้นแล้ว ก็จะมาทอ ที่นี้มีทออะไรบ้างเอ่ย

ชาวบ้าน : มีทอผ้าห่มและก็มีทอผ้าผืน ผ้าผืนก็คือผ้าเมตรที่เราเอามาตัดเป็นเสื้อค่ะ

พิธีกร : เสื้อผ้าที่เป็นผ้าฝ้าย หน้าร้อน หน้าหนาว มันแตกต่างกันอย่างไร

ชาวบ้าน : ถ้าหน้าหนาวเวลาเราใส่ มันจะอุ่น พอหน้าร้อนแล้วมันจะเย็น อย่างนี้ค่ะ เพราะมันจะระบายความร้อนได้ดี

พิธีกร : นี่ก็คือข้อดีของการใส่ผ้าฝ้าย เรามาดูลายดีกว่าของผู้ไทมีกี่ลาย เป็นลายเอกลักษณ์ของผู้ไทเลย

ชาวบ้าน : ลายดาวกระจาย ลายตาไก่ลายสี ลายตาไก่สี ดอกฝ้าย ลายข้าวโพด

พิธีกร : ที่นี้เราจะเห็นว่า ลายผ้าของเขามีเยอะจริง ๆ หลากหลายลาย สีสัน

(วิถีถิ่นผู้ไท บ้านโพนนาดี จ.กาฬสินธุ์ : ทั่วถิ่นแดนไทย 23 ก.พ.62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวผู้ไทที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านโพนนาดี จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการทอผ้า ซึ่งการทอผ้าของชาวผู้ไทนั้นมีหลายขั้นตอน อีกทั้งยังสามารถแสดงให้เห็นถึงรายละเอียดการทอที่มีความใส่ใจ ซึ่งเสื้อผ้าที่ทอออกมาส่วนใหญ่จะใช้ผ้าฝ้าย เพราะผ้าฝ้ายมีลักษณะที่สามารถระบายอากาศได้อย่างดีในทุกฤดูกาล จึงทำให้ผู้สวมใส่สบายตัวและยังมีลวดลายบนผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวผู้ไทที่คิดสร้างขึ้น มา โดยปักด้วยงานฝีมือที่ละเอียดเพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์เฉพาะของชาวผู้ไท หมู่บ้านโพนนาดีแห่งนี้

ตอน สุขนี้ที่สะพาน จังหวัดอุทัยธานี มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับขั้นตอนการทอผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวลาวครั้ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พิธีกร : ชาวบ้านที่นี่มีการรวมกลุ่มกันทอผ้า เพื่อให้นักท่องเที่ยวแบบพวกเราได้มาเยี่ยมชมถึงขั้นตอนต่าง ๆ กันครับ นี่คือฝ้ายใช้ไหมครับ

ชาวบ้าน : นี่คือฝ้ายค่ะ

พิธีกร : ฝ้ายนี้เราได้มาจากไหนครับ

ชาวบ้าน : จะปลุกตามบ้านทั่วไป

พิธีกร : พอเราเก็บมาแล้วขั้นตอนต่อไปคืออะไร

ชาวบ้าน : คัดเมล็ดแยกออกจากตัวฝ้าย หลังจากนั้น เรา
ก็เอามาทำเป็นเส้นคะ ทำเป็นหลอดแล้วเอามาทำเป็นเส้น

พิธีกร : นี่ครับ เป็นเปียแบบนี้ใช้ไหมครับ พอเป็นเปียแบบนี้
เสร็จแล้ว

ชาวบ้าน : เราก็จะเอาไปย้อมคะ ตัวนี้จะเป็นหมากคะ
หมากที่ได้จากชุมชนของเราคะ

พิธีกร : ที่ชุมชนนี้ต้องบอกว่าหมากขึ้นชื่อมากเพราะว่า
ปลุกกันเยอะมาก เพราะฉะนั้นจะใช้หมากเป็นสีหลักเลย

ชาวบ้าน : คะ

พิธีกร : แล้วปกติลายพื้นถิ่นดั้งเดิมของชาวลาวครั้งคือ
ลายอะไรครับ

ชาวบ้าน : ก็จะมีลายขอกำ ลายขอนาค ลายขอกาบ ลาย
ขอชื่อ

(สุชนี่ที่สนำ จ.อุทัยธานี : ทิวถิ่นแดนไทย 3 ส.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวลาวครั้งที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านสนำ
จังหวัดอุทัยธานี เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงรักษาสืบทอดงานฝีมือหัตถกรรมการทอผ้าอยู่ในปัจจุบัน
ซึ่งทุกขั้นตอนของการทอผ้าล้วนแล้วแต่ต้องใช้ความตั้งใจ ใช้ฝีมือ และประสบการณ์ที่ได้รับ
การถ่ายทอดกันมารุ่นสู่รุ่น จึงจะทำให้ได้ผ้าทอที่ออกมาได้อย่างสวยงามและก็ถือได้ว่าเป็นสิ่งหนึ่ง
ที่จะสะท้อนเอกลักษณ์ของชาวลาวครั้งได้เป็นอย่างดี โดยวิธีการย้อมสีชาวบ้านก็จะมีการใช้หมากที่มี
อยู่ในชุมชนของตนเองจึงแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านมีความคิดพอเพียง นอกจากนี้ลวดลายผ้าที่ออกมา
แต่ละผืนก็จะมีลวดลายที่หลากหลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวลาวครั้งที่อยู่ใน
หมู่บ้านแห่งนี้

ตอน วิถีปกากะญอ ลุ่มน้ำสาละวินบ้านสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการนำเสนอ
เนื้อหาเกี่ยวกับการทอผ้าของชาวบ้านปกากะญอ โดยเฉพาะการทอเสื่อผู้หญิง มีรายละเอียดดังนี้

พิธีกร : อันนี้กำลังทออะไรครับ

ชาวบ้าน : ทอเสื่อคะ เสื่อผู้หญิง เป็นสีดำผสมกับสีขาวก็
จะเป็นแบบเทา ๆ หน่อยนะครับ เราย้อมด้วยสีธรรมชาติ มันจะ
ออกสีตามธรรมชาติ

พิธีกร : อันนี้ทอสักกี่วันครับ จะเสร็จผืนนี้

ชาวบ้าน : 2 วัน แต่ว่าเย็บดอกนี้ประมาณ 1 อาทิตย์ครับ

พิธีกร : ที่เราเห็นเป็นตาราง คือการที่เขาทอมาไว้ สีพวกนี้ นะครับ พวกนี้คือปักมือทั้งนั้นเลย ส่วนตัวนี้ใส่รูปลูกเต๋ยเข้าไป ด้วย สวยอีกแบบหนึ่งและที่สำคัญ น่าจะหนักกว่าเดิม ใช่ไหมครับ หนักกว่าเดิมจริงด้วย ผู้ชมดูแน่ตีมากเลย ถ้าตัวนี้เอาไปขาย ลัก ประมาณ เท่าไหร่ครับ

ชาวบ้าน : 500 บาทค่ะ

พิธีกร : คุ่มเลย ผมว่าถ้าใครมีโอกาสมาบ้านสบเมยนี้ ต้อง ลองถามหาดูนะครับ พี่ ๆ เขาจะมีให้ดูครับ

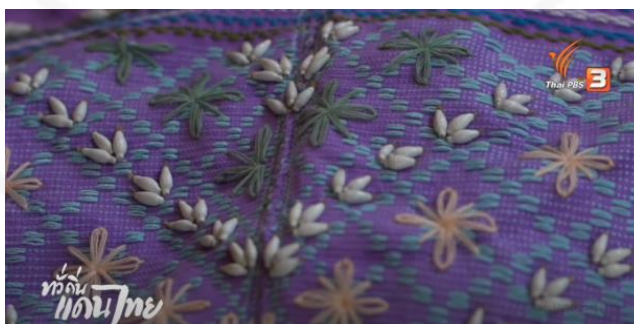
ชาวบ้าน : ด้านหน้ากับด้านหลังเหมือนกันหมด จิตใจก็ เหมือนครับ ไม่ใช่หน้าไหว้หลังหลอก ด้านหน้าด้านหลัง ก็พูดตรง ๆ ได้ครับ

พิธีกร : มีความหมายดีนะครับ บอกว่า เห็นอย่างไร ช่าง ในก็เป็นอย่างนั้นครับ

ชาวบ้าน : ใส่ได้ทั้งสองด้านเลยครับ

(วิถีปกากะญอ ลุ่มน้ำสาละวินบ้านสบเมย จ.แม่ฮ่องสอน : ทิวถิ่นแดนไทย 9 มี.ค. 62)

ภาพที่ 13 เสื้อผู้หญิงของชาวปกากะญอ

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=uptsG8fjsUU>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ เป็นกลุ่มที่ปัจจุบันยังคง อาศัยอยู่ในหมู่บ้านสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอนแห่งนี้ ซึ่งชาวบ้านกลุ่มนี้ได้มีวิธีการย้อมสีผ่านวิถีทาง ธรรมชาติ เพื่อจะทำให้ผ้าทอนั้นมีสีสันที่สวยงาม ดังภาพที่ 13 อีกทั้งยังเป็นวิธีการที่ได้สืบทอดจาก บรรพบุรุษด้วย เวลาที่ใช้ในการทอผ้านั้น ดังที่ชาวบ้านได้กล่าวคือ จะใช้เวลาเพียงใช้สองวัน ก็จะสามารถทอเสื้อเสร็จ หนึ่งตัวแสดงให้เห็นถึงความชำนาญของชาวบ้าน และหลังจากนั้นขั้นตอน

การเย็บดอกจะต้องใช้เวลาอีกประมาณหนึ่งอาทิตย์ จากการชมรายการจะเห็นถึงความตั้งใจของชาวบ้านในการทำเย็บดอกบนเสื้อผ้า ด้วยระยะเวลาและการใช้ความอดทนของชาวบ้าน จึงทำให้ราคาที่บ้านขายนั้นเป็นการสร้างรายได้ที่คุ้มค่ามาก เนื่องจากชาวบ้านใส่ใจและมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำเสื้อผ้า ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวปกากะญอได้อย่างดี

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ศิลปกรรมชาวบ้านจะมีหลากหลายประเภท ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งที่ชาวบ้านสร้างขึ้นมาเป็นงานฝีมือ และรวมถึงยังเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน ที่มีกรรมวิธีที่ซับซ้อนและสามารถใช้สอยเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังเป็นการแสดงงานฝีมือและบ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตนเอง

สรุปได้ว่าการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านความเชื่อเฉพาะชุมชน ด้านประเพณีท้องถิ่น ด้านศิลปกรรมชาวบ้าน โดยเนื้อหาของวัฒนธรรมพื้นบ้านเหล่านี้มีมาตั้งแต่โบราณและได้รับการสืบทอดกันมาผ่านรุ่นสู่รุ่น ดังนั้นจึงทำให้ผู้ที่สืบทอดต่อได้เรียนรู้และได้รู้จักวัฒนธรรมของตนเองและได้เรียนรู้ถึงรากเหง้าของตนเองด้วย เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ นั้น ต่างได้เรียนรู้และได้แสดงความเคารพบรรพบุรุษของตน อีกทั้งยังได้ทราบถึงวิวัฒนาการจากบรรพบุรุษที่มีเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาแต่ก็ยังคงมีการสืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษเพื่อไปสู่ลูกหลาน ทั้งนี้ก็เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ด้วย จึงทำให้วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละพื้นที่ต่างมีความร่วมสมัยและมีเอกลักษณ์โดดเด่นของตนเอง

3.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้ที่ชาวบ้านเรียนรู้จากการดำรงชีวิตประจำวันและได้ลงมือปฏิบัติจริงของชาวบ้านเพื่อการดำเนินชีวิต ซึ่งสิ่งของเครื่องใช้หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ชาวบ้านคิดและสร้างสรรค์ออกมา เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตโดยได้ปรับปรุง ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและรูปแบบการใช้ชีวิตในท้องถิ่นของตนเอง ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีการนำเสนอภูมิปัญญาของท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเนื้อหาของรายการมีความน่าสนใจ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.3.1 เครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน

เครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน เป็นสิ่งของหรือเครื่องมือที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นมา เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันรวมถึงการประกอบอาชีพ เพื่อให้คุณภาพชีวิตของตนดีขึ้นและรวมถึงการทำงานได้ง่ายและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน มีรายละเอียดดังนี้

ตอน *เสน่ห์ชุมชนเก่า บ้านสรรพยา จังหวัดชัยนาท* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องมือที่ชาวบ้านใช้ในการปั่นน้ำตาลโตนด มีรายละเอียดดังนี้

พิธีกร : เครื่องมือที่เป็นภูมิปัญญาแบบนี้จะครับ นพเพ็ง เห็นครั้งแรกเลย เพราะเมื่อก่อนจะเคยเห็นเป็นเหมือนแบบเป็น เหล็กวง ๆ ที่เขาจะเอาลงไว้ต้อย่างนี้ แล้วอีกแบบหนึ่งเขาจะเป็น เหมือนมอเตอร์ในการปั่นครับ อันนี้ก็คือแบบไม่ต้องใช้แรงคน แต่อันนี้ครั้งแรกเลยนะครับ เราจะได้เห็นว่าใช้แรงคนในการปั่นครับ ได้เห็นการทำน้ำตาลนะครับ ซึ่งแต่ละที่เนี่ยก็มีการทำคล้าย ๆ กัน นะครับ จะแตกต่างกันบ้างนิดหน่อย ก็เช่น การปั่นน้ำตาล ที่นี้เขา จะใช้ไม้แล้วก็เชือกแบบนี้แหละครับ แล้วแต่ความถนัดของแต่ละที่ แต่ท้ายที่สุดก็ได้น้ำตาลที่แสนอร่อยมาให้เราได้กินกันครับ
(*เสน่ห์ชุมชนเก่า บ้านสรรพยา จ.ชัยนาท : ทิวถิ่นแดนไทย 8 มิ.ย. 62*)

ภาพที่ 14 เครื่องมือปั่นน้ำตาลโตนด

ที่มา: <https://program.thaipbs.or.th/TuaThin/episodes/60571>

จากตัวอย่างและดังภาพที่ 14 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือที่ชาวบ้านใช้ในการปั่นน้ำตาลโตนดที่อยู่หมู่บ้านสรรพยา เป็นเครื่องมือที่ชาวบ้านได้ใช้ภูมิปัญญาของตนคิดสร้างสรรค์ออกมา เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการใช้งานของชาวบ้าน โดยเครื่องมือปั่นน้ำตาลโตนดจะมีลักษณะการใช้ไม้ เหล็กตั้งเป็นเสาหลักในการปั่นน้ำตาลโตนด โดยจะใช้แรงคนในการดึงเชือกสลับกัน ซึ่งเป็นวิธีดั้งเดิมที่หาดูได้ยาก แสดงให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในสมัยก่อนที่ต่างกับปัจจุบัน อีกทั้งยังแสดงถึงความชำนาญของชาวบ้านในการปั่นน้ำตาลโตนด และรวมถึงวิธีการปั่นน้ำตาลโตนดก็สามารถบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของชาวบ้านบ้านสรรพยาแห่งนี้ด้วย

ตอน *วิถีถิ่นผู้ไท บ้านโพชนาคี จังหวัดกาฬสินธุ์* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับตะกร้าที่ใช้พืชมามาจากธรรมชาติ โดยชาวบ้านทำจากฝีมือของตนเอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชาวบ้าน : กระทบยังถ้ามีอะไรเราก็ใส่

พิธีกร : ใส่อะไรบ้าง

ชาวบ้าน : ใส่หน่อไม้ ใส่ข่มตแดง ใส่อะไร เวลาเราขึ้น
ภูเขา ใส่ข้าว ใส่อะไรไป มันจะมีเล็กใหญ่ อันนี้เรียกว่ากระทบ
ใบเล็กเรียกว่า ผอบ บางคนเรียกว่า ตะกร้า

พิธีกร : ทำเองด้วยไหมครับ

ชาวบ้าน : ภูไทนี่แหละทำเอง

(วิถีถิ่นผู้ไท บ้านโพนนาดี จ.กาฬสินธุ์ : ทั่วถิ่นแดนไทย 23 ก.พ. 62)

ภาพที่ 15 กระทบกับผอบของภูไท

ที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=_HgWFE5hGLU

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า “กระทบ ผอบ” หรือที่บางคนเรียกว่า ตะกร้า นั้นถือเป็นเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวันของชาวผู้ไทที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านโพนนาดี จังหวัดกาฬสินธุ์แห่งนี้ ซึ่งชาวบ้านจะใช้ตะกร้าที่สานขึ้นมาจากวัสดุของต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อนำขึ้นไปทำงานบนภูเขาด้วย ดังภาพที่ 15 ซึ่งตะกร้าที่สานมีวัตถุประสงค์หลักคือหวายกับไม้ไผ่ในการทำ ส่วนรูปแบบของตะกร้าจะเน้นเป็นรูปทรงกลม สานด้วยการใช้ไม้ไผ่สอดกัน ปากกับฝาเป็นรูปทรงกลมรวมถึงกันเป็นรูปทรงกลมเหมือนกัน สามารถตั้งกับพื้นราบได้ และมีสายครึ่งวงกลมต่อด้านบนที่ทำไว้สำหรับแขวน จึงสามารถเห็นถึงฝีมือของชาวบ้านที่มีความคิดสร้างสรรค์ และออกแบบตะกร้าไว้ใช้ตามประสงค์และลักษณะการใช้งานของตนเอง ซึ่งตะกร้าที่ใช้งานจะมีทั้งขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก เพื่อเหมาะสมกับสิ่งของที่ใส่และแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านที่สร้างเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน เพื่อความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตและยังเป็นภูมิปัญญาของหมู่บ้านโพนนาดี จังหวัดกาฬสินธุ์ด้วย

ตอน มากกว่าคำว่าสุข เสน่ห์บ้านผามอน จังหวัดเชียงใหม่ มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับฝีมืองานจักสานของชาวบ้านปกากะญอที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พิธีกร : ขอซี ที่นี่กำลังทำ ขอซี กัน อย่างคุณอาคนนี้ก็จะเป็น
อีกคนที่มีฝีมือในการจักสาน ปกติแล้วสานอะไรบ้างครับ

ชาวบ้าน : สานได้หลายอย่าง มีลุ่มไก่ คอกไก่

พิธีกร : อันนั้นด้วยหรือครับ ผมขอดูหน่อยได้ไหมครับ
อย่างที่บอกนะครับว่า สิ่งของเครื่องใช้ทุกอย่างเนี่ยเหมือนเค้าสร้าง
แล้วก็ทำขึ้นมาเอง ผ่านการจักสานงานฝีมือ ปกติแล้วใช้เวลาสาน
นานไหมครับ

ชาวบ้าน : ถ้าเตรียมของด้วยก็ประมาณสักครึ่งวัน

พิธีกร : นี่ครับ วิธีการการใช้คือทำแบบนี้ แล้วเวลาไปไร่
ไปสวนก็สะพายขึ้นไปเลย แต่ลองคิดภาพนะครับว่า ถ้าเอาของใส่
จริง ๆ เนี่ย น้ำหนักจะขนาดไหน ถ้าใหญ่ขนาดนี้

(มากกว่าคำว่าสุข เสน่ห์บ้านผาหมอน จ.เชียงใหม่ : ทัวถิ่นแดนไทย 29 มิ.ย.62)

ภาพที่ 16 งานจักสาน

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=Y05BtllDCU4&t=245s>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านของหมู่บ้านผาหมอน จังหวัดเชียงใหม่ ดังภาพที่ 16 เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวปกากะญอ ซึ่งชาวบ้านที่นี้ส่วนใหญ่จะมีฝีมือที่มีความชำนาญและเป็นเอกลักษณ์ คือ การนำพืชจากธรรมชาติมาสานเป็นเครื่องมือหรือเป็นข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ภายในบ้านของตนเอง ซึ่งวัตถุดิบในการจักสานนั้นส่วนใหญ่จะใช้เป็นหวายกับไม้ไผ่ เพราะมีลักษณะที่แข็งและใช้งานทนทาน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของกลุ่มชาวบ้านที่ได้สร้างวัสดุในการดำรงชีวิตและรวมถึงการประกอบอาชีพได้อย่างดี ส่วนการทำจักสานของชาวบ้านก็แสดงให้เห็นถึงการใส่ใจในรายละเอียดและรวมถึงความเชี่ยวชาญในการทำจักสานของชาวบ้านกลุ่มนี้ได้เป็นอย่างดี

จึงสรุปได้ว่า เครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวันถือเป็นเครื่องมือหรือเครื่องใช้ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตรวมไปจนถึงการประกอบอาชีพ อันเนื่องมาจากทำให้มีความสะดวกมากขึ้น ลดแรงงานของมนุษย์หรือสามารถทำให้งานมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น

3.3.2 อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ

อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ คือ ของใช้ที่ชาวบ้านผลิตหรือนำเอาพืชบางชนิดมาจากธรรมชาติแล้วนำมาประกอบขึ้นทำเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ อีกทั้งยังเป็นอุปกรณ์ที่สามารถลดเวลาหรือลดแรงงานของมนุษย์ในการทำงานด้วย ซึ่งในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีการนำเสนออุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพหลายอย่าง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน ชุมชนต้องรัก บ้านห้วยน้ำกิน จังหวัดเชียงราย มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บใบเมี่ยง จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

ชาวบ้าน : อุปกรณ์ที่เก็บก็คือนี้ค่ะ ใบมีดค่ะ

พิธีกร : คือใช้มือไม่ได้หรือแม่

ชาวบ้าน : ใช้มือมันเหนียวค่ะ มันช้า

พิธีกร : อันนี้เรียกว่า

ชาวบ้าน : เล็บเก็บเมี่ยง เอาใบมีดแล้วก็ทำใส่กรอบอย่าง

นี้แล้วก็ใส่นิ้วมืออย่างนี้ค่ะ

(ชุมชนต้องรัก บ้านห้วยน้ำกิน จ.เชียงราย : ทั่วถิ่นแดนไทย 1 มิ.ย. 62)

ภาพที่ 17 เล็บเก็บเมี่ยง

ที่มา: <https://program.thaipbs.or.th/TuaThin/episodes/60515>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่หมู่บ้านห้วยน้ำกินแห่งนี้จะมีการใช้ภูมิปัญญาของตนในการคิดประดิษฐ์และสร้างสรรค์ผลงาน โดยเฉพาะการใช้มีดที่นำมาปรับเปลี่ยนและประกอบขึ้นใหม่จนกลายเป็นอุปกรณ์คล้ายเล็บทำไว้สำหรับเก็บเมี่ยง ดังภาพที่ 17 ซึ่งสามารถช่วยในการประกอบอาชีพของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการลดเวลาในการเก็บใบเมี่ยงและ

ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้ผลประโยชน์สูงขึ้นด้วย

ตอน *สู่เส้นทางใหม่ บ้านสวย จ.สุรินทร์* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพิธีกรไป สัมภาษณ์ชาวบ้านกำลังทำลอบใส่ปลา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พิธีกร : สวัสดีครับ ลุงครับ ทำอะไรอยู่ครับ

ชาวบ้าน : ทำลอบ ลอบใส่ปลา

พิธีกร : อันนี้คือลอบ เราใช้ไม้อะไรทำครับ

ชาวบ้าน : ใช้ไม้ไผ่ทำ ครับ

พิธีกร : คุณผู้ชมดูครับ อันนี้สวยมาก ใช้เวลาทำนานไหมครับ

ชาวบ้าน : ใช้สองวันครึ่ง

พิธีกร : ถือว่าเป็นอาชีพของคุณลุงด้วยนะครับ

(*สู่เส้นทางใหม่ บ้านสวย จ.สุรินทร์ : ทิวถิ่นแดนไทย 27 ก.ค. 62*)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านสวยแห่งนี้ มีฝีมือในการสร้างทำอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพประมง โดยจะใช้วัตถุดิบหลักจากธรรมชาติ ซึ่งชาวบ้านที่มีความชำนาญในการทำจกรสานเป็นเครื่องมือและอุปกรณ์ที่สามารถใช้ประกอบอาชีพได้อย่างดี ชาวบ้านที่นี่ได้ประดิษฐ์ลอบใส่ปลาขึ้นมาจนสามารถเป็นผลิตภัณฑ์ที่นำไปจำหน่ายในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

ตอน *เดินตามวิถีที่บ้านคลองหัวช้าง จ.สระบุรี* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ ชาวบ้านที่ใช้ภูมิปัญญาของตนเองในการคิดสร้างวิธีการทอผ้าเพื่อให้ออกมาเป็นของใช้ เพื่อช่วยประหยัดเวลา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พิธีกร : เป็นเรื่องที่ดีนะครับ เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ

อาชีพครับ ผมต้องบอกเลยนะครับว่า ประทับใจกับสิ่งใหม่ ๆ ที่คน
ที่นี่เนี่ย ใช้ภูมิปัญญาของตนเองในการต่อยอดครับ ภูมิปัญญาที่ผม
บอกก็คือ จากก๊ากที่ทอเสื่อกกเนี่ย กลายมาเป็นเครื่องในการทอพรหม
เช็ดเท้าครับ เพราะว่าเขาใช้เหล็กในการทำ ใช้กลไกในการทอเสื่อกก
มาเป็นการทอพรหมเช็ดเท้า ทั้งประหยัดแรงคน ทั้งประหยัดเวลา อัน
นี้สุดยอดมาก ๆ เลยครับ

(*เดินตามวิถีที่บ้านคลองหัวช้าง จ.สระบุรี : ทิวถิ่นแดนไทย 16 มี.ค.62*)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบ้านคลองหัวช้าง จังหวัดสระบุรี มีการใช้ภูมิปัญญาของตนเองมาต่อยอดจนไปสู่การมีรายได้ คือ การนำเครื่องทอเสื่อกก มาปรับเปลี่ยนรูปแบบใหม่ให้กลายเป็นเครื่องทอพรหมเช็ดเท้า ซึ่งจะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิมโดยจะนำเครื่องมาจัดวางเป็นแนวนอนมาวางใหม่เป็นแนวตั้งเพื่อใช้ในการทอพรหมเช็ดเท้า ถือได้ว่าเป็นการต่อยอดความรู้

ที่มีอยู่เดิมแล้วนำไปสร้างสิ่งใหม่ ๆ จนกลายเป็นภูมิปัญญาเฉพาะถิ่นและกลายเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านแห่งนี้ได้อย่างดี

ตอน *เสน่ห์ทะเลใต้บ้านสามช่องเหนือ จังหวัดพังงา* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ กระตังถีบที่ชาวบ้านคิดออกแบบสร้างสรรค์ออกมาใช้ในการหาหอย และยังเป็นการช่วยลดเวลาและแรงได้เป็นอย่างดี มีรายละเอียดดังนี้

พิธีกร : เรามาถึงจุดที่จะไปหาหอยกันแล้วนะครับ

กวีวิธีการในการหาหอย เดินไปอย่างเดียว ลำบาก ก็เลยมีเจ้านี้

ชาวบ้าน : กระตังถีบครับ ใช้อันนี้ได้พุงตัว ได้หาร

น้ำหนักตัวเรา ถีบมันเบาตัว สะดวกด้วย

พิธีกร : สามารถหาได้ง่าย หาได้เร็ว

(เสน่ห์ทะเลใต้บ้านสามช่องเหนือ จ.พังงา : ทั่วถิ่นแดนไทย 6 เม.ย.62)

ภาพที่ 18 กระตังถีบ (กระดานเลื่อนหาหอย)

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=NjbadWMEgjo>

จากตัวอย่างและดังภาพที่ 18 แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านได้มีการใช้กระตังถีบในการหาหอยในพื้นที่ ซึ่งชาวบ้านพังงามีการใช้ภูมิปัญญาของตนเองในการสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพชาวประมงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสามารถเพิ่มความสะดวกสบายในการหาหอยของชาวบ้านในพื้นที่แห่งนี้ได้เป็นอย่างดี โดยการใช้อุปกรณ์กระตังถีบนี้จะใช้ร่างกายถีบกระตังไปเรื่อย ๆ ในการหาหอย จึงทำให้ชาวบ้านลดเวลาและหาหอยได้เร็วและง่ายขึ้นด้วย อีกทั้งยังสามารถนำไปสอนให้กับลูกหลานของชาวประมงได้ด้วย

จึงสรุปได้ว่าอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ ถือเป็นสิ่งของเครื่องมือหรือเครื่องใช้ที่ชาวบ้านได้นำภูมิปัญญาของตนเอง มาประยุกต์ คิดประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ทั้งนี้ก็เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพของตนเอง และยังเป็นประโยชน์เพื่อช่วยลดแรงงาน ลดเวลา และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

3.3.3 ผลิตรภัณฑ์ชุมชน

ผลิตรภัณฑ์ชุมชน คือ สินค้าที่ผลิตโดยฝีมือของชาวบ้านที่ได้สร้างสรรค์ออกมา โดยมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่สอดแทรกอยู่ในผลิตรภัณฑ์ชุมชน ที่ชาวบ้านได้ใส่ใจทุกกระบวนการประดิษฐ์ขึ้นอย่างละเอียด ทั้งนี้เพื่อให้ผลิตรภัณฑ์ชุมชนได้กลายเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมได้นานขึ้น ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีการนำเสนอผลิตรภัณฑ์ชุมชนพื้นบ้านต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน สายหมอกแห่งความสุข เขาตะเคียนโง๊ะ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับผลิตรภัณฑ์งานฝีมือที่ชาวบ้านทำขึ้นมา จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ผลิตรภัณฑ์ที่เป็นเหมือนของฝากของที่ระลึก ที่อยู่ในหมู่บ้านสวนสวยของเรานี้แหละครับ เป็นงานฝีมือเล็ก ๆ ของน้อง ๆ ที่อยู่ในหมู่บ้านนี้ครับ สวัสดิ์ครับ มีอะไรขายบ้างครับ

ชาวบ้าน : ก็มีกระเป่า มีชุด แล้วก็ไม้ต่างหุค๊ะ ออกแบบทำเป็นลายปักม้ง แล้วก็เราใช้มือปักเอง แล้วเราก็มารัดปรับเป็นรูปเป็นกรวยค๊ะ

(สายหมอกแห่งความสุข เขาตะเคียนโง๊ะ จ.เพชรบูรณ์ : ทั่วถิ่นแดนไทย 12 ม.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อยู่ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่มีภูมิปัญญาและมีฝีมือในการเย็บปักเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งชาวบ้านกลุ่มนี้ได้มีการสืบทอดภูมิปัญญาต่าง ๆ จากมาจากรบรรพบุรุษ และในการคิดประดิษฐ์สิ่งของต่าง ๆ นั้นชาวม้งยังได้มีการปรับเปลี่ยน และใส่ความคิดสร้างสรรค์ในการทำผลิตรภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อไปจำหน่ายอีกด้วย ซึ่งถือเป็นการสร้างรายได้ให้กับตนเองอีกทั้งยังช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมของตนเองให้บุคคลภายนอกได้รู้จักได้อีกด้วย

ตอน อ้อมกอดแห่งขุนเขา บ้านสะปัน จังหวัดน่าน มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำหวายซึ่งเป็นผลิตรภัณฑ์ของชุมชนหมู่บ้านสะปันแห่งนี้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พิธีกร : หวายที่พ่อทำนี่เป็นหวายชนิดไหนครับ

ชาวบ้าน : อันนี้เป็นหวายฝาด

พิธีกร : อ้อ อันนี้หวายฝาด หวายนี้อายุทนได้ประมาณกี่ปี

ชาวบ้าน : ประมาณ 20 กว่าปี เมื่อก่อนเขาก็ทำกันเยอะอยู่ แต่เดี๋ยวนี้ก็หาย ๆ กันไปบ้าง

พิธีกร : ทำไม่ครับ

ชาวบ้าน : เพราะว่าวัตถุดิบมันก็หายาก

พิธีกร : ตรงนี้ฝีมือพ่อทำทั้งหมดไหมครับ

ชาวบ้าน : ครับ ๆ

พิธีกร : ถ้าอย่างงานบางอย่าง ที่เขาชอบออกแบบมา
อย่างนี้ พอทำออกได้ไหมครับ

ชาวบ้าน : ได้ครับ เขามีแบบมาให้ผม ก็แกะออกตามแบบ
เลยครับ

พิธีกร : เนี่ยสั่งได้นะครับ เดี่ยวนี้การขนส่งมันง่ายมาก
แล้ว เราก็สามารถโทรมาแล้วก็สั่งกลับใช้ที่บ้านได้
(อ้อมกอดแห่งขุนเขา บ้านสะปัน จ.น่าน : ทั่วถิ่นแดนไทย 5 ต.ค. 62)

ภาพที่ 19 ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากหวายฝาด

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=m3aJEnAH7gs>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ฝีมือการประดิษฐ์เครื่องจักสานที่นำวัสดุมาจากหวายฝาด นั้นถือเป็นงานเครื่องใช้ที่มีความคงทนอย่างมาก ดังภาพที่ 19 ถึงแม้ว่าภูมิปัญญาการทำเครื่องจักสาน ของชาวบ้านในหมู่บ้านสะปันแห่งนี้กำลังเลือนหายไป แต่ก็ยังมีชาวบ้านบางคนก็ยังคงรักษาภูมิปัญญา นี้ไว้ ส่วนการประดับตกแต่งเครื่องจักสานก็จะมีรูปแบบต่าง ๆ ทั้งยังมีความสวยงามและผลิตภัณฑ์ยังมีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนหมู่บ้านสะปันแห่งนี้ด้วย ดังนั้น จากการจัดทำเครื่องจักสานต่าง ๆ เหล่านี้จึงทำให้บุคคลนอกพื้นที่ได้รู้จักผลิตภัณฑ์ที่ทำจากหวายฝาดและยังสามารถสร้างรายได้ให้กับ ชุมชนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งผู้ที่ต้องการผลิตภัณฑ์ก็ยังสามารถสั่งซื้อเครื่องจักสานได้ตามรูปแบบที่ตน ต้องการได้อีกด้วยถือเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ทำให้การทำตะกร้าสานด้วยหวายฝาดยังคงไม่เลือนไปตาม กาลเวลา

ตอน ทอรัทที่บ้านสนวนนอก จังหวัดบุรีรัมย์ มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ ชาวบ้านได้ประดิษฐ์กระดิ่งไม้ที่ใช้ในการคล้องคอวัว มีรายละเอียดต่อไปนี้

ชาวบ้าน : ตอนนี้น้ำมันเป็นการเอาไปผูกไว้กับหน้าบ้าน หน้า

ร้านแล้วครับ เป็นสินค้าของฝาก ไปถวายพระครับ

พิธีกร : ทำไมถวายพระครับ

ชาวบ้าน : พระท่านอาจเลี้ยงวัว เลี้ยงควาย หรือพระท่าน
อาจชอบสะสมของพวกนี้ มันเป็นเครื่องรางและเป็นไม้มงคลด้วย

พิธีกร : เอาเป็นว่าใครที่กำลังตามหากระดิ่งหรือกระดิ่ง
นี้ นำไปฝากหรือไปซื้อให้ใครก็ได้แล้วแต่ ก็มาที่บ้านสวนนอกแห่งนี้
ได้ ราคาครบ ย้ำเรื่องราคาอีกสักกรอบหนึ่ง

ชาวบ้าน : ราคาน่าซื้อมากครับ ตอนนี้ 300 บาท

พิธีกร : ซึ่งกว่าจะได้มา ทุกอย่างแฮนด์เมดหมด

ชาวบ้าน : แฮนด์เมดทุกอย่างครับ ยกเว้นลูกกระดิ่งตัวนี้
เราทำไม่ได้

พิธีกร : ครับ และที่เหลือทำเองหมดอย่างนี้นะครับ

(ทอล์กที่บ้านสวนนอก จ.บุรีรัมย์ : ทั่วถิ่นแดนไทย 26 ม.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า กระดิ่งไม้ที่ใช้ในการคล้องคอวัว เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่
ชาวบ้านในหมู่บ้านสวนนอก จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ผลิตผลิตภัณฑ์ขึ้นด้วยฝีมือและภูมิปัญญาชาวบ้าน
ซึ่งจากเดิมกระดิ่งไม้นี้จะใช้ในการคล้องคอวัวเท่านั้น แต่ต่อมากะดิ่งคล้องคอวัวก็ได้กลายเป็น
ผลิตภัณฑ์ชุมชนและได้กลายเป็นสินค้าของฝากหรือนำไปใช้ในการถวายพระ และบางคนก็อาจจะ
นำไปผูกไว้ที่หน้าบ้าน หน้าร้านค้า ซึ่งกระดิ่งไม้ของชาวบ้านที่นี่ ในทุกขั้นตอนได้แสดงให้เห็นถึงการใส่
ใจของชาวบ้านและได้เห็นถึงเทคนิคความชำนาญของชาวบ้านในการทำกระดิ่งไม้ ซึ่งถือได้ว่าเป็น
สินค้าที่มีเอกลักษณ์ของหมู่บ้านสวนนอก จังหวัดบุรีรัมย์อย่างยิ่ง

ตอน วิถีริมแม่น้ำเจ้าพระยา บ้านปะขาว จังหวัดอ่างทอง มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ
ผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อของหมู่บ้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พิธีกร : ผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อของหมู่บ้านนี้เลยนะครับ นั่นก็
คือเครื่องผลิตภัณฑ์ไม้สัก ช่างแป๊ะเริ่มต้นจากอะไรครับ

ชาวบ้าน : ผมเป็นลูกมือพ่อกับพี่ชายที่เป็นช่างไม้ทำบ้าน
ทรงไทย ไปเรียนรู้เรื่องการทำจั่ว ทำบันลุม เรามองเห็นแล้วว่า
ถ้าเอาสิ่งเหล่านี้มาย่อส่วน ทำศาลพระภูมิมันน่าจะออกมาดีนะ
สวยนะ ทำได้ เราก็ทดลองทำ เมื่อบางตลาดแล้วขายได้ จึงเกิดมา
เป็นศาลพระภูมิไม้สัก

พิธีกร : อันนี้คืออะไรครับ

ชาวบ้าน : อันนี้เป็นศาลเจ้าที่หรือศาลตายาย ที่เราจัดชุด
เป็นบ้านทรงไทยหมู่ให้ ที่ลูกค้าต้องการ

พิธีกร : แล้วคุณนะครับ คุณขายตรงนี้นะครับ อันนี้เขาเรียกว่า

อะไรนะครับ

ชาวบ้าน : ลายประกรครับ

พิธีกร : ก็คือเป็นลายแบบบ้านไทย

ชาวบ้าน : ใช่ครับ

พิธีกร : จากดั้งเดิมเลยใช่ไหมครับ

ชาวบ้าน : ใช่

พิธีกร : แล้วแบบนี้ใช้เวลาทำนานไหมครับ

ชาวบ้าน : ตัวนี้ก็อยู่ประมาณสองอาทิตย์ครับ ทำอยู่
ประมาณ 4 คน

พิธีกร : อย่างนี้แสดงว่า มีการรวมกลุ่มกันหรือว่าแบบ
ไหนครับ

ชาวบ้าน : และถ้าเป็นงานใหญ่ ขึ้นใหญ่ ๆ เราเคยทำ
มาแล้ว งานราคาเป็นแสน เราก็ต้องใช้บุคลากรเพิ่ม เราก็จ้างคนใน
ชุมชนนี้แหละครับเข้ามาช่วยกันทำ

พิธีกร : ถือว่าเป็นการหารายได้เสริมให้ชาวบ้านด้วย

(พิธีกรแม่น้ำเจ้าพระยา บ้านปะขาว จ.อ่างทอง : ทั่วถิ่นแดนไทย 9 พ.ย. 62)

ภาพที่ 20 ช่างไม้สัก

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=xN4mu7jEibU>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ช่างไม้สักที่อยู่หมู่บ้านปะขาว จังหวัดอ่างทองแห่งนี้ ปัจจุบันยังคงได้สืบทอดงานฝีมือมาจากครอบครัว ซึ่งจากการสืบทอดภูมิปัญญานี้จึงทำให้ช่างไม้สักได้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบแนวคิดเดิม ๆ จนสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ นำไปสู่การสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลิตภัณฑ์งานไม้ต่าง ๆ ดังภาพที่

20 นี้ ดังภาพที่ 20 ช่างไม้ก็ได้นำวัฒนธรรมภูมิปัญญาของตนมาประยุกต์ตกแต่งลวดลายที่มีศิลปะ ความสวยงามไม่ว่าจะเป็นศาลเจ้าที่มีขนาดต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งทำให้ชาวบ้านในชุมชนได้เห็นถึงคุณค่า และตระหนักถึงภูมิปัญญาที่สามารถนำไปสร้างอาชีพได้อย่างดี

จึงสรุปได้ว่า ผลิตภัณฑ์ชุมชนแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ที่มีการรู้จัก นำสิ่งที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้และต่อยอดผลิตจนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายมีความน่าสนใจ มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความประณีต การใช้ความคิด สร้างสรรค์ในการผลิต และยังสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของบุคคลในแต่ละท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี โดยผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมานั้นแม้จะเป็นงานฝีมือเพียงเล็กน้อย แต่ก็มีคุณภาพคงทน เนื่องจาก ชาวบ้านได้ใส่ใจในทุกขั้นตอนในการผลิต และชาวบ้านยังมีแนวคิดที่ว่าเมื่อทำผลิตภัณฑ์มีคุณภาพผู้คนที่ จะนิยมชื่นชอบและสั่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าว จากความใส่ใจต่าง ๆ จึงทำให้ภูมิปัญญาเหล่านี้ไม่หายไป และจะสามารถยังคงอยู่ตลอดไปเพื่อให้ลูกหลานได้เรียนรู้และสืบทอด

สรุปได้ว่าการนำเสนอเนื้อหาของรายการที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ในรายการ สารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีการนำเสนอเนื้อหาที่ทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงภูมิปัญญา ท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วย เครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ ผลิตภัณฑ์ ชุมชน เนื้อหาที่น่าสนใจจะเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แต่อย่างไรก็ตาม ภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นก็ยังคงอยู่ เนื่องมาจาก การตระหนักถึงคุณค่าที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษจึงทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ต่าง ๆ จึงได้สืบทอด ภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมแล้วนำมาปรับเปลี่ยนรูปแบบให้ทันสมัยเพื่อให้เหมาะกับงานที่ใช้ในปัจจุบัน และชาวบ้านในหมู่บ้านต่าง ๆ นั้นต่างก็ได้รวมใจกันช่วยกันเก็บรักษา เก็บรวบรวมภูมิปัญญาเหล่านี้ เพื่อให้ลูกหลานได้สืบทอดต่อไปได้ในอนาคต

3.4 การท่องเที่ยวชุมชน

การท่องเที่ยวถือเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์เราได้พักผ่อนหย่อนใจ อีกทั้งยังได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ในขณะที่เดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งทำให้เราได้รับทั้งความรู้และยังได้เพิ่มประสบการณ์ชีวิต ตนเองไปพร้อมกัน ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทยมีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็น ท่องเที่ยวภูเขา น้ำตก หรือทะเล เป็นต้น แต่ขณะที่เรากำลังท่องเที่ยวนั้นเราก็สามารถที่จะเรียนรู้ วิถีชีวิต วัฒนธรรมของผู้คนที่เราได้ไปท่องเที่ยวด้วย ซึ่งการเดินทางถือเป็นการเรียนรู้ที่จะทำให้เราได้ เข้าใจชีวิตมากขึ้น ดังรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอเนื้อหาไว้ อย่างน่าสนใจและยังเน้นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการนำเสนอวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชาวบ้านในชุมชน ต่าง ๆ ไว้ที่น่าสนใจ มีดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.4.1 ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตามที่ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, น. 283) ได้อธิบายว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยได้มุ่งให้เดินทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวที่ มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและได้รับความรู้จากการศึกษาวิถีชีวิต ความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม ได้มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังมี จิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความสมดุลแห่งกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวและ กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ซึ่งในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ก็ได้นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

ตอน *เดินทางวิถีที่บ้านคลองหัวช้าง จังหวัดสระบุรี* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการแนะนำชุมชนหมู่บ้านคลองหัวช้าง ที่มีการจัดการท่องเที่ยวแบบเชิงวัฒนธรรม จากตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

*พิธีกร : อันนี้เนี่ย เป็นชุมชนอีกชุมชนหนึ่งที่น่าสนใจมาก
ที่นี่เขามีการจัดการที่ดี เกี่ยวกับทั้งเรื่องอาชีพแล้วก็วิถีชีวิต*

*ชาวบ้าน : ใช่ค่ะ ก็เอาวิถีชีวิตของชาวบ้านนี้แหละ มานำ
เรื่องของการท่องเที่ยว ไปตามบ้านที่เขามีอาชีพอยู่แล้ว แล้วทำ
อาชีพดีอยู่แล้ว เอาไว้ให้คนดู*

(เดินทางวิถีที่บ้านคลองหัวช้าง จ.สระบุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 16 มี.ค.62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ในพื้นที่ของ บ้านคลองหัวช้าง จังหวัดสระบุรีแห่งนี้ ถือได้ว่ามีทรัพยากรภายในหมู่บ้านที่อุดมสมบูรณ์ และภายในหมู่บ้านคลองหัวช้างยังเป็นหมู่บ้านทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ทั้งยังเป็นเสน่ห์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนหมู่บ้านคลองหัวช้างแห่งนี้ เพราะนักท่องเที่ยวที่มาเยือนจะได้สัมผัสและได้เรียนรู้วัฒนธรรม และชีวิต ตั้งแต่การได้พักที่บ้านของชาวบ้านที่ได้จัดทำเป็นโฮมสเตย์ไว้ อีกทั้งยังได้รับประทานอาหารท้องถิ่นร่วมกับชาวบ้านอีกด้วย นอกจากนี้ ยังได้ชมวิวดูสวยและได้สัมผัสถึงบรรยากาศที่นี้ด้วย ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ในการดำเนินชีวิตของชาวบ้านและได้สัมผัสใกล้ชิดกับชาวบ้านอย่างสนุกสนาน

ตอน *รอยยิ้มจากบ้านภูมิซรอล จังหวัดศรีสะเกษ* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในด้านวัฒนธรรม มีรายละเอียดต่อไปนี้

พิธีกร : ที่ผามออีแดงมีสถานที่เรื่องราวทางประวัติศาสตร์

ใจใหม่ครับ

ชาวบ้าน : เป็นภาพแกะสลักขุนต้ำและสถูปคู่

พิธีกร : ตรงนี้เขาเรียกว่า ภาพแกะสลักนูนต่ำ เขาบอกว่าไม่ต่ำกว่า 1,500 ปี เราจะเห็นได้ว่า ช่างในสลักหน้าผา ด้วยฝีมือของคนก่อนประวัติศาสตร์เลย ซึ่งสวยงามมาก มีรายละเอียด ที่สวยจริง ๆ

ชาวบ้าน : ภาพแกะสลักนูนต่ำถูกค้นพบโดยกรมทหารพรานที่ 23 เมื่อปี 2535 เป็นเทพสามองค์แบบเขมร ทรงเครื่องเทพชั้นสูง สร้างในศตวรรษที่ 17 จากเวลาที่ผ่านมานะครับ มักมีนักท่องเที่ยวมาเสี่ยงโชคขอหวย ทำให้ได้รับผลกระทบ กลัวจะลึกลับต้องรักษาดูแลอย่างดี

(รอยยิ้มจากบ้านภูมิซรอล จ.ศรีสะเกษ : ทั่วถิ่นแดนไทย 23 พ.ย. 62)

ภาพที่ 21 ภาพแกะสลักนูนต่ำ

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=MANh0rMm4ig>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ภาพแกะสลักนูนต่ำกับสลูปลูกุ่จากภาพที่ 21 ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ผามออีแดง จังหวัดศรีสะเกษแห่งนี้ ถือได้ว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ได้อย่างดี เนื่องจากในพื้นที่นี้ได้มีศิลปะรูปแบบการแกะสลักที่อยู่บนหน้าผามออีแดง โดยจากข้อมูลคาดการณ์ว่าเป็นฝีมือของคนในยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์เป็นผู้สร้างขึ้น โดยภาพแกะสลักนี้เป็นเทพเจ้าสามองค์ตามแบบของเขมร ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่าสถานที่ท่องเที่ยวบริเวณนี้มีประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่และยาวนานที่ได้สืบทอดกันมา จึงทำให้นักท่องเที่ยวที่มายังผามออีแดงนี้ได้เห็นถึงศิลปะแกะสลักภาพนูนต่ำตามสมัยก่อนและยังสามารถได้เรียนรู้และได้เข้าใจถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมในอดีตจากการชมภาพแกะสลักนูนต่ำนี้ ซึ่งยังทำให้นักท่องเที่ยวต่างเกิดจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ได้มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งถือได้ว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความรู้ทางประวัติศาสตร์ และความรู้เรื่องวัฒนธรรมของพื้นที่ที่มี

ลักษณะเฉพาะของจังหวัดศรีสะเกษได้อย่างดี

ตอน สายหมอกแห่งความสุข เขาตะเคียนโง๊ะ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบเชิงวัฒนธรรม ในอำเภอเขาค้อ มีรายละเอียดดังนี้

พิธีกร : ส่วนวันนี้ เราจะไปกันที่อำเภอเขาค้อ ที่บ้านสวนสวย ที่นี้เปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้กับผู้คนที่ได้มาพักผ่อน จะพักแบบโฮมสเตย์หรือเลือกเที่ยวแบบวันเดย์ทริปกี่ก็ได้ครับ ผมเลือกที่จะนอนพักค้างคืนแบบโฮมสเตย์ ไปลองอยู่ด้วยกัน กินด้วยกัน มันก็น่าสนุกและทำให้เราเข้าใจวิถีชีวิตของผู้คนที่นี้ได้ดียิ่งขึ้นครับ

(สายหมอกแห่งความสุข เขาตะเคียนโง๊ะ จ.เพชรบูรณ์ : ทิวถิ่นแดนไทย 12 ม.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ที่พักโฮมสเตย์ ของชาวบ้านในอำเภอเขาค้อ สามารถทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นอาหารการกิน ที่อยู่อาศัยของชาวบ้านที่นี้ไปพร้อมกับการพักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ตอน ทอรัทที่บ้านสวนนอก จังหวัดบุรีรัมย์ มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับโฮมสเตย์บ้านโบราณของชาวบ้านที่จัดให้นักท่องเที่ยวมาพัก จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

ชาวบ้าน : เนี่ยบ้านโบราณนะคะ

พิธีกร : ครับ คือเราเปิดเป็นโฮมสเตย์ด้วยใช่ไหมครับ

ชาวบ้าน : ใช่ค่ะ เปิดเป็นโฮมสเตย์ ถ้าใครชอบแบบบ้าน

โบราณ ก็คือ เข้ามานอนโฮมสเตย์ได้ค่ะ ปะเตี้ยจ๊ะ ปะเตี้ยคือบ้านจ๊ะก็คือโบราณ

พิธีกร : บ้านโบราณนั่นเอง

ชาวบ้าน : ค่ะ เป็นภาษาไทยเขมร

พิธีกร : ครับผม

ชาวบ้าน : บ้านหลังนี้ประมาณร้อยปีนะคะ เป็นโฮมสเตย์ค่ะ สามารถรวมอาหารเช้า

พิธีกร : สามารถรวมอาหารเช้าด้วย คือถ้ามาถึงก็จะนอนกันตรงไหนครับ

ชาวบ้าน : ตรงนี้ค่ะ

พิธีกร : ผมรู้สึกข้างนอกอากาศร้อน แต่พอเข้ามาในบ้านไม่รู้สึกอากาศมันจะเย็น อ้อ นี่คือห้องครัวแบบโบราณ

ชาวบ้าน : ใช่ค่ะ เพราะว่าอย่างสมัยพี่ภา พี่ภาก็ได้หุงหาอาหารแบบนี้ ก่อไฟแบบนี้นี่ค่ะ

(ทอรัที่บ้านสนวนนอก จ.บุรีรัมย์ : ทั่วถิ่นแดนไทย 26 ม.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่บ้านสนวนนอกแห่งนี้ได้นำบ้านแบบโบราณที่ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ นำมาปรับปรุงและจัดตกแต่งแล้วเปิดเป็นโฮมสเตย์เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมชมที่หมู่บ้านแห่งนี้ได้พักอาศัยไปพร้อมกับการได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตในแบบดั้งเดิมของชาวบ้านที่นี่ พร้อมทั้งนักท่องเที่ยวยังได้เรียนรู้การดำเนินชีวิตและได้รับประทานอาหารท้องถิ่นได้อย่างดี จึงทำให้บ้านสนวนนอกแห่งนี้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวอย่างมาก

ตอน ความสุขสี่สี่ บ้านแม่สิน จังหวัดสุโขทัย มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสามารถเรียนรู้และเข้าถึงวิถีชีวิตจริงของชาวบ้านที่หมู่บ้านแม่สิน จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : อยากจะรู้ว่า ที่นี่จริง ๆ แล้วปางช้างแม่สิน เขามีกิจกรรมหรือว่าเขาสามารถให้เราทำอะไรอยู่กับช้างบ้างครับ

ชาวบ้าน : ก็มีการป้อนอาหารช้าง แล้วก็มีการอาบน้ำช้าง นั่งช้างข้ามแม่น้ำนะครับ เขาเรียกว่าโปรแกรมเลี้ยงช้าง มาเรียนรู้วิถีชีวิตคนกับช้างได้สัมผัสช้างอย่างใกล้ชิด

พิธีกร : เขาจะมีเวลาไหมคะ ถ้าเกิดจะมาทำกิจกรรม ต้องมีเวลาไหมครับ

ชาวบ้าน : มีเวลา 8:30 ถึง 16:00 เย็นครับ

(ความสุขสี่สี่ บ้านแม่สิน จ.สุโขทัย : ทั่วถิ่นแดนไทย 13 เม.ย. 62)

ภาพที่ 22 การอาบน้ำช้าง

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=IG1LpnFhaDE>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ภายในหมู่บ้านแม่สิน จังหวัดสุโขทัยแห่งนี้ เป็นหมู่บ้านที่มีการจัดกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิต

วัฒนธรรมของชาวบ้านในหมู่บ้าน อีกทั้งยังได้ใกล้ชิดและได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ กับช่างที่ชาวบ้านได้เลี้ยงไว้เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวและทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสนุกสนานด้วย เช่น ในหนึ่งวันนักท่องเที่ยวจะได้เลี้ยงช้างโดยมีการป้อนอาหารให้กับช้าง กิจกรรมอาบน้ำให้ช้าง นั่งบนหลังช้างเพื่อท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ดังภาพที่ 22 ซึ่งให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับชีวิตจริงของชาวบ้าน ได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนกับช้าง รวมถึงวิธีการต่าง ๆ ในการเลี้ยงช้างซึ่งจะทำให้มนุษย์เข้าใจช้างมากขึ้น และถือได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมการเลี้ยงช้างที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวบ้านในหมู่บ้านแมสสิน จังหวัดสุโขทัยแห่งนี้

ตอน ภูมิปัญญาชุมชนริมกว๊าน บ้านสันป่าม่วง จังหวัดพะเยา มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสถานที่โบราณที่มีความงดงามทางด้านศิลปะ จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : พี่ครับ ที่วัดอนาลโยทิพยารามมีประวัติความเป็นมาอย่างไรบ้างครับ

ชาวบ้าน : ความเป็นมามียาวนาน เริ่มมาตั้งแต่สมัย ปี พ.ศ. 2530 คือจริง ๆ แล้ว การท่องเที่ยวของที่นี่ครับ นอกจากมาดูชื่นชมธรรมชาติสวยงาม เราก็จะมีในส่วนของสถาปัตยกรรมที่มีส่วนผสมมากมาย อย่างเช่น สถาปัตยกรรมล้านนา สถาปัตยกรรมทางด้านเชียงแสน ประกาศสถานที่ท่องเที่ยวบันเทิง ชุดสำคัญนะครับ มีเรื่องของพระจำลองแล้วก็งาช้างดำ

(ภูมิปัญญาชุมชนริมกว๊าน บ้านสันป่าม่วง จ.พะเยา : ทัวถิ่นแดนไทย 2 พ.ย. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า พื้นที่บ้านสันป่าม่วง จังหวัดพะเยา เป็นที่ตั้งของวัดอนาลโยทิพยาราม ซึ่งเป็นวัดที่มีความเก่าแก่ อีกทั้งยังตั้งอยู่บนเขาโดยมีป่ามีธรรมชาติที่สวยงามล้อมรอบ ซึ่งจุดเด่นของวัดแห่งนี้คือมีงาช้างดำ ซึ่งถือเป็นจุดเด่นต่างกับวัดอื่นซึ่งทำให้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยการตกแต่งภายในวัดยังมีสถาปัตยกรรมแบบล้านนาผสมผสานกับสถาปัตยกรรมตามแบบเชียงแสนที่มีความสวยงาม มีลักษณะโดดเด่น ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตของชาวบ้านผ่านภาพวาดภายในวัดแห่งนี้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสถานที่ที่มีความงดงามทางด้านศิลปะที่แตกต่างจากวัดอื่น ๆ ในพื้นที่บ้านสันป่าม่วง จังหวัดพะเยาได้เป็นอย่างดี

จึงสรุปได้ว่า รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทัวถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอประเด็นที่เน้นเรื่องท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วย ซึ่งรายการได้เดินทางไปนำเสนอรายการในพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย อีกทั้งยังมีการนำเสนอจุดเด่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้เรียนรู้เรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชาวบ้านแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันในแต่พื้นที่ได้อย่างน่าสนใจ ซึ่งจากการชมรายการทำให้ผู้ชมสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวในหมู่บ้านต่าง ๆ และสามารถได้ไปสัมผัสกับชาวบ้าน

ได้เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของแต่ละหมู่บ้าน พร้อมทั้งได้ชมการแสดงพื้นบ้าน รวมถึง ศิลปหัตถกรรม ต่าง ๆ ของชาวบ้านได้อย่างดี

3.4.2 ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ราณี อิศัยกุล (2546, น. 75) ได้อธิบายไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่มีความรู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ตอน *เที่ยวเล แลหวัน อ่าวทองคำ บ้านหน้าทับ จังหวัดนครศรีธรรมราช* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับชุมชนในหมู่บ้านหน้าทับ ที่มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมทำกิจกรรมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

*ชาวบ้าน : ยินดีต้อนรับเข้าสู่ชุมชนบ้านหน้าทับครับ เรามี
กิจกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลน ด้วยครับ มีการปลูกป่า มีการอนุรักษ์
ธนาคารปู บ้านปูบ้านปลาครับ*

*พิธีกร : กิจกรรมเหล่านี้ คือ ผมมาอยู่สองคืนเนี่ย ผมจะได้
ทำไหมครับ*

ชาวบ้าน : เต็มเลยครับ

(*เที่ยวเล แลหวัน อ่าวทองคำ บ้านหน้าทับ จ.นครศรีธรรมราช : ทั่วถิ่นแดนไทย 16 พ.ย. 62*)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ในพื้นที่ชุมชนบ้านหน้าทับ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านในชุมชนได้มีความร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์ป่าไม้หรือสัตว์ที่ป่าที่ได้อาศัยอยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งจากการร่วมมือกันอนุรักษ์นี้จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวได้รู้จักหมู่บ้านหน้าทับแห่งนี้ รวมถึงเมื่อนักท่องเที่ยวที่ได้เดินทางมาก็จะได้ร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้เรียนรู้วิถีการรักษาธรรมชาติ ซึ่งชาวบ้านได้จัดกิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติขึ้นมาเพื่อเป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชม และตระหนักเห็นถึงคุณค่าของการรักษาธรรมชาติ พร้อมทั้งได้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและแหล่งธรรมชาติได้อย่างดี

ตอน *เสน่ห์แห่งม่านหมอกดินแดนใต้ บ้านจุฬารักษ์พัฒนา 9 จังหวัดยะลา* มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์และการอยู่ร่วมกันกับสัตว์ป่าตามธรรมชาติในหมู่บ้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

*พิธีกร : ที่เราเห็นนะครับ น้องกางนี้น่ารัก ๆ ก็เป็นความ
ร่วมมือร่วมใจกันของคนในหมู่บ้านและกรมป่าไม้ใช่ไหมครับ*

ชาวบ้าน : ครับ

พิธีกร : เจ้าพวกนี้มาได้ยังไงครับ

ชาวบ้าน : นี่มาก็ตั้งแต่ผู้ใหญ่บ้าน แล้วก็กับชาวบ้าน
รวมกัน แล้วก็ซื้อมาเลี้ยง แล้วก็ให้ป่าไม้ ช่วยดูแลให้ เพราะจะได้
เป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน เดิมก็คือ กวางมันจะเยอะอยู่แถวนี้
ครับ ชาวบ้านอะไรมาเที่ยว จะได้ มาดูกวาง เลี้ยงง่าย คือ ในป่าก็
ลำบากช่วงนี้

พิธีกร : ดูแลกันยาก ก็เลยดูแลเขาอยู่ที่นี้ ก็จะมี
นักท่องเที่ยวมา ก็สามารถมาแบบบนพื้นที่แหละครับ เตรียมหญ้าไว้
ให้แบบนี้ครับ แล้วก็เอามาป้อน เวลาที่นี้ก็สามารถเข้ามา ปกติ
เราไปสวนสัตว์ก็จะอย่างนี้ สามารถเข้ามาข้างในแล้วก็มาดูใกล้ ๆ

(เส้นที่แห่งม่านหมอกดินแดนใต้ บ้านจุฬารณพัฒนา 9 จ.ยะลา : ทั่วถิ่นแดนไทย 12 ต.ค. 62)

ภาพที่ 23 ป้อนหญ้าให้กวาง

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=mwPcENmGQLo>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า พื้นที่ในชุมชนจุฬารณพัฒนา 9 จังหวัดยะลา ถือเป็นพื้นที่ชุมชนที่ชาวบ้านในหมู่บ้านได้มีความร่วมมือในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์โดยเฉพาะกวาง ซึ่งถือว่าหมู่บ้านแห่งนี้มีเอกลักษณ์เป็นอย่างมากเนื่องจากชาวบ้านได้ทำซื้อกวางมาเลี้ยง ดังภาพที่ 23 และยังได้นำกวางไปปล่อยในเขตป่าของหมู่บ้านและชาวบ้านก็ช่วยกันดูแลกวางได้เป็นอย่างดี ดังนั้น จึงทำให้พื้นที่แห่งนี้มีนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวชมธรรมชาติและยังสามารถชมสัตว์ป่าอย่างกวางที่ชาวบ้านเลี้ยงไว้ได้ด้วย จึงทำให้หมู่บ้านจุฬารณพัฒนา 9 แห่งนี้ได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและได้เรียนรู้สัตว์ป่าเป็นอย่างดี

ตอน วิถีแห่งธรรมชาติ บ้านสลักคอก จังหวัดตราด มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับชาวบ้านของหมู่บ้านสลักคอกปรับเปลี่ยนรูปแบบเรือดั้งเดิมกลายเป็นเรือชมวิว จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : เรือนี้เนี่ย เป็นเรือเขาเรียกแบบของชาวบ้านเลยใช้

ไหมครับ

ชาวบ้าน : เป็นเรือชุดครับ

พิธีกร : แต่เราเอาเหมือนประยุกต์ เอาโต๊ะ เอาอะไรมาใส่

ใช้ไหมครับ

ชาวบ้าน : ครับผม

พิธีกร : ผมว่าเป็นความคิดที่ดีนะครับ เพราะว่าเรือแบบนี้

คือเราใช้รับนักท่องเที่ยวใช้ไหมครับ

ชาวบ้าน : แต่ก่อนชาวบ้านเขาใช้สัญจร ตอนนี้นำมาแปร

เป็นรูปแบบพานักท่องเที่ยว เป็นของครอบครัวเที่ยว

พิธีกร : อันนี้เราจะออกไปไหนกันครับ

ชาวบ้าน : ไปป่าเขาครับผม

พิธีกร : เราจะไปทำอะไรเอ่ย

ชาวบ้าน : ไปดูระบบนิเวศของป่าโกงกางในหมู่บ้านครับ

ดูความอุดมสมบูรณ์ของป่า

(วิถีแห่งธรรมชาติ บ้านสลักคอก จ.ตราด : ทิวถิ่นแดนไทย 18 พ.ศ. 62)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า ชาวบ้านสลักคอก มีความคิดสร้างสรรค์เรื่องการปรับเปลี่ยนเรือโบราณที่ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นเรือให้นักท่องเที่ยวได้นั่งเรือชมทิวทัศน์ชมธรรมชาติ ซึ่งเป็นเสน่ห์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเที่ยวที่หมู่บ้านสลักคอกแห่งนี้ นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้เห็นทิวทัศน์ที่สวยงามแล้ว ยังสามารถได้เห็นถึงระบบนิเวศของป่าไม้ได้เป็นอย่างดี นอกจากการท่องเที่ยวที่แห่งนี้แล้วจะทำให้ได้รับความรู้ และยังสามารถเพิ่มประสบการณ์ชีวิตอีกทั้งยังทำให้ชาวบ้านสามารถมีรายได้เสริมอีกด้วย

สรุปได้ว่า รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทิวถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอเนื้อหาของรายการในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย ซึ่งถือเป็นรูปแบบท่องเที่ยวที่ชาวบ้านได้ร่วมมือกันจัดขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และได้เห็นถึงระบบนิเวศของธรรมชาติ รวมถึงยังมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เห็นคุณค่าของการรักษาสิ่งแวดล้อม รักษาธรรมชาติ อีกทั้งยังทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิธีการรักษาธรรมชาติให้คงอยู่พร้อมทั้งได้ลงมือปฏิบัติจริงอีกด้วย

จากการวิเคราะห์รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทิวถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ที่ได้มีการนำเสนอเนื้อหาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงสรุปได้ว่าการนำเสนอเนื้อหาของรายการสามารถทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้าน ได้เรียนรู้ธรรมชาติป่าไม้ในชุมชนต่าง ๆ รวมถึงได้เรียนรู้และเข้าใจในระบบนิเวศของสิ่งแวดล้อม และจากการนำเสนอของรายการยังช่วยส่งเสริมให้ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวได้มีกิจกรรมร่วมกันและได้ตระหนักถึงการรักษาป่าไม้ รักษาธรรมชาติ อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมใน

ชุมชนพื้นที่ต่าง ๆ ได้เกิดจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมพร้อมกับเข้าใจวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละหมู่บ้านร่วมด้วย และยังถือเป็นการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักชุมชน หมู่บ้านในพื้นที่ต่าง ๆ ในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาประเด็นเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนต่าง ๆ ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 สามารถสรุปแบ่งเป็น 4 ประเด็น ได้แก่

1. ด้านวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การแต่งกาย การประกอบอาชีพ ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงวิถีชีวิตของชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันไปตามภูมิประเทศและภูมิภาค ในเรื่องอาหารการกินชาวบ้านมีความคิดสร้างสรรค์ในการถนอมอาหารด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่ได้สืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น ส่วนเรื่องการแต่งกายของชาวบ้านแต่ละพื้นที่ ก็ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์หรือชนเผ่าพื้นบ้านของตนเอง ถือเป็นวัฒนธรรมที่มีการสืบทอดและดำรงอยู่ในปัจจุบัน และการประกอบอาชีพทำให้เห็นถึงความหลากหลายในการประกอบอาชีพของชาวบ้านในแต่ละชุมชน

2. ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเฉพาะชุมชน ประเพณีท้องถิ่น และศิลปกรรมของชาวบ้าน โดยเนื้อหาของวัฒนธรรมพื้นบ้านเหล่านี้มีมาตั้งแต่โบราณและได้รับการสืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น ในเรื่องความเชื่อเฉพาะชุมชน ซึ่งความเชื่อเฉพาะชุมชนถือเป็นสิ่งที่ยังคงมีอยู่ในแต่ละชุมชน ซึ่งความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์นี้ยังสามารถเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชน เป็นสิ่งที่ชาวบ้านยังคงสืบทอดมาจากบรรพบุรุษของตนเอง และเป็นสิ่งที่ชาวบ้านยอมรับ ดังนั้น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในแต่ละพื้นที่ ชุมชน ต่างก็มีพลังในการสามารถควบคุมให้สมาชิกในชุมชนเป็นคนดี โดยชาวบ้านก็ได้สั่งสอนให้ลูกหลานได้รู้จักเคารพและเรียนรู้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษและยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะตนอีกด้วย ในเรื่องประเพณีท้องถิ่น เป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านจัดทำขึ้นมาที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่สะท้อนความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นของกลุ่มชนได้อย่างชัดเจน ส่วนในเรื่องศิลปกรรมชาวบ้านนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งที่ชาวบ้านสร้างขึ้นมาเป็นงานฝีมือ ถือเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่มีกรรมวิธีที่ซับซ้อนและสามารถใช้สอยเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวันและยังเป็นการแสดงงานฝีมือที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตนเอง

3. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับด้านเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน ด้านอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน ในเรื่องเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวันถือเป็นเครื่องมือหรือเครื่องใช้ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตรวมไปจนถึงการประกอบอาชีพ ซึ่งจะทำให้มีความสะดวกมากขึ้น ลดแรงงานของมนุษย์หรือสามารถทำให้งานมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น ในเรื่องอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ เป็นสิ่งของ เครื่องมือหรือเครื่องใช้ที่ชาวบ้าน

ได้นำภูมิปัญญาของตนเอง มาประยุกต์ คิดประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์ชิ้นใหม่ เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพของตนเอง และเป็นประโยชน์เพื่อช่วยลดแรงงาน ลดเวลา ในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ในเรื่องผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลิตภัณฑ์ชุมชนแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ที่มีการรู้จักนำสิ่งที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้และต่อยอดผลิตจนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความประณีตมีความน่าสนใจมากขึ้น โดยผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมานั้นแม้จะเป็นงานฝีมือเพียงเล็กน้อย แต่ก็มีคุณภาพคงทน เนื่องจากชาวบ้านได้ใส่ใจในทุกขั้นตอนในการผลิต ซึ่งดังที่กล่าวชาวบ้านในแต่ละชุมชนหมู่บ้านนั้นต่างก็ได้รวมใจกันช่วยกันเก็บรักษา เก็บรวบรวมภูมิปัญญาเหล่านี้ เพื่อให้ลูกหลานได้สืบทอดต่อไปได้ในอนาคต

4. ด้านการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับด้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้ได้เรียนรู้ธรรมชาติป่าไม้ในชุมชนต่าง ๆ รวมถึงได้เรียนรู้และเข้าใจในระบบนิเวศของสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมด้วยที่ชาวบ้านจัดขึ้นด้วย

จากการได้ชมรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 นั้นถือเป็นการเผยแพร่ความรู้ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาในชุมชนต่าง ๆ ให้เป็นที่รู้จักแก่สังคมภายนอก และยังทำให้ผู้ชมได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ร่วมกับรายการได้เป็นอย่างดี อีกทั้ง ได้เห็นถึงความ เป็นอยู่ที่หลากหลายของชาวบ้านในแต่ละชุมชนที่ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน แม้ว่าวิวัฒนาการจากบรรพบุรุษจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แต่ก็ยังคงมีการสืบทอดภูมิปัญญากับความเชื่อจากบรรพบุรุษเพื่อไปสู่ลูกหลาน นอกจากนี้ รายการยังสามารถมีส่วนช่วยในการส่งเสริมให้ชาวบ้านในพื้นที่ใกล้เคียงและนักท่องเที่ยวได้ร่วมกิจกรรม ร่วมกันตระหนักถึงการรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวที่ไปเยี่ยมชมในแต่ละชุมชนพื้นที่ เกิดจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมพร้อมกับเข้าใจวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละหมู่บ้าน ที่สำคัญยังเป็นการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักชุมชน หมู่บ้านในพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างดี

บทที่ 4

การวิเคราะห์คุณค่าของรายการสารคดี

เชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562

รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” มีการนำเสนอวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ประเพณี ของชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ ประกอบด้วยหลากหลายแง่มุม ดังนั้นการนำเสนอของรายการสารคดี โทรทัศน์นี้ จึงทำให้ผู้ชมและรวมถึงผู้วิจัยได้แนวคิดต่าง ๆ และได้รับความรู้ต่าง ๆ ซึ่งรายการนี้ ทำให้ ผู้วิจัยเห็นถึงคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณีของชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ ดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยจึงสนใจ ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของรายการสารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ในด้านต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 การให้ความรู้และความบันเทิง

- 4.1.1 วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ
- 4.1.2 วัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่น
- 4.1.3 ภูมิปัญญาชาวบ้าน
- 4.1.4 ความสนุกสนานในการรับชม

4.2 การให้แง่คิด

- 4.2.1 การสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่
- 4.2.2 แนวคิดเพื่อการดำรงชีวิต

4.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

- 4.3.1 การอนุรักษ์พันธุ์พืช
- 4.3.2 การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์
- 4.3.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

4.4 การเป็นสื่อกลาง

- 4.4.1 การเผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ
- 4.4.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 4.4.3 ส่งเสริมให้ผู้ชมเกิดความรักหวงแหนต่อวัฒนธรรมของตนเอง

การวิเคราะห์คุณค่าของรายการสารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 การให้ความรู้และความบันเทิง

ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้นำเสนอความรู้ที่หลากหลายของชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย จึงทำให้ผู้ชมได้รับความรู้และความบันเทิง อีกทั้งยังได้เรียนรู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งแวดล้อม ซึ่งความรู้เหล่านี้ล้วนมีประโยชน์และมีคุณค่าต่อผู้รับชมอย่างยิ่ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.1 วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ

วิถีชีวิตเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นซึ่งถือเป็นแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม ที่ได้ยึดถือและปฏิบัติสืบทอดกันมารวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจนกลายเป็นพื้นที่ที่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกทั้งยังดึงดูดผู้คนให้เดินทางไปเยือนยังพื้นที่แห่งนั้น (พิมพ์วิ วัฒนารางกูร (2559, น. 1-2) ดังในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอเรื่องวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน *วิถีถิ่นริมฝั่งโขง บ้านหอคำ จังหวัดบึงกาฬ* มีการนำเสนอเนื้อหาของวิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้านที่ยังคงดำรงรูปแบบดั้งเดิมอยู่ในปัจจุบัน จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : วันนี้ผมจะพาคุณผู้ชมทั่วถิ่นแดนไทยทุกคนครับ ไปสัมผัสวิถีชีวิตของหมู่บ้านริมฝั่งโขงกัน ที่บ้านหอคำ จังหวัดบึงกาฬ เมื่อคืนผมนอนที่โฮมสเตย์บ้านหอคำแห่งนี้ครับ ตื่นเข้ามา เราได้เห็นพระอาทิตย์ขึ้นยามเช้า ได้เห็นวิถีชีวิตของคนที่นี่ พอตื่นมา รดน้ำต้นไม้ เก็บผักและนอกจากนั้น เรายังได้เห็นวิวของแม่น้ำโขง แล้วฝั่งตรงข้ามนั้น คือ ภูเขาฝั่งสปป.ลาวครับ
(วิถีถิ่นริมฝั่งโขง บ้านหอคำ จ.บึงกาฬ : ทั่วถิ่นแดนไทย 15 มิ.ย.62)

ภาพที่ 24 ชุมชนของบ้านหอคำ จังหวัดบึงกาฬ

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=PJDX78CVzyA>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า วิธีชีวิตของชาวบ้านริมฝั่งแม่น้ำโขงนั้นมีความเรียบง่าย และพื้นที่แห่งนี้ยังมีที่พักที่เป็นแบบโฮมสเตย์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาพักผ่อนและยังได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้านดังภาพที่ 24 ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมพัฒนาชุมชน อีกทั้งยังสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านแห่งนี้ด้วย ในพื้นที่นี้ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสมบูรณ์ของสองริมฝั่งแม่น้ำโขง ประเทศไทยและประเทศลาว ซึ่งถือเป็นเสน่ห์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชมธรรมชาติของพื้นที่ชุมชนของบ้านหอคำ จังหวัดบึงกาฬได้เป็นอย่างดี

ตอน *วิถีปกากะญอ ลุ่มน้ำสาละวินบ้านสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน* มีการนำเสนอเนื้อหาของวิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้านที่อยู่หมู่บ้านสบเมย จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

ชาวบ้าน : บ้านอย่างนี้จะอยู่ในธรรมชาติ

พิธีกร : เป็นอารมณ์แบบบ้านดั้งเดิมที่อยู่กันแบบเรียบง่าย นะครับ แต่พื้นที่ใช้สอยจะครบและเป็นประโยชน์มาก อันดับแรกเลย ข้างล่างเนี่ย จะยกขึ้น เพื่อเป็นที่เก็บของใช้สอย ชั้นสองเป็นชั้นยื่นออกมา เลี้ยงเด็กได้ด้วย ไซ้ไหมครับ

ชาวบ้าน : ไซ้ ครับผม

พิธีกร : นอนข้างนอกก็ได้ ตรงนี้เป็นหลังคาอะไรครับ

ชาวบ้าน : หลังคาใบจาก

พิธีกร : ผมว่าที่เขาบอกว่าเป็นบ้านหลังเล็ก ๆ แต่มันรู้สึกอบอุ่นมันเป็นแบบนี้เอง มีเลี้ยงหมูด้วย อันนี้แบบผมเห็นชาวบ้านเหล่านี้จะเลี้ยงกันเอาไว้ เหมือนแบบเกือบทุกบ้าน

ชาวบ้าน : ไซ้ครับผม มีเศษข้าว เศษอาหารเหลือก็ให้กิน บ้านเราเศษอาหารจะไม่มี มีปูปให้หมูกิน ก็จะสมดุลกัน

พิธีกร : ก็คือขจัดขยะด้วย พวกเศษขยะ พวกนี้ก็จะไม่เกิดเป็นขยะ ก็ได้เอามาให้เป็นเลี้ยงสัตว์ด้วย

ชาวบ้าน : ตรงนี้ก็จะ เป็นคริสตจักร เรามีสองศาสนา ศาสนาพุทธกับศาสนาคริสต์ เวลา มีงานของวัดก็ไปช่วยกัน งานของโบสถ์ก็ช่วยกัน

(*วิถีปกากะญอ ลุ่มน้ำสาละวินบ้านสบเมย จ.แม่ฮ่องสอน : ทิวถิ่นแดนไทย 9 มี.ค. 62*)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านสบเมย จะอาศัยอยู่ในบ้านเรือนที่มีใต้ถุนสูง ซึ่งถือเป็นหนึ่งในเอกลักษณ์ไทยที่สะท้อนภาพชีวิตแบบไทย ๆ แม้ว่าปัจจุบันการดำเนินวิถีชีวิตและรวมถึงรูปลักษณะของบ้านจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและความต้องการของมนุษย์ก็ตาม ดังเช่นชั้นที่สองของบ้านจะถูกออกแบบให้เป็นชั้นยื่นออกมาเพื่อเป็นพื้นที่สำหรับเลี้ยง

ลูกหลาน อีกทั้งยังได้เห็นว่าชาวบ้านที่หมู่บ้านสบเมยแห่งนี้ได้ปลูกบ้านเพื่อเน้นการใช้งานเป็นหลัก อย่างเช่น บริเวณข้างล่างจะยกพื้นขึ้นที่เพื่อใช้เป็นที่ที่เก็บของหรือเลี้ยงสัตว์ โดยวัตถุดิบที่ชาวบ้านใช้ในการสร้างบ้านก็จะเป็นวัตถุดิบที่ได้มาจากธรรมชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงชาวบ้านมีพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และหมู่บ้านนี้ยังมีการนับถือสองศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ด้วย แสดงให้เห็นว่าถึงแม้จะนับถือศาสนาต่างกันแต่ชาวบ้านที่นี่ก็มีความรักความสามัคคีสามารถอยู่ร่วมกันได้ และใช้ชีวิตด้วยกันได้อย่างมีความสุข

ตอน *อัตลักษณ์ถิ่นภูไท บ้านห้องแซง จังหวัดยโสธร* มีการนำเสนอเนื้อหาของอาชีพของชาวบ้านที่ดำเนินวิถีชีวิตประจำวันของตนเองที่อยู่หมู่บ้านห้องแซง จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ที่บ้านห้องแซงนี้นะครับ ก็มีอาชีพอย่างหนึ่ง
 นะครับ ก็คืออาชีพของการทำนา นั่นไงครับ เวลาเรามาที่นี่เราก็จะ
 เห็นชาวนา เขาทำนานะครับ ก็อยากจะเชิญชวนทุกคนนะครับ
 เวลาเราเที่ยวแบบนี้ครับ ลองออกมาลุยดู กระโดดลงมา พับขา
 กางเกง ลุยออกมาแบบนี้ครับ แบบที่ผมกำลังทำนี่ครับ ลงมา
 เราได้เรียนรู้ นะครับ เรื่องของการเป็นชาวนาได้ด้วยนะครับ
 เพราะว่าบางคนกินแต่ข้าวไข่ใหม่ แต่ยังไม่รู้ว่าวิถีของการทำนา
 ทำอย่างไร ไปเรียนรู้พร้อม ๆ กัน ตั้งแต่การถอนกล้า แล้วไปปักดำ
 ไม่ต้องห่วงไม่ต้องอะไรนะครับ แค่นี้เนี่ยเราก็สามารถเรียนรู้ได้แล้ว
 เหนื่อยแค่ไหนไปลุยกันดีกว่า ไป

(*อัตลักษณ์ถิ่นภูไท บ้านห้องแซง จ.ยโสธร : ทั่วถิ่นแดนไทย 26 ต.ค. 62*)

ภาพที่ 25 อาชีพของการทำนา

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=YOkUhjASRM0>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านห้องแซงแห่งนี้ ปัจจุบันยังคง ดำเนินการตามรูปแบบวิถีชีวิตดั้งเดิม โดยการประกอบอาชีพเกษตรกรรมคือการปลูกข้าว ดังภาพที่

25 ถือเป็นวิถีชีวิตและอาชีพที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษ ปัจจุบันนอกจากจะแสดงให้เห็นว่าเป็นความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นแล้วยังได้เห็นอาชีพหลักของชาวบ้านที่นี่ที่มีผืนนาข้าวที่สวยงามและสมบูรณ์อย่างยิ่ง เมื่อมีนักท่องเที่ยวได้เดินทางเข้ามายังชุมชนแห่งนี้ก็จะได้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่ในหมู่บ้านห้องแซง อีกทั้งนักท่องเที่ยวยังสามารถร่วมทำกิจกรรมของชุมชนโดยการทดลองการทำนาปลูกข้าวได้อีกด้วย ซึ่งถือเป็นการได้ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและได้เก็บประสบการณ์ตามวิถีดั้งเดิมของชาวบ้านที่ได้สัมผัสถึงชีวิตจริงและได้เห็นถึงวิถีชีวิตที่อาจจะแตกต่างกับที่ตนเองใช้ในประจำวัน

จากเนื้อหาดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า จากการชมในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีการนำเสนอ วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ของชาวบ้านในแต่ละพื้นที่ของประเทศไทย แม้ว่าแต่ละชุมชนจะอยู่ในสถานที่และภูมิภาคแตกต่างกัน แต่ก็มีวิถีการใช้ชีวิตที่คล้ายกัน และจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยก็ได้ส่งผลให้ชาวบ้านในแต่ละชุมชนท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและได้เกิดการปรับตัวในหลากหลายด้าน อีกทั้งยังทำให้ชุมชนมีวิถีการใช้ชีวิตดีขึ้นกว่าเดิม เกิดการพัฒนามากขึ้น ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่นต่าง ๆ ก็ต้องเรียนรู้การใช้ชีวิตตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง ดังนั้น การเรียนรู้ การปรับตัว และการทำความเข้าใจวิถีชีวิตของตนเอง จึงเป็นความสำคัญที่จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถดำรงอยู่ได้และสามารถสืบทอดวิถีชีวิตให้กับลูกหลานรุ่นใหม่ และนอกจากผู้ที่ได้รับชมรายการจะได้รับความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว ยังสามารถนำเกร็ดความรู้ที่ได้จากการรับชมมาปรับใช้ในชุมชนของตนหรือในชีวิตประจำวันอีกด้วย

4.1.2 วัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำ “วัฒนธรรม” ไว้ว่า สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นในชุมชนต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน *เสน่ห์งามชายแดนใต้ บ้านทรายขาว จังหวัดปัตตานี* ได้นำเสนอเรื่องราวที่ได้กล่าวถึงสถานที่เก่าแก่ที่มีสถาปัตยกรรมที่สวยงาม โดยเฉพาะในหมู่บ้านทรายขาวแห่งนี้ที่มีอายุมากกว่าร้อยปีและยังเป็นสถานที่สำคัญสำหรับผู้ที่อาศัยอยู่ร่วมกันสองศาสนา จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ชุมชนบ้านบ้านทรายขาว เป็นชุมชนสองวัฒนธรรมครับ ที่มีคนไทยพุทธแล้วก็ไทยมุสลิมที่อยู่ร่วมกันอย่างยาวนานมาก ๆ ครับ สถานที่นี้เป็นสถานที่บ่งบอกถึงความรักและความสามัคคีของคนทั้งสองศาสนา คือ มัสยิดนัจมุดดิน ซึ่งเป็น

สถานที่แห่งเดียวในประเทศไทยที่มีการผสมผสานกันของสถาปัตยกรรมของแบบไทยแล้วก็แบบมุสลิมเข้าด้วยกันครับ ตรงที่เรายืนอยู่ตรงนี้ครับ เรียกว่า มัสยิดนัจมุดดิน ก็อยู่ในบ้านทรายขาวเหมือนกัน ตรงนี้เป็นหมู่ 4 บ้านควนลังงา ที่นี้เป็นศิลปะที่เก่าแก่ อายุของมัสยิดมียาวนานแค่ไหนครับ

ชาวบ้าน : ก็อายุเยอะ ประมาณสามร้อยแปดสิบห้าปีแล้ว

พิธีกร : ที่นี้เราจะมองเห็นจากรูปลักษณะภายนอกเป็นมัสยิด แต่อีกฝั่งหนึ่งจะเห็นเหมือนเป็นศาลา รูปแบบเหมือนของชาวพุทธ

ชาวบ้าน : ใช่ครับ เพราะได้ออกแบบตามที่ท่านเจ้าอาวาส

ออกแบบลักษณะอย่างนั้น

(เล่นหมากรุกแดนใต้ บ้านทรายขาว จ.ปัตตานี : ทั่วถิ่นแดนไทย 20 ก.ค. 62)

ภาพที่ 26 มัสยิดนัจมุดดิน

ที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=aA_BcEOm9HA

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ภาคใต้ของประเทศไทยดังที่ชุมชนบ้านทรายขาว จังหวัดปัตตานี แห่งนี้ถือเป็นพื้นที่ที่ได้มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมด้านศาสนา หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าชุมชนสองวัฒนธรรม ซึ่งที่นี้คนไทยที่นับถือพุทธและศาสนาอิสลาม ได้อาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคี และในสารคดียังได้นำเสนอถึงมัสยิดนัจมุดดิน ดังภาพที่ 26 ซึ่งถือเป็นสถานที่แห่งเดียวในประเทศไทยที่มีการผสมผสานกันของสถาปัตยกรรมในแบบไทยพุทธและแบบมุสลิมเข้ากันได้อย่างลงตัว และจากการเผยแพร่ของสารคดีในครั้งนี้ จึงทำให้ผู้ที่รับชมได้เห็นถึงวัฒนธรรมอันดีงามที่อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ซึ่งจากข้อความบทสัมภาษณ์ข้างต้น ทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงความรัก ความสามัคคีอันดีงามที่เกิดขึ้นภายในชุมชนสองวัฒนธรรมที่บ้านทรายขาวแห่งนี้ อีกทั้งยังช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ชมเกิดความรักความสามัคคีต่อคนในชาติอีกด้วย

ตอน แผ่นดินรวมใจ บ้านแม่ป๋อกใน จังหวัดลำพูน มีการนำเสนอของการแต่งกายของชาวปกากะญอ ที่ทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงชุดของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะของชาวปกากะญอ จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : เขาสามารถมองออกเลยว่า การแต่งตัวหรือสีของผ้าจะบอกถึงสถานะของคนคนนั้น

ชาวบ้าน : ใช่ค่ะ ถ้าผู้หญิงที่เป็นเด็ก ส่วนใหญ่จะเป็นชุดรวดเหมือนชุดเดรสยาว ๆ และส่วนมากเป็นสีขาว แต่เดี๋ยวนี้ก็หลากหลายเหมือนกัน แล้วแต่ความชอบ ถ้าคนที่เป็นสาวโสด ก็ยังใส่เหมือนเด็กเหมือนกัน ก็อยู่ที่ลายประยุกต์ออกมา ชอบตามสมัย ถ้าผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว ก็มีครึ่งท่อนและผ้าถุงแยกชิ้น ส่วนผู้ชายจะมีลายเรียบ มีลายเป็นสัญลักษณ์บอกเป็นของผู้ชาย ลายทอกก็จะไม่เยอะมีหน้าอกนิดหน่อยและตรงปลาย เสื้อตัวหนึ่งทำประมาณ 15 วัน (แผ่นดินรวมใจ บ้านแม่ป๋อกใน จ.ลำพูน : ทั่วถิ่นแดนไทย 31 ส.ค. 62)

ภาพที่ 27 ชุดการแต่งกายของชาวปกากะญอ

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=MrPYhdWN4PI>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การแต่งกายของชาวบ้านชาวปกากะญอ ดังภาพที่ 27 ในแต่ละเพศแต่ละวัยจะมีการแต่งกายที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งลักษณะการแต่งกายนั้นสามารถบ่งบอกถึงสถานะของบุคคลนั้น ๆ อีกด้วย และยังทำให้ผู้ชมได้เห็นวาระระยะเวลาในการทอเสื้อผ้าแต่ละชุดก็จะทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงความเพียรพยายามในการทอผ้าทำเป็นเครื่องแต่งกายในแต่ละชุดด้วย และการแต่งกายยังถือเป็นเอกลักษณ์อีกประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชนเผ่าปกากะญอของตนเอง อีกทั้งยังได้เห็นถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวปกากะญอที่ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน

ตอน สุขไม่รู้ลืม บ้านบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี มีการนำเสนอหัตถกรรมของชาวบ้านที่เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นก็คือเสื้อกจันทบูร จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

ชาวบ้าน : ขั้นตอนแรกคือการผ่ากกให้ได้ขนาดที่เราต้องการ เราเอากกไปตากให้แห้งประมาณ 3 วัน พอแห้งแล้วก็เอาไปย้อม ถ้าเราจะนำไปทอเราก็ต้องเตรียมเอ็นที่ทำมาจากปอเส้นเอ็นปอมาจากต้นปอที่ของคนที่นี่ปลูกกันทั้งกกและปลูกทั้งปอ เขาเรียกว่าการปั่นปอ การปั่นปอเราก็จะเอามาต่อกันไปเรื่อย ๆ ถ้าเสื่อกกจันทบูรแท้จะต้องเป็นเส้นปออย่างนี้เท่านั้น ไม่ใช่เชือกไนลอนหรือเชือกพลาสติก ขั้นตอนสำคัญของการทำเสื่อกก คือการผลิตเสื่อให้เป็นผืน

(สุขไม่รู้ลืม บ้านบางสระแก้ว จ.จันทบุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 6 ก.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านบางสระแก้ว มีงานฝีมือหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน คือ การทำเสื่อกก ซึ่งการทำเสื่อกกจันทบูรจะมีหลายขั้นตอน และในทุกขั้นตอนล้วนเกิดจากความตั้งใจ ทุ่มเทในการแสดงฝีมือที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชาวบ้านแห่งนี้ ซึ่ง เสื่อกกจันทบูรจะมีความสวยงามและมีความประณีต ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้ที่ชมรายการสารคดีได้รับความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตเสื่อกกจันทบูรในทุกขั้นตอนแล้ว ยังได้รู้จักที่มาของผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์และสามารถใช้สอยได้อย่างสะดวกในชีวิตประจำวัน เพราะนอกเหนือจากความพิถีพิถันและความชำนาญของชาวบ้านแล้ว โดยจากบทสัมภาษณ์พบว่า วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการทำเสื่อกกล้วนได้มาจากธรรมชาติ เช่น ต้นปอที่ชาวบ้านปลูกและใช้กันเอง เป็นต้น โดยที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการทำเสื่อกกถือเป็นมรดกที่ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งชาวบ้านก็ยังนำงานฝีมือนี้มาสอนให้กับลูกหลาน เพื่อให้ลูกหลานจะได้สืบทอดวัฒนธรรมและเห็นถึงคุณค่าของชุมชนตนเองสืบไป

จากเนื้อหาดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า จากการชมรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีการนำเสนอวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นที่มีการได้สืบทอดจากบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน และชาวบ้านในแต่ละชุมชนก็ยังคงสามารถอนุรักษ์วัฒนธรรมเหล่านี้และยังได้สอนให้กับลูกหลานของตนเองด้วยจึงทำให้วัฒนธรรมเหล่านี้ยังคงอยู่ ไม่ว่าจะเป็นสถาปัตยกรรม งานหัตถกรรม รวมถึงเครื่องประดับเครื่องแต่งกายในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ ก็ทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงวัฒนธรรมหลากหลายและมีสีสันสวยงาม ซึ่งถือเป็นงานฝีมือที่มีความประณีต ความทุ่มเทของชาวบ้านที่ได้สืบทอดต่อกันมาถึงปัจจุบัน

4.1.3 ภูมิปัญญาชาวบ้าน

ภูมิปัญญา คือ พื้นฐานความรู้ของชาวบ้าน ความสามารถในการใช้พื้นความรู้เหล่านี้เพื่อบำรุงชีวิตของคนในท้องถิ่น ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอภูมิปัญญาชาวบ้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน ถิ่นสุข บ้านดอนตะโหนด จังหวัดสิงห์บุรี มีการนำเสนอเนื้อหาของภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับสรรพคุณของสมุนไพร จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

ชาวบ้าน : มีใบชูลู่ ช่วยแก้ไข้ที่ประดู เป็นยาบำรุงกำลังด้วย แล้วก็มีต้นชุมเห็ดช่วยเรื่องคลายเครียด นอนไม่หลับ ถ้าได้สูดดม กินน้ำเข้าไปก็จะคลายเครียด นอนหลับสบาย ใบมะกา ถ่ายเลือด ถ่ายลม ทำให้เลือดลมไหลเวียนดี ตะไคร้ ว่านชักมดลูก แก้วริดสีดวงทวาร ว่านม้าเหลือง แก้ปวดเมื่อย ว่านทิพย์เนตรแก้โรคตา ตามัว ตาฝ้า ตาฟาง ตาเป็นต้อ ช่วยได้ ว่านมหาเมฆ ยาอายุวัฒนะ ยากำลัง อันนี้ ว่านเอ็นเหลืองแก้พวกอัมพฤกษ์ อัมพาต พวกมือตาย ตีนตาย หรือปวดตามแขน เอามาพอกหรือต้มกินได้ ว่านรางจืด กิน ถอน แก้ของเบื่อเมา ถอนพิษ

(ถิ่นสุข บ้านดอนตะโหนด จ.สิงห์บุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 22 มิ.ย. 62)

ภาพที่ 28 สมุนไพรรักษาโรค

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=Rcia0W7JEkw>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านดอนตะโหนดแห่งนี้ เป็นพื้นที่ที่มีพืชสมุนไพรที่หลากหลายดังภาพที่ 28 ซึ่งสมุนไพรแต่ละชนิดล้วนมีสรรพคุณที่แตกต่างกัน เช่น ใบมะกา สามารถถ่ายเลือดถ่ายลมทำให้เลือดลมไหลเวียนดี ซึ่งชาวบ้านดอนตะโหนดเองต่างก็มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสรรพคุณของสมุนไพรพื้นบ้านและมีความเชี่ยวชาญในการนำสรรพคุณของสมุนไพรในชุมชนตนเองมาใช้ให้เกิดประโยชน์และเกิดความคุ้มค่ามากที่สุด จากการนำเสนอของรายการทำให้ผู้รับชมได้รู้จักสรรพคุณของสมุนไพรพื้นบ้านชนิดต่าง ๆ และยังได้รับความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาด้านสมุนไพรในการรักษาโรคและยังได้เห็นรูปลักษณ์ของสมุนไพรหมู่บ้านดอนตะโหนด ซึ่งทำให้ผู้ชมเกิดความรู้และเห็นคุณค่าของสมุนไพรพื้นบ้านได้อย่างดี

ตอน หอมดิน กลิ่นคราม บ้านกุดจิก จังหวัดสกลนคร มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ ชาวบ้านในการสร้างบ้านเรือนโดยใช้วิธีการสร้างบ้านแบบโบราณ จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : บ้านหลังนี้เป็นบ้านที่โบราณร้อยปีจริง เขา
ไม่มีน็อตเหล็ก เป็นไม้เสียบแทน ทุกอย่างเป็นไม้หมดเลย ไม่มีน็อต
ไม่มีเหล็กครับ

ชาวบ้าน : ดึงออกยากแข็งแรงมากไม้อันนี้

พิธีกร : ทนนานต่ออายุ ไม่งั้นไม่อยู่ถึงร้อยปีครับ

(หอมดิน กลิ่นคราม บ้านกุดจิก จ.สกลนคร : ทั่วถิ่นแดนไทย 21 ก.ย. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ที่อยู่อาศัยของชาวบ้านที่อยู่ในหมู่บ้านกุดจิก เป็น บ้านเรือนโบราณที่มีอายุมากกว่าร้อยปี ซึ่งชาวบ้านที่นี้ยังคงเก็บรักษาไว้ได้และมีการสืบทอดจนถึง ปัจจุบัน ซึ่งลักษณะของบ้านเรือนดังตัวอย่างที่กล่าวในตอนี้ ยังได้ให้เห็นถึงภูมิปัญญาโบราณของคน ในหมู่บ้านกุดจิกที่ได้มีการคิดออกแบบก่อสร้างบ้าน โดยไม่มีการใช้น็อตเหล็กในการต่อบ้านสร้างบ้าน เลย แต่จะใช้วัสดุที่ทำจากไม้ประยุกต์เป็นน็อตในการเสียบยึดตัวแทน ซึ่งก็จะทำให้บ้านมีความคงทน ได้อย่างดี จากการนำเสนอของรายการก็สามารถทำให้ผู้ชมได้มีความรู้และเห็นถึงคุณค่าด้าน สถาปัตยกรรมของไทยรวมถึงภูมิปัญญาการสร้างงานฝีมือที่มีความยอดเยี่ยมของคนโบราณ

ตอน อ่าวครามที่หลงรัก บ้านอ่าวคราม จังหวัดชุมพร มีการนำเสนอเนื้อหาของ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านอ่าวคราม ใช้วิธีจับปลาหมึกที่สร้างทำขึ้นโดยชาวบ้านเอง จากตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

พิธีกร : ตอนี้เวลาประมาณ 4 เราจะออกไปบามหมึกกัน
บามหมึกคืออะไรครับ

ชาวบ้าน : บามหมึก คือภูมิปัญญาของชาวบ้านหนึ่งเดียวใน
โลกของหมู่บ้านนี้ เอกลักษณ์ที่นี้

พิธีกร : การบามหมึกก็คล้าย ๆ กับการยกยอนี่แหละครับ
ก็จะทำคอกให้เป็น 4 มุม แล้วก็ใช้ตาข่ายผูกไว้ หลังจากนั้นก็จะใช้
ตะเกียงแก๊สมาแขวนเอาไว้เป็นการล่อหมึกครับ เพื่อให้หมึกมาเล่นไฟ
แล้วเมื่อถึงเวลา เค้าก็จะกลับมา หมุนตาข่ายขึ้นมา ที่เหลือก็จะรู้แล้วครับ

(อ่าวครามที่หลงรัก บ้านอ่าวคราม จ.ชุมพร : ทั่วถิ่นแดนไทย 13 ก.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยในหมู่บ้านอ่าวคราม ได้มีการสร้าง เครื่องมือในการจับปลาหมึกโดยเฉพาะ โดยชาวบ้านจะใช้วิธีโพลีโตะแทกซีส (การตอบสนองของสัตว์เมื่อ เห็นแสงไฟ) ที่ทำให้ปลาหมึกมีพฤติกรรมเข้ามาใกล้ไฟและมาเล่นไฟ แล้วปลาหมึกก็จะเข้าไปในแหตา ข่ายที่ชาวบ้านได้เตรียมไว้ และนอกจากนี้ชาวบ้านที่นี้ยังมีฝีมือในการจับสัตว์น้ำอื่น ๆ สำหรับใช้เป็น

อาหารและจำหน่ายเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพ ซึ่งล้วนเป็นวิธีที่ได้สืบทอดภูมิปัญญามาจากบรรพบุรุษ และถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาอันน่าภาคภูมิใจของชาวบ้านที่นี่

ตอน วิถีริมแม่น้ำเจ้าพระยา บ้านปะขาว จังหวัดอ่างทอง มีการนำเสนอเนื้อหาของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านปะขาว ใช้วิธีการก่อสร้างแบบโบราณที่สืบทอดถึงปัจจุบันนำมาสร้างบ้านของตนเอง จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ผมได้เห็นบ้านเรือนที่น่าสนใจมาก ๆ เลยครับ
ชาวบ้านเขายังคงอนุรักษ์บ้านทรงไทยไว้อยู่นะครับ มีให้เราได้เห็น
กันหลายหลัง แล้วแต่ละหลังก็เป็นบ้านทรงไทยยกสูงด้วยนะครับ
บ้านทรงไทยนี้ดูเก่ามาก อันนี้คือ ประมาณ

ชาวบ้าน : ร้อยกว่าปีขึ้น เพราะว่าบ้านทรงไทยเนี่ย ถ้าเรา
จะดูความเก่าก็ให้ดูจากลายฝา อย่างเช่น ฝาประจันทร์หน้าที่เรา
เห็น ข้าง ๆ ทั้งหมดเนี่ย เขาเรียกว่าลายประกร

พิธีกร : อย่างนี้ไม้ที่ใช้คืออะไรครับ

ชาวบ้าน : ไม้สัก บ้านปลูก บ้านเรือนทรงไทยต้องไม้สัก
เพราะเนื่องจากว่า ไม้สักเนี่ยในส่วนที่จะโดนฝน โดนแดด อย่างที่
ยอด ยอดแหลม ๆ เนี่ย หรือจะเป็นปลายหัวเสาที่เห็น ไม้สักจะ
เป็นไม้ที่ทนแดดทนฝนมากที่สุด

พิธีกร : นี่แสดงว่าทรงไทยจากที่เราดูตัวนี้คือ เป็นไม้
ทั้งหมด ไม่มีเหล็ก ไม่มีอะไรเข้ามาใช้ไหมครับ

ชาวบ้าน : ไม่มีครับ จะเป็นไม้แล้วก็จะใช้ลิ้มใช้เดือย มีรู
เล็ก ๆ ใช้ลิ้มรุกไม้สักแทนตะปู ทั้งหมดเลย

(วิถีริมแม่น้ำเจ้าพระยา บ้านปะขาว จ.อ่างทอง : ทั่วถิ่นแดนไทย 9 พ.ย. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยในหมู่บ้านปะขาวยังคงพักอาศัยและอนุรักษ์บ้านทรงไทยอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งบ้านเรือนของชาวบ้านปะขาวนั้นที่ได้สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน โดยมีวิธีการก่อสร้างที่ใช้ไม้และจะใช้ลิ้มใช้เดือยต่อกันเพื่อสร้างบ้านเรือนไทย ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านที่มีความคิดสร้างสรรค์ และวัตถุดิบที่ใช้ในการปลูกบ้านก็เป็นไม้สักที่ชาวบ้านปลูกกันเองเพราะเป็นไม้ที่มีความคงทนถาวร ซึ่งชาวบ้านสามารถให้ลูกหลานได้อยู่อาศัยและยังเป็นสมบัติที่ได้สืบทอดให้กับลูกหลานด้วย

ตอน อยู่ดี มีสุข บ้านศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี มีการนำเสนอเนื้อหาของเครื่องกรองน้ำโบราณที่มาจากต่างประเทศและชาวบ้านศาลาแดงเหนือก็นำมาใช้กับชีวิตประจำวันของตนจนถึงปัจจุบัน จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

ชาวบ้าน : อีกหนึ่งอย่างที่เป็นของเก่าเราที่นี่แหละ ก็คือ เครื่องกรองน้ำครับ เป็นสมัยโบราณ สมัยรัชกาลที่ 5 ที่เรามีการค้าขายกับทางเมืองจีน ตรงนี้เรานำมาจากประเทศจีน โดยที่เรานำน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อดูมาเราใส่อยู่ในตู้ตรงนี้นะครับ

พิธีกร : ผมขอลองทำได้ไหมครับ

ชาวบ้าน : ได้ครับ น้ำจะค่อย ๆ หยดทีละหยดครับ ใช้เวลานานอยู่ครับ นาน ๆ ลงหยดหนึ่ง กว่าจะเต็มก็ประมาณอาทิตย์หนึ่ง ตรงเครื่องกรองตรงนี้เป็นชั้นหินธรรมชาติอย่างเดียว ข้างล่างหินก็ไม่ได้เจาะหลุม น้ำผ่านชั้นหินธรรมชาติ ตรงปลายหินก็จะเป็นแหลม เพื่อให้ น้ำลงมารวมถึงปลายจุด ค่อยหยดลงมาทีละหยดครับ อันนี้มีอายุน่าจะสองสามร้อยปีครับ

พิธีกร : แล้วน้ำที่เราได้มานี้คือ เอาไปใช้ทำอะไรครับ

ชาวบ้าน : ส่วนใหญ่เขาจะเอาไปชงชาแล้วก็ใช้ดื่มครับ

พิธีกร : ทำไมเขายังใช้วิธีการกรองน้ำแบบนี้อยู่ครับ

ชาวบ้าน : น้ำที่ผ่านเครื่องกรองตรงนี้จะรสชาติ เมื่อเรานำไปชงชาจะมีรสชาติหอมหวานกว่าน้ำที่ผ่านจากเครื่องกรองสมัยใหม่ครับ

(อยู่ดี มีสุข บ้านศาลาแดงเหนือ จ.ปทุมธานี : ทิวถิ่นแดนไทย 9 ก.พ. 62)

ภาพที่ 29 เครื่องกรองน้ำโบราณ

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=NBtTSS8Tgpk>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อยู่หมู่บ้านศาลาแดงเหนือแห่งนี้ยังคงเก็บรักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมคือการใช้เครื่องกรองน้ำโบราณที่มีอายุสองสามร้อยปีอยู่ ดังภาพที่ 29 ถึงแม้ว่าในปัจจุบันเกือบทุก ๆ บ้านจะมีเครื่องกรองน้ำสมัยใหม่แล้วก็ตาม แต่ชาวบ้านศาลาแดงเหนือก็ยังใช้

เครื่องกรองน้ำแบบโบราณที่ได้สืบทอดจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในการกรองน้ำแบบโบราณนี้จะใช้เวลานาน แต่น้ำที่ได้ออกมาก็จะมีรสชาติที่อร่อยกว่าน้ำที่ผ่านจากเครื่องกรองสมัยใหม่ ซึ่งภูมิปัญญาโบราณของชาวบ้านแห่งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนจีนในอดีตที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยสมัยก่อนได้เป็นอย่างดี

ตอน มากกว่าคำว่าสุข เสน่ห์บ้านผาหมอน จังหวัดเชียงใหม่ มีการนำเสนอเนื้อหาของฝีมือการทอผ้าของชาวบ้านที่อยู่หมู่บ้านผาหมอน จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ที่เราทำตอนนี้คือขั้นตอนอะไร

ชาวบ้าน : อันนี้ขึ้นเครื่องทอค่ะ

พิธีกร : จะเป็นอะไรครับ

ชาวบ้าน : ตัวนี้เป็นลื้อ เป็นลื้อชนเผ่าของเรา แล้วจะเป็น สามสี สีแดง สีขาว อันนี้จะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ย้อมจากลูกหม่อน สีสธรรมชาติ

พิธีกร : ถึงว่าสีมีความสีไม่ฉูดฉาด มีความนุ่มนวล ด้วยสีธรรมชาติครับ ทำไมเราถึงใช้สีธรรมชาติครับ

ชาวบ้าน : เพราะช่วงเวลานี้ลูกหม่อนในหมู่บ้านมันหล่น หล่นส่วนนอกจากเรานำกวอนแยมเสร็จเราก็ย้อมผ้าดู

พิธีกร : อันนี้เหมือนลูกหม่อน เรามาทำเป็นแยมด้วย ส่วนที่เหลือกากเอามาย้อมสี เป็นผ้าที่เราได้มา

(มากกว่าคำว่าสุข เสน่ห์บ้านผาหมอน จ.เชียงใหม่ : ทิวถิ่นแดนไทย 29 มิ.ย. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยในหมู่บ้านผาหมอนแห่งนี้ มีฝีมือในด้านการทอผ้าอย่างยิ่ง เนื่องจากชาวบ้านได้สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้ามาจากบรรพบุรุษ โดยการทอผ้านั้นก็จะนำมาทำเป็นเสื้อผ้าเพื่อสวมใส่ในชีวิตประจำวัน โดยมีวัตถุดิบที่นำมาใช้ย้อมสีของเสื้อผ้านั้นคือมาจากพืชที่ได้มาจากจากธรรมชาติ เช่น สีจากลูกหม่อนที่หล่นลงจากต้นไม้ เป็นต้น นอกจากชาวบ้านยังนำลูกหม่อนมาทำเป็นแยมลูกหม่อนเพื่อใช้ในการรับประทาน แล้วก็ยังใช้ส่วนที่เหลือให้เกิดประโยชน์อื่นด้วย และชาวบ้านยังมีการนำกากของลูกหม่อนมาย้อมสีผ้าจึงทำให้เสื้อผ้ามียีสันสวยงาม ซึ่งเป็นสีมาจากธรรมชาติ นอกจากจะได้ความสวยงามแล้วยังสามารถลดการใช้สารเคมีได้ด้วย เพราะการใช้ลูกหม่อนที่ตกจากต้นก็สามารถประหยัดต้นทุนในการทำเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งถือเป็นตัวอย่างภูมิปัญญาอย่างสร้างสรรค์ของชาวบ้านที่แห่งนี้

ตอน เทียวไทยวิถีอนุรักษ์ ชุมชนตำบลหนองโรง จังหวัดกาญจนบุรี มีการนำเสนอเนื้อหาของชาวบ้านที่อยู่ชุมชนตำบลหนองโรงใช้ผ้าทอต่อยอดกลายเป็นเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

ชาวบ้าน : นี่เป็นหมวก เวลาใส่ไปไร่ ใส่ไปนา

พิธีกร : คนที่นี้มีฝีมือแล้วต่อยอดฝีมือให้กลายเป็น
ข้าวของเครื่องใช้ ปรับกันไป ตามยุคตามสมัย เอาไปเป็นผ้าที่ตัด
กางเกง เป็นเสื้อสวย เป็นยี่ห้อที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เวลาไปไร่ไป
สวน เป็นหมวกก็ใช้ได้ อันนี้เป็นของใช้ที่ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน
(เที่ยวไทยวิถีอนุรักษ์ ชุมชนตำบลหนองโรง จ.กาญจนบุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 17 ส.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลหนองโรงมีความคิด
สร้างสรรค์ในการทำเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน โดยมีการใช้ภูมิปัญญาของตนมาต่อยอดโดยการนำ
เศษผ้าส่วนที่เหลือมาทำเป็นข้าวของเครื่องใช้อื่น ๆ ตามความต้องการที่จะการใช้งาน เพื่อให้เกิด
ความสะดวกในการดำเนินชีวิตอีกทั้งยังประหยัดค่าใช้จ่ายและใช้พื้นที่ความรู้ของตนให้เกิดคุณค่าสูงสุด
ทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านที่มีความคิดสร้างสรรค์ในการทำเครื่องใช้สอยใน
ชีวิตประจำวันของตน และสามารถนำแนวคิดเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน นั่นคือการนำ
สิ่งของเหลือใช้มาตัดแปลงให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตสูงสุด

ตอน เดินตามวิถีที่บ้านคลองหัวช้าง จังหวัดสระบุรี มีการนำเสนอเนื้อหาของชาวบ้าน
ที่อยู่หมู่บ้านคลองหัวช้างได้คิดสร้างสรรค์วิธีการปลูกเห็ดที่แปลกใหม่ จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : เราได้ยินว่าเห็ดฟาง เราคิดว่ามันต้องอยู่ใน
ก้อนฟาง แต่ที่นี้ก็จะมีความแปลกออกไป เพราะว่าเห็ดจะงอกบน
เหมือนทะเลลายปาล์ม นี่เป็นความรู้ใหม่ พอไปเห็นแล้ว ก็รู้สึก
เป็นฟาร์มเห็ดที่ไม่เคยเห็นมาก่อนเลย เพราะฟาร์มเห็ดที่นี้ไม่ได้ทำ
เป็นก้อน แต่เป็นการใช้ทะเลลายของปาล์ม ที่เขารีดน้ำมันเสร็จแล้ว
เอามาทำเหมือนเชื้อของเห็ด ถือว่าเป็นการเห็นฟาร์มเห็ดที่
แปลกใหม่และน่าสนใจ

(เดินตามวิถีที่บ้านคลองหัวช้าง จ.สระบุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 16 มี.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยในหมู่บ้านคลองหัวช้างแห่งนี้ มีภูมิปัญญา
ที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ด้วยการเพาะเห็ด โดยจะนำทะเลลายปาล์มที่โดนรีดน้ำมันออกไปแล้วมาใช้
เป็นพื้นที่เชื้อของเห็ด ซึ่งสามารถลดเวลาในการได้รับผลผลิตของเห็ดและยังประหยัดค่าใช้จ่าย
ในการเพาะเห็ด ทำให้เราได้เห็นถึงวิธีการเพาะเห็ดแบบสมัยใหม่ ซึ่งทำให้ผู้ชมได้มีความรู้ใหม่โดยได้
เห็นจากแนวคิดเกษตรกรรมใหม่และยังสามารถช่วยลดภาวะโลกร้อน ถือเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมได้
เป็นอย่างดี

จากเนื้อหาดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า จากการได้ชมรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย”
พ.ศ. 2562 ที่เกี่ยวกับการนำเสนอเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน ทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงความรู้และภูมิปัญญาของ

ชาวบ้านในแต่ละชุมชนท้องถิ่นทั่วประเทศไทยได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังทำให้ผู้ชมได้เห็นชาวบ้านสามารถใช้ภูมิปัญญาความรู้ของตนในการสร้างสรรค์ประดิษฐ์สิ่งของออกมาและทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าต่อชุมชนแล้วก็ได้กลายเป็นอาชีพที่สามารถทำสร้างรายได้ให้กับชุมชนเพราะสามารถส่งผลิตภัณฑ์ออกไปขายยังจังหวัดต่าง ๆ

4.1.4 ความสนุกสนานในการรับชม

ในระหว่างการชมผู้รับชมสามารถได้สัมผัสถึงความบันเทิงใจและเพลิดเพลินในการชมรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ที่ได้มีการนำเสนอความสนุกสนานในการรับชม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน *คงความสมบูรณ์ของตัวตน บ้านกอม่องทะ จังหวัดกาญจนบุรี* มีการนำเสนอถึงบทเพลงที่ชาวบ้านร้องในชีวิตประจำวัน จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : นี่ก็เป็นอีกหนึ่งวิถีชีวิต การร้องเพลงและเล่นดนตรีของชาวบ้านครับ ความหมายเพลงที่ร้องเมื่อกี้คือไปนอนที่ไร่ไปหุงข้าว ฝนตกและจุดไฟไม่ติด

ชาวบ้าน : ใช่มั้ย

(คงความสมบูรณ์ของตัวตน บ้านกอม่องทะ จ.กาญจนบุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 19 ม.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การร้องเพลงและการเล่นดนตรีของชาวบ้านบ้านกอม่องทะแห่งนี้ ถือเป็นอีกความบันเทิงหนึ่งที่สามารถสร้างความสุขให้แก่ชาวบ้านกอม่องทะ โดยเนื้อหาของบทเพลงที่ชาวบ้านร้องนั้นมีความหมายที่เข้าใจง่าย ๆ แต่สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตประจำวันจริงของชาวบ้าน และการร้องเพลงด้วยภาษาท้องถิ่นจะสามารถแสดงถึงลักษณะโดดเด่นของคนที่นี่ รวมถึงเครื่องดนตรีก็เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนแห่งนี้เช่นกัน เมื่อเพลงกับดนตรีท้องถิ่นประกอบด้วยกันจึงทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงวิถีชีวิตที่ดั้งเดิมของชุมชนแห่งนี้ สามารถรู้สึกและสัมผัสถึงสภาพของตัวละครในเนื้อเพลง พร้อมทั้งเข้าใจวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างลึกซึ้ง และยังทำให้เห็นถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านแห่งนี้ ซึ่งทำให้ผู้ชมได้รับความเพลิดเพลินในการชมรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” ได้อย่างดี

ตอน *สายน้ำสองแผ่นดิน บ้านปากจั่น จังหวัดระนอง* มีการนำเสนอถึงกิจกรรมพายเรือชมวิวและชมวิถีชีวิตไทยกับเมียนมาร์ที่หมู่บ้านปากจั่น จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : มาถึงแล้วนะครับคุณผู้ชม จุดทำกิจกรรมแรกของผมในวันนี้ คือการพายเรือชมวิวนั่นเองครับ จะสนุกขนาดไหนตามผมไปกันเลยครับ นายครับ ปกติจะมีกิจกรรมให้เราได้ทำกันแบบนี้อยู่แล้วใช่ไหมครับ

ชาวบ้าน : ใช่มั้ย นักท่องเที่ยวมาที่นี่จะได้พายเรือคายัคชม

วิถีชีวิตไทยกับเมียนมาร์

พิธีกร : ถ้าเป็นช่วงหน้าแล้งล่ะครับ

ชาวบ้าน : ช่วงหน้าแล้งจะใช้แพไม้ไผ่ แต่ช่วงหน้าฝนต้องใช้เรือคายัคเลย ตรงนี้เป็นจุดวังปลา ถือว่าเป็นจุดอนุรักษ์ ปลาเยอะมากครับ

พิธีกร : บรรยากาศการพายเรือของผมในวันนี้ สนุกมาก ๆ ครับ คุณผู้ชม พอเราพายเรือไปสักพัก ฝนก็ตกลงมา ทำให้ผมรู้สึกถึงความชุ่มฉ่ำมาก ๆ เลยครับ มาเที่ยวระนองหน้าฝน อย่งไรเราต้องเจอฝน บรรยากาศสองฝั่งสวยงามจริง ๆ ครับ พายเรือมาถึงประมาณสองถึงสามกิโลเมตร ก็ถึงเวลาที่เรต้องกินข้าวกันแล้วครับ พี่ ๆ เขาบอกว่าใครที่มาทำกิจกรรมแบบนี้ก็จะได้กินข้าวบนเรือแบบผมครับ

(สายน้ำสองแผ่นดิน บ้านปากจั่น จ.ระนอง : ทั่วถิ่นแดนไทย 7 ก.ย. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การพายเรือคายัคพร้อมกับการได้ชมวิถีชีวิตระหว่างคนไทยกับคนเมียนมาร์ ถือเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งของหมู่บ้านปากจั่น จังหวัดระนอง ซึ่งนอกจากความสนุกสนานจากการได้รับชมแล้ว ยังทำให้สามารถเกิดความประทับใจไปกับบรรยากาศที่สวยงามของริมสองฝั่งแม่น้ำซึ่งมีระยะทางประมาณสองถึงสามกิโลเมตรอีกด้วย ทั้งยังมีความพิเศษสำหรับผู้เดินทางมาท่องเที่ยวและร่วมทำกิจกรรม คือ การได้รับประทานอาหารบนเรือซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก และทำให้ผู้ชมได้รับบรรยากาศเกิดความสนุกสนานร่วมด้วยจากการนำเสนอของรายการได้เป็นอย่างดี

ตอน เทียวเล แลหวัน อ่าวทองคำ บ้านหน้าทับ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการนำเสนอถึงกิจกรรมเฉพาะชุมชนท้องถิ่นที่อยู่ในหมู่บ้านหน้าทับ จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร: มาถึงอีกหนึ่งกิจกรรมที่ถือว่าเป็นไฮไลท์ของเรา นั่นก็คือการทำสปาโคลนครับ อันนี้พี่เขาก็ลงไปแล้ว ข้างล่างก็จะเห็นว่ามีโคลนเนื้อละเอียดเลย เต็มเลย ก็เห็นว่า การทำสปาโคลนมีหลายแบบ คือ จะโดดลงเลยก็ได้หรืออยู่บนเรือก็ได้เหมือนกัน

ชาวบ้าน : ถ้าเกิดนักท่องเที่ยวไม่พร้อมลงมาสปาจริง ๆ ตรงนี้ก็นั่งรออยู่บนเรือ แล้วผมจะดำเอาโคลนละเอียด ๆ มาวางขอบเรือนี้

พิธีกร : แต่การอยู่บนเรือมีข้อดีไปอย่างหนึ่ง คือมันทั้งตัว

เลย เพราะถ้าอยู่ในน้ำก็จะได้ครึ่งตัว ครึ่งบน ฉันผมขอทั้งตัวดีกว่า
ครับ โคลนที่นี้เป็นยังไงครับ

ชาวบ้าน : โคลนที่นี้ มันจะมีความละเอียด ความนุ่ม
ดูดซับผิวของเรา มันจะดีต่อผิว ทำให้ผิวของเราเปล่งปลั่ง
ขึ้นตอนหนึ่งนะครับ ก็คือใบหน้า

พิธีกร : ทาทั้งที ต้องทำให้หมดทั้งตัว ไหน ๆ คนมันดีแล้ว
ถ้าใจดีก็เอาของดีใส่ให้หมดเลย จะได้หล่อ ๆ เหมือนพี่ แป๊บเดียว
ตอนนี้พอโคลนเต็มตัวแล้ว พี่บอกว่าต้องทิ้งไว้สักสิบห้า นาที แล้ว
ตอนนี้ผมรู้สึกดีมากครับ รู้สึกว่าหล่อกว่าเดิมหลายเท่า ตอนนี้มี
อย่างเดียวที่ชาวคูฟันทิม

(เที่ยวเล แลหวัน อ่าวทองคำ บ้านหน้าทับ จ.นครศรีธรรมราช : ทั่วถิ่นแดนไทย 16 พ.ย. 62)

ภาพที่ 30 สปาโคลน

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=THlwYXTy9KQ>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมสปาโคลนที่อยู่ ณ อ่าวทองคำ หมู่บ้านหน้าทับ
จังหวัดนครศรีธรรมราชแห่งนี้ ถือเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ทำให้ผู้ชมมีความสุขในการ
การรับชมเป็นอย่างมาก โดยสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้จะนำเสนอการท่องเที่ยวด้วยการล่องเรือออกไปที่
กลางอ่าว และยังสามารถนำโคลนมาพอกตามร่างกายได้ด้วย ดังภาพที่ 30 ซึ่งทำให้ผู้ชมได้รับ
ความเพลิดเพลินในการชมแล้วยังได้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของโคลนที่สามารถนำมาสปาตามร่างกาย
ที่เรียกว่า สปาโคลน เนื่องจากการสปาโคลนจะช่วยให้มีผิวพรรณที่เปล่งปลั่งสวยงาม ดึงดูด
นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี จากการนำเสนอของพิธีกรและชาวบ้านนั้นจะมีการนำเสนอที่เป็นกันเอง
ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกสนุกสนานและบันเทิงใจตามไปด้วย

ตอน เรียนรู้วิถีชีวิตพันธุ์ชาวมังบ้านป่าคา จังหวัดกำแพงเพชร มีการนำเสนอถึง
สภาพแวดล้อมรอบและบรรยากาศในน้ำตกเต่าดำ จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : มีเห็นข้างหน้านี้ เป็นน้ำตกเต่าดำ เป็นทางลงมา น้ำแรงมากด้วย จะบอกว่าบันไดนี้ ค่อนข้างชันนิดหนึ่ง เวลาลงต้อง ค่อนข้างใช้ความระมัดระวัง นับถือคนทำบันไดมากกว่า เพราะ ลงมาผมก็จับบันไดแน่นเลย เวลาลงเราต้องใช้ความระมัดระวังอย่าง หนึ่งคือ มันจะมีใบไม้ร่วงอยู่ อาจทำให้เราลื่นได้ครับ ต้องค่อย ๆ เดินลงไป บันไดมันจะมีขั้นที่ไม่เสมอกันทั้งหมด แต่สิ่งที่เราจะทำได้ คือ จับให้มั่นแล้วก็ชมวิวครับ เห็นไหมครับ ป่าที่ถัดไป มันจะมีสีที่ แตกต่างกัน แล้วก็ทำให้เกิดความสวยงามของธรรมชาติ อีกอย่าง หนึ่ง ผมว่าปัญหาไม่ได้อยู่ตอนลง มันอยู่ตอนขึ้น ขาอ่อนแน่เลย ลง มาตรงนี้เราก็จะได้แอร์ของน้ำตก มาประทะเรา แต่ว่าจะให้ดี ต้องลงไปข้างล่างดีกว่า น่าจะเย็นกว่านี้ ตรงนี้คือจุดชมวิ

ชาวบ้าน : ใช่ครับ

พิธีกร : ถึงแล้วครับ น้ำตกเต่าดำ น้ำตกสวยมากแล้วก็ได้ เห็นบรรยากาศของน้ำตกที่มันมีน้ำตกลงมา ทำให้เรารู้สึก สดชื่น แล้วก็เย็นน้ำ น้ำนี้เย็นมาก ๆ เลยครับ ผมว่าลงไปคุ้มค่าจริง ๆ ครับ กับการลงไปน้ำตกที่นี่

(เรียนรู้วิถีชีวิตพันธุ์ชาวม้งบ้านป่าคา จ.กำแพงเพชร ทิวถิ่นแดนไทย 23 มี.ค. 62)

ภาพที่ 31 น้ำตกเต่าดำ

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=rN9rAk7OBU4>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า น้ำตกเต่าดำ ถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอันสวยงามของ จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งภาพที่ 31 แสดงให้เห็นถึงความสวยงามของน้ำตกในแหล่งธรรมชาติ อีกทั้ง รายการยังได้นำเสนอให้ผู้ชมเกิดความตื่นเต้นและความสนุกของการมาท่องเที่ยวที่น้ำตกเต่าดำแห่งนี้ เนื่องจากน้ำตกแห่งนี้มีทางขึ้นที่ลาดชันเกือบเก้าสิบองศา รวมถึงความลื่นของบันไดทางขึ้นจึงทำให้

ผู้ชมนั้นอาจเกิดความหวาดเสียวและลึนระทึกตามผู้ดำเนินรายการ แต่อย่างไรก็ตามการนำเสนอรายการยังได้มีการนำเสนอความงดงามของธรรมชาติรวมทั้งได้บรรยายบรรยากาศที่สดชื่นของน้ำตกแห่งนี้ไว้อย่างละเอียดครบถ้วน ซึ่งทำให้ผู้ชมเกิดความต้องการไปท่องเที่ยวอย่างแน่นอน

จากเนื้อหาดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า จากการชมในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีการนำเสนอกล่าวถึง ความสนุกสนานในการรับชมทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงกิจกรรมแปลกใหม่เฉพาะพื้นที่นั้น ๆ พร้อมกับได้รับความเพลิดเพลินสนุกสนานและประทับใจในการได้ชมรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย”

จากการวิเคราะห์คุณค่าด้านการให้ความรู้และความบันเทิงของรายการสารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้และความบันเทิง ประกอบด้วยหลายประเด็น ได้แก่ วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ วัฒนธรรม แต่ละท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ความสนุกสนานในการรับชม ซึ่งการนำเสนอเนื้อหารายการได้ถ่ายทอดออกมาเพื่อให้ผู้ชมได้รับความรู้พร้อมกับความความบันเทิง และยังได้เห็นถึงวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ และยังสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น คือ ศิลปหัตถกรรมของชาวบ้านที่สะท้อนออกมาผ่านการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งทำให้ชาวบ้านได้นำความรู้ที่มามีมาต่อยอด คิดสร้างสรรค์และนำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ไปจำหน่ายเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับตนเองและชุมชนได้อย่างดี รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” เป็นรายการที่เน้นทั้งสาระ ความรู้ และความสนุกสนาน เพื่อผู้ชมได้มีประสบการณ์ร่วมผ่านจอโทรทัศน์ผู้ชมก็สามารถสัมผัสถึงวิถีชีวิตที่เป็นจริงและได้เห็นถึงกิจกรรมแปลกใหม่เฉพาะพื้นที่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ ที่ชาวบ้านจัดขึ้นมา อีกทั้งยังได้เห็นถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาวบ้านในแต่ละชุมชนท้องถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละกลุ่มชนที่พวกเขาสามารถอนุรักษ์ไว้ได้จนปัจจุบัน

4.2 การให้แง่คิด

ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีการนำเสนอเรื่องแนวคิดในการดำรงชีวิตของชาวบ้านในแง่มุมต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 การสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่

วัฒนธรรมท้องถิ่นถือเป็นมรดกของชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ ที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษอีกทั้งวัฒนธรรมท้องถิ่นยังทำให้ลูกหลานสามารถได้รับรู้เรื่องราวของบรรพบุรุษและท้องถิ่นของตนเอง ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน รักษาถิ่นฐาน วิถีแห่งลาวครั้งบ้านโคก จังหวัดสุพรรณบุรี มีการนำเสนอความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวลาวครั้งที่ยังคงอยู่ในปัจจุบัน จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ผู้ใหญ่พามมาที่หอเจ้านาย ซึ่งเป็นที่เคารพของชาวบ้านทุกคน ใครมากก็ต้องมาบอกกล่าวจะได้เป็นการต้อนรับที่สมบูรณ์ครับ ผู้ใหญ่ครับ ทำไมมีแต่ละขนาดครับ

ชาวบ้าน : หลังใหญ่ก็จะเป็นพ่อขุนหาญแล้วอีกหลังก็เป็นห้องพี่ชายเขา ส่วนด้านข้าง ๆ เป็นทหารองครักษ์ของพ่อขุนหาญ
(รักษาถิ่นฐาน วิถีแห่งลาวครั้งบ้านโคก จ.สุพรรณบุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 2 ก.พ. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ในปัจจุบันชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านโคกยังคงสามารถอนุรักษ์หอเจ้านายหลังนี้ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากในปัจจุบันยังคงสภาพที่สมบูรณ์อย่างมาก อีกทั้งยังคงมีการสืบทอดความเชื่อที่เป็นประเพณีดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวลาวครั้งที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษของตนเองได้เป็นอย่างดี เพราะเมื่อมีบุคคลภายนอกเข้ามาที่หมู่บ้านโคกก็จะต้องไปบอกกล่าวที่หอเจ้านายก่อนจะถือเป็นการต้อนรับที่สมบูรณ์ของชาวลาวครั้ง ซึ่งก็จะทำให้ผู้รับชมและบุคคลภายนอกได้เห็นถึงวัฒนธรรมของชาวลาวครั้งที่นี่ อีกทั้งยังได้เห็นถึงความศรัทธาความใส่ใจของชาวบ้านลาวครั้งบ้านโคกแห่งนี้

ตอน แผ่นดินรวมใจ บ้านแม่ป้อกใน จังหวัดลำพูน มีการนำเสนองานประจำปีของท้องถิ่นที่มีความยาวนานร้อยกว่าปีของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวปกากะญอ เป็นงานสรงน้ำพระธาตุเจ้าเจดีย์ศรี จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ช่วงนี้ชาวบ้านมีงานบุญ เป็นงานสรงน้ำพระธาตุเจ้าเจดีย์ศรีซึ่งชาวบ้านจะเรียกว่าม่อนธาตุครับ

ชาวบ้าน : เป็นงานประจำปีสรงน้ำพระธาตุ เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พฤศจิกายนเป็นเดือนที่ 1 จบเดือนมิถุนายน หนึ่งปีจะมีแค่เพียงหนึ่งครั้ง ทางที่จะขึ้นมีทางรถยนต์และทางเดิน แต่คนส่วนใหญ่เลือกที่จะเดินขึ้นไป พวกเราถือได้ว่าจะได้รับกุศล ที่เราใช้แรง ยิ่งลำบากมากเท่าไรเรายังได้บุญมากขึ้น

พิธีกร : พอเราเดินขึ้นถึงพระธาตุ เราก็จะเห็นผู้คนมาร่วมงานกันเยอะ เต็มไปหมดเลย มีทั้งทุกเพศ ทุกวัย ไม่ว่าจะเป็ นลูกหรือคนเฒ่าคนแก่มาทั้งหมด

ชาวบ้าน : ตรงนี้เรียกว่า พระธาตุเจดีย์ม่อนธาตุ พระธาตุตรงนี้มีอายุร้อยกว่าปี บรรพบุรุษเหล่าให้ฟังว่า เดิมทีก่อนจะมีพระธาตุ จุดที่เราอยู่นี้ เคยเกิดแสงแล้วพุ่งไปหาพระแดง บรรพบุรุษ

ก็เลยมาสร้างเป็นพระธาตุขึ้นมา พอสร้างแล้ว ทำให้การทำมาหากิน ความสุขสบายในชุมชนเราเกิดขึ้น

พิธีกร : เราจะได้เห็นว่า ผู้คนที่มาเขาไม่ได้มาจากหมู่บ้านแม่ป๋อกในอย่างเดียว ก็ยังมีพี่น้องชาวปกากะญอที่มาจากละแวกใกล้เคียงมาร่วมงานกันเยอะเลยครับ ในการสร้างพระธาตุ เขาก็จะมีการเตรียมดอกไม้ ธูปเทียน แล้วก็น้ำที่ใช้ในสร้างพระธาตุ เขาจะใช้น้ำส้มป่อย ซึ่งเขาถือว่าเป็นน้ำสามารถขับไล่สิ่งไม่ดีออกไปได้ หลังจากนั้นเขาก็จะเดินรอบ ๆ พระธาตุแล้วก็พรมน้ำให้กับพระธาตุแล้วขอพรไปด้วย และพอเสร็จพิธีกรรมในเรื่องของการสวดมนต์ก็จะมีการแสดงจากน้องผู้หญิงพ้อนรำและน้องผู้ชายรำดาบให้เราดูครับ

(แผ่นดินรวมใจ บ้านแม่ป๋อกใน จ.ลำพูน : ทั่วถิ่นแดนไทย 31 ส.ค. 62)

ภาพที่ 32 งานสร้างน้ำพระธาตุเจ้าเจดีย์ศรี

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=MrPYhdWN4PI>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในตำบลศรีวิชัย อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน ปัจจุบันยังคงมีการสืบทอดประเพณีท้องถิ่น “งานสร้างน้ำพระธาตุเจ้าเจดีย์ศรี” ภาพที่ 32 ที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนานมากกว่าร้อยปี ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานประเพณีที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชาวตำบลศรีวิชัย อำเภอเถิน จังหวัดลำพูนแห่งนี้ ซึ่งงานประเพณีท้องถิ่น “งานสร้างน้ำพระธาตุเจ้าเจดีย์ศรี” คืองานประเพณีแสดงเห็นถึงความศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อพุทธศาสนาและรวมถึงบรรพบุรุษ เนื่องจากการร่วมประเพณีนั้นชาวบ้านจะต้องมีความตั้งใจและมั่นใจในการเดินทางไปเคารพกราบไหว้พระธาตุเจ้าเจดีย์ศรี เพื่อขอพรให้กับตนเองและครอบครัว ซึ่งการบูชาที่นอกจากมีการสวดมนต์ และการประกอบพิธีกรรมแล้ว ยังมีการแสดงของเด็กชาวปกากะญอมาพ้อนรำและรำดาบให้ชมด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านในปัจจุบันยังคงมีการสืบทอดประเพณีนี้และส่งต่อให้

ลูกหลานของตนได้สืบทอดและเผยแพร่ให้ผู้คนภายนอกพื้นที่อีกด้วย จากการนำเสนอของรายการจะทำให้ผู้ชมได้รับความรู้ ทราบถึงประวัติความเป็นมา และกระบวนการประกอบประเพณีอย่างละเอียดในงานประเพณีสงกรานต์เจ้าเจดีย์ศรี ซึ่งทำให้ผู้ชมได้รู้จักวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นของชาวบ้านตำบลศรีวิชัย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูนได้อย่างดี

ตอน วิถีถิ่นผู้ไท บ้านโพนนาดี จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการนำเสนอถึงพิธีกรรมการเหยาของชาวบ้านที่อยู่หมู่บ้านโพนนาดี จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ก็ได้เวลาไปเรียนรู้กับความเป็นชาวผู้ไท วันนี้ชาวบ้านมารวมตัวกันเยอะเลยครับ พิธีกรรมที่ชาวบ้านจัด นั่นก็คือการเหยา เป็นพิธีกรรมความเชื่อที่มีมานานกว่า 200 ปี เป็นการบูชาผีบรรพบุรุษครับ เรียบร้อยแล้ว แม่ ๆ ก็จะมาผูกข้อไม้ข้อมือบายศรีสู่ขวัญเป็นอีกครั้งครับที่นพฐิติกอบอุ้มมาก ๆ ครับ

(วิถีถิ่นผู้ไท บ้านโพนนาดี จ.กาฬสินธุ์ : ทิวถิ่นแดนไทย 23 ก.พ. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวผู้ไทที่อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านโพนนาดีปัจจุบันยังมีการจัดพิธีกรรมที่ดึงดูดความสนใจ คือ พิธีการเหยา ซึ่งในปัจจุบันชาวบ้านก็ยังให้ความสำคัญและอนุรักษ์อยู่เนื่องจากสัมพันธ์กับเรื่องของความเชื่อในผีบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต ดังนั้น ผู้ชมจึงจะได้เห็นถึงกระบวนการของการประกอบพิธีเหยาและได้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวผู้ไทที่อาศัยอยู่ในบ้านโพนนาดี อีกทั้งยังได้เห็นถึงความรักความสามัคคีต่อกันในกลุ่มชาติพันธุ์ที่ผู้ไทที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน

ตอน สายน้ำสองแผ่นดิน บ้านปากจั่น จังหวัดระนอง มีการนำเสนอประเพณีท้องถิ่นตรุษไทยของวัดปากจั่น ซึ่งเป็นงานพิธีปิดทองให้กับพระพุทธรูปของประเทศไทยที่ได้ัญเชิญกลับมาจากฝั่งประเทศพม่า จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

ชาวบ้าน : พ่อปู่เรื่อง พ่อปู่สอน พ่อปู่อุ้มสามองค์นี้ เดิมทีก็อยู่ที่วัดที่ตั้งอยู่พม่า สาเหตุที่ย้ายมา เพราะว่าฝั่งโน้นเมื่อก่อนมันเป็นเมืองไทยก็มีคนไทยสักการะบูชาอยู่เยอะมาก หลังจากที่พม่าเข้ามาอยู่ตรงนั้น คนไทยก็เริ่มข้ามมาอยู่ฝั่งไทย ทางฝั่งนี้เลยอัญเชิญมาไว้ที่วัดปากจั่น พ่อหลวงปู่เรื่องนี้ก็เป็นพระอาจารย์ที่ตั้งเกี่ยวกับเป็นหมอยาสมุนไพร ท่านทำยาสมุนไพรรักษาช่วยเหลือชาวบ้าน อีกสองท่านก็เป็นเจ้าว่าฝ่ายอุลองจากหลวงปู่เรื่องครับ

พิธีกร : อย่างที่นี้คือชาวบ้านมีความศรัทธากับองค์หลวงพ่อทั้ง 3 ท่านอย่างไรครับ

ชาวบ้าน : คือประเพณีช่วงตรุษไทยของเราทุกปี จะจัดงานพิธีปิดทอง ซึ่งประเพณีนี้ เป็นประเพณีท้องถิ่น เพราะบางที่

แบบคำว่าประเพณีสุดท้ายเขาก็จะลืมบ้างแล้ว

พิธีกร : ส่วนมากจัดงานประเพณีหลายวันไหมครับ

ชาวบ้าน : ก็แล้วแต่ความสะดวก อาจเป็น 3 วัน 5 วัน
อย่างนี้ครับ แต่ต้องมีประเพณี ตรุษไทยแล้วก็สืบทอดต่อกันมาจน
ตลอด จนปัจจุบันนี้ก็ยังจัดประเพณีตรุษไทย เป็นงานประเพณี
ประจำท้องถิ่นของวัดปากจั่นครับ

(สายน้ำสองแผ่นดิน บ้านปากจั่น จ.ระนอง : ทิวถิ่นแดนไทย 7 ก.ย. 62)

ภาพที่ 33 รูปปั้นพ่อบุเรื่อง พ่อบุสอน พ่อบุอุ่น

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=rKR00lu8BtU>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะยุคสมัยหรือการปกครองจะเปลี่ยนไปอย่างไร แต่ความศรัทธาที่อยู่ในใจของชาวบ้านที่อยู่ในหมู่บ้านปากจั่นแห่งนี้ก็ไม่เคยเปลี่ยนไป เนื่องจากมีการอนุรักษ์รูปปั้นพ่อบุเรื่อง พ่อบุสอน พ่อบุอุ่นเข้ามายังฝั่งไทย ดังภาพที่ 33 เพื่อเป็นการสืบทอดประเพณีที่ได้สืบทอดกันมาอย่างยาวนานและยังเป็นการสอนให้ลูกหลานได้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมของเฉพาะท้องถิ่นของหมู่บ้านไม่ให้สูญหายไป และในหมู่บ้านปากจั่นแห่งนี้ก็ยังคงอนุรักษ์และจัดงานประเพณีตรุษไทยมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งก็ถือเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและเป็นงานประเพณีประจำของหมู่บ้านปากจั่น

จากเนื้อหาดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทิวถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ที่ได้นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่องการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ยังคงอยู่ได้ในปัจจุบัน และยังทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงวัฒนธรรมที่มีหลากหลายในแต่ละท้องถิ่นในประเทศไทย โดยชาวบ้านแต่ละพื้นที่นั้นยังคงได้อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นมาจากบรรพบุรุษของตนเอง อีกทั้งยังมีการแสดงออกด้วยการจัดพิธีกรรมหรืองานเทศกาลตามช่วงเวลา ทั้งนี้เพื่อเฉลิมฉลองและให้ลูกหลานได้ตระหนักถึงความสำคัญและสืบทอดกันต่อไป และการนำเสนอรายการยังได้นำเสนอเชิงชวนให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางไปเที่ยวในชุมชนต่าง ๆ ได้อย่างน่าสนใจ และรายการยังได้นำเสนอวัฒนธรรม ความเชื่อ และ

พิธีกรรมท้องถิ่นของชาวบ้าน ซึ่งจะทำให้ผู้ที่รับชมได้รับความรู้ ได้รู้จักและเข้าใจท้องถิ่นต่าง ๆ ในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น อีกทั้งสารคดีโทรทัศน์นี้จะสามารถจุดประกายความคิดผู้ชมเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ยังคงอยู่ในปัจจุบันและเพื่อช่วยกันสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามในชุมชนของตนให้ยาวนานสืบไป

4.2.2 แนวคิดเพื่อการดำรงชีวิต

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำ แนวคิด ไว้ว่า น. ความคิดที่เป็นแนวที่จะดำเนินต่อไป เช่น แนวคิดในการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งแนวคิดสามารถนำไปใช้เพื่อเกิดผลประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอแนวคิดเพื่อการดำรงชีวิต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน วิถีริมแม่น้ำเจ้าพระยา บ้านปะขาว จังหวัดอ่างทอง มีการนำเสนอแนวคิดทำการเกษตร การปลูกพืชแบบผสมผสาน จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : พื้นที่ที่นี้อยู่ติดกับแม่น้ำครับ ทำให้เหมาะกับการทำการเกษตรเลยมีการปลูกพืชแบบผสมผสาน ซึ่งได้ผลดีมาก ๆ เลย สวนของพี่ ใหญ่มาก อย่างนี้เขาเรียกว่าเป็นสวนอะไรครับ

ชาวบ้าน : อันนี้เป็นสวนผสมผสาน เราใช้พื้นที่ปลูกพืชหลาย ๆ อย่างที่อยู่ในแปลงเดียวกัน

พิธีกร : แล้วในแปลงนี้ มีอะไรบ้างครับ

ชาวบ้าน : หลัก ๆ เลยก็จะมีข้าว อ้อย กล้วย พืชผักสวนครัว เราเอาไว้กินเอง เหลือเราก็แบ่งปันแล้วก็จำหน่าย

พิธีกร : ก็คือเหมือนเป็นการสร้างรายได้ให้กับเราด้วยใช่ไหมครับ

ชาวบ้าน : ใช่ครับ

พิธีกร : แล้วอย่างนี้ถ้าสมมุติว่าคนนอกเขาสนใจหรือเขาเข้ามาเขาสามารถทำอะไรได้หรือเปล่า

ชาวบ้าน : ได้ครับ เพราะว่าของเราเป็นเกษตรที่เราสามารถไว้ ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วย คนก็จะมาเรียนรู้กันที่นี้บ่อย ๆ เรียนรู้งานด้วยครับ

พิธีกร : แล้วอย่างนี้ในสวนของพี่ นอกจากจะมีผลไม้ มีพืชผักสวนครัวแล้ว มีบ่อปลาไหมครับ

ชาวบ้าน : คือเราใช้ศาสตร์ของพระราชทานในเรื่องของเกษตรทฤษฎีใหม่ หมายความว่า เราต้องมีแหล่งน้ำ มีแหล่งกักตุน

น้ำใช้เอง วันนี้เราจะพาน้องมาเก็บผักที่เราปลูกไว้เอง ปลอดภัย
แล้วก็จะไปปรุงอาหารเด่นของบ้านปะชาวครับ
(วิถีริมแม่น้ำเจ้าพระยา บ้านปะชาว จ.อ่างทอง : ทั่วถิ่นแดนไทย 9 พ.ย. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า พื้นที่ที่ชาวบ้านอาศัยอยู่ในหมู่บ้านปะชาวแห่งนี้เป็นที่
ที่อยู่ติดกับแม่น้ำ ดังนั้น จึงทำให้ชาวบ้านที่นี่ได้เลือกประกอบอาชีพการเกษตร โดยชาวบ้านที่นี่จะใช้
วิธีการปลูกพืชแบบผสมผสาน ซึ่งชาวบ้านได้นำแนวคิดมาจากหลักปรัชญาเรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่มาใช้
โดยจากบทสัมภาษณ์ผู้ชมจะเห็นได้ว่า ชาวบ้านที่นี่จะเน้นปลูกพืชที่ทำได้ง่าย เช่น ข้าว อ้อย กล้าย
หรือพืชผักสวนครัว ที่นอกจากจะนำมาบริโภคกันเองแล้วแต่ยังมีการแบ่งปันหรือจำหน่ายให้เกิด
รายได้ภายในชุมชนด้วย อีกทั้งยังมีการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้ที่ต้องการเข้ามาเรียนรู้หลักการทำ
การเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างคุณค่าให้แก่ชุมชนและยังสร้างคุณค่าให้แก่บุคคลใน
พื้นที่อื่นเพื่อใช้เป็นแนวคิดในการดำรงชีวิตอีกด้วย

ตอน ชุมชนต้องรัก บ้านห้วยน้ำกิน จังหวัดเชียงราย มีการนำเสนอวิธีการปลูกผักที่
หลากหลาย ซึ่งถือเป็นหมู่บ้านแห่งเศรษฐกิจพอเพียง จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : การที่เราเดินเล่นในหมู่บ้านสิ่งหนึ่งที่เราจะเห็นได้
ก็คือ ทุกบ้านเขาปลูกผักกินเอง ถ้าอยากรู้ว่ามีอะไรบ้างเราก็ต้องไป
ทักกับชาวบ้าน ทำอะไรอยู่ครับ

ชาวบ้าน : ปลูกขึ้นฉ่ายค่ะ

พิธีกร : อ้อ ขึ้นฉ่ายเขาก็จะ ลงไปเหมือน เขาเรียกว่า ลุม
ที่เป็นต้นกล้า ทำให้ต้นกล้าที่เป็นที่แข็งก่อน แล้วค่อย ปลูกลง
ผืนดิน อันนี้ก็คงคือ ใส่กระถาง

ชาวบ้าน : ใช่ค่ะ

พิธีกร : ปลูกหลายอย่างมากเลย ปลูกอะไรบ้าง

ชาวบ้าน : มีคะน้า กะหล่ำ ผักกวางตุ้ง ผักกาดหวาน มี
แทบทุกอย่างค่ะ

พิธีกร : โอ้โฮ ทุกอย่างเลย หันไปมองนี่คือที่นี่ เขาปลูก
เยอะมาก ผักเนี่ยก็ไม่ต้องไปหาซื้อ

ชาวบ้าน : ค่ะ เราปลูกกินเองทุกอย่าง ปลอดภัยพิชด้วย
(ชุมชนต้องรัก บ้านห้วยน้ำกิน จ.เชียงราย : ทั่วถิ่นแดนไทย 1 มิ.ย. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยน้ำกิน มีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย
และในการประกอบอาชีพทางการเกษตรนั้นก็ได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางอีก
ด้วย ซึ่งชาวบ้านในหมู่บ้านแห่งนี้ได้มีการปลูกผักไว้กินเองเกือบจะทุกบ้าน อีกทั้งชาวบ้านยังได้ใส่ใจ

ดูแลในการปลูกตั้งแต่เริ่มปลูกเป็นต้นกล้าจนโตเป็นผักสดที่พร้อมบริโภค และพืชผักของที่นี่ยังปลอดสารพิษ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความใส่ใจของชาวบ้านที่นี่ในการทำการเกษตร และยังได้เห็นถึงความพอเพียงที่ได้นำมาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตอีกด้วย

ตอน ถิ่นสุข บ้านดอนตะโหนด จังหวัดสิงห์บุรี มีการนำเสนอประโยชน์ของการใช้แนวคิดเพื่อการดำรงชีวิต จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ผู้ใหญ่มีวิธีการทำการเกษตรแบบไหนครับ

ชาวบ้าน : เอาแนวคิดของเรื่องของโคกหนองนาโมเดลมาใช้ แต่เดิมที่นี่เป็นนาเรียบหมดเลย เป็นนาทั้งหมด 8 ไร่ เรามาจัดการพื้นที่โดยมีการขุดล้อมน้ำ เพื่อเก็บ กักน้ำ ดินใกล้ ๆ ขุดหนองเรามาพันโคกที่ไว้เป็นที่อยู่อาศัยเป็นคอกสัตว์ต่าง ๆ ปลูกพืชผักต่าง ๆ ด้านนั้นเป็นนาข้าวที่ปลอดสารพิษ ไม่ใช่ปุ๋ยเคมี เราใช้ปุ๋ยจากมูลไส้เดือน ต้องเลี้ยงไส้เดือนเพื่อทำปุ๋ย เลี้ยงปลาเป็นธรรมชาติ เราไม่ได้เน้นเป็นธุรกิจจะต้องมีปลานั้น ปลานี้ ปล่อยให้ตามธรรมชาติ

(ถิ่นสุข บ้านดอนตะโหนด จ.สิงห์บุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 22 มิ.ย. 62)

ภาพที่ 34 แนวคิดเรื่องโคกหนองนาโมเดล

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=Rcia0W7JEkw>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านดอนตะโหนดแห่งนี้ได้มีการใช้แนวคิดทางการเกษตรแบบโคกหนองนาเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งแนวคิดโคกหนองนาโมเดลชาวบ้านจะใช้วิธีการกักน้ำเพื่อการปลูกข้าวดังภาพที่ 34 ซึ่งการใช้แนวคิดเกษตรในรูปแบบนี้จะทำให้ชาวบ้านที่มีผลผลิตที่สมบูรณ์และแตกต่างกับพื้นที่อื่น เนื่องจากพืชผักที่มีผลผลิตที่สวยงามและยังปลอดสารเคมีด้วย ดังนั้น จึงทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงการใช่วิธีการต่าง ๆ ในการเพาะปลูกที่เน้นความเป็นธรรมชาติจากการใช้แนวคิดใหม่ ๆ มาดำรงชีวิตและประกอบอาชีพของชาวบ้านซึ่งถือได้ว่าผู้ชมจะได้รับความรู้และได้รับ

ประโยชน์จากการชมอย่างยิ่ง

จากเนื้อหาดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า รายงานสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่องแนวคิดเพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ได้มีการนำแนวคิดและทฤษฎีที่หลากหลายใช้ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตประจำวันเช่น แนวคิดเรื่องการทำเกษตรที่ได้รับผลอย่างคุ้มค่า อีกทั้งยังทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงความรักความสามัคคีของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน มีการแบ่งปันผลผลิตทางการเกษตรกัน และยังได้เห็นแนวทางการได้พืชผักที่สมบูรณ์เพื่อนำไปขายซึ่งเป็นการหารายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัวได้อย่างดี และจะทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงประโยชน์ของการนำแนวคิดทฤษฎีมาใช้ในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอย่างพอเพียง

จากการวิเคราะห์คุณค่าด้านการให้แง่คิดของรายงานสารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ในรายงานสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณค่าด้านการให้แง่คิดประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ คือ การสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่พร้อมกับการนำแนวคิดทฤษฎีมาใช้ในการดำรงชีวิตของชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ อีกทั้งยังทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายซึ่งเป็นมรดกของแต่ละชุมชนท้องถิ่นที่ชาวบ้านได้สืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน และชาวบ้านก็ยังอนุรักษ์ไว้กันอยู่เพื่อให้ลูกหลานได้สืบทอดวัฒนธรรมของตนเองต่อไป และการนำเสนอคุณค่าของรายการยังทำให้ผู้ชมได้เข้าใจถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ได้นำแนวคิดมาประยุกต์ใช้ในการทำการเกษตร และได้เห็นถึงการดำรงชีวิตที่มีการผสมผสานทั้งแบบสมัยใหม่และรูปแบบดั้งเดิมของชาวบ้านที่อยู่ในแต่ละท้องถิ่นได้อย่างลงตัว ซึ่งก็จะทำให้ผู้ชมเกิดความรู้และเห็นแง่คิดมุมมองใหม่ ๆ ของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

4.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

ในรายงานสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้นำเสนอการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.3.1 การอนุรักษ์พันธุ์พืช

การอนุรักษ์พันธุ์พืชถือเป็นแนวคิดรูปแบบหนึ่งที่สามารถทำให้ธรรมชาติยังคงอยู่คู่กับชุมชนได้มาโดยตลอด ซึ่งรายงานสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอการอนุรักษ์พันธุ์พืช ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน *วิถีถิ่นลุ่มน้ำเพชร บ้านถ้ำเสือ จังหวัดเพชรบุรี* ได้นำเสนอเนื้อหาด้านการอนุรักษ์พันธุ์พืชให้กับผู้รับชม โดยพิธีกรในรายการได้ร่วมทำกิจกรรมการอนุรักษ์กับชาวบ้าน จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : เรามาเรียนรู้การทำกระสุน ที่ผสมกับเมล็ดพันธุ์กัน
 ชาวบ้าน : เริ่มจากเราหยิบดินขึ้นมา เอามาบีบเพื่อ
 ต้องการนำเมล็ดมาฝัง อันดับแรกเราก็เอามาคลึง ๆ นวดให้
 เนื้อดินเข้ากันให้ดี เสร็จแล้วทำดินให้แบน ๆ และใส่ไป 1 เมล็ด
 ฝังแดดให้แห้ง ตากแดดไว้ให้แห้ง ประมาณ 1-2 วันค่ะ เพื่อที่จะ
 เอาไปยิงเพื่อปลูกป่า

พิธีกร : เรามีวิธีเลือกไหมครับว่าทำไมต้องใช้เมล็ดพันธุ์
 ต้นนี้หรืออะไรยังไง

ชาวบ้าน : ส่วนใหญ่เราก็จะใช้เป็นไม้ใหญ่ค่ะเป็นไม้
 เบญจพรรณ หรือไม้ท้องถิ่นที่เรามีอยู่แล้วเพื่อปลูกเพิ่มเข้าไป อย่าง
 วันนี้ใช้เมล็ดกล้วยพฤษ

พิธีกร : การยิงหนังสติ๊กของผมในวันนี้ สนุกดีและได้
 กระจายเมล็ดพันธุ์ให้กับผืนป่าครับ
 (วิถีถิ่นลุ่มน้ำเพชร บ้านถ้ำเสือ จ.เพชรบุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 28 ก.ย. 62)

ภาพที่ 35 การทำกิจกรรมปลูกป่าด้วยการยิงกระสุนเมล็ดพันธุ์พืช

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=nQdoLmzvFX8>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านถ้ำเสือที่นี่ได้มีวิธีการปลูกป่าที่น่าสนใจและได้
 ประโยชน์เป็นอย่างมาก โดยการนำเอาเมล็ดพันธุ์ท้องถิ่นมาประยุกต์ ดังภาพที่ 35 โดยนำมายิงกับ
 หนังสติ๊กเข้าสู่ผืนป่า ซึ่ง ภูมิปัญญาของชาวบ้านแห่งนี้ ชาวบ้านจะมีวิธีการคือฝังเมล็ดพันธุ์ของ
 ต้นกล้วยพฤษลงในดินแล้วนำไปตากแห้ง จากนั้นนำไปยิงโดยใช้หนังสติ๊กเข้าสู่ป่า โดยเป็นวิธีหนึ่ง
 ที่ง่ายและมีความสร้างสรรค์เป็นอย่างมาก ซึ่งกิจกรรมยิงหนังสติ๊กปลูกดินที่ชุกซ่อนเมล็ดพันธุ์พืชไว้
 เกิดขึ้นก็เพื่อวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ป่าไม้ ขยายพืชพันธุ์ และยังสามารถช่วยการรักษาดินให้
 อุดมสมบูรณ์ ดังนั้น ผู้ที่ชมในตอนนี้นี้ก็จะสามารถได้รับความรู้โดยนำวิธีการขยายพันธุ์พืชอย่างการยิง

กระสุนเมล็ดพืชนี้ มาประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์พันธุ์พืชในพื้นที่ต่าง ๆ ได้จริง

ตอน เทียวไทยวิถือนุรักษ์ ชุมชนตำบลหนองโรง จังหวัดกาญจนบุรี ได้นำเสนอเกี่ยวกับ
ด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชนพันธุ์พืช จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ตรงจุดนี้ เราเรียกว่าอะไรครับ

ชาวบ้าน : คุณย์เรียนรู้ป่าชุมชนครับ ป่าชุมชนที่จริงแล้วก็คือ เมื่อก่อนตรงนี้เป็นป่า เมื่อปีสองพันห้าร้อยสิบห้า ลิบหก มีคนเข้าไปปลุกอ้อย แต่ตรงคนที่ปลุกอ้อยตรงนั้นเป็นหลังคาบ้าน พอฝนตกตรงนั้น น้ำจะไหลลงมาสู่สระ ชาวบ้านเดือดร้อน ใช้น้ำอุปโภคบริโภคไม่ได้ก็เลย เข้าไปขอพื้นที่คืน ถ้าเราไม่ดูแลรักษา ตรงนี้ สารเคมีจากไร่อ้อยอะไรเนี่ยจะไหลลงมา แล้วผลก็จะเกิดขึ้น ชาวบ้านที่ใช้น้ำจากตรงนั้น

พิธีกร : นี่คือเส้นทาง ก่อนที่จะไปป่าชุมชน คุณอาได้เล่าให้ฟังว่า จะมีเขตป่าประมาณลึบกว่าไร่ ซึ่งตรงนี้จะบอกว่า ปล่อยฟรี ฟรีในที่นี้หมายถึงว่า ชาวบ้านสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ได้เลย เพราะว่าจะมีต้นต้นยูคาลิปตัสเก่า ๆ ที่เราขอพื้นที่คืนมา แต่ว่าสามารถตัดเอาไปทำคอกวัว คอกควายได้ใช้ประโยชน์จากป่าตรงนี้ได้ ซึ่งนั้นก็แปลว่า ถ้าเราไม่รักษา เราก็จะไม่มีไม้ใช้ อันนี้คือพื้นที่ตรงนี้อ่าไว้ใช้สอยครับ ถัดเข้าไปจะเป็นป่าชุมชนที่เราบอกว่าสามารถที่จะมีเห็ดมีอะไรขึ้นเนี่ย เราจะได้เห็นกันครับ ชาวบ้านใช้เวลาฟื้นฟูลึบกว่าปี สิ่งที่ได้กลับมา คือ ความเขียวขจี ธรรมชาติ และชีวิตที่รายล้อมก็ได้ใช้ประโยชน์จากป่า อุดมสมบูรณ์มากขึ้น

ชาวบ้าน : เราต้องรู้เลยว่า ต้นไม้ในป่ามีกี่ชนิดแล้วก็มีคาร์บอนเท่าไรต่อปี แล้วทุกปีเราก็จะมาสำรวจว่า ได้คาร์บอนเยอะไหมและต้องรู้ว่า ต้นไม้มีประโยชน์สรรพคุณอย่างไร และได้ตั้ง “คันทวน” ที่ที่อื่นไม่มี แล้วคำนี้ก็ไม่ค่อยมีในพจนานุกรม เป็นภาษาถิ่นบ้านเรา หมายความว่าเขตดูแลป่าไม้ของแต่ละคน

พิธีกร : อุดมสมบูรณ์ของที่นี่ คือ ป่านี้มีอาหารทั้ง 12 เดือนเลย หมุนเวียนกันไป ก็มาจากสิ่งที่เรารักษาไว้ เราจะเห็นเลยว่าที่นี่เขามีทุกอย่างเลย ถ้าเราช่วยกันดูแลแล้ว ได้อากาศที่ดี ได้อาหารที่สมบูรณ์ อันนี้แหละคือประโยชน์ของป่า

(เทียวไทยวิถือนุรักษ์ ชุมชนตำบลหนองโรง จ.กาญจนบุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 17 ส.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชุมชนตำบลหนองโรงแม้ว่าจะเป็นชุมชนเล็ก ๆ แต่ชาวบ้านที่นี่ก็มีการร่วมมือร่วมใจกันในการอนุรักษ์ป่าไม้ในชุมชน ดังนั้น ชุมชนแห่งนี้จึงได้มีการสร้างศูนย์เรียนรู้ป่าชุมชนขึ้นมา ซึ่งจากเดิมจะมีคนเข้าไปเพาะปลูกทำการเกษตรในป่าซึ่งทำให้พื้นที่ป่าไม่เกิดความเสียหายและเสื่อมโทรม ดังนั้น ชาวบ้านจึงร่วมแรงร่วมใจกันฟื้นฟูป่าด้วยการปลูกต้นไม้มานานาชนิดทดแทนจนเกิดเป็นป่าไม้ที่สมบูรณ์ที่ช่วยหล่อเลี้ยงชีวิตของคนในชุมชนแห่งนี้ และการบริหารจัดการดูแลป่าไม้ที่นี้จะมีจิตอาสาที่ร่วมกันรักษาป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในชุมชนซึ่งได้ร่วมกันรับผิดชอบและมีการจัดทีมงานสำรวจป่าไม้ทุกปีเพื่อบันทึกการมีอยู่ของต้นไม้มานานาชนิด

การนำเสนอของรายการจะทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงความตระหนักของชาวบ้านชุมชนตำบลหนองโรงที่มีความใส่ใจต่อป่าไม้ และยังทำให้เห็นว่าชุมชนมีอากาศที่บริสุทธิ์และมีพืชพันธุ์ต่าง ๆ ที่นำไปรับประทานได้ตลอดทั้งปี ซึ่งทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงคุณค่าของการอนุรักษ์ รักษาธรรมชาติป่าไม้ให้คงอยู่ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ลูกหลานรุ่นต่อไปได้เรียนรู้ธรรมชาติ และเห็นคุณค่าว่ามนุษย์ก็ยังคงต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติเสมอ ดังนั้น จึงต้องช่วยกันอนุรักษ์ป่าไม้อนุรักษ์ธรรมชาติต่อไป

ตอน วิถีถิ่นลุ่มน้ำเพชร บ้านถ้ำเสือ จังหวัดเพชรบุรี ได้มีการนำเสนอเกี่ยวกับด้านการอนุรักษ์พันธุ์พืชด้วยวิธีการสร้างธนาคารต้นไม้ขึ้นมา จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ที่นี่คือเวลานักท่องเที่ยวมาต้องมาเรียนรู้ ก็คือธนาคารต้นไม้ จุดประสงค์ของธนาคารต้นไม้เกิดขึ้นอย่างไร

ชาวบ้าน : มีนโยบายที่จะส่งเสริมให้กับชาวบ้าน ปลูกต้นไม้ เพื่อเป็นการหลักค้ำคินโทษ หรือปลูกต้นไม้ใช้หนี้เพื่อตามนโยบายตอนนั้น แล้วต่อมาก็มีการส่งเสริมให้ปลูกต้นไม้ เพื่อไว้เป็นมรดก ตามพระราชดำริ ปลูกป่า 3 อย่างประโยชน์ 4 อย่าง ปลูกใช้สอย การแปรรูป เป็นไม้สำหรับก่อสร้าง และสำคัญที่สุด คือ อันที่ 4 อนุรักษ์ดินและน้ำและสิ่งแวดล้อม และที่นี่ไม่ใช้ป่า แต่เป็นกิ่งหนึ่งของป่า ที่เรียกว่าธนาคารต้นไม้ เป็นของชาวบ้านของเรา มีการปลูกต้นไม้แต่ละชนิดร่วมกัน เป็นไม้ที่ใช้ผลประโยชน์กับชุมชนได้กับครอบครัวได้ ต้นที่อายุเยอะที่สุดมีสิบกว่าปีครับ

(วิถีถิ่นลุ่มน้ำเพชร บ้านถ้ำเสือ จ.เพชรบุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 28 ก.ย. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านถ้ำเสือมีนโยบายการส่งเสริมการเพาะปลูกต้นไม้ โดยได้สร้างธนาคารต้นไม้ขึ้นมาเพื่อเป็นการร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติ ป่าไม้ต่าง ๆ ในชุมชน และยังทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของป่าไม้ตามธรรมชาติต่าง ๆ สิ่งแวดล้อม ซึ่งเมื่อผู้รับชมได้มีโอกาสเดินทางไปเที่ยวที่หมู่บ้านแห่งนี้ก็จะสามารถไปเที่ยวชมธนาคารป่าไม้ของหมู่บ้านพร้อมทั้งยังสามารถร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้โดยการปลูกต้นไม้ในชุมชนด้วย

ตอน แสงแรกแห่งสยาม บ้านชะชอม จังหวัดอุบลราชธานี ได้นำเสนอเกี่ยวกับการใช้ ป่าไม้ให้เป็นประโยชน์เช่น การนำเปลือกไม้ออกมาเพื่อไปต้มแล้วกักสีของต้นไม้เพื่อย้อมผ้า ทำเป็น เสื้อผ้า ซึ่งชาวบ้านได้นำเสนอเทคนิควิธีการในการอนุรักษ์ป่าไม้ร่วมด้วย จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : เวลาเอาเปลือกออกมา เราทำอย่างไรครับ

ชาวบ้าน : จะตากเอาเปลือกค่ะ

พิธีกร : ตากบางจุดไม่ให้ต่อเนื่องกัน

ชาวบ้าน : ค่ะ ไม่ให้ถึงแกน เพราะต้นไม้จะได้มีการ

ซ่อมแซมตัวเอง ก็จะตากเฉพาะผิวของต้นไม้ เอาไปทำเป็นสี

(แสงแรกแห่งสยาม บ้านชะชอม จ.อุบลราชธานี : ทิวถิ่นแดนไทย 24 ส.ค. 62)

ภาพที่ 36 ตากเปลือกต้นไม้

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=HK4fuVh9WPw>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านหมู่บ้านชะชอมจะมีเทคนิควิธีการในการตาก เปลือกไม้ของต้นไม้ออกมา ดังภาพที่ 36 แล้วจากนั้นก็นำไปต้มเพื่อนำสีของเปลือกไม้มาย้อมเป็นสี ของเสื้อผ้าซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างสร้างสรรค์โดยไม่ทำลายธรรมชาติ เนื่องจากเปลือกไม้ที่ ชาวบ้านตากออกมาก็จะสามารถขึ้นใหม่ได้และชาวบ้านก็สามารถกลับมาตากเปลือกไม้ใหม่ได้ ซึ่งก็ ทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงการใส่ใจละเอียดและวิธีการการอนุรักษ์ดูแลป่าไม้ของชาวบ้าน

จากเนื้อหาดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทิวถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้นำเสนอเรื่องการอนุรักษ์พันธุ์พืช ซึ่งจะเห็นได้ว่าในแต่ละพื้นที่ชาวบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้ มีความคิดสร้างสรรค์โดยการใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติและรวมถึงได้อนุรักษ์พันธุ์ พืชร่วมด้วย ซึ่งการที่ชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ ได้ร่วมกันอนุรักษ์ให้ป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์นั้นก็ เพื่อให้ธรรมชาติยังคงอยู่เพราะมนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติ อีกทั้งเพื่อให้ลูกหลานสามารถดำเนินชีวิต ร่วมกับธรรมชาติอย่างอุดมสมบูรณ์ต่อไป

4.3.2 การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์

การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่มนุษย์มีความพยายามในการรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ตามธรรมชาติ ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน *อ่าวครามที่หลงรัก บ้านอ่าวคราม จังหวัดชุมพร* ได้มีการนำเสนอชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านอ่าวครามเพื่อทะเลยังมีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งมีการจัดวิธีการอนุรักษ์พันธุ์ของปูขึ้นมา จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : เรามาดูขั้นตอนของการอนุรักษ์อย่างหนึ่งของชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านทุกคนจะช่วยกัน เวลาเขาจับปูมาได้ บางส่วนที่ของปูก็เป็นไข่ ที่เขาเรียกว่าไข่นอก เขาจะเอามาทำอะไรครับ

ชาวบ้าน : จะเอามาตัดออก แล้วเอาไปปล่อยที่ออกซิเจน เพื่อฝากอนุบาลเป็นตัวปู และปล่อยไข่นอกไปในน้ำ ไข่ที่ใช้ได้ต้องไม่เกิน 6 ชั่วโมงหลักจากขึ้นจากน้ำ สามารถพาไข่ไปฝากธนาคารได้ ถ้าเกินโอกาสตายเยอะกว่า

พิธีกร : หลังจากเราได้รวมทำการกับธนาคารอย่างนี้ ทำไมเราถึงที่อยากจะทำรวม ในความคิดเราคิดอย่างไร

ชาวบ้าน : จับปูไปปูก็น้อยลง พอเราได้รวมกับธนาคาร ก็คือมีลูกปูมากขึ้น จากเมื่อก่อนวันหนึ่งได้สองสามโล ตอนนี้ได้มาเป็นลิบกว่าโลเกือบยี่ลิบโล ได้เยอะขึ้นและถ้าเราไม่ฝากธนาคารเอาไปขาย คนที่กินเขาก็ไม่กินไข่นอกอยู่แล้ว สุดท้ายก็เสียประโยชน์เปล่าไป

(*อ่าวครามที่หลงรัก บ้านอ่าวคราม จ.ชุมพร : ทั่วถิ่นแดนไทย 13 ก.ค. 62*)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่หมู่บ้านอ่าวครามมีการสร้างธนาคารปูขึ้นทั้งนี้ก็เพื่อให้ชาวบ้านได้นำไข่ปูที่อยู่นอกตัวปูมาฝาก ณ ธนาคารปูแห่งนี้ จากนั้นเมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมก็จะนำไข่ปูไปปล่อยลงในทะเลอีกครั้ง การทำแบบนี้จะทำให้สัตว์น้ำรวมถึงแหล่งน้ำสามารถคงอยู่ในสภาพที่อุดมสมบูรณ์ และยังทำให้ชาวบ้านได้รับผลประโยชน์ไปด้วยคือเมื่อมีการอนุรักษ์ประชากรปูก็จะทำให้ชาวบ้านจับปูได้มากขึ้นและมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งก็จะเห็นได้ว่าชาวบ้านที่นี่มีส่วนร่วมกันในการสร้างจิตสำนึกแล้วร่วมใจกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล เพื่อทำให้ทะเลของหมู่บ้านอ่าวครามแห่งนี้มีความสมบูรณ์ตลอดไปและจะทำให้มีปูอยู่คู่กับทะเลและชาวบ้านสร้างรายได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ตอน *เสน่ห์ทะเลใต้บ้านสามช่องเหนือ จังหวัดพังงา* ได้มีการนำเสนอธนาคารหอยแครง เพื่อให้ปริมาณหอยมากขึ้นและแหล่งน้ำยังคงอุดมสมบูรณ์เหมือนเดิม จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

ชาวบ้าน : ก็ไปไม่ไกลครับ ประมาณสัก 500 เมตร ครับ
 ไปที่ธนาคารหอยแครงครับ หอยแครงที่นี่เป็นหอยแครงของกลุ่ม
 อนุรักษ์ของหมู่บ้านครับ และเพ็องฟูล์ตอร์น้ำเป็นเศรษฐกิจของ
 หมู่บ้านครับ โอเคไปเลยครับ

พิธีกร : มาไม่ได้ไกลนะครับ ขึ้นเรือมานะครับ หมู่บ้านอยู่
 ตรงกันข้ามนี้เอง เราก็ निकต้องออกไปข้างนอกครับ ไม่ไหลครับ ตรงนี้
 เนี่ยเป็นธนาคารไซ้ใหม่ครับ

ชาวบ้าน : ครับ เป็นธนาคารหอยแครงครับ ในนี้มี
 พนักงานธนาคาร เขาบริหารจัดการเรื่องแครง แครงที่เป็นนี้ก็
 เพราะมีนักท่องเที่ยวทุกวัน

พิธีกร : น้อง ๆ ที่มาในเรือเนี่ยครับ นี่ก็จะเป็นกลุ่มหนึ่งนะ
 ครับ ที่ดูแลนักท่องเที่ยวให้ข้อมูลนักท่องเที่ยวเป็นมัคคุเทศก์ด้วย
 ครับ โอเคไปเก็บหอยกันครับ ผมสังเกตเห็นว่า ชาวบ้านเนี่ยเวลา
 เขาเก็บหอย เขาจะเอาขนาดสามารถกินได้เท่านั้น ตัวเล็ก ๆ เขา
 ยังปล่อยให้ก่อนครับ แล้วก็ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ชาวบ้านช่วยกันอนุรักษ์
 อย่างนักท่องเที่ยวมาเนี่ยเก็บแล้ว เขาอยากได้หอยไปกิน ชาวบ้าน
 ก็จะ ชั่งกิโลไปขายครับ เงินที่ได้มาเขาไม่ได้เข้ากระเป๋าใครครับ แต่
 เขาจะเอาไปซื้อพันธุ์ของหอยมาปล่อย นี่เป็นรูปแบบการอนุรักษ์
 อย่างหนึ่ง แล้วก็เรียกว่าไม่ได้กินอย่างเดียวนะครับ ช่วยกันให้
 ปริมาณหอยมากขึ้นด้วยครับ

(เล่นทะเลใต้บ้านสามช่องเหนือ จ.พังงา : ทิวถิ่นแดนไทย 6 เม.ย. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านสามช่องเหนือ จังหวัดพังงาแห่งนี้ได้มีการตั้งกลุ่ม
 เพื่อร่วมกันอนุรักษ์สัตว์น้ำที่เรียกว่าหอยแครง ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับหมู่บ้านโดยชาวบ้านร่วมกันสร้าง
 ธนาคารหอยแครงขึ้นมาเพื่อให้สัตว์น้ำที่มีอยู่นานาชนิดยังคงมีอยู่ อีกทั้งยังเป็นการช่วยอนุรักษ์
 ทรัพยากรทางทะเลให้คงอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ โดยชาวบ้านได้จัดกิจกรรมการอนุรักษ์ให้กับ
 นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสกับธรรมชาติที่นี่ ได้ทดลองลงมือปฏิบัติเพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้ชม
 รายการได้เรียนรู้และเห็นถึงคุณค่าของทะเลพร้อมทั้งได้รับประทานของอร่อยได้ด้วย นอกจากนี้ได้รับ
 ผลประโยชน์ด้านการเศรษฐกิจแล้วชาวบ้านยังมีรายได้อีกด้วย

ตอน เรียนรู้วิถีแห่งชุมชนนาเกลือ จังหวัดชลบุรี ได้มีการนำเสนอการอนุรักษ์พันธุ์
 ปลาด้วยวิธีทำซั้ง จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ทำอะไรกันอยู่คะพี่

ชาวบ้าน : ทำซั้งครับ

พิธีกร : ซั้งเขาเอาไว้ทำอะไรครับ แล้วซั้งอันนี้เอาไว้จับอะไรบ้างครับ

ชาวบ้าน : เอาไว้ทิ้งให้ปลามาอาศัยอยู่และเอาไว้ทิ้งไว้ให้ปลามาตอมครับ ที่ใหม่ ๆ ปลายังไม่เท่าไร ถ้าทิ้งเป็นเดือน ปลาจะมาอยู่เยอะเลย

พิธีกร : คือมาตอม?

ชาวบ้าน : มาตอมก็เหมือน บ้านปลาครับ

พิธีกร : อ้อครับ ก็คือทำจากเชือก ธรรมดาหรือครับ ที่ทิ้งไว้ประมาณเดือนหนึ่ง แล้วแบบนี้เขาถือว่าเป็นการอนุรักษ์พันธุ์ปลาไหมครับ

ชาวบ้าน : ครับ อนุรักษ์ด้วยครับ ก็ไม่ได้ไปทำให้สิ่งแวดล้อมเสียหาย แค่มานำเอาหินไปถ่วงไว้ มันก็ขึ้นมา อันนี้ก็จะปลิวตามน้ำไป ปลาที่อาจมาเอาไข่มาวางหรือปลาหมึกครับ

(เรียนรู้วิถีแห่งชุมชนนาเกลือ จ.ชลบุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 2 มี.ค. 62)

ภาพที่ 37 ทำซั้ง

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=t6reo8KVRKM>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่ชุมชนนาเกลือมีความคิดสร้างสรรค์ในการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลให้ยังคงอุดมสมบูรณ์ ด้วยวิธีการทำซั้งภาพที่ 37 โดยชาวบ้านได้นำเชือกมาทำให้เป็นสายแล้วจากนั้นก็ปล่อยทิ้งไว้ในน้ำ เพื่อให้สัตว์ในทะเลมาตอมมาอยู่อาศัยกัน การทำซั้งนั้นก็เพื่อให้สัตว์ในทะเลได้อยู่อาศัยและเป็นการอนุรักษ์รักษาทรัพยากรทางทะเล ซึ่งชาวบ้านก็สามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันกับทะเลและได้รับผลประโยชน์จากทะเลและพร้อมอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำทางทะเลให้มีความสมบูรณ์

ตอน สุขไม่รู้ลืม บ้านบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี ได้มีการนำเสนอธนาคารที่อนุรักษ์พันธุ์สัตว์ เพื่อเก็บสายพันธุ์ของนิเวศวงจรชีวิตให้อุดมสมบูรณ์ จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : อันนี้ที่เราทำอยู่ เราเรียกว่าอะไรครับ

ชาวบ้าน : ธนาคารปูครับ คือว่าคนในชุมชนเขาได้ปูไข่ นอกกระดอง เขาจะไม่ขายและเอามาฝากกับธนาคาร เพราะในธนาคารเราหรือศูนย์เราคือไม่กิน ไม่ขาย ไม่ซื้อ ปูไข่นอกกระดองอยู่แล้วครับ คือปูที่มีไข่ เราจะไม่ขาย แต่เราจะเลี้ยงให้เขา เพื่อขยายพันธุ์ให้เขา และเมื่อเอาปูที่ฝากเอาไปถอน จะกลายเป็นหมื่น เป็นแสน

(สุขไม่รู้ลืม บ้านบางสระแก้ว จ.จันทบุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 6 ก.ค. 62)

ภาพที่ 38 ธนาคารปู

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=mdR8hPtFj0o>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่นี่ได้มีการอนุรักษ์ระบบนิเวศของสัตว์น้ำ กล่าวคือชาวบ้านได้ร่วมกันสร้างธนาคารปูเพื่อช่วยขยายพันธุ์ปู ดังภาพที่ 38 ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่าอาชีพชาวประมงถือเป็นอาชีพที่หารายได้จากท้องทะเล แต่สุดท้ายแล้วพวกเขา ก็ยังไม่ลืมบุญคุณของทะเลที่ทำให้พวกเขามีรายได้เลี้ยงชีพและมีชีวิตที่ดี จากการนำเสนอของรายการจึงได้เห็น ชาวประมงเหล่านี้ได้กลับมาช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรต่าง ๆ ทางทะเล ดังจากตัวอย่างตอน สุขไม่รู้ลืม ที่ได้มีการนำเสนอการสร้างธนาคารปูไว้อย่างน่าสนใจซึ่งผู้ชมสามารถเรียนรู้ระบบนิเวศของปูได้อย่างดี และการมีธนาคารปูนั้นถือเป็นการร่วมมือร่วมใจกันของมนุษย์ที่ช่วยอนุรักษ์และช่วยขยายพันธุ์ปูให้คงอยู่คู่กับท้องทะเลตลอดไป

จากเนื้อหาดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอเรื่องการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ ซึ่งผู้ชมจะเห็นได้ว่าชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในแต่ละท้องถิ่นชุมชนจะมีวิธีการคิดการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำอย่างสร้างสรรค์ โดยการร่วมกันสร้างธนาคารฝากสัตว์ต่าง ๆ ทางทะเลขึ้นมา ทั้งนี้ก็เพื่อช่วยกันอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ให้ยังคงอยู่ในระบบนิเวศอย่างยั่งยืนต่อไป อีกทั้งก็

เพื่ออนาคตของลูกหลานด้วย จากการทำชาวบ้านได้ร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำนั้นจึงทำให้ชาวบ้านได้รับผลประโยชน์อย่างคุ้มค่าจากทางทะเล และยังทำให้นักท่องเที่ยวและผู้ชมรายการได้เรียนรู้และเห็นวิธีการรักษาอนุรักษ์ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้ธรรมชาติยังคงอยู่คู่กันกับมนุษย์ต่อไป ซึ่งสามารถเป็นเสน่ห์ที่ดึงดูดความสนใจของผู้ชมรายการและนักท่องเที่ยวได้อย่างดี

4.3.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นวิถีโดยมนุษย์คิดสร้างสรรค์ออกมาเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้คงอยู่ ซึ่งในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน *เดินตามวิถีไทยวน บ้านคูบัว จังหวัดราชบุรี* ได้นำเสนอการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้วิธีการสร้างวงจรรีไซเคิลจากธรรมชาติ จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : เห็นไหมครับ อันนี้ไม่ใช่ลอยกระทงที่เอาไปลอยน้ำนะครับ อันนี้เป็นกระทงที่เอาไว้ใส่ผักไทย แทนจานกระดาษ จานพลาสติก เป็นความใส่ใจของพ่อค้าแม่ค้าในตลาดนี้ ทุกอย่างได้มาจากธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นกาบกล้วย ปลีกล้วย สิ่งเหล่านี้ทำให้เราลดการใช้ถุงพลาสติกครับ

(เดินตามวิถีไทยวน บ้านคูบัว จ.ราชบุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 27 เม.ย. 62)

ภาพที่ 39 กระทงที่เอาไว้ใส่อาหารแทนจานกระดาษจานพลาสติก

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=3VCRWBpyTwM>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านไทยวนหมู่บ้านคูบัวแห่งนี้ได้ใช้กาบกล้วยและปลีกล้วยนำมาประดิษฐ์เป็นจานใส่อาหารในการขายของกินต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวดังภาพที่ 39 ดังนั้นจึงทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงประโยชน์จากการนำพืชที่มีอยู่พื้นที่ชุมชนนั้น ๆ มาประยุกต์ใช้สอยเป็นของใช้ในรูปแบบต่าง ๆ และยังถือเป็นการลดต้นทุนในการค้าขายชาวบ้านได้ด้วย

ตอน มากกว่าคำว่าสุข เสน่ห์บ้านผาหมอน จังหวัดเชียงใหม่ ได้นำเสนอการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวปกากะญอมีแนวคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : นี่คือน้ำร้อนนะครับ สิ่งแรกคือน้ำเย็นมาก อันที่สองคือช่วงนี้เป็นช่วงที่น้ำทุกที่จะแห้ง แต่ที่บ้านของเรายังมีน้ำให้ใช้อยู่ ยังมีน้ำตกใหญ่ ๆ แบบนี้ให้เห็น อันนี้ผมว่าเป็นความสำคัญของการดูแลรักษาถิ่นไซ้ใหม่พี

ชาวบ้าน : ปลูกต้องครับ เพราะป่า ต้นน้ำเป็นป่าที่แบบพื้นที่ใหญ่ แล้วก็ป่าส่วนใหญ่เป็นป่าดิบ ป่าดิบชื้นป่าฝนป่าเมฆ เพราะฉะนั้นมีความสำคัญต่อเรื่องของน้ำมาก ๆ ครับ ความชื้นตอนฝนตกแต่ละปีนะครับ ต้นไม้เก็บน้ำเยอะมาก ทำให้หน้าร้อนชาวบ้านมีน้ำให้ใช้

พิธีกร : ครับและชาวบ้านก็มีส่วนในการดูแลรักษาด้วยไหมครับ

ชาวบ้าน : อย่างมากครับ มีความสำคัญ เพราะว่าอยู่กับป่าต้องดูแลป่า ถ้าไม่ดูแลเราก็อยู่ไม่ได้ เพราะเราก็ต้องคิดถึงคนปลายน้ำด้วย นี่เป็นเรื่องสำคัญ เพราะฉะนั้น การอยู่ร่วมกับป่าไม่ใช่ว่าอยู่แล้วไม่ดูแล ไม่ได้ครับ วิธีคนปกากะญอ กะเหรี่ยงปกากะญอ คนกับป่าก็คือชีวิตเดียวกันครับ เป็นส่วนหนึ่งที่อยู่คู่กัน

(มากกว่าคำว่าสุข เสน่ห์บ้านผาหมอน จ.เชียงใหม่ : ทั่วถิ่นแดนไทย 29 มิ.ย. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวปกากะญอ ณ หมู่บ้านผาหมอนแห่งนี้พวกเขามีแนวคิดในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างดี โดยชาวบ้านจะร่วมแรงร่วมใจกันดูแลป่าต้นน้ำในหมู่บ้านพร้อมทั้งรักษาน้ำที่ไหลผ่านหมู่บ้านให้สะอาดเนื่องจากแหล่งน้ำมีความสำคัญต่อการหล่อเลี้ยงชีวิตทุกคนในชุมชน และชาวบ้านปกากะญอยังมีความคิดและใส่ใจต่อส่วนรวมซึ่งถ้ามนุษย์เราสามารถดูแลผืนป่าให้อุดมสมบูรณ์ เราก็จะมีธรรมชาติที่สวยงามแบบนี้ให้ชื่นชมและใช้ชีวิตต่อไปได้ อีกทั้งยังทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงความสำคัญของป่าไม้ตามธรรมชาติและเห็นถึงคุณค่าของป่าไม้และแหล่งน้ำที่มนุษย์ยังคงต้องพึ่งพาอาศัย

ตอน อยู่ดี มีสุข บ้านศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี ได้นำเสนอถึงชาวบ้านที่ดำเนินชีวิตอยู่กับริมแม่น้ำมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมของตน จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ทำอะไรกันเนี่ย ตั้งแต่เช้าเลย

ชาวบ้าน : ตักขยะค่ะ เก็บขยะเท่าที่พอได้ พวกขวดและ

พวกพลาสติก ฯลฯ

พิธีกร : แสดงว่าทุกวันนี้คือด้วยวิถีชีวิตของเรา เราจะต้อง
ใช้แม่น้ำ ที่นี้เป็นหลักอยู่

ชาวบ้าน : ใช่ ๆ ก็บ้านใคร ๆ ใครก็รักษาเอา เวลาขยะมา
เราก็ตักออกอย่างนี้ค่ะ

(อยู่ดี มีสุข บ้านศาลาแดงเหนือ จ.ปทุมธานี : ทิวถิ่นแดนไทย 9 ก.พ. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยกันอยู่ในหมู่บ้านศาลาแดงเหนือ มีพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรอบที่อยู่อาศัยของตนเอง โดยพื้นที่แห่งนี้ ชาวบ้านต่างร่วมกันเป็นจิตอาสา โดยร่วมกันดูแลทรัพยากรทางธรรมชาติ คือ การช่วยกันตักขยะที่ลอยอยู่ในน้ำหน้าบ้านซึ่งเป็นแม่น้ำหลักที่ชาวบ้านจะต้องใช้ และเพื่อให้แม่น้ำได้ไหลผ่านหมู่บ้านมีความสะอาดและสวยงามอีกทั้งทำให้เวลาใช้น้ำก็จะมีขยะลอยในน้ำพร้อมยังสามารถช่วยลดภาวะโลกร้อนได้ด้วย ซึ่งถือเป็นผลดีของชาวบ้านในการร่วมมือรักษาอนุรักษ์เอาไว้

จากเนื้อหาดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทิวถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้นำเสนอเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในแต่ละชุมชนท้องถิ่น ชาวบ้านก็มีวิธีการหรือแนวคิดรวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่า พวกเขาต่างมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ ทั้งนี้ก็เพื่อให้แหล่งทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืนและพร้อมทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านที่ได้พึ่งพาธรรมชาติต่อไปได้

จากการวิเคราะห์คุณค่าด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของรายการสารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทิวถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ที่มีการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมซึ่งประกอบด้วยหลายประเด็น ได้แก่ การอนุรักษ์พันธุ์พืช การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจากวิธีการที่หลากหลายดังกล่าวที่ทางรายการได้นำเสนอนั้น ทำให้ผู้ชมได้เรียนรู้และเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และยังได้ตระหนักถึงคุณประโยชน์ของการมีธรรมชาติที่มนุษย์ยังคงต้องพึ่งพาอาศัยอยู่ ซึ่งทำให้ผู้ชมได้รับรู้ถึงความคิดที่ดีในการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์และธรรมชาติรวมถึงทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่ กล่าวคือ เมื่อมนุษย์ทุกคนมีความคิดและร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมก็จะทำให้ลูกหลานของตนได้มีทรัพยากรธรรมชาติใช้อย่างอุดมสมบูรณ์ได้ต่อไป

4.4 การเป็นสื่อกลาง

รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทิวถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 เป็นรายการที่มีบทบาทหน้าที่ในการเป็นสื่อกลาง ในด้านการเผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านส่งเสริมให้ผู้ชมเกิดความรักหวงแหนต่อวัฒนธรรมของตนเอง

เพื่อให้ผู้เข้าชมได้เข้าใจและรู้จักชุมชนในแต่ละท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.4.1 การเผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ

พิพิธภัณฑ์ศูนย์เรียนรู้ถือเป็นสถานที่ที่เก็บรักษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่และรวมถึงสิ่งของโบราณที่มีความสำคัญ มีคุณค่าด้านศิลปวัฒนธรรม รวมไปถึงพิพิธภัณฑ์ยังเป็นสถานที่ที่มีประโยชน์โดยการให้ความรู้กับลูกหลานพร้อมทั้งเป็นสถานที่ที่สามารถเผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ให้กับบุคคลภายนอกได้รับรู้และเข้าใจพื้นที่นั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น ดังในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอการเผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน รักษาถิ่นฐาน วิถีแห่งลาวครึ่งบ้านโคก จังหวัดสุพรรณบุรี ได้นำเสนอศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนลาวครึ่ง เพื่อให้ผู้ชมได้เข้าใจและเห็นถึงวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้อย่างดี จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : มาถึงศูนย์เรียนรู้ เราขึ้นไปดูข้างบน การเก็บรักษา และอนุรักษ์ในสิ่งเดิมที่มีเป็นการบันทึกเรื่องราวที่มีในอดีตให้ยังคงอยู่ บางอย่าง เราเกิดไม่ทัน ไม่ได้เห็นแต่ยังคงมีคนเล่าให้เราฟัง มีคนเก็บรักษา ก็ทำให้ภาพเก่า ๆ เหล่านั้นกลับคืนย้อนมาแล้วเชื่อไหมว่าส่วนใหญ่เรื่องราวเหล่านี้ก็เป็นเรื่องราวที่ดีที่ทำให้เรายิ้มได้
(รักษาถิ่นฐาน วิถีแห่งลาวครึ่งบ้านโคก จ.สุพรรณบุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 2 ก.พ. 62)

ภาพที่ 40 ศูนย์เรียนรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครึ่งแห่งบ้านโคก

ที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=b_14OGxF8bU

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ศูนย์เรียนรู้แห่งนี้เป็นสถานที่ที่ได้เก็บของเก่าและรวมทั้งได้บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครึ่งแห่งบ้านโคก จังหวัดสุพรรณบุรี ดังภาพที่ 40 ได้นำเสนอสิ่งของโบราณรวมทั้งข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ชาวบ้านได้เก็บรักษาและสืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งชาวบ้านที่นี่ยังได้ร่วมมือกันรักษาเอาไว้ในสภาพที่สมบูรณ์จนปัจจุบัน อีกทั้งการเก็บรักษาสิ่งของเก่าแก่ไว้ในพิพิธภัณฑ์นั้นทั้งนี้ก็เพื่อให้ลูกหลานรุ่นต่อไปได้เห็นถึงประวัติ

ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง และยังสามารถทำให้ผู้ชมและนักท่องเที่ยวที่ได้เดินทางมาท่องเที่ยวที่นี่ได้เรียนรู้และเกิดความเข้าใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งแห่งบ้านโคก ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านแห่งนี้ได้มากยิ่งขึ้น

ตอน *อยู่ดี มีสุข บ้านศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี* ได้นำเสนอพิพิธภัณฑ์เรือของชาวมอญ เพื่อให้ผู้ชมได้เห็นถึงคุณค่าของเรือโบราณที่ชาวบ้านเก็บไว้อยู่ จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ที่เรเก็บเรือแบบนี้ไว้ เพื่ออะไร

ชาวบ้าน : เพื่อที่จะให้ลูกหลานได้ศึกษาวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของเมื่อก่อนกับปัจจุบันนะครับ เรือเป็นพาหนะ ปัจจุบันเราใช้รถใช้ใหม่ เมื่อก่อนเราไม่มีรถ จะใช้เรือพวกนี้ไปมาหาซึ่งกัน บ้านใกล้หรือไกล เราก้จะใช้เรือ ดังนั้น ผมก็เลยพยายามเก็บเอาไว้ เพื่อให้ลูกหลานมาได้มาศึกษาวิถีชีวิต ค้นหาความรู้ด้วย

(อยู่ดี มีสุข บ้านศาลาแดงเหนือ จ.ปทุมธานี : ทิวถิ่นแดนไทย 9 ก.พ. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวมอญ ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านศาลาแดงเหนือยังคงเก็บรักษาเรือโบราณไว้ได้จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ก็เพื่อให้ลูกหลานได้เห็นถึงวิถีชีวิตที่บรรพบุรุษได้เดินทางอพยพมายังพื้นที่แห่งนี้ และได้เรียนรู้การดำเนินในสมัยก่อนที่มีความแตกต่างกันกับปัจจุบันและยังทำให้ลูกหลานได้รู้จักประวัติศาสตร์ความเป็นมาของหมู่บ้านแห่งนี้ ซึ่งชาวบ้านที่นี่ยังสามารถเก็บรักษาวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เป็นของโบราณไว้ได้อย่างดี เพื่อไม่ให้สูญเสียหายไปตามยุคตามสมัยที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา อีกทั้งยังได้เผยแพร่ความรู้ในอดีตเช่นนี้ให้กับบุคคลภายนอกท้องถิ่นได้เห็นได้รู้จัก เข้าใจ และสามารถได้เห็นคุณค่าต่าง ๆ ในสมัยก่อนด้วย

ตอน *เที่ยวไทยวิถีอนุรักษ์ ชุมชนตำบลหนองโรง จังหวัดกาญจนบุรี* ได้นำเสนอวัดเขาจำศีลที่ตั้งอยู่เชิงเขา ภายในวัดมีโบสถ์เก่าแก่ที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย ซึ่งก็จะมีเรื่องราวน่าสนใจอยู่ในวัดแห่งนี้ จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ตอนนี้ผมอยู่ที่วัดเขาจำศีล ซึ่งเป็นวัดที่มีเรื่องราวความเป็นมาที่เก่าแก่ตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย วัดนี้มีความสวยงามแล้วก็ความร่มรื่น เพราะตั้งอยู่เชิงเขา ผมว่าการที่ได้มาวันนี้ น่าสนใจครับ วัดนี้มีมาตั้งแต่สมัยปลายอยุธยา แล้วก็เส้นทางเดินทัพของพม่าที่ผ่านถึงจุดนี้ในสมัยก่อนวัดนี้เป็นวัดร้างก็จะได้เห็นได้จากผนังของโบสถ์ที่เป็นฝาเก่า ตอนนี้นักชาวบ้านได้ร่วมแรงร่วมใจกันบูรณะขึ้นมาใหม่ โดยสร้างเป็นอุโบสถใหม่ที่ครอบไว้ เราเห็นร่องรอยของสมัยก่อนที่เกิดขึ้น ตั้งแต่สมัยร้อยกว่าปีที่แล้ว แล้วปัจจุบันที่เราพยายามรักษาคงอยู่ไว้ นอกจากบริเวณโบสถ์แล้ว

ที่นี่ยังมีถ้ำจำลองให้เราเที่ยวชมด้วย ด้านในก็จะเป็นจิตรกรรมฝาผนัง

เรื่องราวของวัดและเรื่องราวของพระเวสสันดรชาดก

(เที่ยวไทยวิถีอนุรักษ์ ชุมชนตำบลหนองโรง จ.กาญจนบุรี : ทิวถิ่นแดนไทย 17 ส.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลหนองโรง ได้มีการร่วมแรง ร่วมใจซ่อมแซมบูรณะวัดเก่าแก่โบราณที่มีอายุกว่ากว่าปี เพื่อสามารถนำไปเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรม ศิลปกรรมของท้องถิ่นให้กับลูกหลานของตนและบุคคลภายนอกพื้นที่ได้เรียนรู้และเข้าใจประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น ซึ่งจากอดีตที่จากเป็นวัดร้างก็ได้กลายมาวัดที่มีความสวยงามในปัจจุบันนั้น เกิดจากชาวบ้านที่นี่ได้ช่วยกันอนุรักษ์ให้คงอยู่และกลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง ซึ่งสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเที่ยวที่แห่งนี้ เพราะบริเวณวัดยังมีถ้ำจำลองที่สร้างขึ้นมาโดยภายในถ้ำมีภาพฝาผนังอันสวยงาม ซึ่งจะเห็นถึงความตั้งใจของชาวบ้านในการวาดฝาผนังและถือได้ว่าเป็นแหล่งสถานที่ที่ได้เผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรมด้านศิลปกรรมและยังมีภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนตำบลหนองโรงแห่งนี้ที่ได้อนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดี

ตอน แสงแรกแห่งสยาม บ้านชะชอม จังหวัดอุบลราชธานี ได้นำเสนอพุทธอุทยานถ้ำปาฏิหาริย์และเจดีย์สีทองที่สร้างขึ้นในสมัยก่อน เพื่อเผยแพร่ศาสนากับสื่อประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นให้กับผู้ชมได้เห็น จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : พุทธอุทยานถ้ำปาฏิหาริย์หรือที่ชาวบ้านเรียก ถ้ำมืด พอถึงถ้ำเราจะเห็นบันไดที่เป็นรูปพญานาคพาเราลงสู่ถ้ำ และลงถึงถ้ำก็จะเห็นว่า มีพระพุทธรูปต่าง ๆ เดินถึงด้านในสุดก็จะเห็นองค์พระนอน องค์ใหญ่มาก เราก็ได้เข้าไปกราบและขอพรเพื่อความ เป็นสิริมงคล นอกจากนี้ ช้างนอกก็ยังมีเจดีย์สีทองขนาดใหญ่ ซึ่งภายในก็จะประดิษฐานพระแก้วมรกตจำลอง ให้เรากราบไหว้สักการะ

(แสงแรกแห่งสยาม บ้านชะชอม จ.อุบลราชธานี : ทิวถิ่นแดนไทย 24 ส.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ในหมู่บ้านชะชอมจะมีพุทธอุทยานถ้ำปาฏิหาริย์ ซึ่งภายในถ้ำมีพระพุทธรูปหลายองค์มีรูปลักษณะที่แตกต่างกันไป และด้วยความศรัทธาต่อพุทธศาสนาของชาวบ้านจึงทำให้ผู้คนที่นี่เข้ามาในถ้ำจะนิยมเดินทางมากราบไหว้และขอพร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสถานที่แห่งนี้มีความเก่าแก่ และสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้เผยแพร่ความรู้ทางศาสนาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้กับผู้คนทั่วไปได้รู้จักและเข้าใจวิถีชีวิตของท้องถิ่น ณ บ้านชะชอม จังหวัดอุบลราชธานีแห่งนี้ได้มากขึ้น อีกทั้งยังมีการตกแต่งวัดด้วยบันไดที่เป็นรูปพญานาคซึ่งก็จะทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงวัฒนธรรมศิลปะของท้องถิ่นพร้อมทั้งได้ชื่นชมทิวทัศน์ธรรมชาติในถ้ำด้วย

จากเนื้อหาดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ที่ได้นำเสนอเรื่องการเผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใน แต่ละพื้นที่ท้องถิ่นจะมีการสร้างพิพิธภัณฑ์ขึ้นมา เพื่อเก็บอนุรักษ์ของเก่าหรือสิ่งของโบราณที่ได้สืบทอดมาจากอดีต นอกจากนี้จะมีพิพิธภัณฑ์แล้วยังมีสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญและมีคุณค่าต่อชาวบ้าน เป็นสถานที่ที่ได้มีการบันทึกประวัติศาสตร์และบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต จากการนำเสนอรายการดังกล่าวนี้จึงถือได้ว่าเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการเป็นสื่อกลางที่เผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับบุคคลภายนอกได้รับรู้ เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าชาวบ้านให้ความสำคัญกับเรื่องราวในอดีต เพื่อเป็นการบอกเล่าบอกต่อและยังทำให้วัฒนธรรมของท้องถิ่นไม่สูญเสียชีวิตไป

4.4.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตลาดชุมชนตามท้องถิ่นต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้าน เพราะตลาดถือเป็นสถานที่ที่สามารถนำพืชผักผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ทางเกษตรนำไปค้าขายเพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน *อัตลักษณ์ถิ่นภูไท บ้านห้องแซง จังหวัดยโสธร* ได้มีการนำเสนอตลาดชุมชนท้องถิ่นให้กับผู้รับชม ได้เห็นถึงความเป็นมาของตลาดและวิถีชีวิตที่ชาวบ้านดำเนินการในตลาดแห่งนี้ จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ของดีบ้านนี้ เขามีเยอะครับ แต่จะทำให้คนรู้จักบ้านนี้ได้ โดยไม่ต้องเดินทางไปเมื่อ เขาก็เลยมีแนวคิดในการทำให้บ้านนี้ มีความสุขร่วมกันกับนักท่องเที่ยว ก็คือการทำตลาดวิถีชุมชน วันนี้แม่ละเอียดจะพานพไปเดินชมตลาดคับ

ชาวบ้าน : แม่จะพาเดินชมตลาดคะ เป็นตลาดถนนคนเดินตลาดวิถีถิ่นภูไท ห้องแซง ซึ่งเราก่อตั้งตั้งแต่ปีพ.ศ 2513 ในสมัยโบราณจะไม่มีตลาดสด ชาวบ้านมีผัก มีปู มีปลาในทุ่งนา ในสวนก็จะเอามาขายที่ตลาดขายแบบแบบกะดิน ตอนนี่มีการปรับปรุงขึ้น เพราะชาวบ้านสนใจ อยากให้ถนนสายนี้เป็น ตลาดวัฒนธรรมก็เลยมีการแต่งกายแบบภูไทชุดห้องแซงแล้วก็จะมีการนักท่องเที่ยวเวลาเดินช้อปปิ้งก็จะใส่ชุดภูไทคะ

(อัตลักษณ์ถิ่นภูไท บ้านห้องแซง จ.ยโสธร : ทั่วถิ่นแดนไทย 26 ต.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ตลาดในหมู่บ้านห้องแซงได้มีการสืบทอดมาอย่างยาวนาน ทำให้ผู้รับชมสามารถได้เห็นถึงวิถีชีวิตที่ชาวบ้านดำเนินกันอยู่ประจำวัน และยังทำให้ผู้ชมรายการหรือ

นักท่องเที่ยวได้มองเห็นและเข้าใจวิถีชีวิตของผู้คนที่บ้านห้องแขงมากขึ้น อีกทั้งชาวบ้านแห่งนี้ยังได้ร่วมกับปรับปรุงตลาดให้กลายเป็นถนนคนเดินอีกด้วย ซึ่งจะทำให้ผู้อื่นได้เห็นถึงวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น การแต่งกายรวมถึงการดำรงชีวิตของชาวบ้าน และชาวบ้านก็ได้รับประโยชน์เพราะสามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านได้อย่างดีเนื่องจากการพัฒนาชุมชนให้ดีกว่าเดิม

ตอน *สุขนึ่ที่สะนำ* จังหวัดอุทัยธานี ได้มีการนำเสนอภายในโฮมสเตย์ที่มีพิพิธภัณฑ์ที่เก็บของใช้และของเล่นโบราณ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาดู จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ถ้ามาเที่ยวแบบจะเข้าถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านจริง ๆ นะครับผมก็เลือกที่จะพักโฮมสเตย์โฮมสเตย์บ้านพ่อครุฑที่นี่แหละครับ ที่นี่นอกจากจะเป็นโฮมสเตย์แล้วนะครับ คุณผู้ชมครับ ข้างล่างเนี่ยเขาก็ยังเปิดเป็นพิพิธภัณฑ์ครับ ที่เก็บของใช้ และของเล่นโบราณ ให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาดู มาฟังเรื่องราวในอดีตด้วยนะครับ และพอเดินเข้ามาที่บ้าน ก็จะเห็นภาพที่น่ารักครับ เด็กเล่นของเล่นโบราณที่หาดูได้ยากมาก ๆ ครับ

(สุขนึ่ที่สะนำ จ.อุทัยธานี : ทั่วถิ่นแดนไทย 3 ส.ค. 62)

ภาพที่ 41 โฮมสเตย์เชิงวัฒนธรรม

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=phH3iZweLbg>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อยู่ในหมู่บ้านสะนำแห่งนี้ ได้มีการประกอบกิจการที่พักอาศัยที่เรียกว่า โฮมสเตย์ ดังภาพที่ 41 ทั้งนี้ก็เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวพักผ่อนได้พักอาศัยค้างคืนในโฮมสเตย์แห่งนี้ โดยชาวบ้านในชุมชนได้ร่วมกันสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้นมาด้วย ภายในจะมีการนำเสนอความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นของใช้ในอดีตและรวมถึงของเล่นโบราณ แต่ที่แตกต่างกับพื้นที่อื่นคือของเล่นโบราณที่นี่ยังสามารถนำออกมาเล่นได้ ซึ่งของเล่นบางอย่างจะเป็นของเล่นที่หายากได้ยากในปัจจุบัน แต่เมื่อนักท่องเที่ยวที่ได้เดินทางไปเที่ยวก็สามารถหยิบของเล่นมาเล่นกันได้ เพราะจะได้สัมผัสถึงวัฒนธรรมในอดีตและได้เข้าใจวิถีชีวิตของหมู่บ้านนี้มากขึ้น โดยโฮมสเตย์

ของชาวบ้านก็ถือได้ว่าเป็นเหมือนนามบัตรของหมู่บ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตอน *วิถีถิ่นลุ่มน้ำเพชร บ้านถ้ำเสือ จังหวัดเพชรบุรี* ได้มีการนำเสนอโฮมสเตย์ที่อยู่ในแหล่งธรรมชาติ เพื่อดึงดูดความสนใจให้กับผู้ชมและนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยวพักผ่อนที่ชุมชนหมู่บ้านถ้ำเสือ จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : หมู่บ้านของเราที่เป็นโฮมสเตย์ ด้านหลังของเขา
แม่น้ำเพชรบุรี ความร่มรื่น บรรยากาศริมแม่น้ำ บ้านนี้พักได้กี่คน

ชาวบ้าน : ได้ 8 ท่านครับ โฮมสเตย์บ้านถ้ำเสือคือคนที่มา
พัก พักร่วมกับชาวบ้าน เขาก็มีการจัดสรรป่าสวนให้พัก

พิธีกร : แต่บรรยากาศก็คือเหมือนอยู่กับชาวบ้านเลย
ตอนกลางคืนที่นี้อากาศดีไหมครับ

ชาวบ้าน : อากาศดีแล้วก็มีพัดลมเสริมครับ

พิธีกร : ผมคิดว่าอากาศดี เพราะว่า ถ้าเมื่อมีป่าอากาศก็
จะเย็น

(*วิถีถิ่นลุ่มน้ำเพชร บ้านถ้ำเสือ จ.เพชรบุรี : ทั่วถิ่นแดนไทย 28 ก.ย. 62*)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า โฮมสเตย์ที่ตั้งอยู่หมู่บ้านถ้ำเสือ ถือเป็นโฮมสเตย์ที่ตั้งอยู่ระหว่างแม่น้ำและภูเขา ซึ่งนอกจากนักท่องเที่ยวจะได้รับอากาศที่บริสุทธิ์ ได้ชมวิวสวย ๆ วิถีป่าไม้สีเขียวแล้ว นักท่องเที่ยวจะยังได้ยินเสียงนก เสียงน้ำไหลและยังมีอากาศที่เย็นสบายตลอดเวลา ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวสามารถพักที่บ้านหลังเดียวกันกับชาวบ้าน ก็จะทำให้ได้รับรู้ถึงบรรยากาศเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของชาวบ้านที่นี่ และยังทำให้ได้เรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ซึ่งนอกจากช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนแห่งนี้ให้พัฒนายิ่ง ๆ ขึ้นไปแล้วยังสามารถช่วยนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ จากชุมชนแห่งนี้ไปเผยแพร่สู่บุคคลอื่นอีกด้วย

ตอน *สุขหัวใจที่ปลายด้ามขวาน บ้านภูเขาทอง จังหวัดนราธิวาส* ได้มีการนำเสนอหมู่บ้านที่มีวัฒนธรรมเป็นของอิสาน จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : แล้วพอคนที่เข้ามา เราเห็นเขาเข้ามา แล้วเรา
พร้อมที่จะต้อนรับที่เขาอยากเข้ามาเรียนรู้กับเราไหมครับ

ชาวบ้าน : ใช่ค่ะ เรายินดีที่มาเที่ยวบ้านเรา ที่เขามาเที่ยว
แบบไว้ใจมาเที่ยวบ้านเราแล้วปลอดภัยแน่นอน ที่นี่ยังเป็น
ธรรมชาติที่สมบูรณ์แล้วก็วัฒนธรรมยังเป็นของอิสาน ส่วนมาก
คนอิสานใช้ภาษาอิสาน อาหารอิสาน มาเที่ยวที่นี่ เราไม่ทิ้งถิ่นเดิม
ของเราก็คือ เรื่องวัฒนธรรม ภูมิปัญญา อาหาร เหล่านี้เนี่ย

(*สุขหัวใจที่ปลายด้ามขวาน บ้านภูเขาทอง จ.นราธิวาส ทั่วถิ่นแดนไทย 16 ก.พ. 62*)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อยู่หมู่บ้านภูเขาทองแห่งนี้ ได้มีการเตรียมความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ซึ่งการที่ชาวบ้านยังคงได้ดำเนินวิถีชีวิตแบบอีสานดั้งเดิม มีการสื่อสารด้วยภาษาอีสานและรวมถึงการรักษาอาหารการกินตามแบบอีสานดั้งเดิม ก็ถือเป็นเสน่ห์ของหมู่บ้านแห่งนี้ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเรียนรู้และใช้ชีวิตร่วมกันกับชาวบ้านได้อย่างง่ายดาย ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นอย่างดีและทำให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งยังได้รับความสนุกสนานกับการใช้ชีวิตในหมู่บ้านภูเขาทอง จังหวัดนครราชสีมาแห่งนี้ และยังทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพื่อเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ดีอีกด้วย

ตอน *ทอรัทที่บ้านสวนนอก จังหวัดบุรีรัมย์* ได้มีการนำเสนอฐานการเรียนรู้ที่ชาวบ้านจัดขึ้นมาเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาหมู่บ้านได้เรียนรู้กัน จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร: สวัสดีครับแม่ ถ้าเกิด ใครอยากจะทำมาตุหมู่บ้าน

สวนนอกแห่งนี้ คุณแม่ก็จะพาไปชมตลอดว่ามีอะไรอย่างไร

ชาวบ้าน : มีฐานเรียนรู้ค่ะ เรามี 6 ฐานเรียนรู้ค่ะ

พิธีกร : มีอะไรครับ

ชาวบ้าน : มีปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหม ฟอกย้อม

ทอผ้า ศูนย์เศรษฐกิจ ที่เสริมมามีบ้านนก กระดิ่ง จักสาน และ

บ้านโบราณค่ะ

(ทอรัทที่บ้านสวนนอก จ.บุรีรัมย์ : ทั่วถิ่นแดนไทย 26 ม.ค. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านสวนนอก พวกเขาได้มีการคิดสร้างฐานการเรียนรู้ขึ้นมาเพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือผู้คนที่สนใจสามารถเดินทางเข้ามาชมหมู่บ้าน เมื่อมาถึงก็จะได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่จริงของชาวบ้าน ซึ่งมีฐานเรียนรู้ที่หลากหลายภายในหมู่บ้าน และทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกชมสิ่งที่สนใจ โดยสามารถทดลองลงมือปฏิบัติได้จริงและได้เรียนรู้วัฒนธรรมหลากหลายจากชาวบ้านท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งฐานเรียนรู้นี้ก็ช่วยส่งเสริมในด้านการท่องเที่ยวให้กับหมู่บ้านและทำให้มีการพัฒนาชุมชนมากขึ้นพร้อมทั้งทำให้ชาวบ้านมีรายได้และสามารถใช้ชีวิตที่ดีขึ้นด้วย

จากเนื้อหาดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า จากการได้ชมรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ที่ได้มีการนำเสนอเรื่องส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีการสร้างโฮมสเตย์ขึ้นมาเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว และเมื่อนักท่องเที่ยวได้มาทดลองใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับชาวบ้านพร้อมทั้งได้รับประทานอาหารของพื้นถิ่นก็จะสามารถทำให้นักท่องเที่ยวรวมทั้งผู้ชมรายการได้สัมผัสถึงวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีเอกลักษณ์ในแบบของตนเอง ซึ่งการท่องเที่ยวชุมชนนั้นนอกจากจะได้พักในโฮมสเตย์ของชาวบ้านแล้ว ก็จะได้ท่องเที่ยวตลาดของชุมชน ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นเพราะได้พบเห็นสินค้าต่าง ๆ ในท้องถิ่นนั้น ๆ จึงถือเป็น

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อีกด้วย

4.4.3 ส่งเสริมให้ผู้ชมเกิดความรักหวงแหนต่อวัฒนธรรมของตนเอง

ภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้กันระหว่างสื่อสาร สืบทอดได้จากบรรพบุรุษ ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเสนอส่งเสริมให้ผู้ชมเกิดความรักหวงแหนต่อวัฒนธรรมของตนเอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอน *อยู่ดี มีสุข บ้านศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี* มีการนำเสนอภาษาถิ่นของชนเผ่าที่ยังคงรักษาถิ่นไว้อยู่ จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ภาษามอญก็เป็นสิ่งบ่งบอกถึงรากเหง้าที่มีมายาวนานครับ แต่ปัจจุบันอาจหาคนที่พูดได้ยาก แต่ที่บ้านศาลาแดงเหนือก็ยังพอมีคนที่เขียนและอ่านได้

(อยู่ดี มีสุข บ้านศาลาแดงเหนือ จ.ปทุมธานี : ทั่วถิ่นแดนไทย 9 ก.พ. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า สำหรับชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานีแห่งนี้ ชาวบ้านที่นี่ยังมีการใช้ภาษามอญพูดสื่อสารกันอยู่ แม้นับปัจจุบันอาจจะลดน้อยลงก็ตาม แต่อย่างไรชาวบ้านที่อาศัยอยู่ที่นี่ยังคงมีการรักษาและมีความพยายามที่จะสืบทอดภาษามอญทั้งการเขียนและการอ่าน จึงแสดงให้เห็นถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านภาษาของชาวมอญที่พยายามดำรงไว้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ถือเป็นการร่วมใจกันรักษาเอกลักษณ์ของภาษาถิ่นที่ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และจากการนำเสนอรายการยังทำให้ผู้ชม เห็นถึงความสำคัญในการรักษาภาษาดั้งเดิมของตนเอง และตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านภาษาเพื่อเกิดความรักหวงแหนต่อวัฒนธรรมของตนเองไม่ให้ภาษาถิ่นและวัฒนธรรมของตนเองสูญหายไป

ตอน *ชุมชนต้องรัก บ้านห้วยน้ำกั้น จังหวัดเชียงราย* มีการนำเสนอถึงชาวบ้านผลิตชาอินทรีย์ที่หมู่บ้านห้วยน้ำกั้น จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : ที่นี่บ้านห้วยน้ำกั้น อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ภูมิประเทศของหมู่บ้านแห่งนี้ อยู่ใจกลางหุบเขาและภูมิอากาศหนาวเย็น กลุ่มผลิตชาอินทรีย์บ้านห้วยน้ำกั้น ชาเป็นชนิดเดียวกันไหมครับ

ชาวบ้าน : ชนิดเดียวกัน ต้นเดียวกัน

พิธีกร : แล้วอยู่ที่ตอนเราเก็บหรืออย่างไร

ชาวบ้าน : ครับ ตอนเราเก็บ จะมีกรรมวิธีการไม่เหมือนกัน

พิธีกร : ผมเดินทางท่องเที่ยวมาก็เยอะครับ แต่ครั้งนี้ได้รู้เลยว่า ชาหนึ่งต้นสามารถทำชาได้หลากหลายชนิดครับ ขึ้นอยู่กับ

กรรมวิธีและวิธีการทำครับ ทำไมเราต้องมีการคว่ำในชาก่อน

ชาวบ้าน : เพราะเราจะให้ชาออกกลิ่นขึ้นมา การใช้ความร้อนจะทำให้ชามีความหอมขึ้น

พิธีกร : ที่เราเห็นเป็นชี่ ๆ อย่างนี้ คือที่ช่วยนวดไขใหม่

ชาวบ้าน : ใช่ครับ ช่วยนวดใบชา แล้วมันจะนวดใบชาให้เป็นเส้น และสุดท้ายผ่านความร้อนอีกครั้ง กลิ่นจะเริ่มหอมขึ้น

พิธีกร : ตอนนี้อยากให้โทรทัศน์ของคุณผู้ชมมีกลิ่น จะได้รับกลิ่นไปพร้อมกันหอมครับ

(ชุมชนต้องรัก บ้านห้วยน้ำกิน จ.เชียงราย : ทั่วถิ่นแดนไทย 1 มิ.ย. 62)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านห้วยน้ำกิน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ได้อาศัยอยู่กลางหุบเขาก็กังคงมีการผลิตชาอินทรีย์ ซึ่งจากการนำเสนอรายการจะทำให้ผู้ชมเกิดความรู้ในเรื่องของชาท้องถิ่นภาคเหนือ ซึ่งชาหนึ่งต้นสามารถนำมาทำชาได้หลากหลายชนิด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรรมวิธีและวิธีการทำ โดยกระบวนการทำชานั้นจะมีความซับซ้อนมาก จึงแสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ของชาวบ้านแห่งนี้เป็นอย่างดี และยังทำให้ผู้ชมได้เห็นว่า การดื่มชาทุกวันจะทำให้มีสุขภาพร่างกายที่ดี และชาวบ้านห้วยน้ำกินก็ได้มีความพยายามเป็นอย่างมากในการจัดทำผลิตภัณฑ์ชาให้มีเอกลักษณ์ มีความโดดเด่น และมีคุณภาพดี ซึ่งจะทำให้ผู้ชมได้เพลิดเพลินและได้รับความรู้ในการรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมในการปลูกชา ผลิตชาให้เป็นวัฒนธรรมที่โดดเด่นของพื้นที่แห่งนี้

ตอน หอมดิน กลิ่นคราม บ้านกุดจิก จังหวัดสกลนคร มีการนำเสนอถึงหัตถกรรมพื้นบ้านที่หาดูยากเฉพาะท้องถิ่นที่อยู่หมู่บ้านกุดจิก คือ ลวดลายดอกจิก จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

พิธีกร : เป็นเอกลักษณ์ของบ้านเราที่ขึ้นชื่อก็คือ ลวดลาย

ชาวบ้าน : เราคิดให้เป็นเอกลักษณ์ให้คนรู้จักบ้านเรา มากขึ้น เราอยู่กุดจิก ก็เลยทำเป็นดอกจิกขึ้นมา

พิธีกร : เหมือนเป็นการสร้างความจดจำที่ดีว่าผ้านี้มาจากไหน คิดง่าย ๆ เลยว่าบ้านนี้ชื่อบ้านกุดจิกก็ต้องเป็นดอกจิก แต่ที่พิเศษกว่านั้นคือขั้นตอนการทำ นั่นคือการใช้เทียนไขใหม่ครับ

ชาวบ้าน : อันนี้เทียนคะ ปั้นเทียนลงไปเลย แล้วก็เอาไปย้อมอีกที

พิธีกร : พอเราไปย้อมเสร็จ เทียนจะหลุดออก ตรงที่เทียนอยู่มันจะไม่กินสี ก็แปลว่าด้านนอกของเขาเท่านั้นที่จะเป็นลาย เป็นสี

ชาวบ้าน : ใช่ค่ะ ตัวที่เป็นเทียนก็จะเป็นสีขาว ด้านที่ไม่

โดนก็จะเป็นสีคราม

พิธีกร : โอ้โฮ สวยจังเลย ดุมีเอกลักษณ์ ดุมีมิติ

(หอมดิน กลิ่นคราม บ้านกุดจิก จ.สกลนคร : ทัวถิ่นแดนไทย 21 ก.ย. 62)

ภาพที่ 42 ลวดลายดอกจิก

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=s3pnOtC0D9w>

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านกุดจิก จังหวัดสกลนครแห่งนี้ ได้มีการนำเอาเอกลักษณ์ของชุมชนมาประยุกต์โดยใส่คิดสร้างสรรค์ในผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นตนเอง ซึ่งถือเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่หาชมได้ยากและจะมีเฉพาะในท้องถิ่นแห่งบ้านกุดจิกแห่งนี้เท่านั้น เนื่องจากหมู่บ้านชื่อ บ้านกุดจิก ได้มีชื่อเสียงในการใช้ดอกจิกเป็นสัญลักษณ์แทน ดังภาพที่ 42 เมื่อผู้ใดได้พบเห็นก็สามารถรู้ถึงแหล่งที่มาของผลงานได้อย่างง่ายดายเลยเพราะมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนเองอย่างยิ่ง โดยเห็นได้ว่าชาวบ้านที่นี่ได้มีการแสดงออกถึงความรักความหวงแหนต่องานศิลปหัตถกรรมนี้อย่างยิ่ง และชาวบ้านก็ยังคงสืบทอดวัฒนธรรมที่อันดีงามนี้ส่งต่อไปสู่รุ่นลูกหลาน ด้วยความรักความหวงแหนที่มีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งทำให้ผู้ชมที่ชมรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทัวถิ่นแดนไทย” ในตอนนี้ได้เกิดความรู้สึกสึงรักและเกิดความหวงแหนต่อภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนได้เป็นอย่างดี

จากเนื้อหาดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า จากการได้ชมรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทัวถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ที่ได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ผู้ชมเกิดความรักหวงแหนต่อวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าในแต่ละพื้นที่ท้องถิ่นต่างก็มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งทุกชุมชนต่างก็ต้องรู้จักเกิดความรักความหวงแหนต่อวัฒนธรรมของตนเอง เพื่อไม่ให้วัฒนธรรมภูมิปัญญาต่าง ๆ เหล่านี้ที่ได้สืบทอดกันมายาวนานนั้นสูญหายไปตามยุคเวลาที่เปลี่ยน

จากการวิเคราะห์คุณค่าด้านการเป็นสื่อกลางของรายการสารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทัวถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าด้านการเป็นสื่อกลางประกอบด้วยหลายประเด็น ได้แก่ การเผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรม

ท้องถิ่นต่าง ๆ และยังช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ช่วยส่งเสริมให้ผู้ชมเกิดความรักหวงแหนต่อวัฒนธรรมของตนเอง จึงแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นสามารถเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่วัฒนธรรมในหลายแง่มุม ของตนเองได้เป็นอย่างดี เช่น การสร้างพิพิธภัณฑ์ หรือ การสร้างศูนย์เรียนรู้ในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการเผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้กับบุคคลภายนอกได้เห็นได้เรียนรู้และเข้าใจท้องถิ่น พร้อมทำให้ผู้เข้าชมได้รู้จักชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทยได้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังทำให้ตัวชาวบ้านเองรวมถึงผู้ชมรายการและนักท่องเที่ยวต่างได้มีจิตสำนึกในการเก็บรักษาวัฒนธรรมมีคุณค่าและเกิดความรู้สึกที่รักและหวงแหนต่อวัฒนธรรมของตนเองให้คงอยู่สืบไป

จากการศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของรายการสารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้และเห็นถึงคุณค่าของรายการสารคดีโทรทัศน์นี้ อีกทั้งยังได้รับความบันเทิง ได้แง่คิดด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และรวมถึงด้านการเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยในท้องถิ่น ซึ่งรูปแบบของการนำเสนอรายการได้นำเสนอผ่านการสนทนาระหว่างพิธีกรกับชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น จึงทำให้รายการนี้ถือเป็นรายการที่ทำให้ผู้ชมและผู้วิจัยได้รับความรู้พร้อมทั้งได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตของแต่ละชุมชนโดยไม่ต้องเดินทางไปยังถึงสถานที่นั้น ๆ หากแต่เพียงแค่อ่านรายการโทรทัศน์นี้ก็สามารถได้รับความรู้ได้แบบเต็มที่ ทั้งยังทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกเพลิดเพลินไปกับเนื้อหาที่รายการถ่ายทอดออกมาซึ่งยังสามารถก่อให้เกิดแง่คิดในด้านต่าง ๆ รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” ถือเป็นรายการสารคดีโทรทัศน์ที่กล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างคุณค่าให้กับชาวบ้านในชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ และชนเผ่าในประเทศไทย โดยรูปแบบของรายการยังได้เน้นการเผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นได้อย่างน่าสนใจอย่างยิ่ง จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ คือการนำเสนอเนื้อหาหลักและแสดงให้เห็นถึงคุณค่าอันสำคัญของรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 นี้ได้อย่างดี

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์สารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนต่าง ๆ ในประเทศไทย อีกทั้งยังได้วิเคราะห์ถึงคุณค่าการนำเสนอของรายการสารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ที่ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์นั้น จะนำเสนอเนื้อหาจากการออกอากาศตั้งแต่ 12 มกราคม 2562 ถึงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2562 จำนวนทั้งสิ้น 43 ตอน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์ตัวบทจากเนื้อหา ของรายการสารคดีโทรทัศน์ (Textual Analysis) และนำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนา วิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ดังกล่าวสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์สารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีผลการวิจัยที่ได้วิเคราะห์สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

5.1.1 เพื่อวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนต่าง ๆ ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562

การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นแต่ละชุมชน ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 สามารถแบ่งเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ วิถีชีวิตของชาวบ้าน วัฒนธรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยวชุมชน มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ด้านวิถีชีวิตของชาวบ้าน มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การแต่งกาย การประกอบอาชีพ ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงวิถีชีวิตของชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันไปตามภูมิประเทศและภูมิภาค ในเรื่องอาหารการกินชาวบ้านมีความคิดสร้างสรรค์ในการถนอมอาหารด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่ได้สืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น ส่วนเรื่องการแต่งกายของชาวบ้านแต่ละพื้นที่ยังคงสามารถสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์หรือชนเผ่าพื้นบ้านของตนเองได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมที่มีการสืบทอดและยังคงดำรงอยู่ได้ในปัจจุบันและส่วนการประกอบอาชีพนั้นรายการได้นำเสนอให้เห็นถึงความหลากหลายในการประกอบอาชีพของชาวบ้านในแต่ละชุมชนที่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค

2. ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน ได้นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเฉพาะชุมชนได้อย่างน่าสนใจ โดยจะมีประเพณีท้องถิ่นและรวมถึงศิลปกรรมของชาวบ้าน ที่ได้นำเสนอเนื้อหาของ

วัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีมาตั้งแต่โบราณและได้สืบทอดกันมาสู่รุ่นต่อรุ่น ซึ่งในเรื่องความเชื่อเฉพาะชุมชน ถือเป็นสิ่งที่ยังคงมีอยู่ในแต่ละชุมชน รวมถึงความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในชุมชนที่ปัจจุบันยังคงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชน และเป็นสิ่งที่ชาวบ้านยอมรับและได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษของตนเอง ดังนั้น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในแต่ละพื้นที่ ชุมชน ต่างก็มีพลังในการสามารถควบคุมให้สมาชิกในชุมชนเป็นคนดี โดยชาวบ้านก็จะสั่งสอนให้ลูกหลานได้รู้จักเคารพและเรียนรู้การบูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้สืบทอดจากอดีตและยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะตนอีกด้วย ในเรื่องประเพณีท้องถิ่น ที่ถือเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านร่วมกันจัดทำขึ้นมาที่สืบทอดประเพณีท้องถิ่นซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของชาวบ้าน อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่สะท้อนความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มที่ได้เห็นถึงอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชนได้อย่างชัดเจน ส่วนในเรื่องศิลปกรรมชาวบ้านนั้นส่วนใหญ่รายการจะนำเสนอสิ่งที่ชาวบ้านสร้างขึ้นมาเป็นของใช้คือ ศิลปหัตถกรรม ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ได้มีกรรมวิธีต่าง ๆ ที่ซับซ้อนและยังสามารถนำมาใช้สอยได้จริงซึ่งถือเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความการมีฝีมือที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตนเอง

3. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับด้านเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน ด้านอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ และด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวันถือเป็นเครื่องมือหรือเครื่องใช้ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตรวมไปจนถึงการประกอบอาชีพ เพื่อทำให้เกิดความสะดวกมากขึ้น ช่วยลดแรงงานของมนุษย์รวมทั้งสามารถทำให้มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น ส่วนในเรื่องอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพจะเน้นเป็นสิ่งของเครื่องมือหรือเครื่องใช้ที่ชาวบ้านได้สร้างขึ้นมาจากภูมิปัญญาของตนเอง แล้วนำมาประยุกต์คิดประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์ชิ้นใหม่เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพของตนเอง และยังเป็นประโยชน์เพราะช่วยลดแรงงานลดเวลาในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น และเรื่องผลิตภัณฑ์ชุมชน รายการได้นำเสนอผลิตภัณฑ์ชุมชนที่หลากหลาย ที่ได้แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ที่มีการรู้จักนำสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนแล้วนำมาประยุกต์ใช้ และต่อยอดผลิตภัณฑ์จนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความประณีตและมีความน่าสนใจมากขึ้น โดยผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมานั้นแม้จะเป็นงานฝีมือเพียงเล็กน้อยแต่ก็มีคุณภาพคงทน เนื่องจากชาวบ้านได้ใส่ใจในทุกขั้นตอนในการผลิต ซึ่งดังที่กล่าวชาวบ้านในแต่ละชุมชนหมู่บ้านต่างก็ได้ร่วมใจกันช่วยกันเก็บรักษา เก็บรวบรวมภูมิปัญญาเหล่านี้เพื่อให้ลูกหลานได้สืบทอดต่อไปได้ในอนาคต

4. ด้านการท่องเที่ยวชุมชน ได้นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจะทำให้ผู้ชมได้เรียนรู้ธรรมชาติป่าไม้ในชุมชนต่าง ๆ รวมถึงได้เรียนรู้และเข้าใจในระบบนิเวศของสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้มีกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งที่ชาวบ้านได้จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนและเป็นการสร้างรายได้กับชาวบ้านอย่างดี

5.1.2 เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของรายการสารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562

คุณค่าของรายการสารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 สามารถแบ่งคุณค่าที่ได้รับจากการชมสารคดี 4 ประเด็น ได้แก่ การให้ความรู้และความบันเทิง การให้แง่คิด การอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และการเป็นสื่อกลาง มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ด้านการให้ความรู้และความบันเทิง การนำเสนอรายการได้มีการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ รวมถึงวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ทำให้เกิดความสนุกสนานในการรับชม โดยเนื้อหาที่ถ่ายทอดออกมาชิ้นนี้ทำให้ผู้ชมได้รับความรู้และพร้อมได้รู้สึกความบันเทิงและยังได้เห็นถึงวิถีชีวิตจริงของแต่ละชุมชนท้องถิ่น ที่ชาวบ้านดำเนินกันในแต่ละวัน ซึ่งวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นจะทำให้ผู้รับชมได้เห็นถึงศิลปกรรม งานหัตถกรรมที่มีฝีมือยอดเยี่ยม และยังสามารถเห็นถึงภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้ใช้พื้นความรู้ที่ตนเองมีอยู่มาต่อยอดหรือคิดสร้างสรรค์ของใช้ขึ้นมาเพื่อลดแรง และยังคงค่าใช้จ่ายในการซื้อเครื่องมือในการทำงาน รวมถึงการใช้ภูมิปัญญาของตนมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำมาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวได้อย่างดี ซึ่งความสนุกสนานในการรับชมทำให้ผู้ชมไม่ต้องออกเดินทางโดยแค่ชมรายการสารคดีก็สามารถสัมผัสถึงวิถีชีวิตที่เป็นจริงและได้เห็นถึงกิจกรรมแปลกใหม่เฉพาะพื้นที่ท้องถิ่นที่ชาวบ้านจัดขึ้นมาและพร้อมกันได้รับความเพลิดเพลินในระหว่างชมรายการ ซึ่งทำให้ได้รับความรู้เรื่องของวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชาวบ้านในแต่ละชุมชนท้องถิ่นที่ที่ได้นำมาแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มคน ชนเผ่ารวมทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ให้อยู่ได้จนปัจจุบัน

2. ด้านการให้แง่คิด รายการสารคดีโทรทัศน์ทั่วถิ่นแดนไทย ได้มีการนำเสนอเนื้อหาจนทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงคุณค่าและได้มีแง่คิดในประเด็นต่าง ๆ คือ การสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งจะช่วยให้ผู้ชมได้เห็นถึงวัฒนธรรมอันหลากหลายที่เป็นมรดกของแต่ละชุมชนท้องถิ่นที่ชาวบ้านได้สืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบันที่ชาวบ้านยังอนุรักษ์ไว้กันอยู่เพื่อให้ลูกหลานได้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนเองและได้สืบทอดให้คงอยู่ตลอดไป พร้อมทั้งยังทำให้ผู้ชมรายการได้รู้จักพื้นถิ่นในแต่ละชุมชน อีกทั้งชาวบ้านยังได้นำแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการทำเกษตรกรรมซึ่งทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงวิถีการดำรงชีวิตแบบสมัยใหม่ในปัจจุบันของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในแต่ละท้องถิ่น พร้อมทั้งทำให้เห็นชีวิตของชาวบ้านในปัจจุบันมีความก้าวหน้าและเกิดการพัฒนามากขึ้น ซึ่งให้ผู้ชมเกิดแง่คิดมุมมองใหม่ที่ติดต่อชุมชนท้องถิ่นด้วย

3. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ได้นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พันธุ์พืช การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ และรวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจากนำเสนอของรายการนั้นทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น การสร้างธนาคารสัตว์น้ำเพื่อ

การอนุรักษ์สัตว์น้ำไม่ให้สูญพันธุ์ ซึ่งทำให้ผู้ชมได้รับรู้ถึงความคิดที่ดีและทำให้เห็นถึงคุณค่าของธรรมชาติและทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อชีวิตของมนุษย์และเมื่อมนุษย์ทุกคนมีความคิดในการร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ ก็จะทำให้ลูกหลานของตนได้มีทรัพยากรธรรมชาติใช้ต่อไปอย่างอุดมสมบูรณ์

4. ด้านการเป็นสื่อกลาง รายการได้นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับด้านการเผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการส่งเสริมให้ผู้ชมเกิดความรักหวงแหนต่อวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นจะมีการร่วมกันสร้างสื่อกลางอย่างเช่น พิพิธภัณฑ์ชุมชนและรวมถึงศูนย์เรียนรู้ขึ้นมา ทั้งนี้ก็เพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้กับบุคคลภายนอกได้เห็นได้รู้จักท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่มากยิ่งขึ้นและยังทำให้ผู้รับชมได้เกิดความเข้าใจและรู้จักชุมชนได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งรายการได้นำเสนอการทำโฮมสเตย์ของชาวบ้านรวมทั้งการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมการใช้ภาษาถิ่นของชาวบ้านในแต่ละชุมชนได้อย่างน่าสนใจ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้กับชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังทำให้แต่ละชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเองจนนำไปสู่การเกิดความรู้สึกรักหวงแหนวัฒนธรรมของตนเอง

5.2 อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์สารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีการอภิปรายผลการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

5.2.1 เพื่อวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนต่าง ๆ ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนต่าง ๆ ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยนี้มีเนื้อหา ด้านวิถีชีวิตของชาวบ้าน ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านการท่องเที่ยวชุมชน จากที่กล่าวข้างต้น การนำเสนอเนื้อหาของรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ถือได้ว่าการนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น วิถีชีวิต อาหารการกินภายในท้องถิ่นท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณี ผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจ โดยรายการจะมีผู้ดำเนินรายการเดินทางไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งรูปแบบเนื้อหาของรายการนั้นจะมีความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นไทยที่ได้นำเสนอวิถีชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้สอดคล้องกับแนวคิดของ สุธี พลพงษ์ (2546, น. 117) ที่ได้กล่าวไว้ว่า สารคดีประเภทวัฒนธรรมคือ สิ่งที่ทำให้ความเจริญงอกงามให้แก่ หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรม

พื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา เป็นต้น ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช (2549, น. 98) ได้อธิบายว่า สารคดีท่องเที่ยว เป็นสารคดีเกี่ยวกับการเดินทางไปเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ ตามแต่ผู้ทำรายการจะนำเสนอ เป็นเรื่องราวสถานที่ท่องเที่ยว การเดินทาง ประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยว พบเห็นอะไรบ้าง พาหนะ ที่พัก เนื้อหาของรายการสารคดีท่องเที่ยวค่อนข้างจะเห็นได้ชัดเจน เนื้อหาส่วนใหญ่จะเน้นในการท่องเที่ยวและยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540, น. 1-10) ได้อธิบายไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาความรู้ของตนและเข้าใจสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของ แต่ละชุมชนท้องถิ่น ด้วยการสร้างสรรค์เพื่อศึกษาสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี ศักดิ์ศรีและวิถีชีวิตของ ชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถกล่าวได้ด้วยว่า การท่องเที่ยวสามารถทำให้มนุษย์ คนเราย้อนกลับมาดูภูมิความเป็นมาของตน สรรพสิ่งในโลกใบนี้เชื่อมโยงกัน ซึ่งกันและกัน โดยไม่สามารถแยกออกจากกันได้ นอกจากดังกล่าวข้างต้น ผลการวิจัยครั้งนี้ยังได้สอดคล้องกับ งานวิจัยของ WANG ZHIZI (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของรายการ โทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” พ.ศ.2561 ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาที่นำเสนอในรายการ ทำให้เห็นถึงความสำคัญของธรรมชาติที่มีต่อมนุษย์ และเด็กรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับการจัดเวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เรียนรู้ และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อได้มีชีวิตที่ยั่งยืนเนื่องจาก ประสบการณ์วัยเด็กมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก

ดังนั้น ผลการวิจัยการวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนต่าง ๆ ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 มีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการนำเสนอเนื้อหาของรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้นำเสนอในประเด็น การเผยแพร่ความรู้ในด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม รวมถึงภูมิปัญญาในแต่ละชุมชน เพื่อให้เป็นที่รู้จักแก่ สังคมภายนอก อีกทั้งยังทำให้ผู้ชมได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ร่วมไปกับการรับชมรายการได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของชุมชนและบุคคลในท้องถิ่น และยังได้เห็นถึง ความเป็นอยู่ที่หลากหลายของชาวบ้านในแต่ละชุมชนที่ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน แม้ว่ากาลเวลาจะทำให้ วิถีชีวิตและสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปแต่ก็ยังคงมีการสืบทอดภูมิปัญญา รวมถึงความเชื่อเพื่อไปสู่ ลูกหลานของตนเองเสมอ การนำเสนอของรายการยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้ชมนั้นมีความต้องการที่จะ เดินทางไปท่องเที่ยวในแต่ละชุมชน ทั้งยังช่วยให้ผู้ชมได้เกิดจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมพร้อมกับ เข้าใจวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละหมู่บ้านที่ได้มีการนำเสนอเรื่องราวทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและ ได้สัมผัสความเป็นไทยในแง่มุมต่าง ๆ ของประเทศไทย

5.2.2 เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของรายการสารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของรายการสารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาของรายการได้มีการนำเสนอให้เห็นถึงคุณค่าด้านการให้ความรู้และความบันเทิง ด้านการให้แง่คิด ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และด้านการเป็นสื่อกลาง โดยรูปแบบของรายการได้นำเสนอผ่านการสนทนา ระหว่างพิธีกรกับชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” นี้ถือได้ว่าเป็นรายการที่ให้ความรู้และทำให้ผู้ชมได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตของแต่ละชุมชนโดยไม่ต้องเดินทางไปยังถึงสถานที่นั้นเพียงแค้รับชมผ่านรายการโทรทัศน์นี้ก็สามารถได้รับความรู้ได้แบบเต็มที่ ซึ่งได้สอดคล้องกับแนวคิดของ ชลอ รอดลอย (2551: 16) ที่ได้กล่าวไว้ว่า คุณค่าของสารคดี คือการให้ความรู้ข้อเท็จจริง และยังสามารถให้คำแนะนำในการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ และพร้อมก็ให้ความบันเทิงใจและความจรรโลงใจแก่ผู้คนด้วย และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อรุณช เลิศจรรยาภักษ์ (2556, น. 68) กล่าวไว้ว่า รายการสารคดีเป็นรายการที่มุ่งเน้นเสนอข้อเท็จจริง ให้ความรู้ ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ชม มุ่งให้ผู้ชมเมื่อชมแล้วมีแรงบันดาลใจให้กระทำ หรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เรื่องราวที่เสนอเป็นเรื่องจริง และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สุธี พลพงษ์ (2546, น. 93) กล่าวว่า รายการสารคดีเป็นรายการประเภทหนึ่งที่มุ่งเสนอข้อเท็จจริงเป็นสำคัญ เมื่อผู้ชมดูแล้วจะรู้สึกว่าเป็นเนื้อหาของรายการค่อนข้างจะมีสาระและความรู้เป็นหลัก แต่ความจริงรายการสารคดีสามารถให้ได้ทั้งความรู้และความบันเทิงซึ่งความบันเทิง ในที่นี้อาจจะเป็นการพูดคุยในรายการอย่างสนุกสนาน ภาพที่นำเสนอในรายการดูแล้วเพลิดเพลินทำให้ผู้ชมมีอารมณ์ที่ดีเสียงดนตรีที่เร้าใจก็กระตุ้นทำให้เข้ากับเรื่องราวที่นำเสนอภาพธรรมชาติ ทำให้มีความสุข สวยงาม เนื่องจากความบันเทิงในลักษณะนี้สามารถนำเข้ามาสอดแทรกในรายการสารคดีได้เสมอ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ยังได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอื้องอริน สายจันทร์ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของรายการอาหารทางโทรทัศน์ ในการสืบทอดวัฒนธรรมอาหาร ผลการวิจัยพบว่า สื่อโทรทัศน์มีลักษณะรูปแบบประกอบด้วยเสียงและภาพ ซึ่งสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้ดีกว่าสื่อประเภทอื่น สามารถช่วยเผยแพร่และสืบทอดวัฒนธรรม

ดังนั้น สื่อโทรทัศน์จึงถือเป็นสื่อกลางที่มีความสำคัญต่อการนำเสนอวัฒนธรรมในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ชมได้เห็นถึงคุณค่าและแง่มุมที่หลากหลายในสังคมไทย ซึ่งผลการวิจัยจากการวิเคราะห์สารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ได้มีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์คุณค่าของรายการสารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ทำให้ผู้ชมได้เห็นคุณค่าในด้านการให้ความรู้และความบันเทิง ด้านการให้แง่คิด ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และด้านการเป็นสื่อกลาง ซึ่งมีคุณค่า

ที่สามารถเผยแพร่ความรู้ของวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นหลากหลายแบบทางไกล โดยมีรูปแบบ นำเสนอของรายการที่ใช้พิธีกรรมบรรยายพร้อมทั้งสัมภาษณ์ชาวบ้านในแต่ละพื้นที่ ซึ่งเทคนิค การนำเสนอของรายการจะมีภาพประกอบที่ชัดเจนและสวยงาม มีเสียงและดนตรีประกอบรายการ พร้อมทั้งพิธีกรยังได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับชาวบ้าน ซึ่งทำให้ผู้รับชมรู้สึกเพลิดเพลินไปกับเนื้อหาที่ รายการได้ถ่ายทอด ดังนั้น รายการสารคดีโทรทัศน์จึงถือได้ว่าเป็นสื่ออีกช่องทางหนึ่งในการช่วยสร้าง คุณค่าให้กับชาวบ้าน กลุ่มชาติพันธุ์ และรวมถึงชนเผ่าต่าง ๆ ในประเทศไทยเพราะรายการได้เน้น การเผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความหลากหลายได้อย่างน่าสนใจอย่างยิ่ง ซึ่งจากที่ผู้วิจัย ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ถือเป็นการนำเสนอเนื้อหาหลักของรายการที่ทำให้ผู้ชมได้ตระหนักรู้และมองเห็น คุณค่าอันสำคัญของรายการ สารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์สารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ควรวิเคราะห์รายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย” พ.ศ. 2562 ในด้านอื่น ๆ เช่น การวิเคราะห์กลุ่มผู้ชมที่นิยมรับชมรายการและสำรวจสาเหตุที่ทำให้รายการได้รับความนิยมหรือกลวิธี การนำเสนอของรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย”
2. ควรวิเคราะห์คุณค่าของรายการสารคดีโทรทัศน์อื่น ๆ เช่น “เที่ยวไทยไม่ตกยุค” “หนังพาไป” “ที่บ้านเรา” “ก(ล)างเมือง” “ซีรีส์วิถีคน” เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กันทนา แก้วศรี. (2553). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเพณีออกหว่าและประเพณีแห่เทียนแห่งของอำเภอแม่สะเรียงจังหวัดแม่ฮ่องสอน. คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม, กรุงเทพมหานคร.
- เกศราพร มากจันทร์. (2548). การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวสาธาณรัฐประชาชนจีนพระราชนิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- เกศินี จุฑาวิจิตร. (2557). การเขียนสร้างสรรค์ทางสื่อสิ่งพิมพ์ : Idea ดีๆ ไม่มีวันหมด (ฉบับปรับปรุง) (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม, เพชรเกษม พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- กุลนารี เสือโรจน์. (2552). หลักการเขียนบทเสียงบรรยายภาพสำหรับรายการสารคดีทางโทรทัศน์. ปทุมธานี, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กัจจร หลุยยะพงศ์. (2550). เอกสารการสอนชุดวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์เบื้องต้นหน่วยที่ 8-15 (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- กฤษณะ ภาณุวาส. (2547). การศึกษาเปรียบเทียบความรู้ที่ได้จากการรับชมรายการสารคดีโทรทัศน์เรื่องศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โดยมีและไม่มีผู้ดำเนินรายการสารคดี : ศึกษาเฉพาะกรณีเกษตรกร ตำบลสนามคลี อำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี (ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- กฤษณพงศ์ ภูกลาง. (2554). การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมย่านคลองอ้อมจังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และ วีรวัฒน์ อินทรพร. (2556). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. นครปฐม, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชนิดา ศักดิ์ศิริสัมพันธ์และคณะ. (2543). หน้าต่างสู่โลกกว้างท่องเที่ยวไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์หน้าต่างสู่โลกกว้าง, กรุงเทพมหานคร.
- ชลอ รอดลอย. (2551). การเขียนสารคดี (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). วิถีไทย : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร, อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชายชาญ ปฐมกาญจนา และนรินทร์ สังข์รักษา. (2558). โครงการแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม (ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ชูเกียรติ นพเกตุ. (2542). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. เชียงราย, คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ชื่น ศรีสวัสดิ์ และเกริกไกร แก้วล้วน. (2550). *โครงการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีวัฒนธรรมของชุมชนชาวกายในเขตอีสานใต้และลาวใต้* (ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- ดวงเนตร์ มีแย้ม. (2544). *การศึกษาพัฒนาการของการเขียนสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนถึง พ.ศ. 2540*. มหานครบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2545). *สารคดีและการเขียนสารคดี (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพมหานคร, ธารอักษร.
- ชนกฤต สังข์เฉย. (2550). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ*. นครปฐม, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- ธีรภาพ โลหิตกุล. (2552). *กว่าจะเป็นสารคดี (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพมหานคร, อ่านเอาเรื่อง.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2553). *การเขียนสารคดีภาคปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพมหานคร, อินทนิล.
- นงนุช ศิริโรจน์. (2549). *การจัดรายการวิทยุโทรทัศน์*. กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นุชนารถ รัตนสูงศ์ชัย. (2554). *กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. *วารสารมนุษยศาสตร์*, 18(1), น. 31-50.
- บุษกร แพบำรุง (2542). *วิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวของปราโมทย์ทัศนาศูวรรณ* (ปริญญาโท). บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2540). *คู่มือผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2555). *คมคิด คำเขียน*. มหาสารคาม, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญยสฤกษ์ อเนกสุข. (2558). *ยล เยี่ยม เยือน เหง้า: แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. พิษณุโลก, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพมหานคร, เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- ประภาศรี เทียนประเสริฐ. (2559). *บันฝั้น ... เป็นหนังสือคือนักเขียน*. กรุงเทพมหานคร, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ประยุทธ์ จันทร์โอชา. (2562). นโยบายรัฐบาลด้านการท่องเที่ยว. *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี*, น. 1-3.
- ปณิตตา บุญญฤทธิ์. (2550). *การรับชมรายการสารคดีโทรทัศน์ของชาวกรุงเทพมหานคร (ปริญญามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- พิมพ์พรณ สุจารินพงส์. (2553). *การจัดนำเที่ยว (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพมหานคร, โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- พิมพ์วี วัฒนวรังกูร. (2559). *เผยแพร่เวลาเรียนฯ ยอดผู้ชมพิพิธภัณฑท์เพิ่มขึ้นกว่า 5 แสนคน, ข่าวกรมศิลปากร*, น. 1-2.
- พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. (2553). *การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี (ปริญญามหาบัณฑิต)*. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- พิมาน แจ่มจรัส. (2550). *เขียน*. กรุงเทพมหานคร, แสงดาว.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2549). *เอกสารการสอนชุดวิชาการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์. นนทบุรี, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2546). *การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. นนทบุรี, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รสิกา อังกูร. (2549). *การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น. วารสารการวิจัย*, น. 80.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร, นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ราณี อลีชัยกุล. (2546). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพ การจัดการการท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรภพ วงศ์รอด. (2557). *แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 9(26), น. 13-28.
- วรรณศิริ ตั้งพงศ์ธิตติ. (2544). *พระนิพนธ์ประเภทสารคดีท่องเที่ยวของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ศุภางค์ นันดา. (2552). *การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเบื้องต้น*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ปรานีเจริญบุลล็อกและการพิมพ์.
- สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2543). *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพมหานคร, เอสอาร์ พรีนติ้งแมสโปรดักส์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2543). *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพมหานคร, เอสอาร์ พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- สิริมา เลนะพันธ์. (2540). *ทิศทางรายการสารคดีเพื่อสิ่งแวดล้อมในอนาคต: ศึกษาเฉพาะกรณี "รายการทุ่งแสงตะวัน"*. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สมสุข หินวิมาน และคณะ. (2557). *ความรู้เบื้องต้นทางวิทยุและโทรทัศน์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ราณี อีสัยกุล. (2546). *เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกลหลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน*. สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. นนทบุรี, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (2549). *การบริหารการท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพมหานคร, สามเจริญพาณิชย์.
- สุธี พลพงษ์. (2549). *การสร้างสรรครายการโทรทัศน์*. นนทบุรี, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุธี พลพงษ์. (2546). *การลำดับภาพอย่างสร้างสรรค์สำหรับงานผลิตวีดิทัศน์หน่วยที่ 13*. กรุงเทพมหานคร, บพิธการพิมพ์.
- อรนุช เลิศจรยารักษ์. (2556). *หลักการเขียนบทโทรทัศน์*. กรุงเทพมหานคร, ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดดา.
- เอื้องอริน สายจันทร์. (2553). *บทบาทของรายการอาหารทางโทรทัศน์ในการสืบทอดวัฒนธรรมอาหาร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- CHEN GANGWEI (2560). *การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546-2558 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ.
- WANG ZHIZI. (2563). *การวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของรายการโทรทัศน์ "ทุ่งแสงตะวัน" พ.ศ. 2561 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ.
- Zhao Yanyan. (2561). *วิถีชีวิตของสังคมเมืองที่สะท้อนผ่านในรายการโทรทัศน์วัฒนธรรมชูปแข็งทอด (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เอกสารรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

เอกสารรับรอง

(Certificate of Exemption)

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่ 30 มีนาคม 2564

ชื่อเรื่อง วิเคราะห์สารคดีเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นในรายการสารคดีโทรทัศน์ “ทั่วถิ่นแดนไทย”
พ.ศ. 2562

ชื่อนักวิจัย/หัวหน้าโครงการ MS. GAO DUO
คณะวิชา/หลักสูตร หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ขอรับรองว่า งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบโดยสอดคล้องกับ
ประกาศเสตชงิก จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ลงนาม

(อาจารย์ ดร.วิรัตน์ ทองรอด)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่รับรอง

วันที่ 30 มีนาคม 2564

เลขที่รับรอง

อ.1088/2564

วันที่ให้การรับรอง: 30 มีนาคม 2564

วันหมดอายุใบรับรอง: 29 มีนาคม 2566

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล GAO DUO (มะลิ)
วัน เดือน ปี 24 กรกฎาคม 2537
ที่อยู่ปัจจุบัน หอพักนักศึกษา มฉก.2 มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
18/18 ถนนเทพรัตน กม.ที่ 18 ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี
จังหวัดสมุทรปราการ 10540

ประวัติการศึกษา
พ.ศ. 2556 – 2560 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ศึกษาศาสตรบัณฑิต (การสอนภาษาไทย)